

**OMMELANDER
GESLACHTEN**

**HET NAGESLACHT VAN
JACOB SIJBOLTS EN GEERTRUID CORNELIS**

Met nieuwe aanvullingen en errata door D. J. van Ham
Voorlopig concept versie 23 juni 2013

VOORBERICHT VOOR DEN EERSTEN DRUK

Nu dan eindelijk, na jarenlange onderzoekingen, dit werk voor de drukpers gereed ligt, is zeker een woord van erkentelijkheid op zijn plaats aan hem, die voor ruim 8 jaren het initiatief nam om gegevens te verzamelen voor een familie-register. Heel veel moeite heeft de Heer Harmannus Ritzema te Westernieland zich voor deze Genealogie getroost, zij had zijne algeheele toewijding.

Sinds 1918 werkte de ondergeteekende daaraan mede en konden reeds vroeger verzamelde aantekeningen daarin een plaats vinden. Na lang aarzelen werd, op verzoek van verschillende belangstellenden, in de Genealogie opgenomen de afstamming van meerdere, door aanhuwelijking, daarin voorkomende personen, wat de daaraan te besteden arbeid in belangrijke mate vermeerderde, doch dat zeer zeker het werk is ten goede gekomen.

Telkens toch weer bleek bij het raadplegen van oude doop- en huwelijks-prothocollen dat, ook op verschillende andere wijzen, familieverband bestond tusschen de oudste geslachten van deze Genealogie. Te verwonderen is dit trouwens niet, daar bij de beperkte middelen van vervoer, veel minder dan tegenwoordig, aanraking werd verkregen met verder af wonenden.

In zooverre verschilt dit familieregister van vele anderen, waarin soms alleen de mannelijke linie van afstammelingen is uitgewerkt, dan weer alle afstammelingen, zoowel in mannelijke als vrouwelijke linie, zijn opgenomen. Bij onze manier van werken zullen ook velen, die niet persoonlijk in het register voorkomen, daarin belang kunnen stellen, omdat van hun voorgeslacht vele bijzonderheden zijn medegedeeld.

Talrijke oude eigenerfde boerenfamilies uit de Ommelanden van Groningen worden in deze Genealogie genoemd, wat, vermeerderd met aantekeningen over kooprijzen van land en landbouwproducten, het opnemen van huwelijkscontracten of uittreksels daarvan, van oude inventarissen, het werk voor velen interessant zal doen zijn.

Door het opnemen van huwelijkscontracten is gepoogd het verband tusschen die verschillende oude boerenfamiliën vast te stellen.

Onderzoekingen in de doopboeken van alle dorpen tusschen Zoutkamp en Uithuizermeeden, ook in de Burgerlijke Stand van de betreffende gemeenten, vormen een deel van de vele werkzaamheden aan het samenstellen verbonden. Het Rijksarchief voor de

Provincie Groningen, het archief van de stad Groningen, de archieven van het Winsumer- en Schaphalster Zijlvest, van het Schouwerzijlvest, alle werden meermalen bezocht.

Een woord van bijzonderen dank moge hier een plaats vinden aan de H.H. Archivarissen en hunne Beambten, aan H.H. Burgemeesters en Gemeentesecretarissen, aan H.H. Predikanten, voor de meest voorkomende wijze, waarop vele inlichtingen werden verstrekt of hulp verleend, bij het doen van onze nasporingen.

Deze uitgave kan worden beschouwd als een gemeenschappelijk werk, want talloos velen van de in deze Genealogie voorkomende personen van het tegenwoordig geslacht, hebben hunne medewerking verleend, door van hunne naaste familie bijzonderheden te verzamelen, zoodat soms geheele geslachten met weinig moeite konden worden ingeschreven.

Aan al die medewerkers onzen hartelijken dank. Ten slotte dient onze erkentelijkheid zich uit te strekken tot hen, die, door het bestellen van een enkel of van meerdere exemplaren, deze uitgave mogelijk hebben gemaakt, en tot hen, die door het beschikbaar stellen van photo's of familiewapens, dit werk tot een der meest geïllustreerde familieregisters hebben gemaakt.

Moge dan dit, ons gezamenlijk werk, velen interessant zijn, mogen hierin velen aanleiding vinden om ook van hunne familie gegevens te verzamelen, om zodoende meer van het leven, de lotgevallen van hunne voorouderen, van onze eigenerfde familiën, te weten te komen.

Westernieland, 15 September 1925.

K. J. RITZEMA VAN IKEMA

“De liefde tot het vaderland dwingt ons sijne oudheden naa te speuren en het is schandelijk, dat iemand met sijne gedagten de geheele wereld doorreist en tehuis een vreemdeling is”.
(Jac. I. Harkenroht, Oostfr. Oorspronkelijkheden, 1731, blz. 43).

Het is een verblijdend verschijnsel, dat onze Groningsche families meer beginnen te gevoelen voor het verleden, dat mij persoonlijk, jaren lang, zoo menig uur veel kennis en genot heeft verschaft.

In het verleden ligt het heden, in het nu, wat worden zal; met talrijke banden zijn wij verbonden aan onze voorouders, die het fundament hebben gelegd van ons aller welzijn en waarop alle geslachten bouwen, min of meer, elken dag. Wij weten al te goed, dat één lid van eene familie beslist over het geluk en het ongeluk van zijn gezin, van de geheele nakomelingschap. Het ligt dus voor de hand, dat zij, die oog hebben voor het verleden, hun blik richten op de afkomst van hun geslacht, de „sibbe”, die in het Friesche recht zoo’n groote rol speelde. Sib van elkaar, het bloed kruipt, waar het niet gaan kan, is nog altijd waar.

Hadden in vroegere eeuwen alleen de adellijke families geslachtsboomen om hunne edele afkomst te bewijzen en hunne voorrechten zuiver te bewaren, met ‘t oog op hunne eer, grootheid en stand, in lateren tijd begonnen ook daarmee de burgers in de steden, wanneer zij opklommen tot den stoel der eere, het raadsheerschap, en in hunne stad een “grootheid” werden. In de 19e eeuw begon men te begrijpen dat ieder geslacht, uit een maatschappelijk oogpunt beschouwd, zijn lotgevallen had en voor den geschiedkundige evenzeer van belang was, als menige adellijke familie.

Zo verschenen er dan in de loop der vorige en in het begin van deze eeuw in de Ommelanden tusschen Eems en Lauwers verschillende geslachtsregisters van de families: Huizinga (1883), Coolman (1887), Meihuizen (1890), Boykema (1897), Elema (1923).

Tal van Ommelander families vinden daarin een deel van hun voorgeslacht, waarop zij verder kunnen voortbouwen en ook hun geslacht kunnen laten opdoemen uit den nacht der eeuwen.

Thans is de genealogie Ritzema-Sijbolts verschenen en ik heb het voorrecht gehad om het zeer omvangrijke handschrift, bewerkt door den Heer K. J. Ritzema van Ikema, te Westernieland, door te lezen en zoo noodig trachten aan te vullen. Een arbeid, die mij

sympathiek was, ook al omdat mijn voorgelacht van vaders- en moederszijde er in voorkomt. Vol bewondering heb ik zijn werk aanschouwd, getuigende van jarenlangen rusteloozen arbeid, met oneindig veel opoffering en geduld, gepaard gaande met vele kosten.

De schrijver heeft alle takken van zijn stamboom trachten uit te werken, en zoo zien wij den hoogleeraar naast de eezamen ambachtsman, beiden meester in hun vak, beiden specialisten in hun beroep.

De groote volharding van den schrijver verdient in hooge mate onze waardering, verdient ook onzen financiëelen steun, door op het boek, dat met vele platen en portretten verschijnt, in te teekenen en vooral kapitaalkrachtige families, die meerdere kinderen hebben, raad ik aan voor ieder kind een exemplaar te bestellen.

Onder al die intekenaren of hun nakomelingschap zal zeker wel één schuilen, die de arbeid van den schrijver voor latere tijden zal voortzetten. De eenling, met liefde vervuld, verdient de dankbaarheid van den tijdgenoot en den nazaat, voor alles wat hij heeft gedaan in dienst van allen, die loten zijn van den ouden, knoestigen stam, den boom des sibbals.

Moge deze geslachtsboom U allen sympathiek zijn, moge de onvermoeide arbeid van den schrijver met een dankbaar succes worden bekroond.

De geschiedenis van Uw voorgelacht is en blijft grootendeels de geschiedenis van Uw eigen leven en lotgevallen.

Baflo, 28 Mei 1925.

P. H. MEEKHOFF DOORNBOSCH.

VERKLARING

der teekens, letters en getallen en hoe de verschillende personen, in den index van persoonsnamen genoemd, te vinden in het register.

*is de verkorting voor: Geboren of gedoopt.

† is de verkorting voor: Gestorven.

L.b.lb. of landb. wil zeggen: Landbouwer.

Z.b. is zonder beroep.

K.k. Kinderen.

De XI geslachten van de afstammelingen van JACOB SIJBOLTS en GEERTRUID CORNELIS worden aangeduid met de Romeinsche cijfers I tot en met XI. Achter het geslachtsnummer wijst het volgende getal de familie aan, waarbij men heeft te zoeken en het derde getal den persoon, die wordt bedoeld.

Om een voorbeeld te noemen: men wil opzoeken Harmannus Ritzema, hij die het initiatief nam tot het samenstellen van dit Register. In den Index van persoonsnamen vindt men bij zijn naam: Ritzema, Harmannus (Meertens), de cijfers VI.123.8, waarvan het Romeinsche getal VI het geslacht aangeeft, het tweede gedrukte getal de familie waar moet worden gezocht, en het derde getal den persoon zelf. Achter de namen van zijne ouders staat aangeteekend: (zie V.46.6.), d.w.z. dat zijne ouders zijn te vinden in het vorige, hier het Vde geslacht, de 46ste familie, het 6e kind.

Achter de namen van Harmannus (Meertens) Ritzema en van zijne vrouw Grietje (Pieters) Boykema is aangeteekend: (w.v. 2 kk. zie VII.283.), d.w.z. dat zijne kinderen zijn te vinden in het volgende geslacht, hier het VIde, bij de 283ste familie. Komt achter de persoonsnamen tusschen haakjes voor de aantekening b.v. (zie VI.83.1.), dan wil dat zeggen dat die persoon op de aangegeven plaats eveneens voorkomt of dat daar van die familie méér wordt medegedeeld; een sterretje vóór het Romeinsche cijfer beteekent dat in de noot moet worden gezocht.

Bij het raadplegen van den Index van persoonsnamen dient er nog op te worden gewezen dat namen, hoewel verschillend geschreven, hetzelfde beteekenende, ook naast en door elkander worden aangegeven. Geen verschil wordt gemaakt b.v. tusschen Cnol, Cnols, Knoll en Knol, maar al die namen gerekend naar de tegenwoordige schrijfwijze: Knol. Eveneens is geen verschil gemaakt bij den Index tusschen: Cornelis, Cornellis, Kornelis en Kornellis, ook Knellys, doch allen geplaatst bij Cornelis; zoo ook met Hypke, Hiepke en Heepke, ook Rentje, Rentjen, Reintje, Reyntje, Reintjen, Reyntjen, enz. ook al omdat de voornaam van een en denzelfden persoon soms op verschillende manieren geschreven voorkomt.

Om verwarring te voorkomen bij vele gelijknamige personen, is veelal de voornaam van den vader er bij vermeld.

Verder moet nog worden opgemerkt, dat wanneer van den vader slechts één woonplaats is opgegeven, de geboorteplaats der kinderen dan meestal niet is genoemd, daar dit overbodig zou zijn.

VOORBERICHT BIJ DEN TWEEDEN DRUK

Nadat op Kerstmis 1947 werd besloten eenen tweeden druk uit te geven, ligt nu dan eindelijk het werk ter perse gereed.

Nog meer dan in den eersten druk is verband vastgelegd kunnen worden tusschen talrijke oude eigenerfde boerenfamilies, doch ook van vele andere hierin voorkomende afstammelingen is veel van de voorouders verzameld, soms zelfs tot in de 6e eeuw.

Ook is meer aangegeven van de opbrengsten der boerderijen en lange lijsten van verkoopingten werden opgenomen.

Talloos velen hebben daaraan meegewerkt door het afstaan van door hen gemaakte aantekeningen. Evenals bij den eersten druk mag het dan ook wel genoemd worden Ons Gemeenschappelijk Werk.

Veel dank zijn wij verschuldigd aan Heeren Archivarissen van het Rijks- en Gemeente Archief te Groningen, ook te Assen, en de daaraan verbonden ambtenaren. Ook op verschillende gemeentesecretarieën ondervonden wij de meest mogelijke medewerking, waarvoor hartelijk dank wordt betuigd.

Van de medewerkende familieleden moeten toch wel genoemd worden de Heer B. W. Siemens te Paterswolde en Ds. I. Hamming te Loppersum. De Heer Siemens stond telkens klaar om door hem verzamelde gegevens af te staan, Ds. Hamming controleerde het werk en gaf de noodige aanvullingen van zijne familie in uitgebreiden zin.

Verder moet dank worden uitgesproken tot de velen, die door hunne inschrijvingen het mogelijk maakten, dat het werk kan worden uitgegeven.

En dan 't lest best: Mevr. R. A. Luitjens-Dijkveld Stol te Saaxumhuizen, thans wonende te Eenrum, die niet alleen den index verzorgde, maar ook voortdurend de resultaten van de vele, door haar verrichte onderzoekingen ter beschikking stelde, waardoor de waarde van het werk zeer werd vergroot.

Aan het slot van het Voorbericht van den eersten druk hebben wij de hoop te kennen gegeven, dat het werk interessant zou worden gevonden en dat men hierin aanleiding zou vinden om ook zelf meer van de voorouders te weten te komen.

Meermalen werd ons verzekerd, dat dit inderdaad het geval is geweest en misschien is daardoor de belangstelling in die mate vergroot, dat vele families bij den tweeden druk zooveel gegevens ter beschikking konden stellen.

In de maand October van 1926 verscheen in het Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis van de hand van Prof. Mr. S. A. de Blécourt te Leiden eene bespreking van den eersten druk, met het oog op de rechtskundige waarde.

Om de uitgave mogelijk te maken werden verschillende subsidies verleend: Door het Kamminga Fonds, het Landbouw Fonds en het Prins Bernhard Fonds, terwijl bij het 75-jarig jubileum van de Landbouwvereniging Pieterburen-Westernieland op 26 April 1957, behalve de benoeming tot lid van Verdienste, tevens eene subsidie werd toegekend.

Voor al die bewijzen van medeleven onzen hartgrondigen dank.

Rasquert 1957

K. J. RITZEMA VAN IKEMA.

INLEIDING

JACOB SIJBOLTS, landbouwer te Warffum, leefde nog in 1684, overleed vóór 1695; getrouwd 27 April 1673 te Warffum met GEERTRUID CORNELIS, die is overleden vóór 22 Febr. 1720 aldaar.

[25 Mei 1673. Voor Johannes Reichle, wegens Roelof Sickinge te Warffum redger. Huwelijkscontract tusschen Jacob Sibolts ende Geertruidt Cornelis. Aan Bruidegomssijde sijn oudste broer oock Jacob Sibolts genaemt ende Cornelis Janssen als swager, Grietien Sibolts als suster, aan bruidssijde haer oom Jacob Hillebrands, Jan Wyrts als moeijman ende haar stieffmoeder Sara Hindricks.

22 Nov. 1695. Voor Michiel van Bolhuis, Redger van Warffum. Huwelijkscontract tusschen Jan Coops ende Geertruit Cornellis, wed. van Jacob Sybolts. Aan Bruidegomssijde Cornellis Garbrants als broeder ende Joestie Harmens als suster ende Cornelis Renses als neve; aan bruidssijde Meerten Lourents ende Anje Jacobs als dochter ende desselfs bruit, Jacob Allers, Jan Cornellis ende Hidde Peters als neven. (bruit = bruidegom).

24 Mei 1709. Voor Abel Eppo van Bolhuis, redger van Middelstum. Huwelijkscontract tusschen Peter Ennens ende Geertruit Cornellis, weduwe van Jan Coops. Aan Bruidegomssijde Allert Ennens als Broeder, ende Jan Allershoff als getuigen van desen; aan Bruidssijde Derck Crijns ende Anje Jacobs als swager ende dochter ende Marten Jacobs ende Trijntje Jacobs als swager ende dochter. (swager = schoonzoon).

14 Oct. 1709 werden wijzigingen aangebracht in het huwelijkscontract tusschen Peter Ennens en Geertruit Cornellis, bevattende bepalingen over haar bezittingen, o.a. het huis, door haar met haar man bewoond.

Op deze 4 huwelijkscontracten werd ik in Maart 1952 opmerkzaam gemaakt door de heer W. K. van der Veen, ambtenaar bij het Gemeentearchief te Groningen, , zij bevonden zich in eene verzameling charters, afkomstig van de familie Folmer en volgen als bijlagen IV, V, VI en VII. Tevens werden mij toen getoond de acten, in 1951 geschonken aan het Rijksarchief te Groningen en aan het Gemeente-archief aldaar, door den heer A. Brugmans, welke acten, met die van de familie Folmer, oorspronkelijk een geheel moeten hebben uitgemaakt. Van deze beide verzamelingen oude acten, voor het grootste deel betrekking hebbende op de afstammelingen van Marten Jacobs, koopman te Onderdendam en Trijntje Jacobs, werd een dankbaar gebruik gemaakt.]

Jan Coops en Geertruit werden in 1695 Provinciemeyers op Helwerd, Usquert, terwijl in 1706 daar nieuwe meyers werden aangenomen. Jan Coops zal dus toen vermoedelijk zijn overleden en de weduwe daarna een huis hebben betrokken te Warffum, waarin zij later ook met haren derden man, Peter Ennens, woonde.

Volgens het trouwprothocol van Warffum zijn Jacob Sybolts en Geertruid Cornelis getrouwd door Ds. Marcus Busch, met de toevoeging: beide van Warfum. Hoewel hunne namen niet in het doopboek zijn te vinden, zullen zij te Warffum zijn geboren

en zal Jacob Sybolts van Doopsgezinde afkomst zijn geweest. De oudste dochter, Anje, werd gedoopt als volwassene en daar het doopen vroeger bij de Gereformeerde Kerk zoo spoedig mogelijk, liefst in den eersten dienst na de geboorte, geschiedde, wijst dit op die mogelijkheid. Deze mogelijkheid wordt wel tot zekerheid, nu gebleken is dat de jongste dochter, Trijnje, hoewel gedoopt in de Gereformeerde Kerk te Warffum, te Bedum wordt vermeld als: Trijnje Jacobs, Huisvrouw van Marten Jacobs van Onderdendam, 20 Sept. 1707 van de Mennoniten tot ons overgaande. Dat dit van de familie van den vader moet gekomen zijn en niet van moederskant, blijke wel uit hetgeen vervolgens van die familie is opgenomen. Aangezien vóór het laatst van de XVIIIde eeuw weinig overlijdensregisters worden gevonden, hoewel het aan de koster was voorgeschreven ze bij te houden en ook geene grafzerken van hen op het oude kerkhof van Warffum gevonden zijn, kunnen de juiste data van overlijden niet worden medegedeeld. Zie Grafschriften in Stad en Lande.

Zelfs komt Geertruid Cornelis niet voor als weduwe van Jacob Sybolts in de rekeningen van den rentmeester der provinciegoederen. Jacob Sybolts en Geertruid Cornelis worden in 1695, als meyers van de provincielanden, opgevolgd door Meerten Lourens en Anje Jacobs, hoewel Geertruid Cornelis toen reeds hertrouwd was met Jan Coops.

In het kerkelijk archief te Warffum komt eene acte voor van 21 Mei 1684, waarbij Abel Folckerts en zijne echtgenooten verkoopen aan Tidde Cornellis als voormond, Willem Writzers sibbe en Jacob Sybolts als vreemde voogd over Peter Mellis, een half juk land te Warffum, op het Uiterdijk, onverscheyden in de Schaeffel.

Leefde Jacob Sybolts dus nog 21 Mei 1684, vóór 1695 zal hij zijn overleden, daar zijne weduwe op 22 Nov. 1695, tegelijk met hare dochter Anje, een huwelijkscontract laat opmaken.

Werd in het doop- en trouwboek van Warffum niets gevonden, waardoor de namen der ouders van Jacob Sybolts bekend werden, toch bleken ze voor te komen in het Staatboek van de Provincie Landen door Andreas Spanheim, rentmeester van de Provincie. Hij heeft daarin aangeteekend het volgende: Warffum, Fol. 392, A° 1632. Sybolt Jacobs en Trijntje gebruiken 5 ½ juk land, waarvan 1 ½ juk binnendijks zijn gelegen. A° 1673 de soon Jacob Sybolts en Geertruid, A° 1695 de soon Meerten Lourens en Anje, A° 1718 dese Anje getr. an Derck Crijns. In zoverre is dit onjuist, omdat er had moeten staan: de dogter Anje getr. an Meerten Lourens. Deze fout komt niet voor in het Staatboek door Andreas Spanheim, onderteekend en opgedragen aan de Staten van de Provincie, doch in eene copie daarvan, ook op het Rijksarchief te Groningen aanwezig.

In het Staatboek van Spanheim komt Sybolt Jacobs het eerst voor als bekleemde meyer van Provincieland in 1622, als gebruiker van 5 ½ juk land en 1 ½ juk queller; daarvoor Lambert Brants.

Volgens een Staatboek van de bezittingen van de Kerk te Warffum, aanwezig in het kerkelijk archief, had Sybolt Jacobs ook land van de kerk in gebruik. Sibolt Jacobs

gebruyckt 15 $\frac{1}{2}$ jucken op Warffumeruyterdijck, 17 $\frac{1}{2}$ jucken op die Westervalge, 4 jucken op Warffumermieden en $\frac{3}{4}$ jucken in Rasquerder Hammrick ten Westen van Gerryt Harmens huys, 't samen 37 $\frac{1}{4}$ jucken beklemmt lant. Dit lant is hem weder verhuurt ses Jaren lanck, anvangende op Gregory 1656, ijder juck voor darde halff daler Jaerlyx en anderhalff Jaren huyr te geschenk voor die ses Jaren, belovende het geschenck te betalen als voren, belopende het geschenk 139. 20.5 Ook dit kerkeland kwam in beklemming aan zijnen soon Jacob Sibolts en aan Zijne kleindochter Anje Jacobs, zie Bijlage XII.

Daar van Sijbolt Jacobs en Trijntie alleen de namen bekend zijn, behalve dan het feit, dat zij Provincie- en Kerkmeyers geweest zijn, bleef het register zijnen naam behouden: De titel van den tweeden druk zal zijn: Ommelander geslachten, met als ondertitel: Jacob Sijbolts, landbouwer te Warffum en Geertruid Cornelis en hun nageslacht.

Dat in het huwelijkscontract tusschen Jacob Sijbolts en Geertruid Cornelis de stiefmoeder Sara Hindricks werd genoemd, was de aanleiding, dat in het trouwboek van Warffum werd gevonden het huwelijk van Cornelis Hillebrants, kremer tot Warffum, 20 Maart 1670 met Sara Hindrix, waarvan gedoopt werd de dochter Renske op 8 Jan. 1671, terwijl 4 Maart 1666 te Warffum werd gedoopt Hillebrant, soon van Cornelis Hillebrants en Anje. Dit zullen dus de ouders van Geertruid Cornelis zijn geweest, hoewel haar doop te Warffum niet werd gevonden.

De in het huwelijkscontract voorkomende oom Jacob Hillebrants zal de vader zijn van Marten Jacobs, den schoonzoon, getrouwd met Trijnje, de jongste dochter. Deze schoonzoon is dus een neef van zijne schoonmoeder.

GA 530 6 22 Febr. 1720, voor Abel Eppo van Bolhuis, Geconstitueerde Redger van Middelstum. Derk Crijns en sijn Huisvrouw Anje Jacobs, Marten Jacobs en sijn Huisvrouw Trijntjen Jacobs en Sijmen Jacobs als voormondt, Geert Jans gedurende de scheydinge en dielingje als sibbevoogt over den minderjarigen soon van Jan Coops bij Gertruid Cornelis in echte verweckt, Cornelis Jans genaemt, maken een Erffscheijdinge van de nagelaeten boedel van Gertruid Cornelis.

Derk Crijns en Anje Jacobs verkrijgen $\frac{1}{4}$ Juck en 8 $\frac{1}{4}$ Juck uiterdijkslandt gelegen tot Warffum, 6 Jucken in de Westervalge gelegen, soo bij Derck Crijns en sijn vrouws plaetse worden gebruikt; Marten Jacobs en Trijnje Jacobs is te diele gevallen 23 Jucken lant tot Warffum gelegen, soo Gaele Jurriens en vrouw gebruiken, noch $\frac{1}{2}$ Juck in de Warffumer Oostervalge door Jacob Berents wordende gebruikt, 6 Jucken tegenover Warffumborgh, de Bigge Venne genaemt. De voogden over de onmondige soon Cornelis Jans is te diele gevallen 12 Jucken op de Warffumermeeden, 4 Jucken uiterdijk gelegen te Warffum in een stuk het Schaephel genaemt, mandielig met anderen, 5 $\frac{1}{2}$ grasen Landt tot Toornwerd, 8 grasen tot Westerwijtwerd gelegen, 1 Juck in de Warffumer Ooster Valge en 6 Jucken uiterdijkslandt so Peter Ennens gebruikt. Derk Crijns en vrouw en Marten Jacobs en vrouw ontvangen nog 7 $\frac{1}{2}$ en een 16de diel Jucken Landt tot Eenrum, Meint Jacobs gebruiker.

Deze halfbroer Cornelis Jans zal vermoedelijk jong zijn overleden, anders zou hij toch wel als dedigman voorkomen als halfbroer of halfoom bij huwelijksche voorwaarden. Worden Jacob Sybolts en Geertruid door Spanheim in 1695 als gebruikers genoemd van 6½ juk, waarvan 1½ juk binnendijx gelegen, tevens worden in 1695 genoemd Jacob Sybolts en Grietien, die 8 juk continueeren in 1695, jaarlijksche vaste huur 32 gulden.

Jacobs Sybolts en Geertruid worden opgevolgd door Meerten Lourents en Anje; de tweede Jacob Sybolts zal vermoedelijk dezelfde zijn als de oudste broer, ook Jacob Sibolts genaemt, zie het huwelijkscontract van 25 Mei 1673, bovengenoemd.

De naam Sybolt Jacobs komt voor in de volgende acte. Copie van de Consideratien door eenige Gevolmagtigden van Erf- en Ingezetenen in de Ommelanden, enz. Herdrukt bij B. van der Kamp, Groningen 1891. Hierin komt voor: Bestek en Condition, waarna wij ondergeschreven Gebruikers van Warfumer en Breedster-Uiterdijken gedenken die Cadijken en Opdijk wederom te maken en repareeren. 1. Eerstelijk, dat genoemde Dijk op de hoogste plaatsen van de Heefs Walle sal gemaakt worden twee voeten hoogh, ende onder twalf voeten dick en op die leegste plaatsen na het waterpas de hoogste gelijk, en dit na vereysch van de hoogte.

Verder worden bepalingen vastgesteld over Pendammen, Sylen en Pompen, over Schouwing door de Vulmaghten, over te betalen Breuken, enz., en tot slot, 7. Des soo holden wij Gebruikers het recht en macht an ons, om alle Jaren nije Vulmaghten neffens die E.E. Jonker Johan Sickinghe te stellen, tot soo vele als ons goetdunken sal. End sint voor dit jaar 1640, neffens de E.E. Jonker Johan Sickinghe welgnd., die sijn E.E. Sone voor sijne interesse in plaats heeft gestelt, hyrtoe van ons gecommiteert en Vulmaghten gemaakt de E.E. Edzo Fockens, Luitien Reinties, Sybolt Jacobs, Duirt Cornelis en Reenje Reners, dewelke van nu voortaan d'opsicht daer van solen hebben, en sik na dit Bestek hebben te reguleeren en te holden, en die gebrekelijken vrij kost en schadeloos als boven hebben te vorderen. Aldus gedaan en besloten bij ons ondergeschreven Gebruikers van Warffumer en Breedster uiterdijken, oirkond ons ondergeschreven eegen handen en marken, den 28 Marty A° 1640.

Hierna volgen de namen van 36 personen, waarvan 24, die met hun namen hebben onderteekend, terwijl 12 hun mark hebben getogen. Onderteekend hebben o.a. de heeren Sickinghe, vader en zoon, Ida de Braamsche, Wed. Jensema, vermoedelijk bewoonster van de Breedsterburg, eerst getrouwd met Johan Clant, verder o.a. Arent Wolters, Edzo Fockens, Sybolt Jacobs, Luit Sywerts, wegens Moey Fenne op Smeersum, Reynje Reners en Duirt Cornelis.

In 1595 en 1600 heeft Sybolt Jacobs te Adorp 43½ grasen land in 't gebruik van 't Jacobinerklooster te Winssum voor 48 gl. 18 st. 6 pl.

Eene acte, aanwezig in het archief van het waterschap Hunsingo is van 1531 en in deze acte komt voor de naam Jacob Sybelts. Een afschrift van deze acte wordt opgenomen, hoewel het verband met de familie niet kon worden vastgesteld.

Wij Gerardus Swollis, Abt tho Wittewierum. Gerardus, Abt tho Thesinge, Melchior Renghers tho Scharmer, Johan Renghers, tho Poste, Fecko Ompteda upt Sant, Otto Clant, hoevelinghen mit sampt den anderen Schepperen van Drijen Delffzijen, Johannes Steenwijck, hoffmeester van die Roeschoele, Gerardus, abt tho Thesinge, Rodulphus Mepsche, Doctor ende Pastor tho Bedum, Syart Mepsche, hoevelingh, Butto Auwesumma, Peter up Onnemaheert mit sampt den gemenen scepperen van Wynsummer Zijll, Johannes Rees, Wijlhelmus Gronnijgh, kelners van Aduard, Raynck Conynck broder Ede van wege des Convents van Selwart, Jacob Sybelts, Syrp Allersumme mijt sampt die ghemene Zijlvesten van Aedwerder Zijll ende ghemene sceppers vors. bekennen overmits dessen onsen Tegenwoirdigen Besegelden brieve, dat wij sampt to nutte orban ende Wahlvaert der gemenen Landenn eendrachtelijken in maten en manieren naebeschr. op Aedwerder Zijll overkoemen en verdragen sijn unse Zijlbreve en alle ander Breve uns Zijlvesten antreffende olde rechte heercompsten ende gewoenten, so de een ytlick in sijnen Zijlvesten begrepen ende besegelt mach hebben ende besheer gebruikt, ende gehouden, ghansselike in der macht to holden enn van werden to blijven. Offte oeck deesen drijen Zijlvestenn sampt oft Iemandt insunderheit van Iemandt enige insperinge eder indracht geschege woe die oeck gelegen moege wesen, willen wij sampt nae al onser macht de ene denn anderen een ytlick op sijn selfts onkost helpen vordedigen beschutten ende bescharmen. Worde oeck Ienich van desen drijen Zijlvesten vors. hyr to geeijschet ende vermaent ende de ene den anderen ganslick ungehoersam en ongehoerich gevonden sunder kendliche ende bewijselicke notsaeken, so sal die ongehoirege Zijlveste een ytlick den anderen in vijftich golt gulden vorvallen wesen, daer voer sal men den Scheppers der ongehorighe Zijlvesten bij live ende guede moegen beletten ende besetten wo ende waer men se bekoemen gene tijtt noch plaetse utbescheyden offt oeck Ienig scepper van desen drijen Zijlvesten vors. for verschreven is, versummich ende ongehoerigh gevonden worde, die sal in sinen Zijlvesten eenen olden Zijlvester marck verbroeken hebben. Ende off sich oeck Ienichman van zinenn Zijlvesten unbehoerlicken vorder ende wijder beklagede, den an sine Zijlvesten ende also enen unbehoerlicken Rechter an sochte, de sal sinen Zijlvesten als sinen behorlicken Rechteren in twintich fransche schilden vervallen wesen.

In oerkonde ende meren bevestenisse hebben wij, Bernardus, Gerardus Swollis, abt, ende Johan Renghers vors. van wegen den Zijlvesten van Delffzielen vors., Gerardus, abt van Tesinghe, Mester Roeleff Mepsche doctor, van wegen den Zijlvesten van Wynsummer Zijll ende Johannes Reecamp, abt van Aedwert, onse Seghul umme bede der anderen gemene Zijlvesten vorschreven, an deesen Brieff gehangen. In den Jaer ons Heeren dusent vijff hondert een ende dartigh, des dages nae Viti ende modetti.]

EERSTE GESLACHT

1. Kk. v. JACOB SIJBOLTS, landbouwer te Warffum en GEERTRUID CORNELIS.

1. ANJE, gedoopt als volwassene, 15 April 1698, leeft nog in 1743, getr. I. 24 Nov. 1695 te Warffum met MEERTEN LOURENS, landb. aldaar, afkomstig uit Oosterwijtwerd, † vóór 1707. (w.v. 5 kk. zie II.1.).

[GA 530 1 21 Jan. 1696. Michiel van Bolhuis, Redger van Middelstum, certificeere kracht deses voor mij gecompareert en erschenen te sijn de E. Jan Coops en Geertruid Cornelis, echteluiden, de E. Jan Cornelis voormont, Simon Jacobs sibbe en Jacob Allers vreemde voogden over Trijnje Jacobs, welke bekenden ende verklaerden aen de E. Meerten Lourens ende Anje Jacobs echteluiden verkogt te hebben haer anparten van de plaets, soo Meerten Lourens ende Anje Jacobs echteluiden tegenwoordigh bewoont, met de beklemminge der landerijen, soo hij van de kerke en provintie gebruikt, exempt de eijgen landen welke alsnoch in de mande verblijven, voorts levendige haeve, huismansgerietschap, het koom soo daer tegenwoordigh bevonden wort, ende gewas op wortel staende ende alles wat buiten de binnendeure is, alsmede soodaene ingoederen in het binnenhuis volgens inventarium daarvan opgerichtet, mits dat de koperen sullen betalen alle lasten soo van landerijen als boodeloon, soo in den jaere 1695 sijn verschenen, ende sulks voor een summe van twee duisent vijf hondert seven en tachtig gl . tijt stuyvers, waervan Jan Coops ende Geertruid Cornelis twee parten ende voormont en voogden voorn. een part competeert.].

getr. II, 8 Juli 1707 te Zandeweer met DERK CRIJNS, lb. te Warffum, afkomstig van Zandeweer, † 1733 te Warffum. (w.v. 4 kk. zie II.1.).

[Het oude dooprothocol van Zandeweer begint in 1680; Derk Crijns is daarin niet te vinden en hij zal dus waarschijnlijk voor 1680 zijn gedoopt. Uit de ontvangsten van de kerk te Warffum in 1732 blijkt dat de beklemhuur in dit jaar is betaald door Derk Crijns; in 1733 echter door Zijne weduwe. 14 Jan. 1709 betaalt Derk Crijns een halff jaer geschenck van trouwen.

De vader van Derk Crijns is vermoedelijk Crijn Dercks te Zandeweer: 8 Marty 1685, Crijn Dercks niet bij 's Heeren H. Avondenaal wegens questie met moeij Hester. 31 May is die questie in de minne afgemaect.

In het trouwboek van Garmerwolde vindt men: 1673, 9 Febr. gekondigt het huwelijk tusschen Derk Crijns, soon van Jan Derks, en Anje Derks, wed. van Jacob Crijns, beide in de Heidenschap.

Meerten Lourens en Derk Crijns waren landbouwer op de boerderij, thans bewoond door den heer P. J. Werkman, zie VII.277.1, aan den weg tusschen Warffum en Den Andel. Deze boerderij is steeds van de ouders op een der kinderen over gegaan en zodoende reeds meer dan 3 eeuwen in dezelfde familie gebleven; waarschijnlijk reeds van vóór 1632, daar de Provincie- en Kerkelanderijen ook reeds door Jacob Sybolts en Sybolt Jacobs werden gebruikt.

De huwelijksche voorwaarden tusschen Meerten Lourens en Anje Jacobs en tusschen Derk Crijns en Anje Jacobs worden nog steeds bewaard op Bekemaheerd te Warffum. Zie bijlagen VIII en IX.

De acte waarbij Anje Jacobs hare boerderij verkoopt aan haren zoon Meerten Derks, volgt als bijlage XII, en is in het bezit van de familie Werkman].

2. TRIJNJE, *25 April 1675 in de Gereformeerde Kerk te Warffum, † vóór 25 April 1760 te Onderdendam, getrouwd 4 Mei 1704 te Onderwierum met MARTEN JACOBS, koopman te Onderdendam, vermoedelijk te Bedum, † voor 25 April 1760 te Onderdendam. (w.v. 6 kk. zie II.2.).

[Bij het trouwen wordt zij genoemd als komende van Usquert; zij zal bij hare moeder en stiefvader, Jan Coops, op Helwerd te Usquert hebben gewoond. Te Onderdendam was toen nog geen kerk; het Winsumer- of Zijldiep vormde de scheiding tusschen de oude karspels Menkeweer en Onderwierum. Menkeweer vormde het noordelijk en Onderwierum het zuidelijk gedeelte van het tegenwoordige dorp Onderdendam. In 1839-1840 werd moeite gedaan om geld te leenen voor het bouwen van een kerk te Onderdendam. Er moest 8.000 gulden worden geleend en daarvoor werd de hulp ingeroepen van vermogende kerken, o.a van Eenrum. Voorgesteld werd een leening uit te geven bestaande in 80 rentelooze obligatiën, groot 100 gulden, doch in 40 jaren uitlotende tegen 130 g. per stuk. De kerken te Menkeweer en te Onderwierum werden toen afgebroken, de kerkhoven zijn nog aanwezig.

12 April 1704. Voor Jan Clant, Heer van Luidema tot Usquert, Peterbuiren, Eendrum, Westernylant, etc. Jr. en Hovelingh. Huw. contr. tusschen de E. Marten Jacobs als bruidegom en de deughtsame Trijntjen Jacobs als bruidt. Dedigslieden aan Bruidegomssijde Grietje Martens als Moeder, Hillebrant Jacobs als Broeder, an de Bruidssijde Jan Coops ende Geertruit Cornelis als Stiefvader en Moeder, Meerten Lourents als swager, Jan Cornelis als voormond, Jacob Allerts sibbe en Symon Jacobs als vreemde voogden.

30 November 1683 komen te Onderwierum, met attestatie van Bedum, de Eerbare Jacob Hillebrants, gewesen ouderlingh tot Bedum ende Grietje Martens, Echtelieden. Dit zijn de ouders van Marten Jacobs.

7 Dec. 1714. Voor Sibrand Waltha Verruci, Heer tot Schultinga, ter Laan, 't Reydland en Ellerhuizen, Joncker en Hovelingk, mede Eerffschepper van Winsumer en Schaphalsterzijlen en Gecommitteerde in de Generaliteyts Reekenkamer wegens de Provintie van Stadt en Lande, sijn verschenen 1° Ajolt Hindrix Formier als voormondt, Marten Jacobs sibbe en Geert Jans als vreemde voogden van wijlen Hilbrant Jacobs twe onmondige Doghters bij Lijsebeth Sijrts in Eghte verweckt, 2°. Claas Jacobs en Maijcke Formier Eheluiden, 3°, Jan Onnes en Renske Julles Eheluiden, Warner Jans en Martha Julles Eheluiden, benefens Julle Sipkes als voormondt, Jan Froom als sibbe en Lue Mennes als vremde vooghden over Julle Sipkes soon bij wijlen Trynie Jacobs in Eghte verweckt, 4°, Jan Jansen en Jantjen Jansen Eheluiden, Gerrit Jans, benefens Gijsbertus Formier als voormondt, Claas Jacobs als sibbe en Hindrik Jacobs als vremde voogden over 't minderjarig kint van zall. Harm Symens bij Trijnie Jans in Eghte verweckt, 5°, Marten Jacobs en Trijnie Jacobs Echteluiden. Zij verklaerden een steden vasten en onwederroepelijken Eerffscheijdinge gemaect te hebben van alle soo daenne landerijen als haar Moeder en Grootmoeder Grietie Martens wed. Jacob Hillebrants op haar sterffdach heeft naegelaeten.

7 April 1701. Ulderick van Ewssum op Elmersma tot Hooghkerk. Leeghkerck en Dorquert, Joncker en Hovelingh, mede Hoofdtman in de hoge justitie Camer van Stadt en Lande, certificeere, dat voor mij sijn gecompereert de E. Frans Harmens als voormont ende de E. Lue Jans als Vooght over Harmen Tammens Dochttertje by Sieke Lues in Echte geprocreeert, ter eenre ende de E. Marten Jacobs als procuratie hebbende van sijn Moeder Grietje Martens, Weduwe wijlen de E. Jacob Hillebrants ter andere zijde, welcke becanden voor haar ende hare Erffgenamen in twee gelijke deelen gescheijden ende gedeelt te hebben, sodane dertich grasen en de viertig roeden lants, als sij dus lange onder haar mandeelig hebben gehad. Gelegen in de Zeerijp, wordende bij Tamme Harmens weduwe ende Remke Thomas meyerwijse gebruikt. In voegen, dat de E. Frans Harmens en consorten in qlte. voorschr. sullen genieten de eene gerechte helfte van dien, te weten ses ende een halve grasen en twintigh roeden, sijnde het Noorder Eynde, soo bij

I.2

Remke Thomas wordt gebruikt, alwaar Jan Crijns ten Noorden, de kercke in de Zeerijp ten Oosten, Jacob Hillebrants weduwe ten Suyden ende Jelmer Sickes ten Westen naast an sijn geswettet. Ende de E. Grietje Martens, weduwe wijlen Jacob Hillebrants drandere gerechte helffte van dien, namentlick ses ende een halve grasen ende twintich roeden, sijnde het Suider Eynde, wordende bij Tamme Harmens weduwe gebruikt, hebbende Harmen Tammens Dochtertjen ten Noorden, de kerck van Zeerijp ten Oosten, Juffer Rengers ten Suiden ende Jelmer Sickens ten Westen ten naasten swette.

De partijen verklaren: ieder met sijne toegedeelde anpart soo groot en kleyn, goedt en quaet mitsgaders privilegien en swarigheden op ieders perceel vallende, welvergenoeft te sijn sonder de minste actie dienaangaande tegen malcanderen te reserveren. enz. enz:

In dorso: Scheyt Brieff. Dit lant verkogt den 7 Jan. 1753 an Pieter Mennes in de Rijp.

23 Juli 1715. Voor Peter Jan Swartte wegens D'Hoogwelgeboren Juffer Gesina Rengers, Juffer van de Blauweborgh, etc. tot Obergum met annexen, Rigter, zijn erschienen D'Eerbaere Jonge Dogters Martien Hillebrants en Evertien Hillebrants, hebbende op den sestijnden July Jongstleden van 't Ed. Gerichte Vaeniam Aetetis geobtineert, dewelcke verclaerden van haar Respectieve gewesene voorstanderen als Maijke Formier wed. van Claes Jacobs in leven voormondt, Geert Jans sibbe en Marten Jacobs vreemde voogden, na voorheen gaende gedaene Reekeninge, enz. enz. te hebben ontvangen alle soodaene goederen als haar van haar zall. ouders Hillebrant Jacobs en Elijsabeth Syrts, mitsgaeders van die portie in de Eerffnisse van haar zalige grootmoeder Grietie Martens waren nagelaten. (vaeniam aetetis geobtineert wil zeggen: meerderjarig verklaard).

19 Febr. 1716. Voor Peter Jan Swartte, tot Winsum en annexen Rigter wegens D'Edele mogende Heeren Borgemeesteren ende Raedt in Groningen. Scheiding van de nagelaten goederen van wijlen Claes Jacobs, tusschen de weduwe Maijke Formier en de erfgenaemen van de overleden echtgenoot. De E. Maayke Formier, wed. Claes Jacobs ter eenre en Marten Jacobs en Trijntien Jacobs, egteluiden en Jan Janssen Cremer, caverende voor sijn Huisvrouw Jantien Janssen, Gerrit Jans, Jan Onnes, caverende voor sijn Huisvrouw Martien Julles, Julle Sipkes als voormont, Warner Jans en Luye Mennes vremde voogden over de pupille van Julle Sipkes bij wijlen Trijntien Jacobs in echte verwekt en Martien en Evertien Hillebrants gesamentlijk als Erfgenaemen van wijlen Claes Jacobs.

De weduwe, Maayke Formier zal uitkeeren 1.563 car. gl. en de helft van het silver, alsook de kleeren. Bovendien wordt afgesproken, dat wanneer zij zal ontvangen wat haar toekomt uit de nalatenschap van Gijsbertus Formier, zij of hare erfgenamen, wanneer zij eerder mocht komen te overlijden, zal uitkeeren 245 gl.

Gijsbertus Formier, chirurgijn te Winsum, was overleden zonder kinderen na te laten; zijne weduwe, Claessien Wyrsema, zal het vruchtgebruik van zijne nalatenschap of een deel daarvan hebben gehad, zoodat pas na haar overlijden, uitkeering daarvan zal hebben plaats gehad. Maayke Formier zal dus tot die erfgenamen hebben behoord.

Claesien Wyrsema was eene dochter van Derck Wyrsema, lb. op Lutke Saaxum, Baflo en van Louwke Jacobs en de boerderij op Lutke Saaxum was na hun dood door Gijsbertus Formier en Claessien Wyrsema gekocht. (zie VI.89.2.).

Van bovengenoemde zusters was Martien Hillebrants later getrouwd met Sirp Luitiens en Evertien Hillebrants met Sijmon Joosten, die veel voorkomt als Schepper, lb. op Maarslag, terwijl Sirp Luitiens op Maarhuizen woonde.

8 Juli 1739. Sirp Luitiens en Martie Hillebrants tot Maarhuizen verkoopen aan Marten Jacobs en Trijnie Jacobs tot Onderdendam 15 graesen land, de geregte helft van 30 graesen met Symon Joosten en Evertien Hillebrants tot Maarslag in de mande, verpachten en versetten voor 9 jaren met het recht van redentie, door Jacob Symens en huisvrouw gebruikt. Na afloop der huurjaren kon dus de overeenkomst ongedaan worden gemaakt, onder vooraf bepaalde voorwaarden. De koopsom moest bij het beëindigen worden terugbetaald met een jaarlijksche rente van 5 %, terwijl de ontvangen vaste huur, gerekend

I.2

naar 3 %, kon worden afgetrokken. Buitengewone onkosten voor het land gemaakt, mochten ook worden terug gevorderd.

Sirp Luittiens en Martie Hillebrants hebben van het recht van redemptie geen gebruik gemaakt; het land werd eigendom van Marten Jacobs en vrouw Trijnie Jacobs, terwijl afstammelingen van dit laatste echtpaar later dezen eigendom verkochten aan de bekleemde meyers, de fam. de Waard op de Waarden, Grijskerk. (zie III.7 en *IV.23.).

16 Juni 1753. Voor Gerhard Froom, rigter tot Bedum. Testament van Marten Jacobs en Trijntien Jacobs. Na doode van de langstlevende zullen de erven 25 gl. moeten uitkeren aan de armen van Bedum.

R.A. 587.455.147. 25 Jan. 1743. Huwelijkscontract tusschen Olgert Alderts en Martien Hillebrants, wed. wijlen Sirp Luitiens tot Maarhuizen. Aan Bruidegomssijde Aldert Ennes als vader en Enne Alderts als broer en Cornelis Rienders en Trijnje Alderts als swager en suster en an des Bruijsijde Jan Wildrix en Elysabeth Remts als schoonsoon en dogter, Symen Joosten en Evertien Hillebrants als swager en suster.

R.A. XXIX.1.2. 25 April 1760. Scheiding van de nalatenschap van Marten Jacobs en Trijntie Jacobs. De zoons Jacob Martens en Hillebrant Martens en Marchijn Gerrits, vrouw van Ds. Johannes Pesman te Tinallinge, eenige overgeblevene dochter van Grietje Martens en Gerrit Joosten, deelen de erfenis.

Jacob Martens verkrijgt: de helft van 101 juk land te Dijkhorn, op de Ruigewaard en te Warffum, wordende door Homme Jans, Jacob Symens en Jan Cornelis meyerwijze gebruikt; het 1/3 deel van 38 1/16 juk land, gelegen tot Eenrum, Onderwijrum en Warffum, door Hindrik Rembts, Klaas Klaassen, Tonnis Knellys en Berent Jacobs meyerwijze gebruikt; hierbij nog een camp gelegen tot Onderwijrum, 1/3 deel van 3 Heemsteden tot Onderwijrum en Onderdendam by Symen Jans en de erfgenamen zelf in 't gebruik, verder 1/3 van 200 gulden en 1/3 van 287 gulden.

Hillebrant Martens verkrijgt: 20½ Gras land onder Onderwijrum gelegen, 1/3 deel van 38 1/16 jukken land gelegen tot Eenrum, Onderwyrum en Warffum, hierbij nog een Camp gelegen tot Onderwijrum door Jan Theophilus gebruikt, 1/3 van 3 Heemsteden tot Onderwyrum en Onderdendam, 2 huizen tot Onderdendam, het eene door hem zelf bewoond, het andere door Berent Derks weduwe, getaxeerd op 1.000 gulden, alle winkelwaren geene exemt en 3 koeien en alle de schapen, enz., getaxeerd op 2.000 gulden, versegelingen en obligatiën ten laste van Homme Jans, Eggebert Alberts, Bene Jans kinderen, Krijne Derks, Harm Jacobs, Knellys Jans weduwe en wijders over de vrouwe van Middelstum, Sybolt Meertens, Ritze Krijns en Sipke Julles, de laatste 4 kapitalen met J. Pesman, pastor tot Tinallinge, n.u. mandeelig, het eerste groot 1.000 gulden, het tweede groot 800 gulden, het derde groot 1.500 gulden en het vierde groot 600 gulden, mitsgaders het gevondene en in 't vervolg in te komen geld met het getaxeerde huisgeraad, chais, enz. enz., samen 5176 gulden, nog 1/3 part van 200 gulden en 1/3 van 287 gulden.

Ds. Pesman n.u. (hetgeen betekent: namens de vrouw), ½ van 101 juk land tot Dijkhorn, op de Ruigewaard en te Warffum, 1/3 van 38 1/16 juk tot Eenrum, Onderwyrum en Warffum, hierbij nog een Camp tot Onderwyrum, 1/3 van 3 Heemsteden tot Onderwyrum en Onderdendam, versegelingen en obligatiën ten laste van de vrouwe van Middelstum, Krijne Derks als voormond over de kinderen van wijlen Meerten Derks, Ritze Krijns en Sipke Julles, de laatste 4 mandeelig met Hillebrant Martens, mitsgaders het gevondene geld en het nog in te komene geld en getaxeerde huisgeraad, tesamen 5863 gulden, nog 1/3 van 200 gulden kapitaal en 1/3 van 287 gulden.].

TWEEDE GESLACHT

1. Kk. van ANJE JACOBS en I. MEERTEN LOURENS, landb. te Warffum (zie I.1.).

1. JACOB, *22 Aug. 1697, vermoedelijk jong overleden.

2. LOURENTS, *23 April 1699, vermoedelijk jong overleden.

3. CORNELIS, lb. eerst op Helwerd te Usquert, later op de Wabkumaheerd te Breede in de Zuiderhorn, *21 Febr. 1701, leefde nog in 1776, was in 1779 overleden, getr. I. 3 Oct. 1724 te Warffum met JANTJE FOCKES van Usquert. (w.v. 5 kk. zie III.1.).

getr. II. Sept. 1743 te Usquert met TRIJNTJE (Eijsses) WIERSEMA, *30 Aug. 1716 op Zijlbrugge te Westernieland, was in 1790 overleden. (w.v. 4 kk. zie III.1.).

[In het Staatboek van Spanheim vindt men aangeteekend: Wijtwerd Fol. 415 verso. Cornelis Pieters op Helwert ende Cornelisjen gebr. verscheiden porceelen Lands te weten 51 juk, daar van 35 juk binnen en 16 juk buiten den hevelswal in 't hornster stuck gelegen van welke 16 juk 10 juk hoiland liggen in de 30 juk in 't hornster stuk afgegraven ende 6 juk in de onverscheiden weidlanden omme de voorschr. 30 juk gelegen en dit alles boven den aanwas ofte quelder buiten den heverwal nae quota tot voorschr. hornstuck hoorende.

A° 1649 de Dogter Pieterke getr. aan Albert Lubberts, A° 1691 Claas Harmens, A° 1694 Sicke Sickens en Sijtje, A° 1695 Jan Coops en Geertruit, A° 1706 Cornelis Pieters en Grietie, A° 1708 Focke Gerrijts en Eilje, A° 1659 na de nieuwe mate 77 j. 9 roe, waarvan 42 $\frac{3}{4}$ j. 60 r. binnendijx, 19 j. 30 r. tusschen beide diken en 14 $\frac{3}{4}$ j. 69 r. buiten de kadijk.

De uitdrukking: buiten den heverwal wil zeggen: buiten den zeedijk, afgeleid van heff, haff, de oude benaming voor zee, zie ook Hefswal, gelegen tusschen Uithuizen en Uithuizermeeden en Heffezand, gelegen op de Wadden.

In onzen jeugd hoorde men nog zeggen door oude menschen: het heff roast, d.w.z. de zee brult.

Het huwelijkscontract tusschen Cornelis Meertens en Trijntje (Eysses) Wyrsema bevindt zich in het Rijksarchief te Groningen, archief Reinders, zie bijlage XIII. Trijntje Wyrsema was eene dochter van Eysso Wyrsema, (1685-1759), lb. op Zijlbrugge, Westernieland en Anje (Cornelis) Kimminga (1691-1770), kleindochter van Garbrant (Eyssos) Wyrsema, lb. in 't Kloosterwijtwerd te Usquert en Trijntje Cornelis, die weer eene dochter was van Cornelis Arents, lb. in 't Kloosterwijtwerd en Mayke Jans, kleindochter van Arent Wolters, lb. op Gaeikemaheerd in de Westerhorn te Usquert en Trijne, ook kleindochter van Jan Freerks. Garbrant (Eyssos) Wyrsema, lb. in 't Kloosterwijtwerd, was een zoon van Eysso Wyrsema, lb. op Zijlbrugge en Aeilke Tjeerts, kleinzoon van Garbrandt Wyrsema, lb. en zijlrichter op Rollingeweer, Maarslag, en van Claesjen Wichers, Garbrandt een zoon van Cornelis Wyrsema, † 1609, landb. op Rollingeweer, Maarslag. Te Tinallinge zijn 6 Febr. 1648 getrouwd Eysse Wyrsema van Eenrum en RA LXI d13 17 febr. 1783 Hoogemeeden

II.1.3

Aeilke Tjeerts van Tinallinge, waar zij op 15 Maart 1668 hun zoon Eltje Jelmers lieten doopen, die later als Eltje Wyrsema, landbouwer was op de Herathemaheerd te Eenrum, zie *IV.18.4. Aeilke Tjeerts hertrouwde 15 April 1671 te Warffum met Evert Luirts van Warffum, † 8 April 1674 op Zijlbrugge. Zij zelve overleed 5 Febr. 1693 op Zijlbrugge. Zie Graftschriften in Stad en Lande door de heeren Feith, van Rhijn, Vinhuizen en Wumkes, Westernieland 2, 4, 6 en 8, Maarslag No. 1.

De scheidacte van 14 Juni 1651 van de nalatenschap van Garbrandt Weersema, lb. op Rollingeweer, Maarslag en Claasjen Wichers, soms ook voorkomende als Claasjen Wyrsema, is opgenomen als Bijlage 1a.

Daarin komen voor de navolgende kinderen:

I. Wicher Weersema, eerst lb. op Herathemaheerd te Eenrum, daarna op Olde Maerslacht, eerst getrouwd met Grietjen Boelens, dochter van eenen vorigen bewoner van Herathemaheerd, daarna met Grietjen Cornelis. II. Cornelis Weersema en Abeltjen Jacobs, lb. op de Greden, Eenrum. III. Albert Weersema, lb. op Rollingeweer, Maarslagt en Fockjen Eltkens, dochter van Eltjen Jelmers, lb. op Syrsema, Abbeweer, Tinallinge en Tette. IV. Annechijn Weersema, getrouwd met Claes Willems, lb. op Herathemaheerd, Eenrum. V. Bonne Weersema, lb. op Syrsema, Abbeweer, Tinallinge, getr. met Nanne Eltkens, zuster van Fockjen Eltkens, hiervoor genoemd. VI. Derck Weersema, lb. op Lutke Saaxum, Baflo, getr. met Tonnisjen Nombdes, dochter van Nombde Fockens en Jacobje Elema, dochter van Sirp Elema van Allersma en Johanna Abels. Derck Weersema hertrouwde met Louwke Jacobs, zie *VI.89.2. Zie ook Graftschriften in Stad en Lande, Baflo, No. 2, 5, 11 en 13. VII. Jurrien Weersema, lb. op Oldorp, Uithuizen, getrouwd met Duircke Jacobs, in 1648. Hij was eerst zijlrichter op Zijlbrugge, daarin opgevolgd door den jongsten broeder Eysse Weersema, lb. op Zijlbrugge, Westernieland, getrouwd met Aeilke Tjeerts, afkomstig van Tinallinge, dochter van Tjeert Luckens en Maria Eltkens, die eene zuster was van Focktje en van Nanne Eltkens. In 1660 worden Cornelis en Eysse Wyrsema geadmitteerd als Landdagscomparant; Derck wordt afgewezen, omdat hij den koop van zijn land niet naar behooren had bekend gemaakt. In 1661 staat er achter: goedt. In 1661 wordt aangenomen Bonne Wyrsema te Tinallinge. Ook Syrp Elema was van 1606-1609 Landdagscomparant, toen hij op Lutke Saaxum woonde.

Verhandelingen ter nasporing van de wetten en gesteldheden onzes vaderlands. Warfsconstitutiën en oordeelen tot en met het jaar 1601. Bijeen verzameld door Mr. H.O. Feith. Te Groningen, bij A. L. Scholtens, 1863.

De Warfsconstitutiën en Oordeelen hebben mede den voornaamsten grondslag uitgemaakt van het in 1550 ontworpen, doch eerst in 1601 voor wet aangenomen Ommelander landrecht. Het tegenwoordige Ommelander landrecht, 't welk met regt uitmuntend in zijn soort kan genoemd worden, is voor 't grootste gedeelte uit en naar deze Warfsoordelen gevormd en geschoeid, zie van Halsema, Over den staat en regeeringsvorm der Ommelanden.

o.o. In den jaer 1400 enen vijffich, des soendages nae lichtmisse dach, jnden Warff jnden scheling tusschen Warfumerburen ende bronneke op rollinge weer, als van de tijt schape gras op Warfumer uterdyck, de bronneken moder, eelke, van salighe hayko troys sint anghekomen, also is voor regt ghewijst, dat bronneke vors. jnden besit van den vors. lande sal bliuen, tot ewigen dagen. (o.o. = Oosterwarffs oordeel, bliuen = bliuen).

Aeilke Tjeerts *28 Juli 1633 te Tinallinge, was eene dochter van Tjeert of Tjaart Luekens en Maria Eltkens, kleindochter van Eltje Jelmers en Deetje, achterkleindochter van Jelmer Eltjes en Tette, de laatsten † voor 1638, allen landbouwers en zijlrichters op Abbeweer te Tinallinge.

Prothocol van den landmeter Gerrit Hopper (II.K.K.).

A° 1587, den 20. Juny heb ik gemeten Melle Hayens veerde part van een heert landes gelegen tho Tinallinge, 43 ½ juck groet, de Jelmer Eltkens gebruickt.

Inventarium ofte staet van de landen, goederen ende inkoment sampt uuthgave, lasten ende swaricheijden des convents Warffum, A° 1598.

II.1.3

Jellemer Eelkens heeft int gebruyck 23 juck ende geeft 18 daler huyre. (Tynallinge).

De scheidacte van de nalatenschap van Jelmer Eltjes en Tette bevindt zich in het Rijksarchief te Groningen, archief Laman, no. 20, A° 1638, tusschen Eltje Jelmers te Tinallinge, Jacob Jelmers te Godlinze en Aeilke Jelmers te 't Zandt, van landerijen te Tinallinge, Rasquerderhamrik, Weiwerd, Wadwerd en Usquert.

1 Oct. 1642 wordt Bonno Wyrsema zijlrichter te Tinallinge in plaats van zijn schoonvader Eltje Jelmers. Hij was getrouwd met Nanne Eltjes en een zoon van Garbrant Wyrsema, lb. op Rollingeweer en Clasiën Wichers. Jacob Jelmers is overleden 7 Juni 1649 te Tinallinge en Aeilke Jelmers, getrouwd met Jan Ulpherts, is overleden te 't Zandt. Zie Graftschriften in Stad en Lande, Tinallinge no. 1, en 't Zandt nos. 12 en 13, 33 en 34. Afstammelingen van het laatste echtpaar vestigden zich te Groningen en noemden zich Toppinga.

A° 1615 heeft de scheiding plaats tusschen de erfgenamen van Tjae Boyens, van landerijen te Siddeburen. De erfgenamen zijn Jelmer Amsens, Jelmer Ewes, Jelmer Eltkens, Doe Takema, Jan Tiddes, Bartold Tiddes, zoons van Tidde Garbrans, Peter Jacobs, zoon van Jacob Dercks. Zie archief Laman, no. 20.

Te Doezum is overleden 13 Oct. 1628 Amse Ewes, die ongetwijfeld tot dezelfde familie behoort, daar ook hij hetzelfde familiewapen voert, dat telkens bij de namen Jelmer, Eltje en Ewe voorkomt, n.l. een ridder met een zwaard boven zijn hoofd zwaaiende, soms vergezeld van 2 halve leeuwen, tegenover elkaar geplaatst. Van Jelmer Ewes stamt af de familie Steenhuis op Ter Borg te Wirdum. Zie Graftschriften in Stad en Lande, Doezum no. 2 en Wirdum no. 7

Op een gestoelte in de kerk te Wirdum, gesticht in 1644 door Wiltet Louwens en Remke Jelmers, behorende aan Ter Borg, komen voor de wapens Louwens en Jelmers; het wapen Louwens: gedeeld, a. halve adelaar van goud op veld van blauw; b. een faas van blauw, beladen met een ster van zilver op veld van zilver; het wapen van Remke Jelmers: gedeeld, a. ridder van goud op veld van zwart; b. doorsneden, 1. twee halve tegen elkaar springende leeuwen van zwart op veld van goud, 2. veld van rood.

Hetzelfde wapen als van Remke Jelmers komt voor op een zandstenen Renaissanceschouw uit Zwartlap, gelegen op de Palen te Westerwijtwerd, zie ook *V.38.1. De schouw is thans in het Groninger Museum van Oudheden en geeft het jaartal 1540, de Gothische letters M.v.Pl. en de afbeelding van Adam en Eva vóór en na den zondeval. De schouw vertoont verder de volgende wapens: Heraldisch rechts, gedeeld, a. een gans met een klaverblad in den bek, op een grasgrond, b. doorsneden, 1. een bijbel, 2. monogram T.S. Heraldisch links, gedeeld, a. een ridder, de linkerhand aan de schede, met de rechterhand een getrokken zwaard boven het hoofd zwaaiende; b. doorsneden, 1. twee halve tegen elkander springende leeuwen, 2. effen.

Op de grafzerk van Aeilke Tjeerts, de vrouw van Eysso Wyrsema van Zijlbrugge, in de kerk van Westernieland, komt alleen voor de ridder met opgeheven zwaard.

Vóór 1646 zijn op Zwartlap, de Palen, Westerwijtwerd, overleden Lippe Cnol en Anna Reenders, zie *V.38.1. De erfgenamen van deze Anna Reenders waren leden der familie Wridzers, waarvan Ebel Wridzers, de vader van Ebeltje Wridzers, zie *IV.2.2, die later op de Palen woonde.

Zie ook het wapen van Aeilke Reinders, de vrouw van Ulfert Writzers, Hovelinck op Onnema te Zandeweer. Zie Graftschriften in Stad en Lande, Zandeweer, No. 2.

In Wirdum waren 3 kloosterboerderijen, o.a. de Steenhuisheerd en Ter Borg. Spanheim heeft aangeteekend: Oosterwierum, fol. 400, verso. Egbert Lippes wed. Siecke gebr. 100 grasen, te weten 71 grasen Noordtlandt en 29 grasen Zuidtlandt. A° 1634 Lampke Harmens en Aaltje, A° 1653 de soon Harmannus Steenhuis en Grietje, A° 1664 Harm. Steenhuizen wederom getrouwd aan Hilletje, A° 1694 Jan Marcus en Bouwke. Voor Ter Borgh is aangeteekend: Wittewierum, Fol. 150 verso. Wiltet Louwens en Rempke gebr. 76 grasen, waarvan 50 grasen bij huis en 26 grasen aan de Zuiderzijde van

II.1.3

't Damsterdiep. A° 1656 de soon Jelmer Louwens, vrijgesel. A° 1657 Rempke, Wiltet Louwens wed. A° 1658 Claas Jansen Knol en Bauwke, A° 1673 de kinderen, A° 1689 Havick Steenhuis en Catharina, A° 1711 Catharina getrouwd an Evert Feckes.

Harmannus Steenhuizen en Grietje Louwens, beijde van Wirdum, trouwden in 1653 te Niekerk, Hunsingo, tegelijk met hare zuster, Ettien, die met den schoolmeester aldaar, Mr. Jurien Willems, werd gecopuleert. Deze Grietje Louwens was eene dochter van Wiltet Louwens en Rempke Jelmers en niet eene zuster, zooals soms wordt opgegeven.

De bisschoppelijke volkeren van Keulen en Munster vielen in de provincie, spookten in de Ommelanden rond en belegerden de stad. Te Wirdum werden zij met succes bestreden door Klaas Knol, eigenerfde boer op de oude heerd Ter Borg aldaar. Hij stierf kort daarna, 3 Sept. 1672. De heer Steenhuis Geertsema, de latere eigenaar van Ter Borg, bezat in manuscript een Rouwbeklagt op dat overlijden, waarin bovengenoemd feit aldus wordt vermeld:

Helaas, nu is hij dood; ik smelt bijna van spijt.

Zijn zoontjes alle vier mogen met regt wel klagen

Omdat haar vader stierf in deez' bedroefde dagen

Bezonderlijk omdat alsnog de vijand wreet

Het Munstersche gespuis ons hoofd tot spitse biedt,

Waartegen hij onlangs met Wirdum heeft gestreden,

Zoodat hij op zijn post den vijand heeft gekeerd,

Omdat hij zijnen volk in order had geleerd,

Waar dat het noodig was met wagten uit te zetten,

Wist hij met goed beleid ten nauwste op te letten,

Zoodat door zijn bestuur veel afbreuk is gedaan

En dat de vijand zelfs met schaamte terug moest gaan.

Zie Gron. Volksalmanak 1911, blz. 86, door Ds. G. A. Wumkes. Voor Klaas Knol zie *V.38.1.

Anje Kimminga was eene dochter van Cornelis Peters (1663-1731), Hoveling op Westerpama, Niehove en Tietje Ejes Feringa (1670-1750) en eene kleindochter van Peter Heeres († 1671), lb. op Huninga te Eenrum en Anje Clasen († 1681) en van Eje Hillies Feringa, lb. op Westerpama, ook voorkomende als Landdagscomparant. Zie.Grafschriften in Stad en Lande, Niehove 9 en 11 en Eenrum 6 en 10.

21 July 1633. Archief Menkema en Dijksterhuis, No. 904, aanwezig in het Rijksarchief te Groningen. Crijn Rickerts tho Saexumhuysen ende Jannes Hylckens op de Korendijk, 't Zandt, hebben verkocht an Hans Jans ende Liesbeth, Egteluiden tho Saexumhusen, twee Jucken Landt gelegen onder de Klockenslagh Saexumhusen op 't Uterdijck, het klein Uterdijck genoempt, alwaer Clasiën Wyrsema ten Noorden, Siabbe Abels arffgenamen ten Oosten ende het Provincielandt ten Zuiden en Westen naest an geswettet bint. Het land ten Noorden behoort thans nog tot Zijlbrugge, dat ten Oosten behoort ook thans nog bij de boerderij, indertijd van Siabbe Abels, n.l. Westerholm, nu S.B. Luitjens en het verkochte land, met het land ten Zuiden en Westen, behoort nog bij de boerderij Hiddingezijl, thans van de erven Hazekamp

16 Mei 1641. Archief M. en D. no. 906. Clasiën Wyrsema, wed. Garbrant Wyrsema verkoopt aan Warmoldus Ackema en Maechtelt Judith Aijtta van Swichem 3 1/5 juk land in Sandvoorderheert, meyer Peter Peters, gelegen te Saaxumhuizen. Na afloop van den dienst werd deze verkoop door den predikant vanaf den kansel aan de gemeente medegedeeld, zooals te doen gebruikelijk was in dien tijd. Leden der familie Sandvoort hadden ook een deel van de boerderij Sandvoort in eigendom.

14 Sept. 1591 (olde stijle). Archief M. en D. no. 902. Bartolt.Ites en Trijntien Santvoorts verkoopen 3 ½ juk land aan Tijmen Jansen en Albertien, egteluiden, zooals Trintien is aangearffd.

1606. Archief M. en D. no. 905. Berendt Sandtvoort ende Swane verkoopen 3 ½ juk,

II.1.3

Peter Ulpherts meyer, Syso Ackuma komt de helft toe, Edso Sandvoort en consorten de rest. 5 April 1634. M. en D. 905. Verleden voor en geteekend door Berent Sijghers, burgemeester van Groningen. Acte van overdracht door Siabbe Broijls aan Warmoldt Ackema op Fieppema en Maechtelt Judith Aitta, e.l., van $3\frac{1}{4}$ juk land te Saaxumhuizen. (Warmoldt Ackema was hoveling in de beide Harksteden).

N.B. De acte d.d. 1 Mei 1606 bevat de inbezitstelling na gerechtelijke verkoop door Stadhouder en Hoofdmannen van Sijabbo Broijls in $3\frac{1}{4}$ juk land, gelegen in een heerd van 40 jukken, genaamd Sandvoort, te Saaxumhuizen, van wijlen Berendt Sandvoort en Swane, e.l.

In het prothocol van den landmeter Gerrit Hopper komt o.a. voor:

Anno 1573. Dit nabexr. is gelegen onder Saexumhuyster Klokslach ende is oick mit oeren Rode gemeten, lanck zijnde $14\frac{1}{2}$ holtfoet.

De genoemde Santfoerder mede $4\frac{1}{4}$ juck 16 roden.

De gehele soma aller vorss. porcelen mit dat kinderlant is $50\frac{1}{2}$ juck lant ende 19 Roden. Ende der kinder part is $3\frac{3}{4}$ Juck $10\frac{1}{2}$ Rode.

De lengte van de roe was soms zeer verschillend en het was gewoonte dat die lengte aan de kerk was aangegeven. Zie ook *VI.86.3 is gemeten mit de mate so to petersburen an de Kercke gemarket staet.

Hierbij sluiten aan verschillende acten uit het archief van de kerkvoogden van Saaxurnhuizen. 22 Marty 1575. Wij Stadholder ende Hoefftmannen der Stadt ende Ommelanden van Gronnyngen vanwege des Coenincks van Spangien ende als Hartough van Brabant, Grave van Hollant ende Erffheere der Stadt ende Ommelanden voerschreven doen kondt ende bekennen in ende vermits desen openen brieve dat voor onss sint gekoemen Ittiche Rentheners ende Schuldeners die renten en schulden hadden toth ende over zaelige Peter Santfoordt ende Catrine, syner huesfrouwen halven heerd Landes gelegen tho Saxemhuesen omtrent twintig jucken groett sijnde, die Claes tho Santfordt nu ter tijt als mijer gebrucket. Ende beclaegeden sich voor die genoemte halve heerd Landes voor die renten ende schulden bleven liggen, alsoe dat sie hoere renten ende schulden daer tot niet maenen noch bekoemen en konden ende weren van ons rechttes begerende. Soe hebben wij die voergenoemte landen aldaer ter plaetsen bij den Pastoer tutt dren Sonnendaegen tho ondr die Kercke laeten kondigen ende voerts Itlicke Sonnendaegen an den Kerckdoeren alhier binnen der Stadt Gronnynghen schriftelicken laeten stellen wie daer enighe renten offte schulden over hadden dat die selvigen binnen sekeren dadi tyrt ende plaets die mede gekondiget worde bij onsen Secretarissen solden koemen ende laeten hoere renten nha inholrt der brieven mit ock hoere schulden teikenen, die datt niet en deden, daet wolden wij namaels gheene bedachten meet van hoeren. Soe sint gekoemen irtlicke Renteners ende schuldeners ende hebben hoere renten ende schulden nha wijsinghe des geswaoren Secretarys Register ende beschrijvinghe laeten anteikenen. Dierhalven sint die voerighe landen op gelt geset ende is voer ein itlick voergeschreven jucken landes dartigh embder gulden gehoeden tho geven, dat ock tot dren Sonnendaegen tho aldaer ter plaetse bij den Pastoer ondr die Kercke gekondigert ende voerts itlicke Sonnendaegen an der Kerckdoeren alhier binnen der Stadt Gronningh schriftelick gestalt is offte daet emants weren, die daer meer voer geven wolden, die solde bij ons op sekeren angestemmenden dach tijt ende plaets, die mede gekondighert woerde, komen, wij wolden den opgemelten halven heerd Landes bij der brandenden keersen opslaen ende verkoepen, ende den koepert mirt genoeghsame zegele ende brieve daer inne bevestighen. Soe is gekoemen Hindrick Hiddinck voer sich selvest ende van wegghen Hayo Stapperio ende hefft voer eyn itlick voergeschreven Jucke landes negen en dartig embder gulden geboeden tho geven, ende wolden daer mede van allen Renten ende lasten gevrijert wesen, want dan die selfde geloevde penningen vull ende all in onsen handen sinnen betaelt ende sint voert in handen der gementionierden angeteikenden rentheners

II.1.3

ende schuldeners daer des nha rechte behoerde votgericht ende overgelevertt. Derhalven wissen ende bevestigen wij die genomierden Hindrick Hiddinck ende Hayo Staperio voer hoer ende hoeren arffgenaemen in den eigendoem des meergenoemten halven heert landes Vrij ende quytt arffelicken ende ewelicken tho gebrucken tho besitten ende allen hoeren vrijen willen daer mede tho doene, ende sollen hier mede van allen achterstalligen renten, renthebrieven ende schulden onbelastet wesen ende blyven. Sonder allen argelist in oirkonde der waerheitt soe hebben wij Stadtholder ende Hoefftmannen opgemelt onsen amptes segull wittelicken beneden an dessen brieff gehangen in den jaere onses heren duesent vijffhondert vijff ende tsoeventich op den twee ende twintichsten dach Marty.

De vrouw van Peter Santfortt, Catrine of Kathrijne, was eene dochter van Hercules van Ewsum, †1559, geestelijke te Middelstum en bastaardzoon van Abeke van Ewsum, die getrouwd was met Ida Onsta (w.v. g. kk.). Kathrijne van Ewsum had een broer, ook genoemd Hercules van Ewsum. Peter Santfortt was een broer van Writzerus Santfortt of Santfoerdus, doctor in de medicijnen en behulpzaam op finantieel gebied aan Wigbold van Ewsum, bij zijne turfgraverij. Zie het geslacht Ewsum van Mevrouw Hartgerink-Koomans, blz. 273, o.a. in het schema achterin.

9 Augustus 1580. Albart Rolteman in der tijdt mede Borgemeester in Groningen bekenne ende betuge myt desen openen versiegelden transfix breve dat voer my sinne gecomen Wobbe Hiddinge salige Hinrick Hiddinge nagelaten weduwe ende Hayo Staperio ende bekanden voer hoer ende hoeren arffenamen dat sye bij levende ende myt toedoent salige Hinrick Hiddinge vorss, hebben vercocht upgedragen ende overgegeven ewelyck ende arfflick Warmolt Abbinge ende sijnen arffgenaemen sodanen halven heerdt Landes gelegen to Saxumhusen omtrent twintich jucken groet sijnde daer de brieff van spreckt daer deze breeff doergetogen is, vrij en veerdich den selven halven heerdt landes in den egendoem te mogen gebrucken besitten ende alle sijnen vryen willen daer mede to mogen doen ende vry arfflicken to leveren ende to waren allens na verwysinge des principaell koepbrevs daer dese transfixbreeff doer getogen is voer eene summa van penningen de Wobbe Hiddinge weduwe ende Haijo Staperio vorss. bekanden dat hem sampt Hindrick Hiddinge bij sijnen levende vull ende all tot horen benoegen is betaelt sonder argelist. Dat verkunde ick Albart Rolteman Borgemeester bovengemelt myt mijn segull dorch bede van Wobbe Hiddinge ende Haijo Staperio witlick beneden an desen transfixbrieff gehangen. Ghegeven int jaer onses Heren dusent vijffhondert ende tachtentich den negenden dach Augusty.

19 Juny 1610. Frederick Conders tho Helpen, Junckher und Hoveligh tho Faen und Huisinge, in der tijt mede Borgemeister der Stadt Gronningen doe kundt und betuige mit desen openen brieve dat vor mij gekomen und personlickenen erschienen is die Ew. Thomas Sandtfoert binnen Gendt inn Flanderen sijne residentie hebbende, caverende de rato vor Juffer Maria Hamve sijne L. huisfr. und bekande vor hem und oeren beijden sijde Arffgenamenn, Dat hie mit rijpen raede und gueden vorbedachtenn gemoede tot synen und der synenn sunderbarn mitt und besten hefft verkofft upgedragenn und overgegevenen doende ook sulkes hiermede und in kraft deses inn einem stedenn vastenn und unwederroplickenn Arfföp denn Ew. Albert Jansenn Naedeshern als vormundt, Doedo van Amsweer Eylert Alma Naedeshern und Syso Ackema als Vogedenn tot und over Itzgemelten Ackema Möderlöse unmundige Kindt Warmolt Ackema genoempt bij wijlen Margarieta Abbringe anders Ackema geprocreert tot profijt desselvigenn kindes und sijner Arffgen. seekere achte Jucken und een dardendeell vann een Juck Landes in den heerdt tho Saxemhuisen Sandtfoert genoempt unverscheiden gelegenn, als vorgn. comparant Sandtfoert vann sijnen Vader unde sijner zal. môder angeervet und angestorven is und hem vermôge des scheidbrievs wegen sijnes vaders vijff Jucken und van sijne zal. môderswegen drie Jucken und een dardendeel van een Juck competerende was, van welken heerdt oeren pupille vorsz. die gerechte helfte thokumpt und.

II.1.3

thobehoert, vrij und quith vrij erflick nu vordann in den eigendoem tho mogenn antasten, gebruecken, besitten, genieten, verhuiren, versetten, verkopen und in alles hoerenn vrijenn willenn doenn; gelick einem ideren mit dem sijnem tho doene geörlovet. Ock Vrij arfflickenn tho leveren und tho warenn vor alle Actie Evictie und ansprake ook lasten, rentenn, schulden und swaricheidenn, so vor dato deses darup gesettet ofte eewigh darup gepretendieret, konde oder muchte wordenn, under verbandt sijner Sandtfoerts Landenn tho Spijck und andere goederen, geene uthbesondert, wenne in cas van quaden Leveringe sich daruth mit reale Excutie Vrij kost und schadeloos tho mogenn erhalenn, und dat voer eine summa van penningen diewelcke vorgedachte Thomas Sandtfoert bekande dat hem vull und all tot sijnen gueden benoegen de laetste penninck mitten eersten vann vor bemelten Vormundt und Vogedenn endrichtet und betalet were; voer dessels gueder bytalinge bedanckende und mit desenn gantzlich quiteerende. Sunder argelist. In Oerkunde deser Waerheit hebbe Ick Frederick Conders Borgemeister upgemelt mijn angeborenn Segull then begeerte des E. Comparant Sandtfoertz vorgen. (benefens mynen handesunderteikeninge) benedenn ann desenn brieff wesentlick gevangen. Gegeven in dem jaere unses Heren Dusent ses hundred und thyene denn negentiendenn dach Juny.

21 Sept. 1613. Johan Tedema Juncker ennde in die vier Buiren tho Godlinse, Hovelingh doe kundt unnde betuige midts desen openen versegelden brieve, dat voer mij in egener personen gekomen unnde erschienen sinnen Frans Jansen unnde Mettien Bartelts eheluiden becaenden voer hoer unnde hoer beider arffgen. dat hoer in betalinge van hoer bruidtschat van Berent van Collen, Wilhelm Itens unnde Lubbert van Coeverden als voermundt unnde vogeden over upgemelte Mettien bint over gewesen sekere vijff jucken landes tho Saexumhuisen gelegen onverscheiden in een heerdt landes Santfoert genoemt bedanckende deswegen voermundt unnde vogeden guede uprechte overleveringe der voergeschreven vijff Jucken Landes unnde hoer midts desen desenangaende quiteerende. Sunder arg offte list tot waere orkunde hebbe ick Joncker unnde Hovelinck upgemelt wth begeerte van vorbenoemtten personen mijn angeboren zegel neffens onderteikeninge mijnes handes wesentlick beneden an desen brieve gevangen in den jaere unses Heeren een duisent sess hundred unnde dertijn den een unnde twintichsten Septembris.

7 Oct. 1613. Frederick Conders tho Helpen, Juncker und Hovelingk tho Fraem unnd Huisinge, Borgemeister in der tijt mede Hoeftman der Stadt Groningen und Omblanden Doe kundt und betuige inn und vermitz desen openen brieve, dat vor mij gekomen und erschienen Sint Frans Jansenn und Mettien Bartoltz Ehteluiden und bekandenn vor hoer und hoeren Arffgen. dat sie hebben verkoft upgedragen und overgegeven in einen stede vasten und unwederoplichen Arffkop den Erb. Rahts Hern. Alberdt Jansenn mit sambt denn Er. Hochgelerde Doedo van Amsweer, Doct. Hyronymo Isebrants secret: und Syso Ackema als Vogedenn over vorg. Sijsenn Ackema unmundigen Soentienn Warmolt Ackema genoempt, tot profijt desselvigenn und sijner Arffgen. sodaene vijff Jucken Landes tho Saxumhuisen, unverscheiden inn eene heerdt Sandtfoert genoemt, gelegenn, als hoer Mettien inn betalinge van oer bruidtschat van oeren vorstanderen overgewesen is, daer die brieff van spreckt daer dese brieff transfixwijse doergetogenn is. Vrij und quijt vrij arfflick tho gebrueckenn, tho besitten tho verhuirenn tho verkopen und in alles hoerenn vrijenn willen daertnede tho doenn. Ook vrij arfflickenn tho leverenn und tho warenn voer alle Actie Evictie und ansprake, waervoer die E. Berendt van Collern, Wilhelm Itens und Lubbert van Coeverden als vorsz. Mettijens gewesene Vormundt und Vogeden vor mij erschijnende sich als Borgen in solidum ingelatenn. Und dat vor eine somma geldes die vorsz. Eheluiden bekandenn dat hoer vull und all die leste penninck mittij eersten is vernuget und betalet. Sunder Argelist dat Oerkunde ick Frederick Conders Borgemeister und Hoeftman upgem. ten begeerte der comparanten Eheluiden und Borgen vorg. mit mijnn angeborenn Segell und Handes unterteikeninge. Gegeven in dem jaere unses Heeren duisent ses hundred dertijne denn soevenden dach Octobris.

24 May 1764. Doctor Gerhard Froon wegens den Hoogh WelGebor. Gestr. Heer E.

II.1.3

Alberda Heere van Rensema Meede Raedt ende Hoofman van de Hooge Justitie Camer der Provincie van Stadt en Lande, en Geconstitueerde Rigter van de Meeden cum annexis: Betuige met desen openen versgelden Brieve: Dat persoonlijk voor mij gecompareert en erschienen is de Procureur J. Smit, als last en Procuratie hebbende van de HooghWel.Geb. Heer E. M. van Burmania in dato den 7 Oct. 1763 bij mij segelaar gesien en geleesen. Dewelke bekende en beleede in sijn Qualiteit voor sijn Heer Constituant en sijn Ed. Erffgenaemen, steede vast en onwederroepelijk op strijkgeld conditien verkogt op en over te draegen, doende door desen aan de Hoog Wel Gebr. Heer Frans Onno van Zijtsama Heer van Bellingeweer (soo meede compareerde en deese koop accepteerde) des verkoper viertigh Jukken Land te Saaxumhuisen gelegen, de Zandtvoort genaamt, wordende bij Pieter Heeres onder sijn Behuisinge daar op staande onder Beklemminge gebruikt, 's jaars voor Hondert en Twintigh gld. en de Landhuire soo op Midwinter 1763 is verschenen geweest, sal ten voordeele van de Verkoper verblijven; alles met derselver Lusten en Lasten, voorts soo groot en klein, goed en kwaad, sonder de maate daarop te gedogen en met aankomst Brief kan worden verdedigt; hebben tot naasten swetten ten Noorden de Heer Koper ende Provinciaelant, ten Oosten de Pastorie Landt van Saaxumhuisen en Eijelt Eenjes, ten Zuiden Hiepke Eppes en Gosen Omkes als beklemde meyers en ten Westen Gosen Omkes; Ende sulks verkogt voor een summa van Vier Duizend Een Hondert Dertigh Car. Gulden, segge f 4.130 gld.: welke kooppenningen de verkoper in sijn qlt. verklaarde ten vollen en alle van de H.W.G. Heer koper te hebben ontfangen en Denselven daarvoor absoluut en sonder eenige reserve te quiteren; stellende door desen sijn Hoog WelGebr. in het geruste Posses en Eigendom van het verkogte om daar meede te doen en handelen, als een waar Eigenaar na Regte is gepermitteert. En voor de vrije Leverantie, Wagting en Waring van 't verkogte, stelde de Verkoper in sijn qlt. sijn Heer Constituants hebbende en toekomende geene exemte Goederen, Deselve aan alle Hooge en Laage Gerigten ter parate Executie submitteerende, onder affstand van alle hierteegens strijdende Exceptiën. In Oirkonde der Waarheid heb ik Rigter opgemelt, nae gedaanne Belijeinge van Comparanten Deesen eijgenhandig verteekent, en met mijn gewoon zegul bevestigt in den jaare Een Duisent seven Hondert vier en sestig den vier en Twintigsten May 5 Jan. 1778. Doctor Lucas Venhuizen Geconstitueerde Rigter te Winsum en Bellingeweer cum annexis. Betuige met deezen openen versgelden Brieve dat Persoonlijk voor mij gecompareerd en Erscheenen is de Hoogwelgeb. Heer F. O. van Sijtzema Heer van Bellingeweer. Dewelke bekende en belede voor hem en sijne Erfgenamen verkoft te hebben an D. E. Jacob Heeres als voormond, en Feerik Cornelis en Rientie Ariens als voogden over de minderjarige Zoon van wijlen Pieter Heeres bij wijlen Hijktje Cornelis in egte verwekt, en Cornelis Alberts en Aldert Haselhof als gevolmagtigde van Geertien Pieters weduwe van wijlen Pieter Beerents, die meede compareerden en desen Coop accepteerden, het Regt van vaste Beklemminge van sijn Hoog Welgeb. viertig Jukken behuise lande te Saaxumhuisen geleegeen de Zandtvoort genaamt. Edog zo groot en klein goed en kwaad als hetzelfde aldaar in sijn Einden en Swetten is geleegeen sonder de mate daar op te gedogen. En nu op Gregorij 1778 bij de meijeren onder een vaste Beklemminge worden angevaart. Voor het gebruik van deeze genoemde Beklemde Landen, namen zij Huirderen an, om an de Hoogwelgeb. Heer verhuirder of Zijne Successuren Jaarlijks an Vrije kost en schadeloos geld tot Landhuire te betalen Een Hondert en twintig Car. gulden na Landregte als op Sint Jan Middezoemer en Sint Jan Middewinter, telkens de geregte helfte, boven alle Ordinaire en Extra Ordinaire Lands en Caspel Lasten of Swarigheeden die er nu op zijn en in het toekomende nog mogen worden opgelegd, geene Lasten Exempt of uitbesondert hoe ook genaamt of sullen tot Laste van de meijeren verblijven zonder dat de Eijgenaer in der tijds daar toe jets behoeft te contribueeren of betaalen. Voor het Regt van deeze vaste Beklemminge neemen de bovengenoemde meijeren an om an De HoogWelgebr. Heer F.O. van Sijtzema Heer van Bellingeweer als Eijgenaer van deze Landen op den eersten Maay 1778 in vrije kost en schadeloos geld an Beklempenningen in een Termijn te betalen de somma van Een Duizent Car. guldens, blijvende eger het.

II.1.3

verkogte des Heer verkoopers eigen en onverlaaten goed heen ter tijdt de Eerste met de Laatste Penning zal zijn voldaan, en omtrent de geschenken zullen Eijgenaer en Meijeren zig in allen deelen na de Staatse Resolutien omtrent de Provintie meijeren genomen of nog te neemen moeten Reguleeren Exemt het sesjarig geschenk waar van de meijeren zullen zijn bevrijd, voor de verschijnende Jaarlijkse Landhuire alsmeede voor het oirbaarlijkst gebruik der Landen na Landregte, stellen zij Meijeren ten onderpande alle hare Riets hebbende en nog toekomende goederen geene Exempt of uitbesondert deselve ten Eersten instantie an alle Hooge en Lage Regten en Gerigten, beneffens derzelven Parate reale Executie submitteerende met afstandt van alle Regts Exeptien deezen eenigzints contraheerende. Alles zonder Arg ofte List in Oirkonde der Waarheid en tot meerder vestenisse deeze heb ik Rigter voorschreven deezen met mijn zegul en hands onderschrijving Bevestigt te Winsum den vijfdn Januarij in den Jaare Een duizent seeven Hondert agt en seeventig en zijn hiervan Twee eens Luidende gemaakt. Op de achterkant: zo Derk Sierts thans gebruikt.

R.A. 587 455.107. (Charters van Joost Lewe). 14 Nov. 1739. Huwelijkscontract tusschen Pieter Heeres en Grietje Alberts. Aan Bruidegomssijde Heere Pieters en Geertje Jacobs als vader en moeder, Jacob Jacobs en Derk Jacobs als volle ooms, aan Bruijtszijde Albert Cornellis en Martje Cornellis als volle vader en moeder, Heerke Cornellis en Magiel Cornellis als volle ooms.

R.A. XXXIX.d.1 5 Dec. 1755. Pieter Heeres als eerste comparant en Focke Jans voormond, Claas Jans sibbe en Sijrt Derks vreemde voogden over de twee onmondige kinderen van wijlen Jacob Jans bij wijlen Anje Jans in Egte verwekt als tweede comparanten ter andere sijde. Pieter Heeres als stiefvader van de pupillen zal an hem behouden de Plaatse met het volle beslagh, alle het Huisraat, huismansgereetschap, Levendige Have, Hoeij en zaadt, soo op de wortel als gedorschen, schutten, wringen, Balkholt, alsmeede alle in en uitschulden, het eene en het andere in deze inventaris gemelt of te niet gemelt, zooals het tegenwoordig door de Eerste Comparant zelfs bewoont en gebruikt, waarteegens de stiefvader van de Pupillen belooft en aanneemt an de voormond en voogden ten profijte van haare Pupillen weegens moederlijke nalatenschap te sullen betalen de somma van 283 gld. 12 st. Nog wordt gehouden in de mande weegens uitstaande Gelden de somma van 334 gl . 5 st.

R.A. XXXIV.f.1. 8 July 1777. Inventaris van de nalatenschap van Pieter Heeres en Hijktjen Cornellis. Er is eene voordochter, Geertjen Pieters, wed. Pieter Beerents, van de eerste vrouw Grietje Alberts. Jacob Heeres voormond, Freerk Cornelis als sibbe en Rentien Aries als vreemde voogd over de onmondige zoon van Pieter Heeres bij Hijktjen Cornellis.

Er is in gebruik 40 jukken land onder Saaxumhuizen, huur aan den Heer van Bellingeweer 120 gl . en 42 $\frac{3}{4}$ jukken, gelegen onder Eenrum, huur aan het Arme huiszittende, gecombineerd met Geessien Egberts Gasthuis in Groningen, 140 gl .

R.A. XLVI.c.2. 6 Juni 1780. Jacob Heeres als voormond, Freerk Cornellis als sibbe en Rentjen Arijs als vreemde voogden over de minderjarige zoon van Pieter Heeres en Hijktjen Cornellis van Saaxumhuizen verkoopen op strijkgeldsconditiën 3 Juni 1780 aan Tjark Baltes vrijgesel en zijn halfzuster Sijtjen Jans, wed. van de schoolmeester Arijs Egberts tot Eenrum Een Boerenbehuizinge en schuire benevens het regt der beklemminge van 42 $\frac{1}{2}$ Jukken Land, staande en gelegen tot Eenrum, jaarlijx aan het armen Huiszittende gecombineert met Geessien Egberts Gasthuis in Groningen tot huire 140 car. Guldens. Koopsom 3,465 car. gl. zie ook *VI.76.1.

Voorts aan Simon Pieters en Anje Jans tot Eenrum Drie Jukken Land, met een Heemstede gelegen tot Eenrum, doende aan Cornellis Willems Smit tot huire 12 car. gl ., mits kan de beklemde meyer van Eilje Waalkes tot heem huire ontfangen 7 car. gl . jaarlijx. Koopsom 310 car. gl .

II.1.3

Pieter Heeres en Hijktjen Cornelis hadden deze boerderij van 42 $\frac{3}{4}$ jukken land, huur 140 gl., in 1768 gekocht van Gosen Omkes en Geertruid Melles, zie VI.15.2.

Dunderdach den 8 May 1586 heb ick (dit is Gerrit Hopper, de landmeter) angefangen to meten een heert under Eenrumer Klokslach den de arme huys sitten gekoft ende Enne Hinrick nu gebuyckt, met eenrumer mate gemeten met de halve norwech ende osseganck, een juck bij Santfoert in Saexumhuyster hamrick, een juck int aech, enz. totaal 12719 Roeden, de maken 42 $\frac{1}{4}$ juck 44 Roeden.

11 May 1796. Harmen Amsingh Geconstitueerde Richter tot Winsum cum annexis, Betuige met deesen openen verzegelden Brieve dat persoonlijk voor mij is gecompereert en erschienen de Heer Hoofdman M. W. de Raadt als gevolmachtigde van de H.W. Geb. Heer J. R. baron van Raesfelt tot Heemse en deszelfs Ehevrouw C. F. Baronesse van Raesfelt, geb. van Syrzama, tutore marito, om naamens dezelve als Erffgenaamen van wijlen den H.W.gebr. Heer F.O. van Sytzama, Heer van Bellingeweer, de respectieve kooperen der vaste goederen, in voorschreven ontruimden Boedel bevonden, en publiek bij strijkgeld conditien te Groningen uitgeveilt en verkogt, in diens eigendom te bevestigen, alles tengevolge Gerechtelijke procuratie van den 30 April 1796, bij mij Richter gezien en geleezen, dewelke overzulks in voornoemde qualiteit bekende en verklaarde stedevast en onwederroepelijk te hebben verkoft, op- en overgedragen, als doende door deesen aan de H.W. Gebr. Freuill. E. C. Alberda van Menkema, waarvoor thans compareerde Monsr. H. Havinga, verklaarende naamens dezelve in koop te accepteren den Eigendom van 40 jukken behuisd land te Saaxumhuizen geleegeen, wordende door Derk Sients en vrouw onder beklemminge in huire gebruikt, 's jaars voor de somma van 120 Gulden, enz. koopprijs 4.000 Car. Gulden.

In 1839 werd deze eigendom aangekocht door Cornelis Jakobs Reitsema, als administreerend kerkvoogd van Saaxumhuizen voor 4050 gulden, terwijl in 1872 de beklemming werd verbeterd en de jaarlijksche huur verhoogd van 120 tot 150 gulden; bekleemde meijers waren in 1839 Willem Jakobs Slinger en Hilje Ites Poelma.

1831. Harmannus Jans Halsema en Hilje Ites Poelma.

1866. Ite Willems Slinger en Martje Luurts Halsema.

1873. Aldert Willems Slinger.

1884. Kornelis Bijsterveld en vrouw.

1916. H. Roetgiesoender en vrouw.

In een dijkrol van Pieterburen en Westernieland, opgemaakt in 1642, waarin de oudere kolommen veel verder teruggaan, komt in 1642 als bewoonster van Zijlbrugge voor de Wed. Doe Ebels en vóór 1600 Ulphert Aeissens. Vergelijk Aeissens met de voornaam Eysso, die bij de Wyrsema's voorkomt. In het Kerkeboek van Pieterburen worden die namen, Aeisse en Eisse door elkaar gebruikt.

In de jaren 1716-1718 werd een proces gevoerd tusschen den Collator van Westernieland, de heer Tamminga van Bellingeweer en den toenmaligen bewoner van Zijlbrugge, Eysso Wyrsema. De collator wilde het koor van de kerk afsluiten door een houten hek, wat dan geplaatst zou moeten worden over zerken, waaronder bewoners van Zijlbrugge waren begraven en die graven zouden dan niet meer gebruikt kunnen worden. Eysso Wyrsema had voorgesteld het hek met schruiven te bevestigen, maar de collator zou het doen zoo als hij verkoos. Voor de kerk moest bewezen worden minstens 40 jaren de graven te hebben bezeten, doch Wyrsema beweerde wel te kunnen bewijzen, dat Zijne voorouders daar 100 jaren en meer waren begraven. Hij won het proces en nog altijd is het koor van de kerk te Westernieland niet door een hek afgesloten. Jammer, dat niet werd opgelegd die bewering schriftelijk met bewijzen te staven; wij zouden dan dat alles nu nog kunnen nagaan. Wel blijkt hieruit tamelijk zeker dat Ulphert Aeissens tot de voorouders van de Wyrsema's behoort. Zie Sententien van de Hoofmannenkamer van Stad en Lande. No. 188, 15 Dec. 1718. Zie ook Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis, 1925.

Het huwelijkscontract tusschen Garbrant Wyrsema en Trijntje Cornelis bevindt zich in het Rijks Archief te Groningen, Archief Reinders.

II.1.4

14 Jan. 1685. Voor Theodard van Heerma, Heer op Holwinde, enz. Huwelijkscontract tusschen de Erb. Garbrant Wiersema, sone van Eijse Wiersema en Aylcke, Eheluiden op Westernijlandt als Bruidegom ter Eenre Ende de Deughtsaeme Trintien Cornelis, Dochter van Cornelis Arents en Maycke tot Usquert als Bruidt ter andere sijde. Hijr toe aen Ende over geweest an des Bruidegomssijde de Deughtsaeme Aylcke Tiert als Moeder, Tiert Wiersema als Broeder, Jurrien Wiersema als Broeder, Sijtse Jenties en Marije als swager en suster, Ende an des Bruidtssijde de Deughtsaeme Maijcke Jans als Moeder, Jan Freerks als Broeder, Arent Wolters als Broeder, Cornelis Jans als Oom. Opmerkelijk is dat de zoons van Cornelis Arents en Maijcke Jans de namen van hunne grootvaders hadden en niet alleen de voornamen en dan, zooals toch gewoonte was, Jan Cornelis en Arent Cornelis moesten geheeten hebben. 25 Jan. 1663 werd te Usquert gedoopt Arent Wolters, zoon van Cornelis Arents en Maycke. 15 Aug. 1686 aangegeven het huwelijk tusschen Jan Freerix tot Usquert en Bouwke Reynders, wed. Thomas Elama tot Cantens. Cop. Cantens 29 Aug. 1686. In bovengenoemd archief Reinders bevindt zich ook het huwelijkscontract tusschen Eysso Wyrsema en Anje Cornelis, dat nu volgt. 15 Juli 1713. Voor Dr Anus Adriani tot Niehove geconstitueerde rigter. Huwelijkscontract tusschen Eysse Wyrsema, soon van wijlen Garbrant Wyrsema en wijlen Trijnje Cornelis en Anje Cornelis, dogter van Cornelis Peters en Tietje Ewes Feringa. De ouders geven aan de bruid als bruidsschat een halve plaats in 't Westernielant, bij Aldert Renges in gebruik, groot in het geheel 62 jukken. Aan Bruidegomssijde Cornelis Wyrsema als volle Broeder, Maria Wyrsema als volle moey, d'E. Arent Wolters als oom, Eltie Wyrsema als oom, aan Bruidtssijde Cornelis Peters en Tietje Ewes Feringa als vader en moeder, de E. Claas Peters als volle oom, d'Eerwaarde Veelgeleerde Heer Petrus Venhuisen, Praedicant tot Visvliet en Dewerke Feringa als oom en Moey, Monsr. Hendrik Bennema en Niessien Feringa als oom en moey, de E. Rienje Clasen tot Eenrum woonagtig als neve, de E. Rienje Clasen van Niekerk als neve. Zie *V.48.5 en *VI.89.2. Op de grafzerk van dezen laatsten Eysso Wyrsema, in de kerk van Westernieland, liggende op de betwistte plaats, staat vermeld dat hij was: lid der Provinciale Staatsvergaderinge, staand Zijl- en Dijkregter van Westernieland, ouderling, en medecollator van Eenrum. Dit laatste als eigenaar van de boerderij Huninga te Eenrum, aangebracht door zijne vrouw, Anje Cornelis Kimminga. De naam Wyrsema komt reeds voor in een mandaat van Burgemeesteren, Raad en Hoofdmannen te Groningen in 1443, om recht te verschaffen aan Goedeke Wyrsema over een zekeren Heijnen, en is gericht tot Henrick to Weerhusen mit sienen mederechters in 't Oosterdeel van de Merna. Ook wordt Godeke Wyrsema genoemd in een proces tegen Hidde Onsta, lid van de bekende Vetkoopersfamilie te Sauwert. Onsta beweerde eigenaar te zijn van de heerlijke rechten, gelegen op de heerd van Godeke Wyrsema, doch de uitspraak was dat Hidde Onsta met zegel en brief zou moeten bewijzen dat de rechten van den heerd waren gescheiden. Ook later komt Godeke als rechter voor, zie uitvoeriger *II.1 Mei. Te Oostum overleed in 1570, 3 dage voer Jacobis, Gerbrant Weersema en in 1579, 14 dage voer Jacobis, Swewe Weersema. In 1632 heeft Garbrant Wiersema, getr. met Grietje, 46 grasen van de Provincie in gebruik; in 1676 doopt de predikant te Oostum, Ds. Petrus Groenou, zijne 2 kinderen Arnoldy en Aaltien, moeder Geeske Jansen Wiersema. 14 Nov. 1686 wordt gedoopt te Maarhuizen Gretien, dochter van Garbrand Wyrsema, 10 Nov. 1689 Ettyn en 19 Febr. 1692, Antje. De vader kwam met attestatie van Usquert. Met geen van al deze naamgenooten is het verband vastgelegd kunnen worden.].

4. SIJBOLT, landb. te Tinallinge, *10 Sept. 1703, was overleden 1773, getr. 29 April 1736 te Warffum met ANJE GARMTS van Breede, † 1782 als weduwe van Sijbolt Meertens. (w.v. 8 kk. zie III.2.).

II.1

[Sijbolt Meertens en Anje Garmts woonden, evenals hun zoon Meerten Sijbolts, op de boerderij ten Zuiden van Tinallinge, thans eigendom van de familie Addinga. (Boogaart) (Zie VI.114.6). In 1773 werd de eigendom van deze landerijen door de Provincie verkocht; 82 en ½ Jukken 36 Roeden behuisde Landen, soo Sijbolt Meertens wed. gebruikt, 's jaars voor 117 gl., 3 jaar restante huur. Koopprijs f 6.175.]

5. GRIETJE, *29 Nov. 1705, † vóór 1745, getr. 2 Mei 1734 te Warffum met JACOB JANS, landb. op Wabkumaheerd in de Zuiderhorn te Breede, leeft nog 26 Juni 1743, was overleden vóór 13 Dec. 1743. (w.v. 5 kk. zie III.3).

[Volgens oude kaarten, aanwezig in het Rijksarchief te Groningen, van 1683 en 1698, is de naam van deze boerderij Wabkumaheerd.

In eene officieele acte, opgemaakt 5 Mei 1780, zie *III.1.8, door den Richter F. J. Guichart wordt de boerderij echter Obekemaheerd genoemd, terwijl de naam Eekema in 1811 door den toenmaligen bewoner, Jacob Nannes, als familienaam werd aangenomen.

Door Albert Oosterhusen, redger te Raswerd, wordt in 1545 een vonnis gewezen in het geschil tusschen Rijtske Wabkuma en Derk Rempkens, over het bezit van twee jukken land, gelegen in Raswerder Hamrik, liggende myt dat Oestereijnde op de Olde Weere. Rijtske Wabkuma verdedigt zijn recht: angesien sijn salige vader de lande gekoft ende betaelt solde hebben na vermogen en inholt goede loffwerdige en besegelde brieve hi aldaar voer rechte toende, datum A° Dusent veer hondert en drie en tnegentig, up Lychtmisse avent voor Erbr. burgemeestern en raedt D. Stadt Groningen besegelt. Ryckel Fyens bekende voor em en sijn erfffen. verkoft upgedragen en overgegeven tho hebben Thee Wabkuma en sine erfffen. twie Jukken landes ghelegen in Rasquerder Hamrick. Derk Rempkes voer em en mede vanwegen Kerckvoogden toe Warffum wedder antwoorde: anghesien sie de vorsz. landen al over de 40 jaar in rustelike posses en gebruck gehadt solden hebben, onbespiert van jemandes. Rijtske Wabkuma geeft verder te kennen dat dit lange bezit geen invloed mag hebben, nadem hi sulks eer niet hadde gewetten, alleen hi nu diese nieuwe breve, die hem nu korte behandel gekregen hadde, so sijn salige vader gevancklike van den lande wert gevoert en de gueden van den viand were geplundert en also de breve in vremde hand ghekomen. Hij wijst er verder op dat volgens Landrecht men olderlose kinderen geen goed afhandig mag maken, terwijl Derk Rempkens en de kerkvoogden geen koopbrief kunnen toonen en alleen blijven wijzen op hun langdurig ongestoord bezit.

De uitspraak valt uit ten gunste van Derk Rempkens als gebruiker en de kerkvoogden als eigenaren. Nog thans behoort de eigendom van eenig land, gelegen te Rasquert, swettende ten Oosten aan de Olde Weer, aan de Kerkvoogden van Warffum, terwijl de beklemming der landerijen behoort aan de familie Hamming, de tegenwoordige eigenaren van de Wabkumaheerd. Dit land komt echter veel later bij de boerderij. (Zie *IV.12.3). In 1499 werd de stad Groningen gedurende 6 weken belegerd door hertog Albrecht van Saksen en zijne bondgenooten, waarna eene besmettelijke ziekte onder de belegeraars uitbrak en het beleg werd opgebroken, nadat gedurende die 6 weken het platteland werd afgestroopt. Vermoedelijk is toen ook de eigenaar van de Wabkumaheerd meegevoerd en zijn de goederen geplunderd. Het is dus wel zeker dat in de acte van den richter Guichart eene vergissing is gemaakt, doordat de aangrenzende boerderij de werkelijke Obekemaheerd is. In 1811 nam de toenmalige bewoner van deze boerderij, n.l. Derk Crijns, ook den naam Bekema aan; tot voor kort werd deze boerderij bewoond door nu wijlen den heer C. D. Bekema Sypkens.

Volgens het Staatboek van de kerk te Warffum: Jacob Egberts op Obekumaheerd gebruyckt 77 ½ jucken bij sijn huys, 5 jucken in die Westervalge tegens sijn wringe over, 18 jucken op de Warfumermieden en in Rasquerder Hamrick, 't samen een hondert en een halff juck groot en onder sijn behuysinge beklemt volgens contract van den 8 July 1645.

II.1.5

Het huwelijkscontract tusschen Jacob Jans en Grietje Meertens, van 10 April 1734 komt voor op een los blad bij het oude Gerigtsprothocol van Warffum, zie Rechterlijke Archieven L.c. Getuigen aan bruidegomszijde: Bieuwke Abels als moeder en Cornelis Jans als broeder. Aan bruidszijde: Anje Jacobs als moeder, Cornelis Meertens als broeder en Marten Jacobs als oom.

Jacob Jans en zijn huisvrouw Grietje Meertens betalen op 4 April 1735 *f* 90.- als nieuwe meyer voor de beklemminge van het lant en te boek brengen.

13 Dec. 1743 betaalt Jacob Jans Wed. een half jaar landhuur, verschenen op Midwinter 1741; 18 Mei 1747 betaalt Cornelis Meertens in qlte, als voormond over 't minderjarig dogtertje van wijlen Jacob Jans en Grietje Meertens, Ehelieden, 3 jaar huur, verschenen 1743, 1744 en 1745, samen *f* 360, 't geschenk van *f* 60.- geremitteerd; de huur voor 1746 zal dus ook betaald zijn, aangezien 360 gl. werd betaald. 18 Mei 1747 wordt ook nog betaald *f* 60 voor het te boek brengen van Cornelis Meertens en Trijntien Wiersema op de plaatse in de Brede gelegen.

Wanneer bij het overlijden der ouders minderjarige kinderen nagelaten werden, dan moesten 3 voogden worden benoemd, die ambtshalve werden aangewezen door den richter van de eigen jurisdictie. Wanneer koopacten, huwelijkscontracten of andere officiële verzegelingen moesten worden opgemaakt, was men vrij in de keuze aan welken richter het werk zou worden opgedragen; dit was echter niet het geval bij voogdijstelling of bij scheiding en deeling, wanneer daarbij minderjarige kinderen waren betrokken. Ook wanneer één der ouders was overleden en de overgeblevene wilde hertrouwen, dan moesten vooraf voogden worden gesteld, inventaris der goederen worden opgemaakt en het erfdeel der kinderen worden vastgesteld. Als voormond werd dan bij voorkeur benoemd een der naaste bloedverwanten van den overledene, als sibbe voogd werd benoemd een der naaste bloedverwanten van den overgeblevene der ouders, (sibbe is na in den bloede bestaande), als vreemde voogd werd meestal aangewezen één der bureu, welke geen bloedverwant behoefde te zijn.

Deze ambtshalve door den richter aangestelde voogden mochten zich niet aan hun plicht onttrekken, zij moesten de benoeming aannemen, doch overleg zal wel door den richter met de familie zijn gepleegd. Ook kwam het voor, dat bij testament een of meerdere voogden werden aangewezen, doch ook daar kan overleg met den richter hebben plaats gehad. (Zie *IV.13.1.).

Ommelander Landrecht van 1647, 3de Boek, Art. 28.

Dat recht sel setten een voormond ende twee voogden. Waer olderlose en onjarige kinderen sijn ofte anders onsinnige ende dergelijke menschen die mombers bederven, daer sal dat recht toe verkiezen ende setten drie persoonen, als eene voormond ende twee vogeden; eerlijcke ende bequame mannen bloedsverwanten ofte swagere ofte in gebreke derselver, ander vremde luyden ende soo wie van dat recht daer toe vercozen wort, die en mach dat niet afleggen, bij een poene van vijf golt. gl . tot der eerste Kedinge, ende de poene te verdubbelen, tot elcker Kedinge, so lange hij den rechte werd gehoorig; ende sal de voormonder sijn van 's naeste bloed van des doden sijde, een sibbe vooght van des levendigen sijde ende een bequaem qualificeert man tot een vremde vooght.. (Kedinge = rechtstag, zitting van den richter).

De oudst bekende overdracht van de Wabkumaheerd is die waarbij Garnt Hiddes zijne boerderij met de beklemming van 40 jukken land, huur 120 gl ., verkoopt aan Jan Cornelis en Bieuwke Abels; dit heeft plaats nà 2 Mei 1714, want op dien datum komt Garnt Hiddes nog als beklemd meier voor; 30 Juli 1695 verkoopt Theod. Nannes aan Jan Cornelis 23 ½ Juk Land, 8 onder Warffum, 4 onder Rasquert en 11 Juk, de Bultvenne genaamd. Dit land is dus geheel eigen en niet beklemd. De boerderij met de beklemming van 63½ jukken land komt in 1735 aan den zoon Jacob Jans, getrouwd met Grietje Meertens, daarna aan hun minderjarig dochtertje Geertruid Jacobs, in 1747 aan Cornellis Meertens en Trijntje Wiersema, in 1780 aan hunnen zoon Eijso Cornellis,

II.1.5

in 1791 aan Jacob Nannes, in 1811 zich Bekema noemende, die daardoor boer wordt op de boerderij van zijne moeder Geertruid Jacobs. (Zie IV.13.3.).

De eigendom van de 40 jukken land, onder de plaatse beklemt, behoorde aan den Raadsheer Jan Harmen Keyser, later aan diens schoonzoon Raadsheer Lohman; die van de 23 ½ jukken blijft eerst ongescheiden tussen de 5 kinderen van Jan Cornelis en Bieuwke Abels, waarna de ongescheiden aandeelen langzamerhand in het bezit komen van den beklemden meier Jacob Jans en bij verkoop in 1747 van de boerderij met de beklemden landerijen aan Cornelis Meertens en Trijntje Wiersema, in het bezit blijft van het minderjarig kind, Geertruid Jacobs, later getrouwd met Nanne Jans en hertrouwd met Jacob Cornelis. In 1811 vererfd deze eigendom op haar zoon uit het eerste huwelijk, Jacob Nannes, die in 1791 reeds beklemden meier was geworden.

Uit oude aantekeningen, in het bezit van de tegenwoordige eigenaars, de familie Hamming, blijkt dat op de Wabkumaheerd heerlijke rechten lagen, dat het een zoogenaamde edele heert was.

40 grasen, gelegen op de Breede, bij Garnt Hiddes gebruikt. Op deese plaats valt een Zijlrichter Eedt in Menckeweester Eed onder de Schepperie van Warffum welke om de 4 jaaren 2 jaar word gesleten, is gesleten 1709-1713-1717-1721.

Collatien tot Warffum. Ontf. Gen. Lohman, noie uxor, een Collatie tot Warffum vallende op de plaatse bij Cornelis Meertens gebruikt. (noie uxor, nomine uxoris, in naam der echtgenooten).

In 1737 sweert an als zijlrigter Jacob Jans wegens de Raadsheer Keyser. De heerlijke rechten toch behoorden aan den eigenaar, niet aan den beklemden meier, feitelijk de huurder, doch daar Raadsheer Jan Harmen Keyser niet in de wagenreede woonde, d.w.z. niet in het gebied van den Zijleed, mocht hij niet zelf als zijlrichter optreden. Wel mocht dit voor hem doen zijn beklemden meier of iemand anders van de inwonenden, die dan antweert wegens Raadsheer Keyser.

De Menekeweester Eed onder de Schepperie van Warffum behoorde tot het Winsumer en Schaphalster zijlvest, waartoe 11, later 12 Schepperijen behoorden; de schepperijen enigszins te vergelijken met de tegenwoordige Onderdeelen van het Waterschap Hunsingo. In den Menckeweester Zijleed waren dus in den tijd van Jacob Jans 2 boerderijen waar een Zijlrigter Eedt op lag, immers de eed op de Wabkumaheerd werd om de 4 jaren 2 jaren gesleten. Tot de schepperij Warffum behoorden 5 zijleeden volgens den catalogus van het archief van het Waterschap Hunsingo, door P. H. Meekhoff Doornbosch, n.l. Menckeweester Zijleed. Warffumer eene zijleed, Warffumer andere zijleed, Warffumer derde zijleed en Usquerder Wester zijleed.

Daar in iedere zijleed één zijlrigter optrad, waren er in de Schepperij Warffum dus 5 zijlrigters, die uit hun midden een Schepper = voorzitter, verkozen. De Overste Schepper, bij het Winsumer en Schaphalster Zijlvest droeg hij den titel Hoofmeester, was oudtijds de Hofmeester van de Roodeschool bij Middelstum, behoorende aan het Klooster Aduard, welke recht in 1594 door de secularisatie der kloostergoederen, met alle heerlijke rechten daaraan verhanden, kwam aan de Provincie. 28 Oct. 1659 verkoopt de Provincie de helft van het Hoofmeesterschap van de Winsumer en Schaphalsterzijlen aan Johan Lewe en Geertruida Alberda, heer en vrouw van Middelstum, terwijl de andere helft werd vetrkocht aan diens broer Joest Lewe op Clinckenborgh te Kantent. 23 mei.1695 koopen Hoofmeester en Schepperen van Winsumer en Schaphalster zijlen de helft van het Hoofmeesterschap van Reint Lewe en Helena Clant, heer en vrouw van Middelstum, terwijl de andere helft 19 Mei 1711 wordt aangekocht voor 15.000 car. gulden, van B. J. van Linden en Willemina Lewe, heer en vrouw van Klinkenberg. Sinds dien tijd valt het recht ommegaand op de 12 Schepperijen, treedt beurtelings een der 12 Scheppers als Hoofmeester op.

Het klinkt enigszins vreemd dat op de Wabkumaheerd te Breede eene collatie, valt tot Warffum; de verklaring moet misschien worden gezocht in het feit, dat Warffum en Breede oorspronkelijk één karspel vormden.

II.1.5

Volgens de oude Landrechten behoorde iedere behuise heerd met minstens 30 jukken of grasen land tot de edele heerden, welke heerlijke rechten o.a. bestonden in het redgerrecht, het zijlrecht, het dijkrecht en het collatierecht. Het collatierecht is het recht tot benoeming van den predikant, waartoe tevens werd gerekend de benoeming van den koster, den schoolmeester en den organist. De functies van koster en schoolmeester werden meestal door denzelfden persoon waargenomen. Meer land gaf aan een heerd niet meerdere rechten; naer sonnen ommeganck werd het recht uitgeoefend, welke volgorde in het Clauwboek was opgeteekend.

In de nog aanwezige clauwboeken zijn te vinden de aloude namen van vele boerderijen in de Ommelanden, namen ten deele verloren gegaan, toen de rechten van de heerden werden gescheiden en als afzonderlijk heerlijk recht werden verkocht of weggeschonken en zoodoende in handen kwamen van enkele kapitaalkrachtige personen, zoodat het in plaats van een ommegeand recht, een staand recht werd. Wanneer de meerderheid van de stemmen in het collatierecht in één hand kwam, kon de bezitter daarvan zich primaire collator noemen, de eerste onder de collatoren, die zijn wil kon doordrijven, terwijl de enkele andere stemmen geen invloed konden uitoefenen. Naast de primaire collatie had men de unieke collatie. Het recht was dan vanaf de vestiging in één hand geweest en gebleven. In de practijk waren primaire en unieke collatie echter gelijk.

Moest de zijlrigter in den zijleed, de schepper in de schepperij wonen, dit was niet het geval met den redger en den collator. Wel werd in het Reglement Reformatoir in 1749 bepaald dat geene heerlijke rechten van de betreffende heerd mochten worden gescheiden en dat ieder zijne rechten moest bewijzen en laten registreren in het Boek der Heerlijke Rechten, er waren toen reeds vele heerden waarvan de rechten afzonderlijk waren verkocht. Verschillende staande rechtstoelen bestonden reeds, meest al in handen van de adellijke bewoners der borgen. Van vele boerderijen, genoemd in de acte van 1430, zie *II.1.8, in Eenrum, Pieterburen en Westernieland, is de naam verloren gegaan.

Sinds het Verbond van 1428 kon men in appél gaan, niet alleen van een rechterlijke uitspraak, doch ook wanneer rechters weigerden eene klacht in behandeling te nemen. In 1443 heeft Goedeke Wyrsema zich gewend tot de Gemeene Landswarf omdat Hinrick to Weerhusen mit sinen mederichters in 't Oosterdeel van de Merne, hem geen recht wilden verschaffen tegenover een zekeren Heynen.

Borgemeisters, Raedt en Hoefftmans in Groningen, doen Hendrick en zijne mederichters het volgende mandaat toekomen: Gude vrende ons heft geclaget Goedeke Wyrsema, dat ghy em neens rechtens en helpen oever Heynen tot Weer. Laten iw daarop weten ende gebeden van den lande ende ons wegen elcken bij eenre peene van 10 olde schilden, dat ghij binnen 14 dagen naestkomende Goedeke voerg. rechts helpen over Heynen voerg. up sodaene spraeke also Goideke vors. op em to spreken hevet. Off hebben ghij reden hyr en tegen, de moege ge voer ons brengen up den veertijnster dach iw to verantwoorden. Den boden gevet den brief weder bij der vorser. pene.

Gescr. onder unse Stadt secreet op Sunte Crispinus dach in 't jaar van 43.

Onder stond;

Unsen gueden vrinden Hinrick to Weerhusen mit sinen mederichters int Oosterdeel van de Merne.

Borgemeisters, Raedt end Hoefftmans in Groningen.

zie hiervoor: Gemeene Landswarf en Hoofdmannenkamer te Groningen tot 1601, door Mr. R. P. Cleveringa P.zn., President van het Gerechtshof te Leeuwarden.

Zie ook: Jaarboek van en voor de provincie Groningen, N. Westendorp, dl. II, blz. 513, 1445. Op de Warf te Groningen werd gevonnisd dat de heerd (hoeve) en de heerlijkheid (heerlijke rechten, zooals redgerschap), vereenigd moesten blijven, tenzij men konde bewijzen, dat ze gescheiden waren.

1601. Ommelander landrecht, waar in afgekeurd wordt, dat de heerlijke rechten van de heerden worden gescheiden (maar niet verboden).

II.1

In 't jaar 1445 in den werff, ghehouden des Sondages na sunte Micheel. In der schelinghe tusschen Godeke Wijersema op de ene sijt ende Hydde Onste an de andere sijt, als um redgerrecht op Godeken voers. heert vel. js gheseghet, dat de heerlicheit ende hemynghete same sullen wesen, ten weer sake, dat hydde voers. offte ement van siinre wegen myt rechte bewijsen moghen, dat de heerlicheit van den heerde gescheyden were.

In 1446 trad Godeken Wijersema nog als redger op in het Oesterdeel der Merne in den werf gehouden, des Sonendages na XI M. Magheden. (1100 maagden).

Warfconstituten en oordeelen, door H. O. Feith, 17e deel, 1ste stuk. 1450 in den weken na Sunte Agneten, in den meness landes Warve up datum dess breves, up onsen Raedhuuse myt den hoefflingen ende rechteren der ommelanden is der rechter doem inder macht gewyset, inde schelinge tusschen Lutke Syabbe, an die ene zijd, ende Abele rutinge ende jancke smedinghe an die ander zijd, als van godeken Wyrsumme kinderen voermundscip, in solken wijse, dat Syabben voerss. is die vormundscip to gewyset, tot den vors. kinderen behoeff. Ten weer, dat Abele ende jancke voers. tusschen dyt ende sunte peter naeskomende, borge setten in der stad offte daer de goede gelegen sint, daer den gemenen vrenden genoget.].

en II. DERK CRIJNS, landb. te Warffum.

6. GEERTRUID, *8 Maart 1709, vermoedelijk klein overleden.

7. CRIJN, lanb. eerst op Lutje Marne, Rasquert, daarna sinds 1740 op Bekemaheerd te Warffum, *15 Nov. 1711 en was 27 Maart 1777 overleden te Warffum, getr. 23 Dec. 1735 te Baflo met AAFKE ALBERTS, *Dec. 1713 op Lutje Marne, zij leefde nog in 1791. (0 kk. zie III.4.).

[Het huwelijkscontract tusschen Crijn Derks en Aafke Alberts komt voor op Bekemaheerd te Warffum, zie Bijlage X; Aafke Alberts was eene dochter van Albert Jurjens, lb. op Lutje Marna en Martje Jacobs. Deze boerderij, later Groote Marne genoemd, wordt thans bewoond door de Fam. Heidema, van wie ik vele acten ter inzage mocht ontvangen.

Albert Juriens en Martje Jacobs zijn jong overleden; in 1724 schijnen voogden te zijn gesteld en wel Folkert Jacobs, Cornelis Rienders en Jan Clasen, terwijl 5 kinderen werden nagelaten. Jurien schijnt zeer jong te zijn overleden, de zusters Aafke en Grietje, getrouwd met Crijn Derks en met Meerten Derks, volgen hierbij, zie II.1.7 en II.1.8; de broer Jacob Alberts (1708-1738), lb. op Meijma te Rasquert, zijlrichter aan de Schepperij. tot Baflo, was getrouwd met Jebbina Meekhoff, dochter van Rekenmeester Marten Andries Meekhoff en Trijntien Harmens. Eenige kinderen werden geboren, die alle in hunne prille jeugd overleden. Jebbina Meekhoff hertrouwde met Hendrik Pieters, afkomstig van Ezinge, waarvan een zoon, Pieter Hendriks Meekhoff, landb. op Meijma. Na het overlijden van Hendrik Pieters hertrouwde Jebbina Meekhoff nogmaals, en wel met Claas Jans Cnol, eveneens zijlrichter en schepper, lb. op Meyma, (zie *V.38.1.).

Het huwelijkscontract van Jacob Alberts en Jebbina Meekhoff volgt. Door hare kleindochter, eveneens Jebbina Meekhoff, dochter van Pieter Hendriks Meekhoff en Elselina Siersema van Elens, Ulrum, stamt hiervan af de familie Doornbosch op Meyma. Zie *VI.133.2.

R.A. 587.455.80. (Joost Lewe), 5 April 1734. Huwelijkscontract tusschen Jacob Alberts en Jebbina Meekhoff. Aan Bruidegomssijde: Folkert Jacobs, Cornelis Rienders en Jan Clasen als voormondt en voogden over de Bruidegom en over des Bruidegoms Broeder ende twee susters, welke 4 kinderen bij wijlen Albert Jurjens en Martjen Jacobs, in leeven Elieden tot Rasquert in eghte sijn verwekt. Aan Bruidtssijde: Rekenmeester Marten Andries Meekhoff als vader tot Baflo en de E. Jan Jans en Aafke Meekhoff egtelieden, als swager en suster.

R.A. 587.455.224. 18 Febr. 1751. Huw.contract tusschen Claas Jans en Jebbyna Meekhofs. Aan

II.1.7

Bruidegomssijde: Harm Jans als Broer en Gerryt Hindriks als swager. Aan Bruidssijde Peter Berents en Aafke Meekhofs als swager en suster, Peter Hindriks als schoonvader en Frans Douwes als oudt swager.

Het huwelijk tusschen schepper Peter Hindricks van Baflo en Elseлина Siersema van Ulrum werd voltrokken te Baflo op 30 Juni 1783, terwijl op 25 Mei 1749 te Ulrum zijn getrouwd Marten Siersema van Ulrum en Heilina Steenhuis van Wirdum. (Zie *II.1.3.)

De jongste zoon op Lutke Marna, Arijs Alberts werd landb. op de ouderlijke boerderij en overleed 5 Febr. 1763; zijne vrouw Luidje Elles overleed 18 Dec. 1791, na hertrouwd te zijn met Jan Derks van de Breede op 5 April 1765 te Baflo.

R.A.587.445.186. 26 Jan. 1747. Huwelijkscontract tusschen Arijs Alberts en Luidje Elles. Aan Bruidegomssijde: Krijne Derks en Meerten Derks als swagers, aan Bruidssijde: Waalke Eyses als voormont en volle oom en Focke Jans als aangetrouwde oom en vreemde voogt. Luidje Elles was eene dochter van den buurman, Elle Eijses, lb. op Lutje Marne, klein dochter van Ype Crijns, lb. op Hiddingezijl, Saaxumhuizen en Luytie, zie *VI.76.1. Zij was eene zuster van Ipe Elles, zie hier beneden *II.1.8.

R.A. XLVIII.b.1. 10 Marty 1765. Huwelijkscontract tusschen Jan Derks en Luidje Elles, wed. Arijs Alberts. Aan Bruidegomssijde Bouwke Alberts en Cornelis Breuls als moeder en stiefvader. Hidde Derks als volle en Steven Breuls als half Broeder. Pieter Jans als volle en Jan Hindrix als aangetrouwde ooms. En an de sijde van de Bruid zijn geweest Ipe Elles en Anje Fokkes als volle Broeder en sibbevoogt en aangetrouwde suster, Krijn Derks als swager en voormond met sijn Ehevrouw Aafke Alberts als snaarsche, Edso Breuls als swager en vreemde voogt over des Bruids voorkinderen, beneffens desselvs Ehevrouw Grietje Alberts mede als snaarsche.

30 Jan. 1767. Wij Erfstadhouder, Lieutenant en Hooftmannen uit naam en van wegens de Hoge Overigheid en Heerlijkheid van Stad Groningen en Ommelanden, Betuigen met desen openen versegelden Brieve Dat persoonlijk voor ons Gecompareert en erschienen sijn de Schepper Krijn Derks, als hier toe gequalificeert door desselvs Huisvrouw Aafke Alberts, De E. Edso Broijls mede hier toe gequalificeert door desselvs Huisvrouw Grietje Alberts beide bij gelijke volmacht in dato 27 deser en bij ons gesien en gelesen, benevens Jurrien Jacobs als voormond ad actum divisorium over de minderjarige kinderen van wijlen Aries Alberts bij Ludwe Elles, tegenwoordige huisvrouw van Jan Derks, in Egte verwekt. Zij verklaren gescheiden te hebben hare onderlinge, tot hertoe mandeelige Heerd Lands, groot agt en seventig Jukken, alle hoofdzakelijk onder Rasquert, benevens een Heemstede op de Breede gelegen, welke landerijen uit de ouderlijke nalatenschap van Aafke en Grietje Alberts en Aries Alberts, de vader der pupillen van Jurrien Jacobs, afkomstig sijn en bij Jan Derks en Ludwe Elles in beklemming onder hare behuising worden en blijven gebruikt, huur 234 gl.

Voor ieder der drie comparanten worden nu verschillende perceelen aangewezen: ieder verkrijgt 26 jukken land, huur 78 gl., Tot meerdere egalisatie verkrijgen de pupillen of derzelve voorstanders nog ten particulieren eigendom het Heemstede op de Breede en daarenboven tot een douceur of recognitie voor de overgelatene optie der respectieve portien bij de belijenge deses gegeven en betaalt door Krijn Derks noie uxoris 225 gl. door Edso Broijls, noie uxoris 100 gl.

Krijn Derks en Edso Broijls hadden hunne portie gekozen en omdat die landerijen beter gelegen waren of in ieder geval eene grootere waarde hadden, gaven zij ieder een bedrag aan geld toe voor het door hun verkregen land. Jurrien Jacobs trad op als voormond ad actum divisorium, d.w.z. gedurende deze scheiding en het passeeren van de scheidacte, omdat de indertijd benoemde voormond, Krijn Derks, tegengestelde belangen had, dan de kinderen en in zoo'n geval werd tijdelijk iemand anders benoemd, waarvan verondersteld kon worden dat er geen moeilijkheden daardoor konden ontstaan.

15 Maart 1765. Voor Henricus Cleveringa, Geconstitueerde Rigter van Rasquert cum

II.1.7

annexis sijn gecompareent de E. Luidje Elles, woonagtig onder Rasquert, als moeder en afkopersche ter eenre en de E. Crijn Derks als voormond, de E. Ipe Elles als sibbe en de E. Edse Breuls als vreemde voogden, geregteijk gestelt over de 6 pupillen soo Luidje Elles bij wijlen Arijs Alberts in Echte heeft verwekt, ter andere sijde. Welke bekenden en beleden een onwederroepelijke uit en afloop met elkanderen gemaakt te hebben nopens der pupillen vaderlijke nalatenschap. Eerstelijk sal de moeder-afkopersche aan haar hebben en behouden hare bewoonde boerenplaatse met de overdragt der beklemminge van 76½ Jukken land soo groot en klein, invoegen sij het dus verre heeft gebruikt, doende jaarlijks aan Krijn Derks, Edze Breuls en de pupillen tot vaste huur 234 Gulden en sal haar bruidegom wegens pupillen aandeel sonder geschenk te boek worden gebracht. En voorts den geheelen boedel, en ook de schadelijke staat en in summa alles hetgeene ten inventaris is vermeld, uitgenomen hetgeene daarin expresse geeximeert is, namelijk 53 Gulden 10 stuivers sijnde penningen soo bij verscheyden personen te goede is, sijn tusschen de pupillen en hunne moeder onderverdeelt en mandelig en blijft de 1/3 portie in 76½ Jukken Land en het Heemstede onder dese plaatse, sijnde beklemmt, welke van pupillen vaderssijde is in gekomen nevens het vaderlijke toebehoren aldaar vermeld eigendommelijk en alleenlijk aan de pupillen waartegen de afkopersche belooft ijder pupille tot agtijn Jaren ouderdoms op te brengen, sijnde Martjen den 8 December 1764 seeventijn, Aafke den 26 Marty 1764 veertijn, Geertruid den 10 Febr. 1765 twaalf, Grietje den 11 Marty 1765 tijn, Albert den 16 November 1764 seeven en nog Martjen den 19 Marty drie Jaren oud geweest, en eerlijk in kost en kleederen soo in krankheid als gezondheid en van al het noodige te onderhouden; voorts in lesen en schrijven, de gereformeerde religie, en handwerken na's standsgelegenheid te doen onderwijsen, en bovendien in genere voor afkooppenningen uit te keeren twaalf hondert twee en veertig Car. gulden ses stuivers en vier duiten, waarvan het quantum aan de voorstanderen wegens ijder pupille die de 18 Jaren ouderdoms bereykt heeft ofte desselfs aandeel alsdan gradetim sal worden uitgetelt in vrij kost en schadeloos gelt. En sal al het geene ter inventaris vermeld, aan de pupillen eijgen en onveralieneert ofte ten onderpand sijn en verblijven ter tijd de volle beloofde afkooppenningen ende conditien gemelt sullen sijn voldaan en nagekomen.

28 Juny 1782. Voor Frans Izaak Guichart, J.U. Dr., Richter van Warffum cum annexis. De E. Albert Meertens en Hilje Claassen Egtelieden te Warffum verkoopen aan Jan Derks (en caverende voor zijn Huisvrouw Luidje Elles), de vaste altootsduirende beklemming van 3 Jukken Lands onder Rasquert gelegen, zwertende ten Noorden aan Reintjen Heipkes meijerwijze, ten Oosten aan de kinderen van Arijs Alberts, ten Zuiden aan de Heereweg, en ten Westen aan Tewes Heipkes meijerwijze, huur 12 gulden, koopsom 75 gulden.

30 April 1794. Huwelijkscontract tusschen de Eerzame Jongman Jan Hommes en de Eerbare Jonge Dogter Geertuid Arijs, voor Henricus Cleveringa, geconstitueerde Richter van Rasquert cum annexis. Dedigslieden aan Bruidegomszijde Stijnje Harms en Tjebbe Berents als moeder en stiefvader, Jacob Hommes als volle Broeder, Aaltje Hommes en Arend Pieters, Geertruid Hommes en Jacob Gerrits, Anje Hommes en Albert Pieters als volle zusters en zwagers, Eise Hommes als voormond en Beerend Jans en Bruin Elses voogden over des Bruidegoms onmondige zuster, en aan des Bruidszijde sijn geweest Martje Arijs en Albert Geerts als volle zuster en zwager, Ype Elles als oudoom en voormond, Anje Arijs als oud moeij en haer Eheman Jan Gerrits zijnde teffens sibbevoogd over de kinderen van wijlen des Bruids zuster Aafke Arijs bij wijlen Hendrik Pieters Doornbos geprocreëerd.

De vrouw van Jan Hommes, Geertruid Arijs, zal in Mei 1795 kinderloos sijn overleden, want aan de achterkant van het perkament staat dat Ype Elles als voormond van de 2 pupillen van Hendrik Pieters Doornbos en Aafke Arijs en Martje Arijs verklaren, de door Geertruid Arijs nagelaten lijfsgoederen te hebben ontvangen van Jan Hommes, 26 Juny 1795.

De jongste 3 kinderen, in de acte van 15 Maart 1765 genoemd, n.l. Grietje, Albert en

II.1.7

Martje, schijnen jong te zijn overleden, zoodat er alleen nakomelingen zijn van Aafke Arijs en Hendrik Pieters Doornbos van Bedum en van Martje Arijs en Albert Geerts die zich later Frieling noemde en lb. was te Eenrum op Streeksterend, thans bewoond door den heer T. L. Wiersum.

R.A. XLVIII.b.1. 10 Nov. 1784. Huwelijkscontract tusschen Albert Geerts en Martjen Arijs. Aan Bruidegomssijde: Jan Geerts en Mari Cornelis, Theophilus Geerts en Symentje Tonnis als.volle Broeders en angetrouwde susters, Freerk Geerts als.volle Broeder, Hinderica Geerts en Andries Renewerf als.volle suster en angetrouwde Broeder, aan Bruidssijde: Luidje Elles en Jan Derks als moeder en stiefvader, Geertruit Aris als.volle suster, Yppe Elles als oudoom en voormond, Jan Gerrits als sibbe en Hindrik Pieters Doornbos.als vader en vreemde voogd over de pupillen van wijlen des Bruids suster Aafke Aris

R.A. XLVIII.b.1. 26 Juny 1786. Albert Geerts en Martjen Arijs, thans woonagtig onder het carspel Eenrum verkoopen aan de voogden over de 2 minderjarige kinderen van Hendrik Pieters Doornbos en Aafke Arijs den eigendom van 1/3 portie van 26 Jukken onbehuisd Land gelegen tot Rasquert waarvan nog 1/3 aan de pupillen koperen.en de overige 1/3 aan Geertruid Arijs toebehoord, onder beklemming gebruikt bij Jans Derks en Luidewe Ellens, volgens scheidbrief van 30 Jan. 1767, huur 26 car. gl., koopsom 800 C. gl.

R.A. XLVII.i.i. 22 Juni 1805, H.C., Albert Geerts, weduwn. van Martje Arijs van Eerum en Grietje Jacobs, wed. van Derk Sierts van Saaxumhuizen. Aan Bruidegomszijde Theophilus Geerts als volle broeder en sibbevoogd van zijne voorkinderen, aan Bruidsszijde Siert Derks als zoon en Aagtje Derks geadsisteerd door haar man Arien Jacobs als dochter en schoonzoon, nevens Sywert Jacobs als halfbroeder.

R.A. XLVI.c.2. 1 Juni 1786. Hindrik Pieters en Jantjen Jans verkoopen aan Albert Geerts en Martjen Arijs hunne boerenbehuizinge met de beklemming van 45 3/4 Jukken Land, staande en gelegen te Eenrum, 37 Jukken an de kerk van Eenrum huire doende 124 car. gl. 17 st. en 4 d., en an de E: Jacob Cornelis te Aduard 8 3/4 Jukken huire doende 38 C. gl. koopsom 4.000 C. gl.

Dit is de boerderij, thans genaamd Streeksterend, hiervoor genoemd. Zie *V.34.2. Evenals zijn broer Theophilus Geerts, lb. te Ulrum, neemt ook Albert Geerts den naam van zijne moeder aan; zij waren zoons van Geert Roelofsz en Henrica Jans Frieling zie *V.38.3.

R.A. XLVI.c.2. 5 Juni 1787. Albert Geerts en Martjen Arijs hebben de laatste termijn van den koopschat niet op den afgesproken tijd kunnen betalen. Deze 200 gl .blijft over de boerderij staan; Hendrik Pieters en Jantien Jans krijgen het recht van gereserveerd eigendom en ontvangen 4 % huur in plaats van rente.

3 Oct. 1794. Voor Henricus Johannes Wieringa, J.U. Dr., Taalman der Stad Groningen Geconstitueerde Richter te Bedum cum annexis, zijn persoonlijk gecompareerd en Erscheenen de E. Ipe Elles, Jan Gerrits en Luitjen Tonnis in qualite als aangestelde voor standeren over de minderjarige kinderen van wijlen Hindrik Pieters Doornbos en Aafke Arijs, in leven Ehelieden, dewelke bekenden en verklaarden steedevast en onwedderoepelijk te hebben verkogt op en overgedragen, zulks alsnog doende door deezen aan de E.Jan Hommes en Geertruid Arijs Ehelieden, zo meede compareerden, en deezen koop accepteerden, haare verkoperen twee derde deelen in een Boerenplaatse, met de vaste altoosduirende beklemminge van 79 1/2 Jukken Land, staande en geleegen op Lutke Marne onder Rasquert, met alles wat daarin en aan aard, muir, spijker en nagelvast wordt bevonden, met hoven, heegen en geboomten, voorts met alle zodane losse goederen Leevendige have, etc. als ten huize voornoemd voor haar aandeel worden bevonden,enz. Koopsom f 8.228.- welke som over het verkochte zal blijven staan, doende tot huire in plaatse van rente drie gulden 10 sts van jeden honderd.

De kinderen van H. P. Doornbos en Aafke Arijs woonden te Bedum; misschien ten huize van den sibbevoogd. Ipe Elles woonde op de boerderij, tegenwoordig Kleine Marne

II.1.7

genoemd, broer van Luudje Elles, de grootmoeder der kinderen. Ipe Elles nam in 1811 den naam Marringa aan.

9 Juny 1797. Voor Adam Tebbens, J.U. Doctor, Richter van Bedum cum annexis, verschenen Jan Hommes van Lutke Marne onder Rasquert, als uit en afkoper ter eenne en Martjen Arijs geadsisteert met haar Eheman Albert Geerts voor haar zelfs, benefens de E. Ype Elles voormond, de E. Jan Gerrits sibbe en de E. Luitjen Tonnes vreemde voogden over de Twee minderjarige kinderen van wijlen Hendrik Pieters Doornbos van Bedum bij wijlen Aafke Arijs in echte verwekt.

8 Juni 1797 is eene inventaris opgemaakt en volgens het huwelijkscontract tusschen Jan Hommes en Geertruid Arijs moet na haar overlijden en bij hertrouw van Jan Hommes aan hare erfenamen 1/8 van de mandeelige losse goederen worden uitgekeerd. Na aftrek der schulden bedraagt het gemeenschappelijk vermogen 3.068 gl. 15 st., zoodat 383 gl. 11 st. en 7 d. moet worden uitgekeerd. Albert Geerts, namens zijne vrouw en de voogden verklaarden hun aandeel te hebben ontvangen. De buiten gemeenschap gebleven vaste goederen waren reeds eerder uitgekeerd.

Jan Hommes, later Jan Hommes Dijkema, gaat hertrouwen met Frouke Jacobs, weduwe van Jan Wijbrandts te Adorp, dochter van Jacob Pieters, lb. te Sauwert en Menstje Jacobs. 20 Aug. 1797 verklaren de erfgenamen van Geertruid Arijs hun geld te hebben ontvangen.

R.A. XLVIII.b. 27 Juny 1797. Huwelijkscontract tusschen Jan Hommes en Frouke Jacobs, wed. van den schepper Jan Wybrands te Adorp. Aan Bruidegomszijde Stijntje Harms en Tjebbe Berents als volle moeder en stiefvader, Aaltje Hommes en Arent Pieters, Reinje Hommes en Jan Gruben als zusters en zwagers, Eijse Hommes, Beerent Jans en Bruin Elzes als voorstanderen van Jacob Hommes als volle Broeder en aan Bruidszijde Jacob Pieters en Menstje Jacobs als volle vader en moeder, Jantje Jacobs en Lambert Cornellis als volle zuster en zwager, Jacob Jacobs als volle broeder, Duint Jacobs en Martje Tonnis als volle oom en aangetrouwde moeij, Jacob Jans en Jantje Jans als volle oom en aangetrouwde moeij. Jan Hommes Dijkema overleed 13 Mei 1824, zijne weduwe Frouke Jacobs de Vries 5 Mei 1833. Voor Tjebbe Berents en Stijntje Harms, zie *VI.125.6.

26 Jan. 1825. Voor H. van Bolhuis, notaris te Leens. Jan Cornelis Doornbosch te Rasquert en Arent Gerrits Kalverkamp op de Breede als gevolmachtigden van Frouke Jacobs de Vries, wed. Jan Hommes Dijkema te Rasquert voor haar zelve en als moeder en wettige voogdesse over hare nog minderjarige zoon Harm Jans Dijkema en nog als gemachtigde van Homme en Jacob Jans Dijkema te Rasquert en Jan Pieters Polkerssen te Pieterburen als toeziend voogd, verkoopen aan Reinder Jans van Dijk en Trientje Reintjes Kadijk, wonende te Eenrum, een kapitale Boerenplaats met de beklemming van 27½ bunders land, huur 168 gl., benevens nog de vaste beklemming van ongeveer 13 bunders land, zullende jaarlijks tot huur doen 104 gld., staande en gelegen te Rasquert, thans genoemd Groot Marne. Voorts wordt verkocht den eigendom van vermelde 13 bunders land, huur 104 gl. koopsom 22.025 gl.

14 April 1838. Voor Mr. H. H. Brongers, notaris te Winsum. Trientje Reintjes Kadijk, wed. Reinder Jans van Dijk, maakt scheiding met hare kinderen Reintje, lb. te Rasquert, Anna en Korneliske, wonende te Rasquert en de voogden over hare dochters Janna en Nieske, n.l. Homme Arents Noordhuis, lb. te Eenrum als voogd en Hendrik Jacobs Rietema, lb. te Leens als toeziend voogd. De boerenplaats, groot 46 bunder, 84 roeden en 40 ellen, wordt geschat door Jarg Jans Pettinga, deurwaarder te Winsum en Abel Eisses Vos, ijzersmid te Rasquert, op 17.000 gulden en voor dien prijs aan de moeder toegewezen.

16 Dec. 1852. Voor Mr. A. J. van Royen, notaris te Onderdendam, Trientje Reintjes Kadijk, weduwe van wijlen Reinder Jans van Dijk, landbouwersche te Rasquert verklaart te hebben verkocht aan Evert Jacobs Elema en Anna Reinders van Dijk, landb. te Onderdendam, eene Boerenbehuizinge, schuur en hut met de vaste beklemming van 46 Bunders 84 Roeden en 40 Ellen groen- en bouwland, jaarlijksche huur 272 gl. 15.11.30 H.A. waarop het getimmerte is staande, huur aan Klaas Goitjes van Dijk te Warffum

II.1

en aan de Hervormde Kerk te Den Andel ieder 39 gulden, 16.28.82 H.A. aan Garnt Elings te Warffum 90 gl. en 15.44.28 H.A. aan comparante verkoopster 104 gl. Koopsom 28.000 guldens.

Reinder Jans van Dijk, † 17 Dec. 1835, oud 52 jaar, en was een zoon van Jan Reinders, lb. te Hornhuizen en Anna Jans, zie *IV.11.2.

R.A. LVIII. 29 van Hooimaand 1809. Huwelijkscontract tusschen Reinder Jans van Hornhuizen en Trijntje Rentjens van Pieterburen. Zijnde de bruidegom geadsisteerd met desselfs vader en volle zuster, Jan Reinders en Aafke Jans en de bruid door hare ouders Rentje Jans en Korneliske Jans.

R.A. LVIII, 29 van Hooimaand 1809. Huwelijkscontract tusschen Jacob Reintjens van Pieterburen en Aafke Jans van Hornhuizen, zijnde de bruidegom geadsisteerd met desselfs ouders Rentje Jans en Korneliske Jans en de bruid door desselfs vader en broeder, Jan Reinders en Reinder Jans. Voor Reinder Jans van Dijk en Trijntje Rentjens Kadijk, zie *VI.102.7.

Onder de vele ter beschikking gestelde acten door de fam. Heidema, thans de eigenaren van de boerderij Groote Marne, is ook de koopbrief van het op de landerijen rustende jachtrecht.

13 April 1870. Voor Mr. Jacques Willem François Jan du Peyrou van Breugel, notaris te Winsum.

Mevrouw Petronella Knijpinga, weduwe van wijlen den Heer Hendrik Hagenouw Brongers, Eigenaresse te Winssum en Mello Sichterman, eigenaar, wonende te Groningen, verklaren verkocht te hebben en mitsdien af te staan aan de hierna te noemen grondbezitters, alle hunne regten welke zij hebben op het Jagtregt, rustende op de landerijen bij ieder hunner te noemen en te omschrijven en allen in de gemeente Baflo gelegen, en zulks onder de navolgende voorwaarden:

1e. De gronden hierna te omschrijven zullen voortaan ontheven zijn van het Jagtregt daarop rustende; het afgestane jagtregt zal echter voortaan het karakter van heerlijk regt missen en als zoodanig nimmer kunnen herleven; hetzelfde wordt geacht aan den eigen grond of de beklemming te zijn verhanden.

2e. De grondbezitters der vrij gekochte landerijen zullen gehouden zijn langs de wegen en voetpaden, hoewel bij hunnen grond gemeten en daarom loopende, aan Jagers, daartoe gerechtigd, den vrijen toegang te laten naar de gedeelten van het Jagtregt van den Andel, Rasquert en Tinallinge, welke niet zijn vrij of afgekocht.

3e. De verkoopers zijn voor geene vrijwaring hoe ook genaamd, zelfs niet voor evictie of tot levering van stukken gehouden.

4e. Deze acte zal in duplo worden opgemaakt en geteekend, waarvan eene zal blijven berusten bij den contractant Pieter Hendrik Meekhoff. Doornbosch, terwijl de andere door dezen zal worden gedeponereerd onder de minuten van eenen notaris, die alsdan bevoegd zal zijn aan ieder der in deze genoemde belangstellenden een Extract of afschrift ten hunnen koste af te geven.

O.A. aan No. 35. Petrus Leonardus Tapper, landbouwer te Baflo in hoedanigheid als mondeling gemagtigde van de meerderjarige kinderen en als besturend voogd over de minderijarige kinderen van wijlen Evert Elema en Anna Reinders van Dijk. Hij heeft gekocht het jagtregt van 46.54.40 H.A., koopsom 46 guldens 54 cents.].

8. MEERTEN, landb. te Warffum, *16 Dec. 1714, † 25 Jan. 1755, getr. 28 Febr. 1740 te Baflo met. GRIETJE ALBERTS, *1718 op Lutje Marne, † 22 April 1776 op Hoysum, Warffum. (w.v. 7 kk. zie 111.5.).

[Zij hertrouwde met Edze Broeils, lb. op Hoysum, Warffum. Meerten Derks was landb. op de ouderlijke plaats te Warffum aan den ouden dijk, nu bewoond door den heer P. J. Werkman. De boerderij is verplaatst naar den grindweg van Warffum naar Den Andel.].

II.1.8

Het huwelijkscontract tusschen Meerten Derks en Grietje Alberts is in het bezit van de familie Werkman en volgt als Bijlage XI. De afkoop van Grietje Alberts door de voogden van hare kinderen volgt als Bijlage XV.

15 Oct. 1746. Huwelijkscontract tusschen Edze Broeils en Trijntje Jans. Aan Bruidegomssijde Cornelis Broeils als broeder, Jurien Tjarks als swager, Pieter Cornelis als oom. Aan Bruidssijde Jan Nanninks als vader, Aaltje Jans als suster, Eisse Jans als broer, Roelf Tjeerts en Weefke Jans als swager en suster, Evert Willems en Sieke Jans als swager en suster.

27 Sept. 1755. Huwelijkscontract tusschen Edze Broeils wedn. van Trijntje Jans en Grietje Alberts, wed. van Meerten Derks. Aan Bruidegomssijde Cornelis Broeils en Bouwke Alberts als broeder en aangetrouwde zuster, Jurien Tjarks en Jantie Broeils als swager en suster, Pieter Cornelis en Hilje Aries als volle oom en aangetrouwde tante, aan Bruidssijde Klaas Alles en Hendrikje Alberts als sustersdochter, Aries Alberts als volle broeder en Luudje Elles als aangetrouwde suster, Crijn Derks en Aafke Alberts als swager en volle suster, Cornelis Meertens als halve swager en vreemde voogt over de minderjarige kinderen van Meerten Derks. Voor Klaas Alles zie *V.30.2.

Ook hier weer eene vergissing door den redger in het huwelijkscontract; Klaas Alles en Hendrikje Alberts worden aan bruidskant genoemd; Hendrikje Alberts of Allers is eene zustersdochter van den bruidegom, wegens de straks volgende scheidacte van 3 April 1759 betreffende de nalatenschap van wijlen Trijnje Cornellis, overleden te Bedum.

Uit het eerste huwelijk, met Trijntje Jans bleven geen kinderen in leven; uit het tweede huwelijk, met Grietje Alberts was slechts een zoon, n.l. Steven Broeils (1761-1790), lb. op Hoysum, getrouwd met Martje Ipes (1766-1791), dr. van Ipe Elles (1726-1801), lb. op Lutje Marne en Anje Fockes (1726-1790).

R.A. XLVII. 6 Maart 1750. Huwelijkscontract tusschen Ipe Elles en Anje Fockes. Aan Bruidssijde: Focke Jans als vader en Jan Fockes als volle broer, Ipe Elles was een broer van Luudje Elles, getrouwd met Arijs Alberts. De afstammelingen van Ipe Elles namen in 1811 den naam Marrenga aan, naar de streek Lutje Marne, want de boerderijen, bewoond door Arils Alberts, thans Groote Marne en die bewoond door Ipe Elles, thans Kleine Marne, lagen evenals de boerderij, thans van de familie Rienks, allen op de Lutje Marne

Hier volgt nog eene koopacte van de laatst genoemde boerderij.

R.A. XLVII. 10 Maay 1748. Reynder Jansen, met toestemming van zijne creditoren verkoopt aan Derk Wolters en Martjen Jacobs zijne behuizinge met enz. enz. en de beklemminge van 23 ½ jukken provincie Landt, 2 gl. . 10 St. huur per juk, tot Rasquert op die Lutke Marne geleegen. Koopprijs 770 gl. 6 st. 7 pl.

Steven Broeils en Martje Ipes hadden 2 dochters, n.l. Anje (1787-1860), getrouwd met Garnt (Hendericus) Elings (1786-1862), lb. op Hoysum en Grietje (1790-1823), getrouwd met Take (Pieters) Bierema, gedoopt te Uithuizermeeden 1 Aug. 1790, als zoon van Peter Takes en Liesbeth Berends. Hij overleed in 1821 en was lb. op Zijlemaheerd te Warffum. Van het oorspronkelijke dorp van herkomst, Bierum, werd de naam Bierema afgeleid. Eene andere tak noemde zich Bierma, zie ook *III.5.6. Zie verder Graftschriften in Stad en Lande, Warffum 18, 21, 23 en 31. Baflo 23, 29, 57, 58 en 62.

11 Jan. 1750 werd te Spijk gedoopt Alle, zoon van Peter Alles en Grietje Pieters; 10 Juni 1757, Pieter; 18 Nov. 1761. Trijnje, 7 Oct. 1763. Meindert en 1 Nov. 1765 Jan.

Hoysum behoorde vroeger aan het Warffumer klooster en vanaf 1620 aan de Provincie. In het Staatboek van Spanheim vindt men aangeteekend: Warffum F. 394: Edse Fockens op Hoitsema en Tjabbetjen gebruiken. 150 j. A° 1653 Aaltje Fockes. A° 1656 de Wed. Aaltje getrouwt aan Steven Broeyls. A° 1689 Edse Broeijls, A° 1706 de kinderen. Steven, Lammert, Sebastiaan, Sywerdina en Aaltje.

A° 1668 is bevonden dat door het leggen van eenen nieuwen weg door het provincie. landt, 10 jukken zijn vergraven, waartegen bij Resolutie van den 28 Febr. 1668 aan

II.1.8

nevenstaande gebruikers in beklemming toegestaan 30 jukken van de Andelsterqueller ten Westen van den weg gelegen. A° 1689 is de behuising bij taxatie overgenomen voor 1970 gl. 10 st. en deselve wederom overgedragen aan Edse Broyels voor deselve prijs.

Sebastiaan (Bastiaan) Broyels werd boer op Hiddingezijl, Saaxumhuizen. 25 April 1617 overleed op Hoysum Focko Ulpherts; zijne vrouw Gese Jacobs overleed 4 Jan. 1617. Als meyer op Hoysum werden ze opgevolgd door hun zoon Edze Fockens, getrouwd met Tjabbetijn Lippens; deze zijn dus de laatste kloostermeyers en de eerste provinciemeyers. Een andere zoon van Focke Ulpherts was Jacob Fockens. Eigen Erffde op Hundinga = Huninga te Eenrum. Hij overleed 10 Nov. 1652; zijne vrouw Ettien Louwens, overleed 17 Nov. 1645. Zij was eene dochter van Havick Louwens en Menewer Loeringa, wonende op Enzelens te Loppersum en kleindochter van Louwe Havicks en Etjen Elema; zie ook de Genealogie Welt, door den heer D. K. Welt te Usquert.

Menewer Loeringa (Loringa) was eene dochter van Hieronymus Loeringa, † 5 Aug. 1581 te Norden, O. Fr., en Folxta Reiners. Hij was dijkrechter, kerkvoogd en armverzorger aldaar en zoon van Otto Papen Loeringa, drost te Stikhausen omstreeks 1498, Feldhauptmann van Graaf Edzard van Oost-Friesland, en getrouwd met N. N. Haringa. Folxta Reiners was eene dochter van Ubben Reiners en Anna van Hamswehrum. Ubben Reiners was eene zoon van Reiner Siwsana en N. N. Deteleff. Anna van Hamswehrum was eene dochter van Meinero van Hanswehrum en Jeweste Aldersna, die weer eene dochter was van Wiltet Aldersna en Luwa Eggens. Zij was afkomstig van Norden en dochter van Tadonis Eggena.

Hajung Aldersna trouwde in 1433 met Heba van Borssum en Midlum (Klein Midlum), die als bruidschat de Klundersborg te Emden ontving. Zij was eene dochter van Ewo van Borssum, hoofdeling, zoon van Sibrand Siberdinus, hoofdeling van Borssum in 1381, die weer een zoon was van Sebe Ennens van Midwolda en kleinzoon van Enno van Midwolda, die leefde omstreeks 1320.

De Aldersnaborg bij Norden werd verwoest in 1353, zie Ubbo Emmius, pag. 203. Verder bij Emmius, pag. 330: Hajung Aldersna, van niet geringe afkomst uit de omgeving van Norden, gevangen in den slag bij Lutzburg, anno 1433. (Gegevens van den heer A. Hoft te Appingedam. Zie ook Mededeelingenblad van de Afd. Groningen der Nederl. Genealogische Vereeniging, Jan. 1956).

In de inventaris van de nalatenschap van Edso Fockens en Tjabbetijn Lippens, opgemaakt in 1652, thans in het bezit van de familie Tonckens te Westervelde, gem. Norg, komt o.a. voor een eigendom van land, ongescheiden in Jacob Fockens plaats tot Eenrum; dit wijst op familieverband tusschen de bewoners van Hoysum en Huninga, wat ook blijkt uit aantekeningen, mij verstrekt door Mevrouw J. Siccama-Abbring, vroeger wonende op Panser te Vierhuizen. Volgens die aantekeningen hebben op Huninga gewoond de ouders van Focke Ulpherts, n.l. Ulphert Fockes en Deddje Eppes, beide begraven in de kerk van Eenrum.

Onder De vrije Landen vindt men bij Spanheim aangeteekend: 1667. Steven Broyels gebruikte van de Andelster Queller 100 jukken ten Westen van de weg gelegen.

1693. Edse Broyels en cons.

A° 1695 is an Edse Broyels toegestaan seker anwas op den Andelster queller ten Noorden gelegen, aan te vaarden, te gebruiken, door te graaven en te vergrooten, de slijksloot te graaven en de swette tusschen de Andelster en Warffumer Queller verder uit te trecken en op te graaven, alles op sijn eigen kosten. Sullende daarvoor wederom de voors. queller agt jaren mogen gebruiken, sonder huur te geven. In het Warffumer Dijkboeck komt A° 1555 voor Ulfert Ayses of Ayzens op Hoitsema (= Hoysum). Op ongeveer dienzelfden tijd woont ook een Ulphert Ayssens op Zijlbrugge te Westernieland. Tjabbe (Tjabbetijn) Lyppens was een dochter van Luppe Sierts, overl. 6 Maart 1637

II.1.8

en begraven in 't koor der Sint Maartenskerk in Groningen en Eppe, overl. in 1630, oud 66 jaar.

In Juny 1598 werd opgemaakt: Staat van het inkoment des convents Warffum. Daarin komt voor: Ulfert op Hoysum heeft 150 juck ende geeft 200 Embder gl. met een Vett Swin. (vet varken).

Deze Ulfert zal toch wel dezelfde zijn als de pas genoemde Ulphert Fockes, getr. met Deddje Eppes, overleden op Huninga te Eenrum.

Na den dood van Jacob Fockens komt Huninga aan zijne zuster Gesina Fockens, getrouwd met Cornelis Upkema, die nog voorkomen in 1655. Vanaf 1652 waren beklemd meyers Peter Heeres en Anje Clasen. Zie verder *V.48.5.

Een andere dochter van Jacob Fockens was Meeuwertjen Fockens, in haar huwelijkscontract genoemd Menewer, † 31 Oct. 1645; getrouwd met Duurt Elema van Allersma te Ezinge, † 1682. Hunne portretten zijn in het Museum van Oudheden te Groningen en komen ook voor in de Genealogie Elema; zie verder Graftschriften in Stad en Lande, Warffum 2 en 3, Eenrum 3 en 4, Loppersum 6 en Ezinge 7 en 8.

7 Aug. 1647. Geproclameerd te Groningen, vermoedelijk getrouwd te Eenrum: D'Erentfeste Jacob Fockens op Hundinga tot Eenrum, voor wien de Heer administrator Abbrinck als neve, en de Wel deughtsaeme Anna Luppens, wed. van wijlen de Raetsheer Jan Grauwens, waervoor vaendrich Folkier Tetteema als neve compareerde.

13 Aug. 1625. De Erbare wolgeleerte Johannes Grawens, absent, daer de Erbare Raetsheer Hindrik Grawens zijn vader, voor persenteerde, en de eer- en deugentrijcke dochter Anneijen Luppens, absent, daer de erbare ende wolgeleerte Eggo Febens voor presenteerde. Cop. 18.9.14 April 1641, geboren Philippus, s. v. Raetsheer Jan Grauwens en Anna Luppens. 4 April 1643, geboren Claes, soon van Raetsheer Jan Grauwens en Anna Luppens.

Aaltje Fockes, die in 1653 als beklemd meiersche wordt te boek gebracht, trouwt 25 Febr. 1655 te Warffum met Steven Broyls van Westeremden. Steven Broeils (1625.† 20 Dec. 1672), lb. op Hoysum, zoon van Dr. Sebastiaan Broeils (1588.† 28 Sept. 1657), wonende te Westeremden en Anske van Boimer (1594.† 28 Juni 1663) en kleinzoon van Sjabbe Broeils, Raadsheer van Groningen en Rientien Byrza.

Volgens het Staatboek van Spanheim: De E. Sjabbe Broyls gebruikt 23 gra bij Wittewierum gelegen, nog 25 gra tot Anna gelegen voor de Melkpoort (de melkpoort van het klooster van St. Annen), A° 1645 de soon Sebastiaan Broyls ende Anske, A° 1657 de soon Lubbertus Broyls ende Eeltjen.

Te Loppersum woonde Sebastiaan Broyls, in wiens huis in 1568 Tyasse Hayens, hovelindk in den Ham, werd gevangen gehouden; Johan de Mepsche, luitenant-stadhouder van Filips II, Koning van Spanje, stelde alle pogingen in 't werk om de heerlijke rechten van den Ham in zijn bezit te krijgen, waardoor hij tegenstand ondervond van de eigenaren van die boerderijen waarop nog heerlijke rechten lagen. In de Groninger Volksalmanak van 1933, pagina 13 e.v. wordt dit uitvoerig vermeld.

Sebastiaan Broyls te Loppersum zal de vader geweest zijn van Sjabbe Broyls, raadsheer te Groningen, van wien een geschilderd portret in het bezit is van de familie van Bruggen, de tegenwoordige eigenaresse van Hoysum. Zijn naam staat er onder en daarbij wordt vermeld: Burgemeester van Groningen en bezitter van Hoysum. Dit is natuurlijk geheel bezijden de waarheid; hij was raadsheer in Groningen, geen burgemeester, terwijl Hoysum in het bezit van de familie Broyls kwam door huwelijk van Aeltjen Fockes, beklemd meyersche van Hoysum, met Steven Broyls, kleinzoon van den Groninger raadsheer. Misschien is het Hoysumer portret wel geschilderd naar een ander portret en wist men toen het juiste verband niet meer.

In het Rechterlijk Archief te Groningen, RA. II.00*, wordt genoemd 23 April 1572, Sebastiaan Broeill en Tiaecke e.l., vermoedelijk de ouders niet alleen van Raadsheer Sjabbe, doch ook van Coop Broeils, die in 1606 en 1613, hoveling is van het Koopman- en Cramersgilde, † 16 Mei 1613, getrouwd met Hille Laxemans, † 1620, welk echtpaar in pl.1570 gehuwd moet zijn. Eene zuster van Sjabbe en Coop Broeils zal geweest zijn

II.1.8

Hindrickien Broyls, wed. van den rentmeester Nicolaas Clinge. In 1632 heeft de scheiding plaats tusschen haar en hare kinderen en haar wordt toegescheiden het arve toe Rolde, genaempt Broyls arve. Zij woonden aan de Groote Markt te Groningen, waar thans gevestigd is de Nederlandsche Lloyd. Het huis is geheel vernieuwd in 1952, terwijl de voorgevel uit Amsterdam is aangevoerd, van een huis, dateerende uit de 17de eeuw, dat moest worden afgebroken.

Volgens de klapper op het Koopman- en Cramersgilde stierf raadsheer Sijabbe Broils huisvrouw in 1609; als medege-deputeerde hertrouwde hij te Groningen 15 July 1610 met Anna Lubberts. In 1538 komt Reynder Broyls voor als Pastoor der Akerk te Groningen.

Reg. Feith, 1533 No. 11. Verzegeling van den Official van Vriesland, waarbij de praebende van het Maria altaar te Eenrum, wordt opgedragen aan Reijner Broil, Mei 1533.

1538, 31 July. Beroepsbrief van Reijner Broijll tot pastor der Aakerk te Groningen.

Reg. Feith. 1530. no. 7. Geschil tusschen de stad Groningen en Reijner Broill en de Onstamans (de familie Onsta te Sauwert), over de Maria praebende te Eenrum. Hierboven vermeld dat de praebende in 1533 aan Pastor Reijner Broill wordt opgedragen.

Een latere Reiner Broijls was o.a. in 1577 hopman in Groningen en week in 1580 uit naar Oost Friesland; zie o.a. Abel Eppens.

Sjabbe Broyls, de raadsheer, was coopman an 't Breedemarckt (de Groote Markt) en één van de eerste 7 diakenen na de Reductie in 1594. Ook was hij lid van de Admiraliteit in Dokkum vanwege de Stad Groningen, o.a. 1596, 1597 en 1598. Johan Broyls tho Wolde (Kropswolde) en Alijt worden vermeld in 1564 en 1570.

Eltje Jans Broyls, geb. Midwolderhamrik, was eerst getrouwd met Sijpko Heerens, de stamvader der familie Sijpkens, daarna met Claes Fickens en vervolgens met Pompeius Oomkens. Zij had als broers Tammo Jansen Broijels, landbouwer te Eexta en Haayo Jansen Broijels, brouwer te Groningen.

De klapper van het brouwersgilde vermeldt: Bastijaan Broeijls van Rolde, A° 1563-1564. Dit is het bewijs dat de familie uit Rolde kwam, evenals ook de scheidacte der familie Clinge, hiervoren genoemd, dat aangeeft.

Steven Broyls te Rolde, schulte 1481 (?), 1496 en 1525, ette wegens Rolderdingspil 1516. Coep Broyls, schulte te Rolde 1531 en 1546., komt ook voor als ette wegens Rolderdingspil. Steven Broyls, schulte te Rolde 1546-1585. Omstreeks 1600 is er sprake van de erven Steven Broyl.

(Hierbij verschillende aantekeningen, verstrekt door Ir. G. L. Meesters te Utrecht).

Pro Excolendo Jure Patrio. dl. 7, 2de stuk, blz. 153. A° 1487. Tusschen Steven Broill ende Herman Scheer van Groningen als van den maeth gelegen bi der krummen sloeth de Herman van Geert Egginge gekofft hefft, is gewijst, want Steven Geerts suster hefft ende Herman Vrembde is ende daer een coep ende stock leggen geschiet is, szo sol Steven den naerkoop hebben ende uthwisinge sines rechtbrives ende Steven sal Geerdjt jaerlicx VI arenes gl. betaelen nha uthwisinge Hermans Coepbrieff.

Omdat Steven Broill getrouwd is met de zuset van Geert Egginge heeft hij als familie, recht van naarcoop. Zie voor dit recht *IV.17.7.

A° 1488. Tusschen Hendrick Broill ende Steven sijnen soen ende de bueren van Loen ende Ballo als van den aelstal in den diepe gelegen, is gewijst dat Broill ende Steven oeren aelstal, in den diepe gelegen, behouden sollen, want sie dat gecofft ende stockleggen hebben, ende sie en sollen niet meer noch hoger stellen dan die ander, boven ende beneden, met oeren aelstallen gelegen sint, ende weert dat elck boven ende beneden met oeren aelstallen gelegen sint, ende weert dat elck boven ende beneden met oeren aelstallen upruimeden, so sol Broill ende Steven gelijcke ruimen.

Drentsche Volksalmanak 1917, blz. 87. De leden van den Erstoel van Drenthe, door H.Bonder.

A° 1516. Etten gekohren nha Older gewoenten.

A° 1516. Rolde: Die olde Etten Steven Broyll (dus herkozen).

A° 1516. Coep Broijll te Rolde.

II.1.8

Stadboek Groningen. Raadsheeren A° 1600-1604-1608 S. Broyels.

Gesworenen.

1594. S. Broyels, Keurheer.

1598. L. Broyels, gesworene.

1599. C. Broyels, keurheer.

1601. C. Broyels, gesworene.

1603. C. Broyels, keurheer.

1604. C. Broyels, gesworene.

1605. C. Broyels, keurheer.

1610. C. Broyels, keurheer.

Regestenlijst (no. 27) van de blijken of bijlagen van 113 praeferente oordeelen. 23 April 1572. Sebastiaan Broill en Tiacke, echtel. koopen een jaarlijksche rente van 6 Emders Gl., uit het land van Menolt Siabbens en Elich, echtel., gelegen te Suxum.

Archief Gruis. No.352. 23 Febr. 1639. Acte van overdracht door de erfgenamen van Nicolaas Clinge, secretaris van het gericht van Selwerd, en Henrica Broils, e.l. aan Jacob Schikhart. landschrijver van Drenthe, van seekeren matt offte vijff vierendielen matt hooiland op de Noordlaarder mede gelegen, in gebruik geweest bij Broeilsarve te Rolde. Gegevens van Mejuffrouw M. A. de Visser.

Raadsheer Sjabbe Broils en Aanna Lubbers, getr. 15 Juli 1610 Archief Kerkeraad Martinikerk 1595-1637. 8 Jan. 1619 komt raadsheer Sjabbe Broils klagen dat zijn vrouw hem heeft verlaten. 29 Sept. 1619. Anna Lubberts, huisvrouw van Sjabbe Broils heeft door zeker schrift den consistorie bekend gemaakt de redenen waarom zij haar eheman die (bigere?) eheliche bewoning nit kan leisten en is dit in de consistorie geexamineerd.

1636, April is raadsheer Sjabbe Broils over gegaan naar de Mennonieten; geexcommiceert Maart 1637.

III.X.7. pag. 282. 1625. Raadsheer Sjabbe Broils met volmache van zoons: Sebastian Broils, Lubbert Broils en Johan Broils, verkoopt aan Arend Lubbers (Tetien Onnens) een kwart part van een huis van wijlen Bele Lubbers geerfd, in Gelkingestraat. De koper heeft een kwart.

III.X.7. pag. 225. 22 Sept. 1625. Dr. Sebastiaan Broils en Lubbert Broils de rato caverende van hun twee huisvrouwen verkoopen 2/12 part van een huis Oostzijde Foltingestraat van zalige bestemoeder Biele (beeltje) Birra geerfd.

Coop Broeils, zilversmid, getr. 1645 met Geertruid Landt, w.v. een zoon Bastian Broils. Rientien Birza, † 1609, de eerste vrouw van raadsheer Sjabbe Broils zal eene dochter geweest zijn van Lubbert Birza, zuster van Lubbert (Lubberts) Birza. Een Ds. Lubbertus Birza stond in 1667 te Westerlee; in 1689 gaat hij naar Winschoten, waar hij in 1692 overleed.

Te Westerbroek stond in 1704 een Ds. Lubbertus Birza, die in 1728 overleed.

Aanteekeningen verstrekt door de heer J. Botjes, Warffum:

1621. Bruiloft van Edzo Fokkens en Tyabbe Lyppens.

1623. Geboren dochter Geese.

1625. 9 Maart, geboren dochter Aeltien.

1627. Geboren zoon Focko

1628. Geboren dochter Fockien.

1628. 6 Sept. is mijn jongste zuster Anne overleden en de 15e begraven in Eenrum ten hoofde van onze vader Ulfert Fockes.

1630. Geboren zoon Liewart.

(Luwert Fockens van Hoysum in 1672 te Heiligerlee onthoofd, getrouwd met Ycktien Haykens. Zie Geschiedenis en (Oudheidkunde der Provincie Groningen).

1630. De 6e Sept. is mijn huisvrouw moei Frouwtel overleden. 73 j.

1631. Raadsheer Eggerinck Eggens Phebens overleden. 73 jaar.

[geb. 1556, getr. 1586 met Frouwke Louwers, † 1615. Hij was een zoon van Egge Phebens, † 1560 en had zelf een zoon Egge, † 1649, getr. met I, Teteke Huisman en II, Joanna Cnol]

II.1.8

1630. Mijn vrouws moeder Eppe overleden. 66 jaar.
1632. Geboren dochter Eppien.
1633. Geboren dochter Dedde.
1633. Onze grootmoeder (Dedde) Edzes van Lesterhuis overleden, 84 jaar, begraven in de kerk te Eenrum.
1635. Geboren dochter Frouwtel, overleden 12 Febr.
1635. 26 Febr. geboren zoon Sebo, overleden 16 April.
1637. 6 Maart is mijn huisvrouws vader Lyppo Sierts overleden en begraven in 't koor der St.Maartens kerk in Groningen.
1637. Geboren dochter Annetjen, overleden.
1638. Geboren dochter Annetjen, overleden.
1640. Geboren zoon Lyppo.
1642 is mijn huisvrouw Tyabbe Lyppens overleden; begraven in de kerk te Warffum, ten hoofde mijner moeder.
1644. 7 Nov. Zwager Johan Grewens overleden.
1649. 8 Maart Hoofdman Eggo Phebens overleden.
1655. de 25ste Febr. zijn Steven Broeils van Westeremden en Aeltien Fockens op Hoysum, beide in hun 30ste jaar, getrouwd.
1655. Sint Nicolaas geboren dochter Tyabbetien.
1657. Geboren zoon Edzo 7 Mei , overleden 21 Mei.
1657. De 28e Sept. is mijn vader Sebastiaan Broeils overleden en begraven in 't koor,70 jaar oud.
Vaders vader was in 84e jaar overleden.
1653. In de herfst is broer Arend Broeils overleden, 30 j. (te Uithuizen).
1659. Geboren zoon Edzo.
1660. 3 Juni is broer Lubbert overleden, 29 jaar.
1661. 10 Maart geboren dochter Anske, gedoopt naar haar vaders moeder Anske van Boimer.
1661. 10 Juli mijn huisvrouws broer Focko van Hoysum secretaris van de rekenkamer, 34 jaar, overleden.
1663. 16e Mei geboren dochter Trientien naar grootmoeder Trientien Byrza, huisvrouw van raadsheer Sjabbe Broeils.
1663. Is mijn moeder 70 j. overleden.
1666. Zuster Fockien 11 Jan. overleden. (Getr. met Jacob Peters Hardenberg, chirurgijn tot Warffum).
1666. 23 Jan. geboren zoon Sebastiaan, naar docter Sebastiaan Broeils, Westeremden (Grootvader).
11 Nov. overleden zoon Sebastiaan.
1672. Overleden Steven Broeils op Hoysum, 47 jaar.
1694. Overleden Aeltien Fockens, wed. van Steven Broeils, 70 jaar.
1683. (Getrouwd), Edzo Broeils en Epke Lamberts, ik was 24 jaar en Epke 21 jaar.
1684. 14 Jan. geboren Steven.
1684. 21 Dec. geboren Sywke.
1685. Overleden dochter Sywke.
1686. Geboren zoon Lammert, genoemd naar Lammert Julles, 4e week na St. Maartensvloed.
1688. Geboren zoon Sebastiaan.
Overleden zoon Sebastiaan.
1690. Geboren dochter Sywerdina.
Overleden dochter Sywerdina.
1691. Geboren zoon Sebastiaan 7 Juni.
Overleden zoon Sebastiaan 22 Aug.

II.1.8

1692 Geboren zoon Sebastiaan 17 Nov.

Overleden zoon Sebastiaan 2 Dec.

1694 Geboren dochter van Sywerdina, 13 Febr.

1695. Geboren zoon Sebastiaan, 3 Oct.

Geboren dochter Aeltien.

1703. Overleden Edzo Broeils 44 jaar.

Steven en Anje Cornelis, lb. op Hoysum.

Lammert en Aafke Drewes, lb. in de Zuiderhorn te Warffum.

Siewerdina en Roelf Coops te Warffum, hertr. met Egge Jakobs.

Sebastiaan en Hemke Ulferts, lb. Hiddingezijl, hertr. Leens Trijnje Hellis.

Aaltje en Albert Pieters, lb. op Anningaheerd in de Zuiderhorn, Warffum.

Ulfert Fockens en Dedde Edzes, van Lesterhuis (1549-1633), lb. op Huninga, beide begraven in de kerk te Eenrum.

Focko Ulferts, † 25 April 1627 te Warffum, lb. op Hoysum, en Geessien Jacobs,

† 4 Jan. 1617, begraven in de kerk te Warffum, daarna de zoon Edzo Fockens en Tjabbe Lyppens, zie hiervoren.

Volgens Spanheim trouwde de weduwe Aaltje in 1656 met Steven Broyls. In het trouwprothocol van Warffum is te vinden:

A° 1655, 15 Febr. bevestiget Steven Broils van Wester Embden ende Aeltyen Fockens van Hoisum; hierbij wordt niet vermeld dat zij weduwe was en zal dit eene vergissing zijn. In het door Spanheim onderteekende en aan de Staten van Groningen en Ommelanden aangeboden Staatboek staat deze vergissing niet; wèl staat het in een afschrift van dat onderteekende staatboek.

Na Steven Broeils en Aaltje Fockens wordt hun zoon Edzo Broeils (1658-1705), boer op Hoysum; hij was getrouwd met Epke Lamberts, die eene dochter was van Lambert Julles en Sieuwke. Zij werden opgevolgd door Steven Broeils (1684-1729) en Anje Cornelis (1680-1746), de ouders van Edzo Broeils (1717-1769), eerst getrouwd met Trijntje Jans, daarna met Grietje Alberts, wed. van Meerten Derks, hiervoor genoemd, Trijntje Jans was eene dochter van Jan Nannes en Hijken Eijses, zie *III.3.2.

R.A. XXXI.d.1. 3 April 1759. Scheiding van de nalatenschap van wijlen Trijnje Cornelis, te Bedum overleden, o.a. van den eigendom van 45 grasen land, wordende door Jurien Tjarks meyerwijze gebruikt, gelegen te Westerdijkshorn. Erfgenamen: Pieter Kornelis, Edzo Breujels, Cornelis Breujels, Jantien Breujels en haar Eheman Jurien Tjarks en Hinderkjen Allers en haar Eheman Claas Allen, Edso Breujels als voormond, Jan Cornelis als sibbe en Jurien Gales vromde voogt over het nagelaten kind van Albert Pieters bij wijlen Aaltjen Breujels, zie *IV.8.8.

In de 17de eeuw waren de beklembrieven, dus ook die van Hoysum, niet zoo geregeld als tegenwoordig bij de nieuwste acten het geval is, dus in alle liniën verervende, in de op- en neergaande linie, in de zijliniën en bij testament te vermaken, waarbij de bekleemde meyer dus feitelijk eigenaar is, en niet alleen van de behuizing, doch ook van de bekleemde landerijen. Uit de overname van de behuizing tegen taxatie door de Provincie in 1689, blijkt dat de behuizing in eigendom behoorde aan de erfgenamen van den overleden meyer, terwijl de nieuwe meyer Edse Broyls, de behuizing tegen gemelde taxatieprijs van de Provincie overneemt. De tijd van huren was 6 jaren, terwijl bij verlenging van de huur een 6-jarig geschenk werd betaald, bedragende meestal de som van 1 jaar huur, soms van 2 jaren, ook wel ½ jaar huur. De huur kon ook verhoogd of verlaagd worden, naar gelang de tijden waren, terwijl de meyer zijne behuizing met de bekleemde landerijen kon verkoopen met de eventueel nog loopende huurjaren. Werd de huur, na ommekomst der huurjaren, niet verlengd door den meyer, dan moest de eigenaar de behuizing naar taxatie door goede mannen overnemen als steen en hout overhoop liggende, dus tegen afbraakwaarde; wilde de eigenaar de huur doen eindigen, door taxatie tegen verkoopswaarde, b.v. door timmerlui en metselaren.

Hiervoren is vermeld dat Focko Ulferts de laatste kloostermeyer was en de eerste

II.1.8

provinciemeyer en werd opgevolgd door zijnen zoon Edze Fockens. Men kan als waarheid aannemen, dat na den kloostertijd de verhouding tusschen de eigenaren, de Kloosters, en de huurders, de kloostermeyers, niet is veranderd bij overname der kloosterbezittingen door de Provincie, de stad Groningen en de Ommelanden. Dat dus toen reeds een 6-jarige huur met een geschenk bij ingang van nieuwe huurjaren regel was en dat ook toen reeds de behuizing eigendom was der meyers.

Wanneer dat niet het geval was geweest, dan moest men toch de verkoop van al die boerderijen door o.a. de Provincie aan de vroegere kloostermeyers in de Staatboeken der rentmeesters der kloostergoederen, aangesteld door de nieuwe eigenaren, tegenkomen. Een dergelijke algemeene verkoop zoo niet geruischloos kunnen verlopen.

De Provincie, de stad Groningen en de Ommelanden zijn blijven volgen de manier waarop de meyers hunne gehuurde landerijen van de kloosters in gebruik hadden en in den loop der jaren is het bekleemrecht gegroeid tot wat het tegenwoordig is. Dat dit alles niet zonder strubbelingen is verlopen, bewijzen verschillende voorbeelden, die zullen worden medegedeeld.

De heer J. F. Coolman te Loppersum zond mij een mooi voorbeeld van een verkoop op afbraakwaarde. Het was een gerechtelijke verkoop en duidelijk blijkt, dat de bekleemde landerijen buiten de verbeurd verklaarde bezittingen bleven; alleen de behuizinge met de boomen, enz. werden publiek verkocht om af te slijten en te kappen, waarna dat alles in dit geval door de eigenaren der landerijen werd aangekocht.

G. C. Hinsbeek, wegens Haar Ed. Moog. De H. Heeren Borgemeesters en Raat in Groningen H.H. Geconstitueerde Rigter van 't Zandt, Leermens, Eenum en Zeerijp cum annexis: Doe kont en betuige met desen openen versiegelde Brieve, dat ik ter Instantie van Crediteoren bij Brandenden Keersen uitganck, op den 24 July voor de Eerste, ende den 31 July 1737 voor de Tweede maal, na voorgaande behoorlijke Publicatie en Affixtie hebbe verkogt, De Behuizinge en Friessche Schuur van Claas Tjapkes cum uxore, op de Coorendijk onder het Carspel 't Zandt als Hout en Steen op hoop liggende, mitsgaders schutten en wringen, alsmede het geboomte, so op het Hiem en Lant is staande, om een voet boven de gront te werden afgekapt en om met Regenwater te werden afgesleten en Geremoveert, alles staande op de Gront van de Eerw. Dom. Daniel Edzerda Pastor tot Westerwijtwert en De E. Ewe Cnol en cons. waarvan bij eersten keersen Uitgang als meestbiedende copier is gebleven De E. Jan Remges in qual. wegens de Eerw. Dom Daniel Edzards Pastor tot Westerwijtwert voor de Eene helfte en de E. Ewe Cnol en Cons. voor de ander helfte, voor een somma van Duisent Car. Gld. stellende hij Jan Remges in sijn Qualiteit opgemelt als Crediteor sijn Eygen Interesse tot Borge. En also bij Laatsten Keersen Uitgank niemant Hooger geboden heeft, so is voorgeschreven Jan Remges in desselfs Qualiteit meergemelt Cooper gebleven en heeft heden het volle Coopschat in Regtshanden opgebracht en betaalt, (waarvoor bij dezen Quiteere), om an de naestgerechtigde Creditoren volgens preferentie oordeel uitgekeert te worden, stelle dieswegen den Cooper in sijn Qualiteit in de Actuele en Reale Possessie en Eygendom van het Gekofte.

En zal gemelde cooper na Landregt bevrijt zijn en blijven van allen Actien en Schulden so voor desen daerop hebben gestaan. In oirconde der Waarheyten en Vestenisse van desen, Hebbe ik Rigter Opgemelt, desen met mijn Gewone Zegul en Naems onderschrijvinge bevestigt In den Jaare Een Duisent Seven Hondert seven en Dartig den Dartigsten Augustus 1737.

w.g. G C Hinsbeek.

Koopacte voor denzelfden rigter. Verkoopers: De Eerw. Pastor Daniel Edzards, De E. Euwe Cnol, De E. Berent Cleverink en de E. Jacob Euwes wegens sijn moeder Grietje Cnols, kooper De E. Harm Everts, van sodane behuizinge, vriese schuur met annexen alles Eert Pael ende nagelvast, met deuren en vensteren, Heegen en Geboomte, Planten en Plantagien met Schutten en Wringen, staande en gelegen in het Cospel het Zant op de Coorendijk, op de Eerw. Pastor Daniel Edzards nom uxor en de E. Euwe Cnol en Cons.

II.1

haar grond, met de overdragt en Beklemming van drie en vijftig Grasen Landt, so als die nu in sijn Eynden en swetten sijn gelegen sonder de mate daarop te gedogen, waarvan de Eerw. Pastor Daniel Edzards nom. uxor toebehoort 27 $\frac{3}{4}$ graasen en De E. Euwe Cnol en cons. 25 $\frac{3}{4}$ graasen. En sal de Coper jaarlijks tot Huyre moeten betalen an de Eerw. Pastor Daniel Edzards de somma van 95 car. gulden, 7 Stuivers en an de E. Euwe Cnol en cons. 90 Car. guld. 2 stuivers, 4 plak, waarvan het eerste jaar huur verschenen is op Midwinter 1738.

Verder met sijn vrijheden ook lasten en swarigheden, so als die nu sijn of komen te vallen, en dit alles verkogt voor een summa van vijftien hondert car. gld. en twee Gouden Ducatons.

Vervolgens werd o.a. nog bepaald dat Harm Everts voor sijn Persoon als ook bij sijn Eerste trouw geen geschenk zal behoeven te geven, maar vervolgens so sullen sijn haar ordinate loop hebben, te weten het geschenk van trouw als anders alles ingevolge Staats Resolutie. Edog blijft het verkogte des verkopers Eygen en onveralleneert goet, so lang als de eerste met de laatste penningen sijn voldaan en betaalt. Edog sal de koper de Behuisinge voort mogen en moeten aanvaarden en ook op sijn Node hebben, als ook de Boulanden en Somervalge van het voornoemde land, soo ras als het corn daar af is en de andere Landerijen op Gregory 1738.

De Rentmeester Spanheim heeft in sijn Staatboek aangeteekend de grootte van de bezittingen der Kloosters, waarvan de Provincie den eigendom verkreeg. Nae de Reductie deser provincie geschiet in 't Jaar 1594 is het bewint der Cloostergoederen een tijdlang gebleeven bij de Rentmr. der Respective Cloosters. A° 1597 den 24. Febr. is bie de Staaten geresolveert dat voortaan niet meer als twee Renemeesters der Geestelijke goederen souden sijn en daartoe gekoozen De Heer Beerent Coenders bij de Heeren Borgemeesteren en de raad, De Heer Johan Huisman Bij de Heeren der Ommelanden. Calculatie van de Groodtheit der Provincie Landen soo als deselve sijn geweest A° 1632.

De Jucken en Deijmten onder Grastallen Gerekent. Bestaande als volgt:

1. Stadstafel, Gorege en 't Oldamp	3.585 $\frac{1}{2}$
2. Husingo	12.494.--
3. Vijvelingo	11.552 $\frac{1}{3}$
4. Wester Quartier	9.793 $\frac{3}{4}$
5. Vrielanden	1.690.--
te samen	39.115 $\frac{7}{12}$ grasen.

[Hieronder niet begrepen verscheiden Corpus Landen, Landerijen, Ackeren, Campen, Hiemsteden, Dijkstallen, Quelders, Veenackers en Veenbouten, etc. soo ongemeten in Genere worden verhuurt. In 1719 bedroeg de grootte na de noukeurigste Calculatie salvo Errore Calculi 41.502 $\frac{1}{4}$ grasen. N.B. Hieronder niet begrepen verscheidene Landen, Ackeren, Dijkstallen, enz. De Jaarlijksche inkomsten van bovenstaande Landen komende, bedragen voor het Jaar 1719 in Globo De somma van 88.164 gl., 13 st., 2 plak (dus ruim f88.000.-)].

9. PIETER, koopman te Warffum, *27 Maart 1716, † voor 17 Mei 1759, getr. 8 Juni 1738 te Warffum met ANJE ALBERTS, afkomstig van Warffum, leefde nog 18 Juli 1783, was in 1784 overleden. (w.v. 6 kk. zie III.6.).

[In het Gerigtsprothocol van Warffum, zie Rechterl. Archieven L.C. komt voor eene copie van de scheiding van de nalatenschap van Coopman Pieter Dercks en Anje Alberts, in leven Ehel. wonende te Warffum, 21 Oct. 1791 door Jan van Bolhuis, Rigter, door de E. Anje Pieters, geadsisteert met haren Eheman, de E. Fokke Cornelis, de E. Bouke Pieters, geadsisteert met haren Eheman de E. Cornelis Reinders, de koopman Albert

II.1.9

Pieters de E. Jacob Pieters, gezamentlijke kinderen en erfgenamen van wijlen hunne ouders. An Anje Pieters is te deele gevallen den eigendom van plus minus vijf en een half Jucken Land, liggende onverschieden in de landen bij Derk Meertens plaats onder beklemminge in gebruik te Warffum, doende Jaarlijks 18 Gld. 13 st., 6 dt. huure; En aan de koopman Albert Pieters is te deele gevallen *1 mo* het ouderlijk huis met schuure en Pakhuis met den eigendom van Tuin en grond, waarop de Behuizinge staad, met alle de winkelgoederen en gereedschappen. *2 do* het Kalkhuis met de beklemminge van het heem bij het maar en met de beklemminge van twee kampen Land te Warffum gelegen, doende Jaarlijks aan het Ommelander comptoir 14 Gld., 3 st. heem en landhuure. *3 tto* de beklemminge van viertien Jukken Land in drie stukken te Warffum gelegen, doende jaarlijks aan den Heer Cremers in gte. 71 Gl. huure.

De Gerigtsprothocollen van de verschillende Ommelander rechtstoelen zijn aanwezig in het Rijksarchief te Groningen en bevatten een schat van wetenswaardigheden betreffende strafzaken, inventarissen, boedelscheidingen, verkooping van vaste goederen. Het redgerrecht was een der heerlijke rechten, zie hiervoor *II.1.3 en was oorspronkelijk verbonden aan het bezit van een behuise heerd met minstens 30 jukken of grasen land. Naer der Clauwen Ommeganck werd jaarlijks bij tourbeurten dit recht gesleeten, door de daartoe gerechtigde heerden, de zoogenaamde edele Heerden.

Daar niet was bepaald in het Ommelander Landrecht dat de eigenaren ook op de gerechtigde heerden moesten wonen, kwamen langzamerhand die heerden in het bezit van enkele families, terwijl reeds voor 1600 de rechten van de gronden werden gescheiden, en als afzonderlijke heerlijke rechten werden verkocht, waardoor de staende rechtstoelen ontstonden, waarbij alle ommegangen in het redgerrecht in een hand waren. Zie *II.1.5, het proces tusschen Godeke Wyerssema en Hydde Onsta.

In burgerlijke zaken was beroep mogelijk op de Hoofdmannenkamer van Stad en Lande, sinds 1428; in strafzaken was de redger almachtig, totdat ook sinds 1749 beroep op de Hoofdmannenkamer mogelijk was. Aanleiding hiertoe gaf zeer zeker ook het monsterproces te Faan, zie Ommelander Schetsen, door G. Zijlma.

Niet alleen echter de rechtspraak, ook het aanzweren van voormonden en andere voogden, het opmaken van inventarissen, boedelscheidingen, koopbrieven, huwelijkscontracten en testamenten, was aan den redger, later richter genoemd, opgedragen. Hiervoor werd salaris in rekening gebracht, terwijl de opgelegde boeten meestal zijn eigendom werden. Wilde de rechter niet zelf zijn recht uitoefenen, wat in den loop der tijden voortdurend moeilijker was geworden, in vergelijking met de vroeger veel eenvoudiger rechtspraak, dan kon een geconstitueerde redger worden aangesteld, terwijl de opbrengst dan vermoedelijk gelijk werd verdeeld.

De geconstitueerde rechter was meestal een gestudeerd persoon. Vroeger waren in vele gevallen de verschuldigde boeten in het Landrecht vastgesteld; ook werd soms vooraf de verdeling van de opgelegde boeten bekend gemaakt.

In eene bekendmaking van de Jonkeren, Hovelingen, Eigenerfden en Volmachten van de Carspelen in de Ommelanden tusschen de Eems en Lauwers, staat te lezen dat bij het opleggen van eene boete, een derden deel zal komen tot profijt van 't recht ter plaatse, een ander derde voor de anbrenger ende een derden deel voor de armen Aldus geresumeerd ende gedaan desen 3 July 1646.

Er werden in omloop gebracht een groote menichte van seker koperen penningen, op de munt van de Friesche Oortiens, doch voor een vierde part van een stuiver aldaar werden uitgegeven, dewelk nochtans qualick de helfte van dien of een doyt waerdich te sijn bevonden worden. En wordt bij poena van twee Dalers de ontvanger en de uitgever strafbaar verklaard.

In 1728 werden Rinje Jacobs te Kantens en zijne dochter ter dood veroordeeld wegens bloedschande en zij tevens wegens doodslag op haar pasgeboren kind. De veroordeelden waren reeds eerder gevluht, zoodat de straf niet ten uitvoer werd gebracht. Hunne goederen werden verbeurd verklaard, doch die van Rinje Jacobs slechts voor de helft, vermoedelijk omdat hij minderjarige kinderen naliet. Het kan ook zijn dat er nog geen scheiding van de nalatenschap van de moeder had plaats gehad.

II.1.9

De redger van Bolhuis ontving 2.047 gl. 12 st. en 6 d., waarvan afgetrokken de, groote excessijve onkosten, 871 gl. 2 st., zoodat 1.176 gl., 10 st. en 6 d. overbleef, welk bedrag door den redger van Bolhuis als geconstitueerd richter werd gedeeld met de rechthebbende tot de jurisdictie, Mevrouw Lewe van Kantens, zoodat beiden 588 gl. 5 st. en 3 d. ontvingen. Afgesproken werd dit geld te bewaren, om er zoo noodig te zijner tijd de kosten der executie uit te kunnen bestrijden.

Aan Titus van Ewsum, heer van Lulema te Warfhuizen zou, volgens voorstel van geraadpleegde adviseurs, eene boete worden opgelegd van 3.000 gl., waarvan 1/3 voor het gericht ter plaatse, 1/3 voor de armen ter plaatse en 1/3 voor de gereformeerden in de Palts. Aangeraden wordt dit laatste niet in de sententie te vermelden, om de geloofsgenooten daardoor geen quaad op den hals te halen, maar simpliciter stellen de laatste duisent gl. aan armen tot discretie en welgevallen van de rigters.

De zaak is als een soort geloofsvervolging te beschouwen, daar de heer van Ewsum, een Roomsch Katholiek, in de oogen van het gericht het Hervormde geloof had gehoond, door het uitscheuren van het blad met de 80ste vraag uit de Heidelbergsche Catechismus van zijne Protestantsche dienstbode Hillechien Jacobs (Crimineel proces Warfhuizen 1720-1723) De heer van Ewsum had een slecht oogeblik gekozen.

Juist in dien tijd trad de keurvorst van de Palts streng op tegen de Hervormden in zijn gebied; hij beval o.a. den Heidelbergschen Catechismus buiten gebruik te stellen en noodzaakte vele Protestantsche families het land te verlaten. Deze 80ste vraag op persoonlijk bevel van Frederik de Wijze van Saksen aan het op zijn last opgestelde ontwerp van den Heidelbergschen Catechismus toegevoegd, luidde: Wat onderscheijft is er tusschen het Nachtmal des Heeren ende de Paapsche misse? In het antwoord wordt de laatste genoemd: een verlooeheninge der eenige offerhande ende Lijdens Jesu Christi, ende een vervloekte afgoderije.

De heer van Ewsum overleed vóór de uitspraak door den redger. Zie , Het strafproces in de Ommelanden tusschen Eems en Lauwers van 1602-1749, door Mr. J. Frima.

Het redgerrecht was dus een zeer voordeelig recht; bij verkoop van ommegangen in een rechtstoel werden daarvoor groote sommen betaald. 16 Jan. 1689 werd door de crediteuren van de E. E. Ritmeester Frans Wilhelm Ripperda, wonende op de Brake onder Ranum ende deszelfs huisvrouw Anna Maria Ulgers, verkocht een Ommeganck in de regtstoel Eenrum, Petersbuiren en Westernylandt, sijnde een in aegtijn, vallende op Oesdingaheerd en gesleten in 't jaar 1678. Kooper werd de E. E. Heer Gerart Hoorenken voor 1.700 car. gl.

Sijnde een in aegtijn komt geheel overeen met de oude clauwboeken, en wil zeggen dat in die regtstoel 18 heerden waren waarop het redgerrecht viel. Het clauwboek van Johan Tjassens, dat weer een afschrift is van andere, nog oudere clauwboeken, die echter verloren zijn gegaan, geeft voor het Gericht van Eenrum, Pieterburen en Westetmieland op 18 heerden en verwijst naar eene overeenkomst, gesloten in 1430, welke verzegeling in het Rijksarchief te Groningen aanwezig is. Zie Register Feith, 1430, No. 9. Een afschrift van dit waardevolle stuk moge hier een plaats vinden.

Wij Abele Onsta Hiddo Onsta Jarich ter Borch Gherardus Herathema en Poepke Herathema Bawe Tammynge Ffrouwe Borcherda Abele to Dijke en Eppe Sikinge gebroders en Evert Sickinge van Hideken wege to Wijdwert doen kundigh allen luuden myt dessen openen breve dat wij clauenoten van Eenruma reetscapp syn entlike en vrentlike overdragen voor ons en onse erffgen. en naekomelingen, datter vorscr. reetscapp valt op Haldensaterheert dyt Jaer langk dat Onsta toebehoort. Daer nae Heratema up Sybrandaheert to Wyerdahuus, Daer nae Herathema up Godekemaheert in der aech Daer nae Herathema up Heratamaheert Daer nae Onsta en Frouwe Borcharda up Ludolphusheert Atthinga Daer nae Jarich ter Borgh up Oesdingaheert Daer nae Abele to Dijke up Dycksaterheert, Daer nae Abele vorscr. up Idemaheert Daer nae Sicke en Eppe gebroders vorscr. Sickinge up Sickumaheert Daer nae Sicke en Eppe Sickinge vorscr. up Hayemaheert Daer nae Hiddo vorscr. up Tyademaheert to Oesterhuusen. Daer nae Bauwe

II.1.9

Tamminga up Tammingeheert to Oosterhuusen Daerna Herathema up Poepekemaheert tot Oosterhuusen Daer nae Herathema up Galekumaheert to Oosterhuusen Daer nae Herathema up Bewesmaheert.

Hier nae van boven to beghinnen en weder neder to reken als vorscr. is en wert ook sake dat ons yemand in dessen voerscr. rekenscupp punten en artikelen vorscr. behinderen wolden dat solden wij toe lijke myt malkander ane trecken ende weert sake dat daer enigh twydracht werde onder ons van dat vorscr. reetscapp dat sullen wij onder ons sulven scheyden en waer die meeste deell to vaelt daer sail die myniste volgen. Dessens vorscr punten stedevast to holden tot ewigen dagen sunder alle argelist. In orconde der waerheit so hebben wil Abele Onsta Hiddo Onsta Jarich ter Borgh Gherardus Hathema Abele to Dyke onse zegele myt Eppe Sickinge segell daer Sicke syn broder wall an genogen an desse breeff gehangen wat wij Poepke Herathema Bawe Tamminge Frouwe Borcharda selven ghene segelen en bruken so hebbe ick Poepke vorscr. gebeden Edze Tuynghe myne neve ende Bawe ende Frouwe vorscr. hebben gebeden H. Roloff to Hoerhutisen en H. Hendrick persoen to Baflo onse hoefft priester dessen breeff mede voer ons to besegelen daer ons wall an genogen ende ick Evert Sickinge hebbe mijn segell van Hideken wegen so wall an dessen breeff gehangen. Ghegeven in den Jaer ons Hern duser vier hondert en dertigh des soendages nae sinte Jacob Apostoli.

War de Onsta's en Herathema's met Abele to Dyke en de andere Clauenoten besloten stedevast to holden tot ewigen dagen, behoort tot het verre verleden, slechts het oude perkament is nog over. Langzamerhand werd het eene staande Rechtstoel, in 't bezit van de eigenaren van het Huis ten Dijke, de oude Dycksaterheert, totdat in 1795 de heerlijke rechten werden afgeschaft en de richters optraden namens het volk van Eenrum, of van welk gericht ook. Of de clauenoten het recht hadden om de clauw aldus vast te stellen? De macht hadden ze zeer zeker; aan het recht om andere heerden buiten te sluiten hebben ze misschien zelf wel getwijfeld. Vandaar allicht de bepaling dat yemand ons behinderen wolden, dat solden wy toe lyke myt malkanderen ane trecken.

Waarom Evert Sickinge zegelde van Hideken wegen tot Wijtwerd, blijkt niet uit de acte; Hideken was getrouwd met Focke Ukena, de bekende Oost-Friesche legeraanvoerder. Hunne dochter Ulske trouwde met Unico Ripperda van Farmsum; Evert Sickinge was ook een schoonzoon, getrouwd met Amke Ukena, eene dochter uit het eerste huwelijk van Focko Ukena.

Evert Sickinge was proost te Loppersum en hoofdeling te Winsum; het huwelijk bleef kinderloos, zie Gron. Volksalmanak 1935, blz. 74. Zijne erfgenamen, de Ripperda's, waarvan een tak te Winsum woonde, bezaten later het staande collatierecht van Westernieland, rustende op de Addingaheerd. Bij dien heerd behoorde, schijnbaar ook in dien tijd, geen dertig jukken land; wel een groot complex kweldergronden, later uiterdijksland, wat echter in 1430, en daar gaat het hier om, niet meetelde.

Ik waag de veronderstelling dat Hideke aanspraak maakte op een ommegang in het redgerrecht; dat zij als vrouw van Focko Ukena grooten invloed bezat en dat haar het recht van collatie werd toegestaan, een recht waarop zij vermoedelijk ook aanspraak maakte en dat zodoende entlike die vrentlike overeenkomst werd gesloten.

Evenmin als de Hayemaheerd te Westernieland, misschien een oudere naam voor Addingaheerd, is nu tegenwoordig bekend de Wigboldusmaheerd, zie van Idsinge I, blz. 443.

1379. St Laurensdach. Uitspraak van de Ghemene rechteren van Hunsinghelanden ende Borgemeester ende Raadt van Groningen betreffende de schelinghe tusschen Andeltie Herathema en Popken ter Borgh tegen Remmeken Reindisma en zijne vrouw Hyleken.

Deze laatsten behouden de erfénisse van Batte Abelkendr. Sybakama, n.l. de Heert Inkoma te Den Andel en Wychboldesmaheert in den Nyen Landen.

Het zijl- en dijkrecht lag in Westernieland oorspronkelijk op 3 heerden, n.l. Rixumaheerd, Sickumaheerd en Zijlbrugge; geen der andere boerderijen heeft nu en had waarschijnlijk ook toen, 30 jukken land binnen den ouden dijk gelegen, de dijk die in 1717 grootendeels werd weggeslagen bij de Kerstvloed. De behuizing van Sickumaheerd werd in

II.1.9

1915 afgebroken, de heemstede met een deel van het land, door aankoop in 1940 bij Zijlbrugge gevoegd. Rixumaheerd moet zijn de boerderij van den heer H. Broekema.

Vermoedelijk werd het zijlrecht van Rixumaheerd en Sickumaheerd later gekocht door de familie Wyrsema van Zijlbrugge, want in het Archief Reinders, in het Rijksarchief, dat in hoofdzaak bestaat uit acten, betreffende het Kloosterwijtwerd te Usquert en de familie Wiersema, komt voor de scheidacte van de nalatenschap van Renger Melles en Sijpke Ryckels, A° 1665, waarbij verdeeld worden de eigendommen van land van 2 bekleemde boerderijen te Westernieland, waarvan de eene Sickumaheerd is. Ook in latere jaren was de familie Wiersema in 't bezit van die eigendommen. Volgens de oude dijkrol van Westernieland woonde voor 1600 op Sickumaheerd Melle Rengers, de oudst bekende stamvader van de familie Rijkels, die eenige geslachten op Smeersum te Warffum woonde.

Volgens het Kerkelijk Archief van Warffum woonde Rijckel Rengers, die in de acte van 1665 voorkomt, in 1654 op Smeersum, getrouwd met Bouke Harms, terwijl zijne zuster Bouke Rengers woonde op den Hoorn te Oosternieland, eerst getrouwd met Luint Doornbos, daarna met Tonnis Harms, de stamvader van de familie van Hoorn. (Zie*V.12.7.).

Als Doopsgezinden hadden deze families geen belang bij de zijlrechten en heerlijke rechten in 't algemeen, aangezien alleen aangeslotenen bij de Gereformeerde kerk, die rechten mochten uitoefenen.

A° 1544. Copie uit het Clauboeck van Aepke Onsta. Landzeden van 't recht to besweren in de Marne. Het recht gaat uit op Hemelvaertsdach in jeder jaer, ende ook wederom aan. Want men sweert 't aen op Hemelvaert tot Hemelvaert, en niemant mach enich recht besweren voor Hemelvaertsdach, van alle dighenen die rechtinge van eenigh dorp of karspel wil verwaren ofte verdedigen, die in de Marne leggen, die moet toe Hemelvaertsdach toe Leens voor 12 uijren wesen en setten daer een noegelijcke borge in dat recht, bis ter tijdt de twist der rechtinge gesloten worde voor kost en teeringe. Dan rijmt eene van de oldste buiren alle carspelen besonder op en waer men een opspraeck op heeft, secht men dan: Ik spreke aen. Ende wie sun ansprake versliep, is des ommegangs daermede quijt, darom een jeder mach sonder schaden alle rechtenissen wel aenspreken. (Rijmen = opnoemen).

Vorders sijn daer twe ofte drie, die een recht van een Carspel aenspreken unde sich niet konden vereenigen, soo moeten sij alle de overrichters dagen met een Hooftmansbrieff dat sij toe Leens verschijnen op den 21 dach, dat is des Vrijdages na Sacramenti, unde leggen neder de Carp (verschil van meening, twist) tusschen hen tween ofte drien den rechtinge want den 21 dach verklaert men tot Lehens de rechtinge, und er (= eerder) niet, und so wat de over Richters verteeren hyr omme, dat moeten de parten betalen unde de Overrichters moeten binnen drie Rechtdagen de parten slijten, opdat het Recht niet blijw gesloten, en ijder man sijns rechtens en magh vervaeren nae Landregt.

Angaende de overrigters van Eenrum, Petersbuiren, Nijlant, Baflo, Ranum, Maerhusen, Mensingaweer, Rasquert, Andel, Tinaldegom, Saexumhusen, Lutke Saexum, half Mensingaweer en Maerslacht moeten alle jaeren op Pinxterdingsdags tot Lutke Saaxum op 't Kerkhof hoer eedt doen, als dan jechtig sijn. Ende de olste overregter, dewelke in de olde eedt blijft behoort den jongsten ofte die nieuwe answeeren sullen, den eedt off to nemen ende een jeder overrichter behoort nae older gewoonte de gemeente met een tonne biers te vereeren. (jechtig = gerechtigd).

In De Marne geeft de heer J. Zijlma eveneens een afschrift uit een oud handschrift betreffende het besweren van het recht in de Marne, zie blz. 227. Daarin wordt tevens vermeld: Des gelijken worden alle overrechten in de Marne op Pinxteravondt toe Ulrum aengesproken ende beborget.

De overrichters van het Oosterambt zwoeren aan op het kerkhof te Kantens.

Bij die eedsaflegging van de overrigters wordt ook genoemd de overrigter van Nylant = vermoedelijk Oosternieland. In de thans volgende acte, voorkomende in het Huisarchief Farmsum, inv. No.848, wordt genoemd Sunte Marienbuiren in den nijen lande. Men moet zich den gang van zaken als volgt voorstellen: de kerk van Eenrum, het oude

II.1.9

wierdedorp stichtte een dochterkerk op de nieuwere gronden, ten Noorden gelegen, gewijd aan den apostel Sint Petrus, vandaar de naam Sunte Petersbuiren, nu Pieterburen. Het nog later binnengedijkte land, het Nylant, kreeg, toen meerdere bevolking dat noodig maakte, een kerk gesticht door Petersbuiren; deze nieuwe kerk was gewijd aan de Heilige Maagd, Sunte Marien; het dorp kreeg officieel den naam Sunte Marienbuiren. Aangezien de streek reeds lang bekend stond als het nye land vond de nieuwe naam geen ingang. Men bleef spreken over het Nye lant, later, om verwarring te voorkomen met het Nye lant achter Roodeschool, werd de naam officieel Westernieland, in tegenstelling met het nog jongere Oosternieland. Tot Usquert bedoelt men, sprekende over 't Nijland, Westernieland, Oostelijk van Usquert bedoelt men in zoo'n geval Oosternieland.

1 Jan. 1406. Wij Focke to Dijke Hovedinck in Sunte Petersbuiren ende Tamme Tijama to Sunte Marienbuiren in den nyen lande doen kundigh allen luden met desenen openen breve dat wi jaerlijks schuldigh sijn to gheven den decimen bernere solleders ende sijn arfghename wt onse lammeren ende kalveren als sine breve holdet de he hevet van den abdissen over Water to Munstern ghelike unse mede buren ende naburen. Ende de pleyte ende schelinghe de gheresen hebben als van den voersz. entgeghen Mester Albertus solliders Berneers sone voersz. an den ener sijt ende ons myt anderen loden wt den kerspele van Enrum van den ander sijt als dat mester Albert voersz. ons myt rechte ansprac to Munstren voer den Officiadel van Vreeslande umme den voersz. Decumen desse voersz. schelinghe is ganslike tusschen uns twen als Focken en Tammen voersz. vruntlike ghesoend met Mester Alberte voersz. sunder al arghelist also dat why bekennen dat wy schuldigh weren hyr voermals to gheven den decumen als unse medeburen ende nabure doen. Ende want wy to deser tijd nene seghele gebruiken so hebbe wy gheheden onser cureten als het Frederick cureet to Sonte Petersburen ende her Tyarc cureet to Sonre Marienbuiren in den nyen lande dessen breek to seghelen. Ende wij Frederick cureet to Sunte Petersbuiren ende Tyark cureet to Sonte Marienbuiren omme bede wille Focke ende Tamme voersz. zo hebbe wij onse seghele an dessen breek ghehangen. Gheghevenen in 't jaer ons Hern Dusent veer hondert ende sesse op nye Jaers Dagh.

Het verschil ontstond dus over het recht, dat Bernere Solleder had gekregen van de abdis van het klooster over Water te Munster om de deken lammeren- en kalvergelden te innen. Van oorsprong waren het geestelijke tienden, eerst in den vorm van het tiende lam of kalf of schoven graan, waarvoor later een bepaalde som werd vastgesteld. Ook de dekens, geestelijke, later wereldlijke personen, namens den bisschop van Munsten, hadden dit tiendrecht, welk ambt van deken later erfelijk in sommige families voorkwam. Vandaar, zegt men, de naam, dekenlammergeld. Volgens mijne meening is echter die naam dekenlammergeld afgeleid van het latijnsche woord decumen, hetwelk tienden betekent. Focke to Dijke en Tamme Tijama hadden geweigerd deze tienden te geven, mede namens hunne buren en bijgestaan door Eenrumer boeren; Albert Solleder, de zoon van Bernere, had hen aangeklaagd bij den Officiaal van Friesland en had gelijk gekregen. Vandaar dat Focke to Dijke en Tamme Tyama zich daarbij moesten neerleggen en verklaarden Vruuntlicke ghesoent te zijn met Mester Alberte en beloofden in 't vervolg ook die tienden te zollen opbrengen. Zie ook Dr. G. A. Stratingh, Mt. H. O. Feith en Mr. W. B. S. Boeles, Bijdragen tot de Geschiedenis en Oudheidkunde inzonderheid van de provincie Groningen, nr. 6, dl. I.

De abdisse van het Klooster Overwater had de beschikking over de tienden in het Halve Ambt, Ubbega, Innersdijk en omstreken en verschillende verzegelingen worden genoemd.

27 Oct. 1378. Ondolphus Heratema, capitalis in Eenrum en Bernerus Solleder verklaarden van de abdis van het klooster Ueberwasser of St. Maria te Munster tienden in de Ommelanden tegen een jaarlijksche som in gebruik te hebben ontvangen.

9 Sept. 1386. Beno Herathema en Berneros Solleder verklaren in pacht te hebben ontvangen van de abdis van het Klooster Ueberwasser of St. Maria te Munster tienden van de Ommelanden tegen een vaste jaarlijksche som

II.1.9

25 Juny 1420. Willem Wigering, Burger van Groningen, verklaart voor hem en zijne erven verschuldigd te zijn een mark Munstersche penningen, te betalen jaarlijks te Baflo, bij de uitdeeling der Sacramenten na Paschen, aan vrouwe Methildis van Schouwenborch. Abdis van de Mariakerk Overwater te Munster en hare opvolgsters, voor de begeving met de halve tiende te Baflo, in Halve-ambt, Ubbega, Innersdijk, Middelstum, Menkeweer, Onderwierum, Stitswerd, Edingweer en Doornwerd, zooals Albert Solleders, Proost van Humsterland, die had bezeten, en waarmede nu voornoemde Willem was beleend, op voorwaarde van dubbele betaling bij verzuim, van een gouden schild bij vererf, niet te vervreemden, enz. Dezelfde Abdis had 20 Juny 1420 de andere helft van hare Tiende in de Proostdy Usquerd en het Personaatschap van Baflo, door den dood van Ondolphus Herathema opengevallen, gegeven aan Bewo Herathama en zijne erven voor een mark Munstersche penningen, jaarlijks te Baflo bij de uitdeeling der Sacramenten na Paschen te betalen.

1 Dec. 1449. Brief, waarbij Mena Rugraffynne, Abdis van 't klooster Overwater te Munster, hare geheele Tiend te Baflo, in Halveambt, Ubbega, Innersdijk, Middelstum, Menkeweer, Onderwierum, Stitswerd, Edingweer en Doornwerd, sedert onheugelijke tijden aan twee leeken en hunne erven voor twee marken Munstersche penningen verhuurd en zoo geschat, dat waar het getal van 10 kalveren of 10 lammeren niet vol is, voor elk afzonderlijk lam of kalf een Munstersche penning wordt betaald, opdraagt voor altijd aan Henrik Baflo den Abt en het Convent van de H. Karharina te Sylve (Selwert) en zijne opvolgers, voor een half vat goede boter en twee koeijenkazen, jaarlijks op den 24 July aan den Officiaal van het Munstersche Friesland te Groningen op te brengen, alsmede onder gelijke uitkeering telkens bij versterf van den Abt en voorts op dezelfde voorwaarden als in de brief van 25 Juny 1420.

10 Juny 1449. Notarieele verklaring van den afstand van voormelde halve Tiende te Baflo, enz. door Poppeke Herathema aan Henrik, Abt te Selwert en zijn klooster.

1 Dec. 1449. De bisschop van Munster bevestigt Henrik in de voorgaande opdracht.

26 Nov. 1450. De Proost van Uskwerd en de Kerkheeren van St. Maarten en ter A getuigen hoe zij, met eenige andere Groninger burgers te gast zijnde in het klooster Selwert bij den Abt, Poppeke Herathema, Hoofdelling te Eenrum, na den maaltijd daartoe gekomen, hebben hooren verklaren, afstand gedaan te hebben van voorzeide Tiend aan voormelde Abt en zijn Klooster, spijt Rudolf van Ummen, die zich die Tiende had willen toeëigenen en namens hem jaren lang geind, zonder hem ooit iets daarvan te hebben gegeven.

23 July 1451. De proosten van Humsterland, Uskwerd en Loppersum en de Persona van Baflo getuigen dat, in tegenwoordigheid van Rolef van Ummen en Syerd Gemmens te Zuidwolde, Poppeke Herathema, Hoofdelling te Eenrum, voor hem en zijne erven voor altijd overgegeven heeft in de St. Walburgskerk te Groningen aan Mr. Henrick, Abt in het klooster Selwert, zijn regt op de halve Tiend in Halve Ambt, Ubbega en Innersdijk, die de voorzaten van Poppeke hadden in leen gehad van de Abdisse van Overwater te Munster, met toestemming van zijn zwager Rolef voornoemd en belofte den Abt en zijne opvolgers in die Tiend niet te zullen hinderen.

30 Sept. 1451 bekent Roleff van Ummen van Mr. Henrick, Abt te Selwert te hebben ontvangen vijftig Rijnsche guldens voor de overgift van sun regt en brieven, die hij had op de Tienden van zjinentwege, of van sijn swager Poppeke Herathema.

20 Mei 1449. Notarieele verklaring van de afstand van de andere helft der Tiende in dezelfde plaatsen, waarmede de Abdis van Overwater, Mechtilda van Schouwenhorgh, had beleend Edzo Tuwinga, Hoofdelling te Ten Post, door dezen aan denzelfden Henrik, Abt van Selwert, beleden te Groningen in den omgang van het Predikheerenklooster.

10 Dec. 1453. Bulle van den Paus Nicolaas, waarbij deze bevestigt de overdragt door het klooster Overwater te Munster van zijn Tienden te Baflo, enz. aan het klooster Selwert, wordende die tienden hier genoemd van gewassen, zoowel als van vee.

Het klooster Selwert kwam dus in het geruste bezit, totdat in 1594, bij de Secularisatie, alle kloosterbezittingen kwamen aan de Provincie, die na eenige jaren alle in haar bezit

II.2

zijnde tiendrechten ging verkoopen, waardoor de verschillende hovelingen hun macht konden uitbreiden. Zie verder voor de heerlijke rechten *V.28.4.].

2. Kk. van TRIJNJE JACOBS en MARTEN JACOBS, koopman te Onderdendam. (zie I.2.).

1. JACOB, koopman, eerst te Middelstum, daarna te Onderdendam, *22 Nov. 1705 te Onderdendam, getr. I. 1 Juli 1725 te Onderwierum met MARTIEN JOOSTEN, van Maarhuizen. (w.v 3 kk. zie III.7.).

Getr. II. 27 April 1732 te Middelstum met GRIETJE WILLEMS, afkomstig van Menkeweer. (w.v. 6 kk. zie III.7.).

getr. III. Mei 1760 met IMKE DOUWES, wed. Berent Willems. (w.v. geen kk.).

[GA 587.455.27. 7 Juny 1725. Huwelijkscontract tusschen Jacob Martens en Martjen Joosten. Aan Bruidegomssijde Marten Jacobs en Trijnje Jacobs als vader en moeder, Anje Jacobs als moeij en Jan Onnes en Renske Julles als neef en nigt. Aan Bruidssijde Jacob Jans als stiefvader en Grietje Symens als volle moeder, Symen Joesten en Evertje Hillebrants als Broer en snaarske, Allert Joesten en Wijtske Sytses als Broer en snaarske. Jan Jansen en Aeltien Joesten als swager en suster, Gerrit Joesten als Broer, Jantie Joesten als suster, Cornelis Jacobs en Auke Symons als oom en moeij, Allert Jansen en Martje Symens als oom en moeij. De broer Gerrit Joesten trouwde met Grietje Martens, die volgt.

Archief de Waard. 8 Mei 1724. Symon Joosten tot Maarslagh en Evertien Hillebrants en Sierp Luitiens tot Maarhuizen verkoopen de beklemming van 30 grasen land op de Middelwaard aan Jacob Symons op de Ruigewaart onder Grijpskerk, tot desen door Sicke Rienties gebruikt. (Sierp Luitjens was getrouwd met Martien Hillebrants).

Archief de Waard, aanwezig in het Rijksarchief te Groningen. 11 Mei 1727. Jacob Martens en Martien Joesten tot Middelstum verpachten 1/3 van 17 grasen land met Gerrit Joesten en consorten mandeelig op de Westerwaard van Peter Claesen als vrij land meierwijse gebruikt an Jacob Symens en Gepke Zijtses.

R.A. XXIX.1.2. 25 April 1760. Huwelijkscontract tusschen Jacob Martens en Imke Douwes, wed. Berend Willems. Aan bruidegomsszijde Hilbrant Martens als broeder en voormond over de kinderen van Jacob Martens en Anje Reinders Homan als snaarske, Pastor J. Pesman en huisvrouw als swager en suster, Claas Willems als sibbevoogd over de kinderen van gemelte Jacob Martens en Berent Willems als vreemde voogd, Marten Jacobs als soon en Grietje Jacobs als dochter. Aan Bruidsszijde Renje Arents als swager en voormond en Epke Stoffers als sibbe en Berent Nieman als vreemde voogd over de Bruids voorkinder.].

2. HILBRAND, *20 Jan. 1709, klein overleden.

3. GRIETJE, *16 Nov. 1710 te Bedum, † te Middelstum, getr. 16 Juli 1730 te Onderwierum met GERRIT JOOSTEN, koopman te Middelstum, *te Maarhuizen, † te Middelstum. (w.v. 4 kk. zie III.8.).

[Gerrit Joosten was een zoon van Joost Claesen, lb. te Maarhuizen op de boerderij, gelegen aan het kerkhof, en van Grietje Symens. Martjen Joosten, de eerste vrouw van Jacob Martens, was eene zuster van Gerrit Joosten en nicht van Jacob Martens; Evertien

II.2

Hillebrants was getrouwd met Symon Joosten, lb. en schepper op Maarslag, wat blijkt uit het volgend huwelijkscontract.

G.A. 587.455.30. 29 Jan. 1726. Huwelijkscontract tusschen Jacob Cornelis en Jantjen Joestens van Maarhuizen. Aan Bruidegomssijde Cornelis Jacobs en Auke Symens als vader en moeder, Aldert Jans en Martjen Symens als oom en volle moeij, Jan Jacobs als half oom, Eltjen Jacobs als halve moeij. (Harm Meertens en Anje Jacobs als angetrouwde half oom en halve moeij). Aan Bruidssijde Jacob Jans en Grietje Symens als stiefvader en volle moeder, Symen Joesten en Evertje Hillebrants, Aldert Joesten en Wijtske Sijtses als broers en angetrouwde susters, Jan Jansen en Aeltjen Joesten als swager en volle suster, Gerrit Joesten als volle broeder, Jacob Martens en Martje Joesten als swager en volle suster. (Auke, Martjen en Grietje Symens zullen zusters zijn).

Voor Jacob Jans en Grietje Symons, zie *III.2.8, voor Cornelis Jacobs en Auke Symens, zie *V.36.4. en voor Eltje Jacobs, zie *V.48.5.

1 Maj 1727. Voor Joan Lewe, heer van Mattenese. Scheiding tusschen Jacob Martens en vrouw Martien Joosten, woonagtig tot Middelstum, Jacob Cornelis en vrouw Jantjen Joosten, woonagtig in Schilligeham ende Gerrit Joosten van Maarhuizen van hunne gemeenschappelijke landerijen. Ouders Joost Clasen en Grietje Symens, stiefvader Jacob Jans, broer van Remge Jans, zie *V.48.5.

Jacob Martens en Martjen Joosten ontvangen 20 Grasen beklemt Landt als Gerrit Berends tot Niehoof gebruikt, 12 Juicken vrij Landt soo Sierp Luitjens tot Maarhuisen gebruikt; Jacob Cornelis en Jantjen Joosten ontvangen 24 $\frac{2}{5}$ Jucken Landt als Drewes Gaykes tot Ranum onder beklemminge gebruikt, 6 Juicken vrij Landt soo Cornelis Wyrsema tot Usquert gebruikt. Gerrit Joosten is te diele gevallen: 1 Juick vrij lant soo Jacob Jans tot Maarhuizen gebruikt, een hiemstee als Jettie Cornelis wed. tot Maarhuizen gebruikt, 4 Juick vrij landt als Cornelis Eedes tot Mensingeweer gebruikt, $7\frac{1}{2}$ Juick vrij en vier Juicken beklemt Landt als Frerick Aerijs tot Warfhuisen gebruikt, $1\frac{1}{2}$ gras vrijlant als Jan Abels op de Ruigewaard gebruikt, een heemstee soo Sipke Bartels tot Maarslag gebruikt, een Juick uitterdijk vrij lant als Eye Berents tot Maarhuizen gebruikt en 3 Juick vrij lant tot Baflo. 17 Graesen vrijlandt als Pieter Clasen op de Ruigewaard gebruikt wordt gemeenschappelijk gehouden.].

4. HILLEBRANT, *6 April 1718 te Bedum, klein overleden.

5. HILBRANT, *2 July 1719 te Bedum, klein overleden.

6. HILLEBRAND, koopman te Onderdendam, *27 Maart 1722 te Onderwierum, getr. 15 July 1759 te Onderwierum met ANJE (Reinders) HOMAN, *18 Sept. 1735 te Rasquert, † voor 17 Dec. 1800 te Onderdendam. (w.v. 4 kk. zie III.9).

7. GEERTRUIT, *25 Dec. 1723, voor de ouders overleden.

[RA. XXIX.1.2. 20 Juny 1759. Voor Dr. Berent Eilerts, Geconstitueerde Rigter tot Huisinge cum annexis. Huwelijkscontract tusschen de E. Hillebrant Martens en de deutzame Jonge Dogter Anje Reinders Homan. De vader van de Bruit geeft tot Stuir van het Houlijk de Somma van Een Duisent Car. Gulden, waartegen aan de kante van de Bruidegom Twee Duisent Car. Gulden zal worden ingebracht. Dit alles met winst en verlies staande Huiwelijk mandeelig, maar al het overige buiten gemeenschap. Dedigslieden aan Bruidegomszijde Jacob Martens als Broeder, Sipke Julles als neef en aan Bruidsszijde Reiner Jans Homan en Trijne Engberts als vader en moeder, Jan Reiners Homan als Broeder, Abelje Reiners Homan als suster, Jacobus Jans Homan en Weefke

II.2.7

Dates als oom en angetrouwde moeij, Engbert Jans Homan en Stijntje Meinderts als oom en angetrouwde moeij, Drewes Engberts als oom en Geeske Clasen als angetrouwde moeij. Reinder Jans Homan was pelmolenaar te Rasquert, zie ook Graftschriften in Stad en Lande, Baflo 46, 55 en 56.

R.A. XLVII.c.3. 17 Maart 1766. Huwelijkscontract tusschen de Coopman Derk Reijnders en Abelje Reijnders Homan. Aan Bruidegomssijde Grietje Melles als volle moeder, Coopman Luitjen Reijnders als volle Broer; aan Bruidssijde Reijnder Jans Homan en Trijnje Engberts als vader en moeder, Hilbrandt Martens en Anje Reijnders Homan als swager en suster, Jan Reijnders Homan als volle Broer, Egbert Jans Homan en Stijnje Meijnders als oom en angetrouwde moeij.

R.A. XLVII.c.3. 19 Jan. 1767. Reinder Jans Homan tot Rasquert verklaart bij testament dat sijn kleinsoon, Elle Cornellis genaamd, soon van sijn overleden dochter Jantjen Reinders en Cornelis Hansen, gelijk op sal erven met sijne halve oom en halve moeij's kinderen.

4 April 1771. Huwelijkscontract tusschen Elle Cornellis en Geeske Freerks. Aan Bruidegomssijde Hans Hindrix als grootvader van vaders en Reynder Jans Homan als grootvader van moederssijde, Battroda Tiddens als stiefmoeder en wettige voorstanderesse over hare pupille Hans Hindriks Cornellis, de E. Hindrik Hanssen als volle oom en Coopman Derk Reynders en Abelje Homan als aangetrouwde halve oom en halve moeij, Coopman Hilbrandt Martens als aangetrouwde halve oom, Jan Reynders Homan als halve oom. Aan Bruidssijde Cornellis Freerks als volle broeder, Jacob Ulpherts Wyrserna en Maria Freerks Ehel., Claes Jacobs en Anje Freerks Ehel., beide als swagers en volle susters, Luitjen Ulphers Wyrsema als gevolmachtigde van Eylke Freerks, nog Hilje Freerks als volle suster.

R.A. XLIII.c.1. 25 May 1772. Trijntje Egberts, wed. Reynder Jans Homan pelmuldersche tot Rasquert maakt afkoop met haar stiefkleinsoon Elle Cornellis, soon van wijlen Jantjen Reynders en wijlen Cornellis Hansen, pelmulder tot Esinge, en Geeske Freerks, wegens inventaris van 4 Oct. 1771. Afkoop som 2.885 car. gl. 19 st.

Gekondigd te Baflo, 14 Nov. 1734. Reinder Jans van Rasquert en Trijnje Engberts van Ranum en aldaar getrouwd. Reynder Jans Homan, † 18 July 1771, oud bijna 75 jaren, Trijntje Egberts, † 29 Nov. 1784, oud in 't tachtigste jaar. De zoon Jan, die pelmulder was te Rasquert, overleed ongetrouwd 7 Maart 1783, in 't 42ste jaar. Zie Graftschriften, Baflo 46, 55 en 56.

1 Jan. 1791. Voor Henricus Cleveringa, Rigter van Rasquert. Scheiding van de nagelaten goederen van Trijnje Egberts, wed. van Reinder Jans Homan te Rasquert. Anje Reinders Homan, weduwe van de coopman Hillebrant Martens en Abelje Reinders Homan, wed. van de coopman Derk Reynders als erfgenamen van wijlen hare moeder, verkoopen de behuizinge met de beklemming van 5 Jukken Land, huur 30 gl. voor 5.000 gl. en de pelmolen voor 6.000 gl., alles volgens inventaris van 3 Nov. 1789 aan Jan Derks, later Jan Derks Pelmulder genoemd: (Exemt de graven op het kerkhof).

Aan Anje Reinders Homan wordt toegedeeld aan goud en zilver, mans en vrouwen lijfstoelbehooren, Bedde en Hulptoelbehooren, linnen en wollen, voorts aan contante penningen, in den boedel gevonden, obligatien, Huisen en renten, uitstaande boekschulden in den boedel gevonden, de somma van 4.052 gulden 18 st., en verder de halve koopschat van den molen. (Bedoeld zal zijn de halve koopschat van huis, land en molen).

Anno 1799 den 19 Juny is de Eerbare Anje Reinders Homan in haar leven weduwe van D.E. Hilbrant Martens, in der tijd coopman te Onderdendam, in het 64ste jaar haares ouderdoms in den Heere ontslapen en is alhier begraven, verwachtende door Gods Genade een salige opstandinge ten eeuwygen leeven alleen door Jesum Christum. Tess. 13 en 14.

Gekroond wapen. Gedeeld: I. doorsneden: a. een koorweegschaal, b. drie klaverbladen, 1.2; II. een halve adelaar. N.B. Blijkens een afschrift in het familiearchief Laméris.

Nienoord. No. 374. 20 April 1702. Michiel van Bolhuis, wegens de Welgeb.Heer

II.2.7

Reint Lewe, Heer van Middelstum, c.a. Geconstitueerde Rigter, Betuige dat voor mij Persoonlijk sijn gecompareert de Wel E.H.G. Heer Coppen Jarges, Heer van Meyma, etc. bekent voor hem en sijn arffgenamen verhuurt te hebben anderhalf Juck Lants bij de Santweg tot Rasquert gelegen, an de Eerbare Luitien Clasen ende Aefke Tonnis als Bruidegom en Bruit, voor de tijt van ses Achter een volgende Jaren, begin neemende op Gregory 1702, Eindigende op Gregory 1708. Ten Eersten sullen de huurders Jaarliyx tot huire geven boven alle ordinaire ende extra ordinaire lasten van schattinge 24 car. gl. met conditie dat sijn Ed. als verhuirder vrij malen sal hebben, om geen maalgeld van sijn gemalen en gort behoeven te geeven, in plaats van ses Jarig geschenk, mits sullen de huurders vrij staan om op genoemde anderhalve Juck een Pelle moolen met een huis te bouwen, soo groot en klein als haar sal welgevallen. Ende sal dit Land onder de molen ende behuisinge beklemt en blijven, alsmede sal sijn Ed. die huire noyt niet hooger in de huire moogen verhogen als boven genoemd is, ende overteykeninge van dijck blijft tot last van de verhuirder, als ook van de weg breuck en sullen de huurders vrij weesen als sijn Ed. verhuirder Schepper is, voorts neemen de huurders an het Land te gebruicken en de huire te betalen na Landrecht, ende tot meerdere Vestenisse soo sijn de Eerb. Tonnis Jans ende Eenje Hansen, Eheluiden, voor mij gecompareert ende hebben beleeden dat sij haar in laten als selfs schuldige borgen voor de huurderen, dat sij de huiren promptelijck also in vrij kost en schadeloos gelt betalen ende stellen de Borgen de verhuirderen hyr voor ten onderpande haare Persoonen ende goederen waer de ook geleegen of bevonden moogen worden, geen exemt. Aldus is deesen van weedersijden beleeden en submitteerende ons onder alle hoge en lage rechten en Gerichten ten Eersten instantie de reale executie. Dit oorkonde ik Redger opgemelt met mijn Ampszegul ende Naams onder tiekeninge geconfirmeert. Belijt den 20 April 1702.

Ook hier een zesjarige huur met zesjarig geschenk, zij het dan in den vorm van vrij malen en pellen, maar de bedoeling kan toch alleen zijn geweest dat die huur niet werd opgezegd na ommekomst der 6 huurjaren, want niemand zou genegen zijn op dat voor 6 jaren gehuurde land een molen en huis te bouwen, wanneer niet de bedoeling was geweest dat die huur blijvend zou zijn. Wanneer echter die huur door den eigenaar werd opgezegd, dan moest hij de gebouwen tegen geschatte waarde door bevoegde personen als timmerlui en metselaren, overnemen en niet wegens afbraakwaarde.

Een 40 jaar geleden is de molen, indertijd ook van de familie Homan, gelegen aan den weg van Rasquert naar Warffum, afgebroken en dat zal de molen zijn geweest, gebouwd op het land aan de Santweg. Een huis staat er nog.]

DERDE GESLACHT

1. Kk. v. CORNELIS MEERTENS, landb., eerst op Helwerd te Usquert, daarna op Wabkumaheerd in de Zuiderhorn te Breede en I. JANTJE FOCKES. (zie II.1.3.).

1. EELJE, *2 Juni 1726 op Helwerd, † vóór Sept. 1782 aldaar, getr. met RITZE CRIJNS, landb. op Helwerd, *April 1717 te Rottum, † 23 April 1806 te Usquert. (w.v. 7 kk. zie IV.1.).

[Volgens het begrafenisprothocol van Usquert werd Ritze Crijns begraven 29 April 1806, oud in 't negentigste jaar. Hij was een zoon van Crijn Derks en Renske Ritzes te Rottum, die getrouwd waren te Warffum op 26 April 1711, beide van Warffum. Renske Ritzes hertrouwde 29 Dec. 1769 te Rottum met Peter Drewes.

Uit het Gerigtsprothocol van Usquert, zie R.A. L.1.b. voor Balthazar Lyphart, geconstitueerde Regter van Usquert, 27 Mei 1769. De E. Ritze Crijns en Eelje Cornelis, Ehel. woonagtig tot Usquert, de E. Meerten Cornelis en Geertruid Ubels, Ehel. woonagtig tot Middelstum, en de E. Fokke Cornelis, woonagtig tot Usquert, verkoopen aan de E. Derk Hendriks en Geertruid Cornelis, Ehel. woonagtig tot Uithuizen, drie vierde parten van 26½ jukken Land so hen tezamen is toebehoorende, waarvan de overige vierde part de copers zijn compateerende, zijnde dit Land gelegen onder de Klokkeslag van Usquert, onverscheiden in de plaatse op Helwert so Ritze Krijns en Eelje Cornelis opgemeld, mejerwijze van de provincie onder beklemminge zijn gebruikende, voor eene somma van Een duisent zeven hondert en veertig Gulden.

27 Mei 1769. De E. Derk Hendrix en Geertruid Cornelis, Ehel. woonagtigh tot Uithuizen verkoopen de Beklemminge van 26½ Jukken Land, de verkopers in Eygendom toebehoorende, liggende onder 't klokkenslag van Usquert, onverscheiden in de plaatse op Helwert zoo door de copers zelfs van de provincie onder beklemminge word gebruikt, zoo groot en klein als bevonden worde, sulx doende door desen aan de E. Ritze Krijns en Eelje Cornelis, woonagtig tot Usquert, die mede voor mij compareerden en verklaarden het in dier voegen in coop aan te nemen voor een somma van dertig car. guld. Verders geconditioneerd dat de kopers voor 't gebruik van dit omschreven Landt jaarlijks tot Huire zullen geven in genere een somma van negen seventig gld. 10 st., zonder zesjarig geschenk.]

2. GEERTRUIT, *18 April 1728, jong overleden.

3. MEERTEN, eerst wonende te Usquert, later landb. op Diddengehuizen in de Oosterburen te Middelstum, *11 Dec. 1729, leefde nog in 1785, was in 1793 overleden, getr. 4 Aug. 1754 te Usquert met GEERTRUID UBELS, was in 1793 overleden. (w.v. 8 kk. zie IV.2.).

[In het doopboek van Middelstum is te vinden: 14 Sept. 1759 is nae voorgaande Belijdenis gedoopt Geertruid Ubels, huysvrouw van Meerten Cornelis, zijnde van Mennisten ouders geteelt; Geertruid Ubels was dus van Doopsgezinde afkomst, dochter van

III.1.3

Ubel Lammerts en Hyktien Heynes, hetgeen blijkt uit de copie van het huwelijkscontract van Symen Tooms en Jantien Berents, zie Gerigtsprothocol van Usquert, R.A. LI.b.2. 25 April 1771, Dedigslieden aan Bruidgomssijde Loeke Ubels als moeder, Lammert Ubels als oom, Jan Harms en Meerten Cornelis als aangetrouwde ooms. Albert Drieuwes als volle neef; aan Bruidssijde Berent Jans en Epke Lammerts als volle vader en moeder, Derk Harkes en Aafke Berents als swager en volle suster, Claas Jacobs als dedigsman.

Ubel Jans en Heine Ubels waren voogden over Symen Tomas, zie R.A. LI.b.2, 26 Mei 1764. Dit wijst op verband tusschen de beide Doopsgezinde familiën Zijlema, zie *III.5.5. en Van Clooster, zie *IV.13.4. en *V.12.7., ook met De Waard. Loeke Ubels was eerst getrouwd met Thomas Symens, landb. op Biwema te Usquert; zij hertrouwde 30 Maart 1750 met Jacob Hybels. (Getrouwd door Ds. Joh. Cassau van Noordwolde). Zie ook de scheidacte van de nalatenschap van Trijnje Drewes, de tweede vrouw van Simon Jacobs, 13 Juli 1762, R.A. LI.b.1. en III.5.5. In April 1771 verkoopt Loeke Ubels, wed. Jacob Hybels aan haren zoon Symen Tooms hare boerenplaats Biwema tot Usquert, groot 83 $\frac{3}{4}$ juk met nog 58 $\frac{1}{2}$ juk quelder, huur 340 gl. voor 6.600 gl. Biwema is thans eigendom van de Fam. Stoffel-Reinders. In het Staatboek van Spanheim is te vinden: Usquert Fol. 414. Joost Ridders en Anna, nu de soon Evert Joesten en syn suster Anna gebr. 134 juk, daaronder de weerde gerekent, in verscheiden perseelen liggende, als $\frac{2}{3}$ part van de heert landts tot Usquert gelegen in het Corpus Wijtwerd begrepen. A° 1625 is voor de behuizing, schuur, plantagie en beklemminge van dese plaatse betaalt 10.000 gl. A° 1659 na de nieuwe mate aldus in tweeen verdeelt; Claas Geerts 35 $\frac{1}{4}$ j. en 7 roeden binnendijx. Cornelis Arents 93 $\frac{1}{4}$ j. en 55 roeden binnendijx, 't samen noch de gerechte helfte ijder van 3 j. en 50 r. tusschen beide dijken en 4 $\frac{1}{2}$ j. 10 r. buiten de Kadijk. Van het eerste deel A° 1691 de Redger Hillenius en Elisabeth; van het tweede deel A° 1690 Garbrant Wyrsema en Trijntje, A° 1710 Cornelis en Eysse Wyrsema. De boerderij van de Redger Hillenius werd later bewoond door Ubel Lammerts. In het archief Wierda is te vinden de acte waarbij op 6 Maay 1750 de E. Loeke Ubels verkoopt haar $\frac{1}{4}$ deel in de mandelige ouderlijke Plaats met de beklemminge der Landen, alle Levendige Have, uitgezaaide winterbout, enz. enz. zooals door de andere arfgenamen van hunne ouders Ubel Lammerts en Hijktien Heijnes wordt bewoond, staande in Wijtwerder Klooster, tot Usquert. De E. Heijne Ubels, Lammert Ubels en Geertruit Ubels beloofden in te brengen in de gemene boedel de somma van 4.339 gl. 14 st.

R.A. XXIII.h.5. 15 Nov. 1785. J. ten Anker, Legitimus tutor filii bij Trijntje Jacobs Bakker en Henrikus Cuperus en Jacomina ten Anker en Pieter Bakker en Jantje Doedes Cremer verkopen aan de coopman Tjeert Lantinga en T. A. Stellema den eygendom van veertig grasen land te Middelstum bij Meerten Cornelis onder desselfs behuizing daarop staande in vaste beklemming gebruikt, swettende ten N. Tjaart Walles en het Startenhuister Maar, ten O. hetselve, ten Z. wederom Tjaart Walles en de Lijk of uitweg zich strekkende na Frederik Melles plaats, en ten W. Hendrikus Wibbes meijerwijse; hierbij behoort het Diddingehuister Zijleed. Verder nog den Eygendom van 14 grasen, liggende over het Maar, onder Cantes, ten N. de weg, ten O. Ekke Jans meyerwijse, ten Z. het Startenhuister Maar, ten W. Hindrik Harkes meyerwijse, doende dese 54 grasen tot een vaste huur 132 car. gulden. Koopsom 4.321 c. gl. 19 st.

R.A.LI.b.*. 2 Juny 1778. Huwelijkscontract tusschen Jan Engberts Homan en Hyke Jacobs. Aan Bruidgomssijde Stijntje Reinders Homan als volle moeder, Jan Peters en Anna Egberts Homan als swager en volle suster, Scheyn Engberts Homan en Anna Peters als half broeder en angetrouwde halfsuster, Harm Rintjes als angetrouwde half broer en Jantje Engberts Homan als halfsuster. Aan Bruidssijde Loeke Ubels als moeder, Symen Tooms en Jantien Berents als Halfbroer en angetrouwde Half suster, Lammert Ubels en Aaltjen Lubberts als oom en angetrouwde moeij, Meerten Cornelis als angetrouwde oom, Jan Hybels en Martjen Jacobs als halve oom en angetrouwde moeij.

5 Aug. 1781 hertrouwde Jantjen Berents, wed. Symen Tooms met Hiepke Jans van Uithuizen, weduwnaar van Tietje Cornelis, zie III.1.6. De afstammelingen van Hiepke Jans, de fam. Boerma te Usquert, bewoonden later de boerderij Biewema.].

III.1

4. GEERTRUIT, *9 Maart 1732, † voor 1784 te Uithuizen, geproclameerd 11 Maart 1732 te Usquert en 12 Maart te Uithuizen met DERK (Hindriks) NANNINGA, houtkooper, Collector en ouderling der Hervormde Gemeente te Uithuizen, *10 Maart 1726 te Pieterburen, † 23 Nov. 1784 te Uithuizen. (w.v. 5 kk. zie IV.3.).

(Trouwdatum onbekend.).

[Hij was een zoon van Hindrik Derks, houtkooper en collector te Pieterburen, afkomstig van Sellingen, begraven 22 April 1755 te Pieterburen, getr. 9 Juli 1724 te Pieterburen met Aaltien Derks, *17 Oct. 1702 te Groningen, † te Pieterburen. Hindrik Derks hertrouwde 9 April 1752 met Anje Peters. Aeltien Derks was eene dochter van Derk Ebels en Trijntie Jans Deeckens en kleindochter van Jan Harmens Deeckens, getr. 6 Nov. 1661 te Groningen met Aeltien Warfemius.

RA. XLVI.K.3. 9 Nov. 1755. Derk Hindriks en Ebel Hindriks voor haar zelven, benevens Derk Hindriks als voormondt, Jacob Jans sibbe en Klaas Jans als vreemde voogden over de nagelaten minderjarige kinderen van wijlen Hindrik Derks, alsmede Anje Peters als legitima Tutrix over hare minderjarige kinderen bij wijlen Hindrik Derks in echte verwekt, verkoopen aan de E. Ebel Derks haar behuisinge met de beklemminge van 4 ½ Jucken Landt, huur an de Heer Alberda van Dyxterhuis 18 gl., de heemstede op Costeriegroondt van Pieterburen, grond pagt 9 gl., beneffens somerhuis, hut, ijmhuizen, enz. enz. te Pieterburen.

(Legitima tutrix = wettige voogdesse; ijmhuizen = bijenstal).

RA. XLVI.a**. 24 Sept. 1757. Huwelijkscontract tusschen Ebel Hindriks en Hindriktien Eppes. Aan Bruidegomssijde: Derk Hindriks als broeder, teffens voormond over de minderjarige kinderen van wijlen Hindrik Derks, bij wijlen Aeltien Derks, Klaas Jans als sibbe en Jacob Jans als vreemde voogt. Aan Bruidssijde Anje Hindriks en Jan Joosten als moeder en stiefvader, Grietje Eppes als suster.

RA. XLVI.a**. 7 Oct. 1759. Huwelijkscontract tusschen Ebel Hindriks en Trijntje Onnes. Aan Bruidegomssijde Derk Hindriks als broeder, teffens voormond over de minderjarige kinderen van wijlen Hindrik Derks bij wijlen Aeltien Derks en Geertruit Cornelis als angetrouwde suster, Klaas Jans als sibbe en Jacob Jans als vreemde voogt. Aan Bruidssijde Cornelis Thomas en Cornelske Hindriks als stiefvader en volle moeder, Jacob Jans als oom en voormond, Albert Jacobs als oom en sibbevoogt, Luytien Ulferts als vreemde voogt.

RA. XLVI.k. 27 Febr. 1766. Huwelijkscontract tusschen de Eersame Collector Ebel Hindriks en de Eerbare Jonge Dogter Geeske Jacobs. Aan Bruidegomsszijde Derk Hindriks als volle broeder en sibbevoogt over bruidegoms voorkind, Geert Hindriks en Wilte Hindriks als volle broeders. Freerk Albers voormond en Klaas Jans vreemde voogt, over het pupil van den bruidegom. Aan Bruidsszijde Jacob Jans als vader, Jan Jacobs als volle broeder, Jantje Jacobs en Lodewijk Strasheim, Hilje Jacobs en Andries Jans, als volle zusters en Zwagers, Martje en Auke Jacobs als volle zusters.

Voor Jacob Jans zie *III.5.6. en Bijlage XIV; De collector Ebel Hindriks had, evenals zijn vader, een handel in bouwmaterialen; Collector wil zeggen schatbeurder, ontvanger der belastingen.

Met zijne tweede vrouw Trijntje Onnes komt hij voor in het huwelijkscontract tusschen Jan Pieters Hazekamp en Anje Onnes. Zie R.A. XLII.c. 22 Febr. 1762. Dedigsliden aan bruidegomsszijde Albert (Jannes) Hazekamp en Duirke (Derks) Cleveringa, als volle broer en angetrouwde suster, Duirt Jans, volle oom, Albert (Rijkes) Boykema angetrouwde oom; aan bruidsszijde Cornelske Hindrix en Cornelis Thomas, moeder en stiefvader, Trijntje Onnes en Ebel Hindriks volle suster en swager, Nantje Onnes en Freerk Alberts volle suster en swager, Jacob Jans oom en voormondt, Albert Jacobs, oom en sibbevoogt, Luitje (Olferts) Wyrsema vreemde voogt over de bruid.

De oom en voormondt Jacob Jans was lb. op Wieben, Pieterburen.

RA. XLVI.a**. 9 May 1761. Huwelijkscontract tusschen Lodewijk Strasheim en Jantjen Jacobs. Aan Bruidegomsszijde Hindrykus Eles en Arent Jans als dedigsliden; aan

III.1.4

Bruidszijde Jacob Jans en Grietje Nannes als vader en moeder, Jan Jacobs als broeder, Andries Jans en Hilje Jacobs als swager en suster, Geeske Jacobs als suster.

30 Mei 1761. Afgekondigd te Pieterburen en met attestatie verzonden naar Eenrum het huwelijk tusschen Lodewijk Strasheim van Griedel in de Graafschap Braunfels en Jantjen Jacobs van Pieterburen.

R.A. XLVI.a**. 23 July 1746. Freerik Cornelis en in qlt. van wettige voorstander over zijn minderjarig Dogtertjen, verkoopt aan Marten Thooms en Dieuwerken Jacobs en Jannes Julles en Bywke Tomes zijn Plaatse, staande op Kerkgront van Eerum op den Horn onder het Carspel Eenrum, bestaande in een groot Binnenhuis met een Vriesche Schuur, enz. enz. met de beklemminge van 24 Jukken Kerke Lant van Eenum en twee Jukken vrie Lant, doende Jaarlijks an huire 60 gl. Koopsom 725 gl. 8 St. 2 duiten.

RA. XLVI.c.2. 10 Juny 1778. Jan Hemes en Derktjen Wierts, Jacob Melles als voormond, Berent Berents als sibbe en Berent Cleveringa als vreemde voogden over de pupillen van wijlen Jannes Julles en wijlen Grietje Berents en Jacob Arijs als vreemde voogd over de pupillen van wijlen Jan Jacobs en wijlen genoemde Grietje Berents verkopen aan Ebel Hindrix en Geeske Jacobs een boerenbehuizinge met de beklemming van 26 Jukken Land, staande en gelegen te Eenrum, op den Horn, huur 68 gl. aan de kerk van Eenum. Koopsom 1.355gl.

RA. XLVI.a**. 2 July 1782. De collector Ebel Hindriks en Geeske Jacobs verkopen hunne boerderij op den Horn te Eenrum met 26 Jukken Land, huur 68 gl. aan de kerk te Enum, voor 2.705 gl. aan Pieter Tonnis en Trijnje Garmts.

14 May 1802. Ebel Hendriks Nanninga en Geeske Jacobs Ritsema verkopen de behuizing te Pieterburen, tot dusverre door hen bewoond en gebruikt, huur aan de kosterij 9 gl.; voorts de beklemming van 4 ½ jukken land, daarbij gelegen, huur 48 gl., aan Oewe Pieters en Trijntje Rentjes, Echteluiden. Er werd nu een bakkerij in gevestigd en tot heden wordt het beroep van bakker daarin uitgeoefend.

Voor Oewe Pieters (van Duinen), zie *IV.13.1.

Aanteekeningen uit het huwelijksprothocol van Pieterburen en Wierhuizen, berustende bij den predikant te Pieterburen, ook afschriften daarvan in het Rijksarchief te Groningen, waar ook het doopprothocol berust.

9 Mei 1717 te Wierhuizen Wilte Dercks van Sallingen en Gretien Dercks van Zuidlaren.

9 Juli 1724 te Pieterburen Hindrick Dercks van Sellingen en Aeltien Dercks van Groningen.

9 April 1752 te Pieterburen Hindrick Derks, collector te Pieterburen en Anje Peters van Pieterburen.

11 Juli 1756 te Pieterburen Pieter Derks J.M.en Anje Pieters, wed.van Hindrik Derks, beiden te Pieterburen.

25 Sept. 1757 te Pieterburen. Ebel Hindriks J.M. collector te Pieterburen en Hendrikjen Eppes, J.D. van Middelstum.

30 Dec. 1759 te Pieterburen. Ebel Hindriks, weduwn. van Hindrikjen Eppes, collector van Pieterburen en Trijnie Onnes, J.D. van Eenrum.

23 Maart 1766 te Pieterburen Ebel Hindriks, collector te Pieterburen, wedn. van Trijnje Onnes en Geeske Jacobs, J.D. van Pieterburen.

Aanteekeningen uit het doopboek van Pieterburen, aanwezig in het Rijksarchief te Groningen.

10 Maart 1726 Derk.

2 Aug. 1729 Ebel.

9 Nov. 1732 Hermannus.

15 April 1736 Jan.

23 Aug. 1739 Geert.

13 Oct. 1743 Wilte.

Allen zoons van Hindrick Dercks en Aeltien Dercks.

III.1

18 Maart 1753 Aeltien

9 Juni 1754 Peter.

Dochter en zoon van Hindrick Dercks en Anje Peters.

Op 8 Dec. 1709 aangekomen als lidmaat te Pieterburen, met attestatie van Sellingen Geert Dercks, die in dienst trad bij den Heer van Dijksterhuis. Dit is de tot heden oudst bekende van dezen tak der familie Nanninga. Hij zal een broer zijn van Wilte Dercks en van Hindrick Dercks, die o.a. als zoon had een Geert en dit kan tevens een aanwijzing zijn van relatie met andere Nanninga's, waarin de voornaam Geert en ook Gerhardus voorkomen. Zie Rijksarchief te Groningen, IIIij, 28 Febr. 1704. Nanningh Geerts en Trijntjen Pieters te Damhuizen, Oost-Friesland, ouders van Hendrikus Wiardi Nanninga, brouwer te Groningen, van Rysum en van Gerhardus Nanninga te Westerwijtwerd en Mensingeweer, waar hij predikant was. Ook Peter en Wicher Nanninga komen te Groningen voor.

In het archief van de kerk van Pieterburen komen vanaf 1735 voor diverse rekeningen voor geleverd hout ten laste van de kerk van Pieterburen en gekwiteerd door Hindrick Dercks en zijne vrouw Aeltien Dercks. Ook (Rijksarchief) R.A. 46.1.1. prothocol van inventarissen van het Gerigt van Eenrum, Pieterburen en Westernieland: Inventarissen van alsodanige goederen als Hendrik Derx en wijlen Aeltjen Derx in leven egteluiden te Peterbuiren hebben beseten. Gedateerd 17 Meert 1752.

En verder: Inventarium van alsodane goederen als wijlen Hindrik Derks tot Peterbuiren op sijn sterfdag heeft nagelaten. Gedateerd 27 Majj 1755.

In het Huisarchief Menkema en Dijksterhuis komt voor onder No.118 een register van afrekeningen tusschen U.A. Alberda van Menkema en Dijksterhuis en Derk Hindriks wegens ontvangen collecte en commiesgelden 1762-1786. Bovengenoemde Derk (Hindriks) Nanninga hertrouwde met Roelina (Hindrikus) Elens.

R.A. LII.b.3. 24 Febr. 1784. Huwelijkscontract tusschen de Eersame Derk Hindriks Nanninga en de Eerbare Roelina Hindricus Elens, wed. van wijlen Tjaart Jans; aan bruidegomsszijde de E. J. E. Schilhorn en Jantien Derks Nanninga Ehelieden als angetrouwde soon en dogter, Cornelis Derks Nanninga en Anje Jacobs Cruisinga, Ehel. als soon en angetrouwde dogter, Hindrik Derks Nanninga en Aaldrik Derks Nanninga als soons, de E. Ebel Hindriks en Wilte Hindriks als Broeders en aan de bruidsszijde zijn geweest de E. Hindricus Eisses en Tietje Garmts, Ehel. als neef en angerrouwde Nigte, Hindrik Harkes en Hijktjen Eisses, Ehel., als angetrouwde Neef en volle Nigte, Nielaas Cornelis Bolt en Catharina Eisses als angetrouwde Neef en volle Nigte en Eisse Jans als swager. Roelina Eles was eerst weduwe van Ds. H. Cranenborg, predikant op Borkum.

R.A. LV.b. 11 Sept. 1755. Huwelijkscontract tusschen Ds. Hiskias Kranenborg, predikant op 't Eyland Borkum en Roelina Eles van Cantens. Aan Bruidegomsszijde Harmannus Waalkens Termaat, predikant tot Cantens als neef, Hindrik Wiggers als neef, aan Bruidsszijde Catharijna Nanninga, wed. Hindrik Eles als moeder, Gerhardus Eles als broeder, Eysse Jans en Catharina Eles als swager en suster. Voor Roelina Eles zie ook *V.39.3. en VI.18.2.].

5.FOCKE, landb. op Oostheem te Usquert, *12 Dec. 1734 op Helwerd, † 13 Nov. 1805 op Oostheem, getr. I. 15 Febr. 1761 te Usquert met TRIJNTJE JACOBS, *23 Sept. 1737 te Groningen, † voor 1770. (w.v. 4 kk. zie IV.4.).

[Zij was eene dochter van Jacob Luinge, potten- en pijpenbakker te Groningen, getr.7 Oct. 1732 aldaar met Sybenie Wibes, *29 Juli 1703 te Uithuizen als dochter van Wibe Mindelts en Dewerke Peters. Jacob Luinge was een zoon van Roelf Luinghe van Peize.

III.1.5

R.A. III.ij. 7 April 1722. Huwelijkscontract tusschen Jacob Luinge en Margien Willems Woldendorp. An Bruidegomssijde de E. Roelf Luinghe als vader en de E. Reinder Luinghe als Broeder en an de Bruidtssijde de E. Aeltien Hindriks, wed. Willem Alberts als moeder.

R.A. III.ij. 12 Sept. 1732. Huwelijkscontract tusschen Jacob Luiningh en Sybenje Wibes. Hij is potten- en pijpenbakker te Groningen. Dedigslieden aan Bruidegomssijde de E. Reinder Luiningh en de coopman Albert Woldendorp als Broeder en swager, an Bruidssijde Dewerke Peters, wed. Wijbe Mennes als moeder, Peter Wijbes, Mindelt Wijbes en Derk Wijbes als Broeders. (Wijbe Mennes moet zijn Wijbe Mindelts). Sijbenje Wibes hertrouwt met Claas Mindelts, lb. op Wadwerd, zie *VI.26.3.

R.A. XXIX.1.2. 22 Nov. 1760. Huwelijkscontract Fokke Cornelis en Trijntjen Jacobs.

Aan Bruidegomssijde Cornellis Meertens en Trijntjen Wyrsema als vader en stiefmoeder, Meerten Cornelis en Geertrit Ubels als Broeder en snaarsche. Ritze Krijns en Eelje Cornellis als swager en suster. Aan Bruidssijde Claas Mindels en Symenje Wybes als stiefvader en volle moeder, Peter Jacobs en Dieuwertje Jacobs als swager en suster, Peter Wybes en Mindelt Wybes als ooms.

R.A. LI.b.1. 24 Jan. 1763. Mindelt Wybes voor de helft en als erfgenaam van Peter Wybes, Claas Mindels en Symenje Wybes, Mindelt Melis voormond, Jurjen Tjarks sibbe en Leu Berents vreemde voogd over 2 onmondige zonen van Derk Wybes en Trijnje Tjarx, alsmede erfgenamen van Peter Wybes verkoopen aan Fokke Cornelis en Trijntjen Jacobs de plaatse door Mindelt Wybes en Peter Wybes bewoond, gelegen te Usquert, Oostheem, met de beklemminge van binnenland, uiterdijk en queller, huur 320 gl., koopsom 5.500 gl.

10 Febr. 1771. Huwelijkscontract Claas Mindels, weduwnaar van Symentje Wybes en Barbera Harms; aan Bruidegomsszijde: Cornelis Mindels en Sybrigh Clasen als broer en angetrouwde zuster, Derk Cornellis en Barbera Minnes als neef en angetrouwde nigte, Claas Mindels als neef. Aan Bruidsszijde Harm Peters en Grietje Lues als vader en moeder, Peter Harms en Jantje Harms als broer en zuster, Symen Lues als oom.

Barbara Harms Schut, wed. Claas Mindels, hertrouwd met Pieter Dojes van Bedum, die op Wadwerd bleven wonen, zie *VI.26.3. Vele aanteekeningen zijn gemaakt uit een oude familiebijbel, thans in het bezit van de familie P. E. Westerhuis, vroeger te Usquert en uit de acten die Dr. S. E. B. Bierema indertijd ter beschikking stelde; hiervan werd een dankbaar gebruik gemaakt.].

getrouwd II. 4 Mei 1771 te Usquert met AUKTJE PIETERS, *op Nienhuis te Rottum, † op Oostheem. (w.v. 2 kk. zie IV.5.).

[Auktje Pieters was eene dochter van Pieter Derks, lb. op Nienhuis te Rottum en Knelske Klaassen, zuster van Geeske Pieters, getrouwd met Heere Jacobs, lb. op Bosch te Den Andel, zie *IV.17.7, ook volle zuster van Eltjen Pieters, getr. met Tjark Derks en hertrouwd met Ulfert Egges Boukema; voor Knelske Klaassen zie *IV.13.4, en zie verder Graftschriften in Stad en Lande, Rottum 14 en 15.

24 Sept. 1743. Huwelijkscontract tusschen Pieter Derx en Cornelske Clasen. Aan Bruidegomsszijde Derk Derx als broeder, Melle Luirts als swager, Lubbert Egges als dedigsman. Aan Bruidsszijde Reintjen Clasen als broeder, Cornellis Reintjes en Hiepke Reintjes als ooms en Lubbert Jans.

R.A. LII.c.1. 25 Dec. 1751. Melle Luirts, voormont, Lubbert Egges vreemde voogt, aangesteld over de minderjarige kinderen van Pieter Derks bij wijlen Geeske Rengers, n.l. Grietje en Renger, doen rekening en verantwoording over het afgeloopen jaar. De sibbevoogt Derk Derks is absent. Pieter Derks x I. Geeske Rengers, x II. Trijntje Jans, † 8.3.1741, x III. Korneliske Klasen, † 24.4.1757. De zoon Renger Pieters heeft later den naam Wiersema en nu is merkwaardig de overeenkomst tusschen de bewoners van Nienhuis te Rottum en van Idenhuis te Eenrum. Beide families Wiersema, in Eenrum later Wiersum genoemd, waren Doopsgezind; in 1679 en reeds vroeger woonden op

III.1.5

Oldenhuis Pieter Derx en Auctien Ulpherts, terwijl de vader van Renger Pieters, n.l. Pieter Derx eene dochter had, genaamd Auktjen, de vrouw van Focke Cornelis.

R.A. LI.b. 3 Mei 1771. Huwelijkscontract tusschen Focke Cornelis en Auktje Pieters. Dedigslieden aan bruidegomsszijde Cornelis Meertens en Trijntje Wiersema als vader en stiefmoeder, Meerten Cornelis en Geertruit Ubels als broer en snaarsche, Peter Jacobs voormont, Peter Berents vreemde voogt over des bruidegoms minderjarige kinderen, Mindelt Wijbes oude oom, Ritze Krijns en Eeltjen Cornelis, Derk Hendriks en Geertruit Cornelis als zwagers en zusters. Aan bruidsszijde Tjerk Derkx en Ettjen Pieters als zwager en zuster, Lea Derkx en Grietje Pieters als zwager en halfzuster, Renger Pieters en Itjen Roelfs als halfbroer en aangetrouwde halfzuster. Reintien Aris als neef en sibbevoogt. Grietje Pieters als halfzuster.

Ettjen Pieters hertrouwde met Ulfert Egges Boukema, landbouwer aan den Munnekeweg te Uithuizen, zie Genealogie Welt; met haren eersten man woonde zij te Den Andel. Tjarc Derkx was een zoon van Derk Wijbes en Trijnje Tjarcks, lb. te Pieterburen, zie Bijlage XIV

R.A. XLIII.b.1. 11 May 1772. Berent Wolters en Trijntje Metskes verkoopen hunne boerenplaats te Den Andel met de beklekking van 70 juk binnen en uiterdijksland en 23 juk kwelder, huur aan de Provintie 267 gl. 5 St. en de beklekking van 2 heemsteden, ieder 6 gl. huur, koopsom 8.272 gl., aan Tjark Derks en Ettjen Pieters.

R.A. XXXVI.c.2. 7 May 1773. Berent Jans en Trijntje Roelofs verkoopen aan Berent Wolters en Trijntje Metskes haare Behuisinge met een Hut daarbij staande tot Sauwert, 6 gl. huur aan Jan Claassen van Heccum, met de beklekkinge van 21 Graasen Land, huur 31 gl. 10 St. voor 1.800 gl.

R.A. XLVIII.b.1. 25 Jan. 1766. Huwelijkscontract tusschen Metske Berents en Diewerke Jans. Aan Bruidegomsszijde Beerent Wolters en Trijntje Metskes als vader en moeder, Wolter Berents en Aefke Reynders als volle Broeder en snaarsche, Eenje Berents als volle suster, aan Bruidsszijde Rienje Tonnis, wed. Jan Eijbes als volle moeder, Pieter Jans als volle Broeder en Anje Jans en Claas Jans als volle suster en swager. Wolter Berents was wedman te Rasquert.

1789. Voor Henricus Cleveringa, Geconstitueerd Rigter van Leens, c.a. Ettjen Pieters, wed. Tjark Derks en Renger Pieters en Fokke Cornelis, beide van Usquert, als volmachten aangesteld 19 Maart 1789 namens de creditoren verkoopen aan Auke Wibbes, wed. Mindelt Reinders de boerenplaats te Den Andel met de beklekking van 74 jukken binnen en uiterdijks land, behuizing op 't binnenland, 2 afgegraven heemsteden, huur 3 gl. 5 St. en 2 gl. 15 st., nog 23 jukken queller, onverschieden gelegen in 120 jukken zo met Tjaart Rijkels mandeelig wordt gebruikt, 97 juk, huur aan den heer van Ulrum 300 gl., 1 appelhof ten Noorden aan de plaats gelegen, huur 6 gl. aan J. J. Cremers en een heemstede ten Zuiden van de plaats, huur 6 gl. aan de koopman Warner Luitjens. Koopprijs 6.800 gl. Auke Wibbes doet dit alles voor dezelfde som over aan Jan Klasens Brander; de heer van Ulrum schiet de koopsom voor, 4 procent huur.

R.A. XLVIII.b.2. 15 Juni 1795. Metske Berents verkoopt aan Jan Brander en Ettjen Pieters zijn Boerenplaats, gelegen in den Andel in de draaij van de weg, bij de groote pomp, met de beklekking van 23 Jukken Pastorijland, met de overdragt Gedurende de Huurjaren te gebruiken van 15 Jukken Quelder, hiervan 10 Jukken huur an de kerk van Warffum 35 gl. en 5 Jukken aan de Kerk van den Andel, huur 16 gl., en van de eerstgenoemde 23 Jukken aan den Predikant van den Andel, huur 104 gl. koopsom f 6955.-. (Dit is de boerderij bij den haven van Den Andel.).

1795. ingeboekt Jan Brander en Ettjen Pieters.

1813. ingeboekt Focko Berents en Aaltje Gerbrandts.

1824. ingeboekt Pieter Nanninga en Brechtje Mennes Smit.

1849. ingeboekt de gezamenlijke erfgenamen van 23 j. land voor 104 gl. en 8 juk uiterdijks land voor f 32.-.

1850. ingeboekt voor de 23 jukken Kornelis Pieters Nanninga en Ailke Tjipkes Alderts.

III.1.5

1884. ingeboekt voor de 23 jukken de erven Nanninga.

1889. ingeboekt Pieter Nanninga.

1928. ingeboekt Martje Nanninga.

1934. Pieterke Nanninga.

1946. Dijkhuis en Grietje Wierenga.

1947. Johannes Nijhoff en Ebelina Titia Dijkhuis.

20 Jan. 1832. Voor Mr. H. H. Brongers, notaris te Winsum, Arent Pieters de Boer, op de Waard, Grijskerk, verkoopt aan Lamko Everts Steenhuis, lb. te Nieuwolda en zijne vrouw Lea Jans Toxopeus, eene boerenplaats, no. 80, met de vaste beklemming van 30 bunder groen- en bouwland, huur 155 gl. voor 5.000 gl., alles gelegen te Den Andel.

9 April 1834. Voor Mr. H. H. Brongers, notaris te Winsum, Ten verzoeke Lea Jannes Toxopeus, wed. Lamko Everts Steenhuis, landbouwersche te Den Andel en Jan Everts Steenhuis, koopman te Nieuwolda als toezienend voogd over de minderjarige kinderen, wordt publiek verkocht eene Boerenplaats, no.80 te Den Andel met de vaste beklemming van 24 b. 34 r., en 10 e, groen- en bouwland, huur aan wijlen den Heer Knijpinga 155 gl. Ten voordeele van den meijer komt 6 gl. vanwege 2 heemsteden van voorzeide landen afgegraven, door requiranten verkregen bij acte gepasseerd 20 Jan. 1832 voor Mr. H. H. Brongers. Hoogste bieder Arent Pieters de Boer, wonende onder Grijskerk, voor 5.500 gl., doch de requirante dit bot niet genoegzaam voorkomende, is het geveilde ingetrokken. Deze laatste 12 woorden geroyjeerd als niet erkend en wordt de Boer tot kooper verklaard.

17 July 1795. Voor F. J. Guichart, J.U. Dr., richter te Warffum. Jan Clasen Brander en vrouw dragen de plaats over aan Cornelis Wiersema en Aaltje Bernardus voor 13.000 gulden. De Boerenplaats no.80.

XLVIII.b .3. 20 Febr. 1799. Cornelis Wiersema en Jacob Crijns als gevolmachtigde van Aaltje Bernardus, Ehevrouw van Cornelis Wiersema, verkoopen hunne Boerenplaats, gelegen in Den Andel, huur 300 gl., aan Hindrik Jacobs en Louke Heines voor 7.775 car. guldens. Voor Hindrik Jacobs en Louke Heines zie *IV.13.4 en *VI.136.4.

Cornelis Wiersema was een zoon van Schepper Claes Wyrsema, lb. op Maarhuizen (1726-1781) en Gesina Bolt, kleinzoon van Garbrant Wyrsema, † 16 Jan. 1763 in 't 76 ste jaar zijns Ouderdoms, lb. en schepper te Maarhuizen en Hendricien Cornelis Kimminga, † 1 Maart 1737 in 't 41 ste jaar en van Ds. Nicolaas Bolt, predikant te Obergum en Aleida Leuringh. Zie *V.36.4. en *VI.95.3.

3 Juli 1817. Voor Mr. H. H. Brongers, notaris te Winsum, Hendrik Jacobs ten Bos te Den Andel verkoopt, mede namens zijne echtgenoot Loeke Heynes, aan Arent Pieters de Boer, landb. op de Waard onder Grijskerk en Bouwtje Jans Osseboer een Boerenplaats, getekent no. 80, met de vaste, altoosdurende onopzegbare beklemming van 74 jukken binnen- en uiterdijksland, vaste huur aan den heer P. Knijpinga te Groningen op Midwinter 254 gulden. Koopsom 8.000 gulden.

Deze beklemming wordt nu gesplitst en de eigenaar keurt dat goed. 1e. de behuizing met 21 juk binnenland, huur 72 gl. 2e. de beklemming van 24 juk uiterdijksland, huur 83 gl. 3e. de beklemming van 25 juk uiterdijksland, huur 87 gl. 4e. de beklemming van 3 juk binnenland, huur 12 gl.

De vroegere kwelder, 23 juk, schijnt afzonderlijk te zijn verkocht, vandaar de huur van de boerderij verlaagd van 300 tot 254 gl.

26 Jan. 1819. Verkoop te Den Andel bij Warner Likeles de Vries, voor Mr. H. H. Brongers, notaris te Winsum. Arent Pieters de Boer en Bouwktje Jans Osseboer verkoopen aan Jacob Ubels Zijlema en Alsje Jacobs Boer 25 jukken Uiterdijksland, waarvan ca. 5 jukken is bezaayd met Garst, terwijl de overige 20 jukken groen zijn; de uitvaart langs het zoogenaamde wegje, waarbij de koper een dam zal kunnen leggen, vaste huur 80 gl., zwertende ten N. aan een streepje land, gelegen aan de Polderweg, ten O. aan Wiepke Tjaarts, ten Z. het wegje, ten W. aan de verkoopers. Koopsom 6.400 gl.

Tevens wordt nog verkocht aan dezelfde de vaste altoosdurende beklemming van 3 jukken binnenland, bezaaid met kool, vaste huur 12 gulden, ten N. P. Brinkman, ten O. Jan Hommes, ten Z. P. Brinkman en ten W. de Heereweg. Koopsom 1.750 gulden.

III.1.5

6 Febr. 1838. Voor notaris Maximiliaan Wenneger te Loppersum, werd verkocht de eigendom van plusminus 13 bunders land, gelegen te Leens, bij Albert Nicolaas Bolt, landbouwer aldaar, ongescheiden onder beklemming in gebruik voor f 75.05. Koopers Albert Nicolaas Bolt en zijne vrouw Grietje Tammes van Douwen voor f 1.975.-. Met andere perceelen werd deze eigendom verkocht door de erven van wijlen Ulfert Egges Boukema, in leven landbouwer te Uithuizen en van zijn overleden ehevrouw Ettje Pieters. Zij was eerder weduwe van Tjark Derx, landbouwer te Den Andel.

De verkoop had plaats ten verzoeken en in tegenwoordigheid van:

1. Egge Lubberts Boukema, gemagtigd door zijnen vader Lubbert Egges Boukema, bierbrouwer op den Hoorn.
2. Evert Oosting Glas, verwer en glazenmaker te Loppersum, gemagtigd door Egge Pieters Boukema, kastelein te Ten Boer.
3. Jacob Popkes Huizinga te Uithuizen, gemagtigd door Martje Egges Wiersema, landbouwersche, wed. van Popke Jacobs Huizinga.
4. Pieter Rengers Wiersema, landb. te Loppersum, gemagtigd door zijne vrouw Martje Tjaards Boukema.
5. Johannes van Weerden, pel- en oliemulder te Opwierde, voor zijne vrouw Elisabeth Tjaards Boukema.
6. Jan Eppes Boukema, zonder beroep te Uithuizen.
7. Tjaard Eppes Oosterhuis, landb. te Usquert.
8. Cornelis Harms Eenkema, landb. te Loppersum, als voogd over de zes nog minderjarige kinderen van wijlen Hiepke Eppes Boukema te Usquert en Trijntje Nannes Koolman, n.l. Nanne, Elisabeth, Martje, Catharina, Grietje en Hinderikus Hiepkes Boukema.
9. Jan Eppes Boukema, opgemeld, gevolmagtigd van:
  - a. Martje Eppes Boukema, vrouw van Egge Tammes Huizinga, landb. te Uithuizermeeden.
  - b. Pieter Eppes Boukema.
  - c. Klaas Eppes Boukema, beide landb. te Uithuizen.
  - d. Aagtje Hiepkes Boukema, vrouw van Tamme Douwes van Hoorn, landb. in de Zeerijp.
  - e. Anje Hiepkes Boukema, zonder beroep te Usquert.
  - f. Pieter Eppes Boukema, opgemeld, als toezienend voogd over de minderjarige kinderen van wijlen Hiepke Eppes Boukema en Trijntje Nannes Koolman.
  - g. Luurt Egges Oosterhuis, z.b. op 't Zandt.
  - h. Epe Egges Oosterhuis, landb. aldaar.
  - i. Anna Egges Oosterhuis, vrouw van Hendrik Derks Nanninga, negociant, vroeger te Uithuizen, thans te Oldenzijl.
  - j. Dieuwerke Luurts, wed. wijlen Egge Eppes Oosterhuis, landb. te 't Zandt, voogdes over hare 3 minderjarige kinderen, n.l. Pieter, Jacob en Tjaard Egges Oosterhuis.
10. Tjaard Eppes Oosterhuis opgemeld, als toezienend voogd over de minderjarige kinderen van Dieuwerke Luurts en Egge Eppes Oosterhuis.
11. Meindert Louwes Bentema, landb. te Den Andel.
12. Harman Klasen Glas, deurwaarder te Loppersum.
13. Hendrik Welt, houtkooper, wonende te Usquert.
14. Jacob Heeres ten Bos, landb. te Den Andel, de 4 laatstgenoemden speciaal gevolmachtigden van:
  - a. Martje Derks Ritzema, vrouw van Meindert Louwes Bentema opgemeld, voor haar zelf en als moeder en voogdesse over hare 3 minderjarige kinderen uit haar eerste huwelijk met Pieter Heeres ten Bos, n.l. Heere oud 16 jaar, Derk oud 14 jaar en Renger oud 12 jaar.
  - b. Jacob Jans Dennebos, landb. te Zandeweer, voor zich zelven en als voogd over zijne 4 minderjarige kinderen van wijlen zijne vrouw Hendrikje Drewes Boer,

III.1.5

- n.l. Kornelske oud 18 jaar, Jan oud 14 jaar, Fokko oud 12 jaar en Klaas oud 5 jaar.
- c. Bronger Cornelis Spandau, schoenmaker te Westeremden, voor zich zelve en als voogd over zijne 2 minderjarige kinderen van wijlen zijne vrouw Auktje Drewes Boer, n.l. Kornelis oud 14 jaar en Fokke oud 5 jaar.
- d. Pieter Luyes Huizenga, landb. te Loppersum.
- e. Pieter Reinders Elema, landb. te Startenhuizen.
- f. Trijntje Reinders Elema, vrouw van Sicke Lammerts Knol, te Startenhuizen.
- g. Grietje Reinders Elema, vrouw van Johannes Werumeus Buning, landb. te Garsthuizen.
- h. Johannes Werumeus Buning voornoemd, als voogd over de 2 minderjarige kinderen van wijlen Reinje Reinders Elema en Jantje Alles Elema, n.l. Trientje oud 16 jaar en Reinder oud 14 jaar.
- i. Grietje Rengers Wiersema, vrouw van Harm Knol Welt, landb. te Usquert.
- j. Pieter Rengers Wiersema, landb. te Loppersum.
- k. Eltje Rengers Wiersema, vrouw van Hendrik Welt, houtkooper te Usquert.
- l. Pieter Rengers Wierserna voornoemd, als voogd over de vijf minderjarige kinderen van wijlen Geeske Rengers Wiersema en Hiepke Tewes Heemstra, overleden te Warffum, n.l. Trijntje oud 20 jaar, Fenje oud 18 jaar, Tewes oud 16 jaar, Renger oud 13 jaar en Grietje oud 9 jaar.
- m. Wypke Tjaards Dijkema, landb. te Den Andel.
- n. Janna Geerts Wiersema, vrouw van Jacob Alkema, koornschipper te Baflo, voor haar zelve en als voogdesse over haren minderjarigen zoon uit haar eerste huwelijk met Tjaard Pieters Buurma, n.l. Pieter Tjaards Buurma.
- o. Cornelis Tomas Zuidema, broodbakker te Uithuizermeeden.
- p. Tjaard Tomas Zuidema, vleeschhouwer te Uithuizen.
- q. Jan Freerks de Vries, daglooner te Winsum.
- r. Jan Jans Huizinga, daglooner te Warffum.
- Laatstgenoemden van a-r alsmede erfgenamen van wijlen Ettje Pieters, in leven laatste vrouw van Ulfert Egges Boukema, landb. te Uithuizen, aldaar overleden in 1819 en wier boedel ongescheiden wordt bezeten met de erfgenamen van laatstgenoemde Ulfert Egges Boukema, overleden in April 1819. Voorts nog dezelfde comparanten, nr. 11 en 12, 13 en 14 als gevolmagtigden van:
- a. Anje Fokkes, werkvrouw te Loppersum, wed. van wijlen Derk Tjaards Doornbos, in leven arbeider te Loppersum, voor haar zelve en als voogdesse over haren minderjarigen zoon, Jacob Derks Doornbos, oud 17 jaar.
- b. Bouke Derks Doornbos, dienstbaar te Loppersum.
- c. Tjaard Derks Doornbos, arbeider te Leermens.
- d. Grietje Derks Doornbos, vrouw van Kornelis Jurriens Kranenborg, kleermaker te Loppersum.
- Jacob en Bouke Derks Doornbos waren kinderen uit het 2de huwelijk van Derk Tjaards Doornbos met Anje Fokkes. Tjaard en Grietje Derks Doornbos waren kinderen uit het eerste huwelijk van Derk Tjaards Doornbos met Anje Geerts. De moeder van Derk Tjaards Doornbos was Grietje Pieters, eene zuster van Ettje Pieters, de erflateresse.
15. Jan Jans Dijkhuis, arbeider te Leermens, als toezienend voogd over het minderjarig kind van gemelde Anje Fokkes bij wijlen Derk Tjaards Doornbos.
16. Evert Oosting Glas, meergemeld onder 2, gevolmachtigde van
- a. Jacob Ubels Zijlema, landb. in Den Andel, als toezienend voogd over de 3 minderjarige kinderen van Martje Derks Ritzema, vrouw van Meindert Louwes Bentema te Den Andel, uit haar eerste huwelijk met Pieter Heres ten Bos.
- b. Bronger Kornelis Spandau, schoenmaker te Westeremden als toezienend voogd over de minderjarige kinderen van Jacob Jans Dennebos, landb. te Zandeweer en wijlen Hendrikje Drewes Boer.

III.1.5

c. Jacob Jans Dennebos opgemeld, als toeziend voogd over de minderjarige kinderen van voornoemden Bronger Kornelis Spandau en wijlen Auktje Drewes Boer.

d. Pieter Reinders Elema, landb. te Startenhuizen, als toeziend voogd over den minderjarigen zoon van wijlen Luije Reinders Elema en Anna Eikema, thans echtgenoot van Willem Klasen Bos, kastelein te Appingedam, en over de minderjarige kinderen van wijlen Reinje Reinders Elema en Jantje Alles Elema.

e. Lammert Ubels van Clooster, landb. te Rasquert als toeziend voogd over de vijf minderjarige kinderen van wijlen Geeske Rengers Wiersema en Hiepke Tewes Heemstra, overleden te Warffum.

f. Aldert Pieters Buurma, landb. te Rasquert, als toeziend voogd over den minderjarigen zoon van Janna Geerts Wiersema, vrouw van Jacob Alkema te Baflo, uit haar eerste huwelijk bij wijlen Tjaard Pieters Buurma.

17. Harm Klasen Glas, voornoemd als voogd over den minderjarigen zoon van wijlen Luije Reinders Elema en Anna Eikema, thans vrouw van Willem Klasen Bos.

De broer van Tjark Derkx, n.l. Wybe Derkx was getrouwd met Geeske Pieters en was lb. op Onrust, Hornhuizen. Zij was eene dochter van Pieter Jacobs, lb. op Zuidpool te Usquert en Geertruid Arijs, zie *III.5.2, zuster van Jacob Pieters, lb. op Zuidpool, van Arijs Pieters, lb. op Hoogte, Vliedorp en van Trijntje Pieters, getrouwd met Jacob Jans lb. op Hajemaheerd te Warffum. Wybe Derkx en Geeske Pieters hadden eene dochter, Geertruid Wiebes Wiebenga, getrouwd met Bronno Lues Dijkhuis, lb. op Onrust, terwijl eene dochter van Jacob Jans en Trijntje Pieters, n.l. Geertruid Jacobs de Boer, getrouwd was met Claas Sypkens, lb. op Bromo te Hornhuizen, zie *VI.98.1.

Voor Jonker Hans Willem van Aylva op Tammingaborg, Heer van Hornhuizen. 18 Jan. 1758. Menne Sierts verkoopt aan Redger Joannes Cleveringa en Geziena Ekkens en Bronno Cleveringa zijne boerenbehuizinge, enz. enz. met de beklemminge van 66 jukken land met quelder en aanwas, doende aan de kerk van Hornhuizen aan huur 229 C. gl. waarbij nog 2 wagens, 2 eggen, 2 ploegen, 2 bodden en dorschblok, karmolen, enz. Koopsom 4.500 c. gl.

Voor denzelfden redger, 1 Maart 1767. Joannes Cleveringa en Geziena Ekkens en Bronno Cleveringa verkopen aan Wybe Derks en Geeske Pieters hunne boerenbehuizinge met 66 jukken land, met quelder en aanwas, vaste huur 229 c. gl., koopsom 7.300 c. gl.

Voor Henricus Cleveringa, Rigter van Leens. 28 Dec. 1805. Wybe Derx en Geeske Pieters verkopen aan Bronno Dijkhuis en Geertruid Wybes hunne boerenbehuizinge met de beklemming van 66 jukken in name binnendijksland, met dijkleger, kweller, aanwas en afslag, huur 229 c. gl. aan de kerk van Hornhuizen, koopsom 35.000 gl. in klinkende munt.

Voor Mr. Hendrik van Bolhuis, notaris te Leens, 6 Juni 1849. Willem Lammerts Dijkhuis, lb. te Ulrum en Tjark Wiebes Wiebenga, commissionair te Groningen als executeuren over de nalatenschap van Bronno Dijkhuis en Geertruid Wiebes, verkopen de boerderij met erf, tuinen en diverse perceelen bouw- en weiland, dijk en kwelder, tezamen volgens kadastrale opmetingen groot 125 bunders, 43 roeden en 30 ellen, vaste huur 229 gulden aan de Ned. Herv. kerk te Hornhuizen. Koopprijs f 65.000.-. Koopers Klaas Jans de Cock en Trijntje Willemsen.]

getr. III. 12 Sept. 1779 te Usquert met TRIJNTJE PIETERS, † Maart 1782 op Oostheem. (w.v. geen kk.).

[Zij was weduwe van Meindert Alles te Oldenzijl en werd begraven te Usquert 26 Maart 1782. Haar zoon Alle Meinderts trouwt met eene dochter van Focke Cornelis, zie *IV.4.1.].

getrouwd IV. 21 Nov. 1790 te Usquert met ANTJE PIETERS (zie III.6.3.),

III.1

*7 Oct. 1742 te Warffum, leefde nog in 1805 bij den dood van Focke Cornelis. (w.v. geen kk.).

[Antje Pieters wordt bij haar doop te Warffum Anje genoemd en bij huwelijkscontracten komt zij steeds als Anje voor.]

en II, TRIJNTJE (Eysso's) WIERSEMA.

6. TIETJE, *20 Sept. 1744 op Helwerd, † 28 Nov. 1780 op Lutje Hoysum, Warffum, getr. I. 2 Febr. 1772 aldaar met JAN FREERKS, lb. op Lutje Hoysum, *8 Maart 1737 te Rasquert, † 6 Juli 1778 op Lutje Hoysum, vóór de geboorte van het jongste kind. (w.v. 6 kk. zie IV.5.).

[Jan Freerks en zijne broers Isebrant Freerks, lb. op 't Schathuis te Warffum, zie *IV.15.2 en Jan Freerks (de Jonge), lb. op Westermee, Rasquert, zie *V.38.1 en ook Thomas Freerks, lb. op Kievest te Rasquert, zie *VI.153.1, waren zoons van Freerk Jans, eerst schipper te Rasquert, later lb. op Kievest, en van Jantjen Isebrants, kleinzoons van Jan Frericks en Aeltien Cornelis te Pieterburen en van Isebrant Jans, lb. op Westermee, Rasquert en Deetjen Peters, zie *V.38.2.].

getrouwd II. 4 Juni 1780 te Warffum met HEEPKE JANS, lb. op Lutje Hoysum, afkomstig van Uithuizen. (w.v. geen kk.).

[4 Mei 1781. De E. Heepke Jans voor hemzelf, benevens de E. Isebrant Freerks als voormond, de E. Jacob Cornelis, sibbe en de E. Derk Meertens, vreemde voogden over de minderjarige kinderen van wijlen de E. Jan Freerks en Tietje Cornelis verkoopen aan de E. Albert Meertens en Hilje Claassen, Egtelieden, 44 jukken binnen- en uiterdijks land met nog 3 jukken queller, doende aan de E. Tiewes Redmers tot huure 160 car. gl. en aan de pastorie van Warffum tot Eeuwige rente Een gulden, twee stuivers, vier duiten, voorts de Beklemminge van 16 jukken uiterdijksland en 20 en een half jukken queller, doende tot huure jaarlijks 120 car. gl. aan den heer van Ulrum, met nog de beklemminge van twee en een half jukken binnenland, huur doende 10 car. gl. aan de kerk van Warffum; alles verkocht voor 7.265 car. gl.

In eene verzegeling van 13 Mei 1713 verkoopen Jarch Drewes en Peter Drewes aan Brant Jans en Anje Siabbes de plaatse Klein Hoysum, zijnde de beklemminge van 47 jucken land, Peter Jacobs toebehoorende, swettende ten N. aan Jan Franssens, ten O. en ten Z. aan Peter Jacobs en ten W. aan Steven Broijels meierwijse en dat voor eene summa van twee duisent een hondert en 't negentig car. g.

Heepke Jans hertrouwde 5 Aug. 1781 te Uithuizen met Jantie Berents, wed. Symen Tooms van Usquert. Hij werd toen landbouwer op Biwema te Usquert. Voor Hiepkje Jans zie III.1.3.].

7. JACOB, landb. op Nieuwe Laan te Usquert, *25 Sept. 1746 te Breede, † 24 Juli 1811 te Warffum, getr. 24 April 1768 te Usquert met GEERTRUIT JACOBS, (zie III.3.2.), *20 Maart 1735 op Wabkumaheerd, † 9 Juli 1811 te Warffum. (w.v. 8 kk. zie IV.6.).

[Geertruit Jacobs was weduwe van Nanne Jans, landb. op Nieuwe Laan; zie verder III.3.2, zie ook Graftschriften in Stad en Lande, Warffum 40 en 41.

R.A. L.1.b. 7 May 1768. Huwelijkscontract tusschen de Eersame Jongeling Jacob Cornelis als Bruidegom ter eenre en de Eerbare Geertruit Jacobs, wed. van wijlen Nanne

III.1

Jans als bruit ter andere zijde. Dedigslieden van den Bruidegom de E. Cornelis Meertens als vader en Harmannus Havinga als dedigsmen hyrtoe versogt en an de bruidssijde de E. Jan Peters als neef en sibbevoogt over des bruids voorkind, de E. Eisse Jans als voormond en de E. Pieter Berents als vreemde voogd.

De afstammelingen van Nanne Jans noemden zich in 1811 Bekema, die van Eisse Jans noemden zich Elings, zie *III.1.4.).

8. EISSE, landb., eerst op Wabkumaheerd, daarna op Langeheerd te Usquert, *19 Sept. 1751 op Wabkumaheerd, † 5 Nov. 1802 op Langeheerd, getr. 28 Jan. 1787 te Usquert met MAAYKE DERKS, *1766 te Usquert, † 1 Sept. 1826 te Zandweer. (w.v. 6 kk. zie IV.7.).

9. EJE, *13 Juli 1756, jong overleden.

[Maayke Derks was eene dochter van Derk Tonnis, lb. op Ludema te Usquert, afkomstig van Onderwierum en van Lysabeth Geerts, eerder weduwe van Ate Pieters, lb. op Langeheerd. Zij hertrouwde eerst 19 Febr. 1804 met Albert (Tonnis) Kapinga, weduwnaar van Grietje Jimmes, wonende te Ulrum. Hij overleed 7 Sept. 1813 op Langeheerd en was een der eerste volmachten van het Waterschap Noordpolder. Hij was een zoon van Tonnis Alberts, lb. te Ulrum en Catharina Maria Jans, kleinzoon van Albert Tonnis, lb. te Kloosterburen en Abeltje Freerks, zie *V.50.3. De afstammelingen van Tonnis Alberts noemden zich Kapinga. Catharina Maria Jans was eene dochter van Jan Harms, mulder te Eenrum en Margarita Elisabeth Hartsema, gedoopt te Baflo 3 Juni 1731, omdat Eenrum vacant was. In Baflo werd de vader Jan Jans Mulder genoemd, doch 10 Febr. 1732 werd te Eenrum gedoopt Lukke Janna, dochter van Jan Harms en Margarita Elisabeth Hartsema. Deze was weer eene dochter van Ds. Wybrandus Hartzma en Cathrijna Maria Mennenga. Maayke Derks hertrouwde nogmaals in 1815 met Ds. Johannes Dekens van Zandweer.

R.A. LI.b.1. 5 Dec. 1761. Huwelijkscontract tusschen Derk Tonnis en Lysabet Geerts, wed. Ate Peters. Aan Bruidegomssijde Tonnis Jacobs, Luitjen Jacobs en Sirp Jacobs als broeders, aan Bruidssijde Rienje Peters als swager en sibbevoogt, Anje Geerts als suster, Jan Peters als oom over des bruids voorkind en voormont, Albertus Valk als angetrouwde oom over des bruids voorzoon, Claas Gerrits als vreemde voogt.

R.A. L.c. 5 Mei 1780. Acte verleden voor den Rigter E. J. Guichart. Trijntje Wyrsema wed. van wijlen Cornelis Meertens, voor haar zelve, benevens Focke Cornellis en als hiertoe gemachtigt van Meerten Cornellis, van Ritze Crijs als legitimus tutor over zijne minderjarige kinderen bij wijlen Eilje Cornellis in egte verwekt, van Derk Hendriks en Geetruid Cornellis, Egtelieden, mitsgaders Jacob Cornellis, de laatsten tezamen Erfgenamen van wijlen Cornelis Meertens, verkoopen aan Eisse Cornellis een Behuizinge en Schuure, Obekumaheert genaamt in de Zuiderhorn onder de Brede gelegen, met het regt der Beklemminge, *Imo* van veertig Jukken Lands de Hr. Raadsheer Lhoman toebehoorende, *2do* van drie en twintig en een half jukken lands in eigendom behoorende aan Jacob Cornellis en Geetruid Jacobs, Egtelieden, wordende de huure van deze 23½ jukken gerekend na de huure van de Hr. Raadsheer Lhoman. *3tio* van zeven en een half jukken lands aan de kerk van Warffum, behoorende, huur doende negentijn glds., vijf st. Verkogt voor 2.500 car. gl.

Dit is de acte waarin de vergissing plaats heeft, waarbij de Wabkumaheerd genoemd wordt Obekumaheerd, de naam van de aangrenzende boerderij, zie *II.1.5.en dit was dan de aanleiding dat beide bewoners zich in 1811 Bekema lieten noemen.

Deze boerderij, Wabkumaheerd, vergroot met 9 jukken, huur 18 gl., wordt door Eysse Cornellis en Maike Derks verkocht op 23 Mei 1789 aan Reinder Cornellis en Gepke Mindelts voor 5.550 car gl., terwijl zij zelf koopen de boerderij Langeheerd te Usquert

III.2

van Derk Tonnis als voormond, Loewert Sikkes als sibbe en Renger Pieters als vreemde voogden over de minderjarige kinderen van Pieter Ates en Grietje Alderts. Pieter Ates was een halfbroer van Maayke Derks. Tengevolge van het Besluit van keizer Napoleon, van 18 Aug. 1811, waarbij bevolen werd dat ieder zich moest verklaren welke familie naam hij in het vervolg wilde voeren, noemden de kinderen van Jacob Cornelis, van Eisse Cornelis en van Tietje Cornelis zich allen Wiersema, de familienaam van hunne grootmoeder Trijntje Wiersema.

R.A. XLIV.1. 26 May 1772. Voor Henricus Cleveringa, Geconstitueerde Rigter van Hornhuizen is gecompareert De Hoog Welgeb. Heer Gerhard Alberda heer van Dijksterhuis en heeft verklaart stedevast en onwederroepelijk te hebben verkogt aan Pieter Aates en vrouw Grietje Allarts een Behuizinge bestaande in een Groninger Schuire benevens een hut (staande te Usquert laatst door Pieter Berents bewoond) met alles wat daaraan aard en nagelvast wordt bevonden, deuren en vensteren, steen vermuirt en onvermuirt. Hofinge en Geboomte zoo op en om het Heem en Land sijn staande, voorts met de uitgezayde Winterboute, de mis in de dobbe en de staande plaat in de Heert alles met sijn lusten en lasten en zwarigheden zoo daar op sijn leggende off gelegd mogten worden, vervolgens verklaarde sijn Hoogwel Geboren opgemelt an genoemde Pieter Aates en vrouw Grietje Allarts onder dese behuizinge onder een vaste beklemminge verhuurt te hebben dertig Jukken Binnen en uitterdijks Land met sijn queller erhij behoorende strekkende van de nieuwe Dijk tot langs de Zewijkster rijt tot aan de slijk en vervolgens Oostwaarts langs de slijk tot agter Klaas Mindelts queller en dat soo verre als het thans groen word bevonden zijnde lang van de kap van de Nieuwedijk langs de Zewijkster rijt tot aan de slijk ses Hondert en twaalf roeden van 16 voet en van een dwarsloot tegen de rijt tusschen Hybel Cornelis en Derk Tonnis queller tot aan de slijk Een Hondert en vijftien roeden van 16 voet mits dat het aanwas tot profijt van den eygenaar en de afslag tot schade van de Huurder of gebruiker sal sijn. Jaarlijksche huur van binnenland en uitterdijk 101 gl. 5 St. en van de queller 75 gl. Koopsom van binnenland en uitterdijk 5.100 gl. en van de queller 1.500 car. gl.

Denzelfden dag werd ook de koopacte opgemaakt van den verkoop door Pieter Berends aan den Heer Alberda voor 2800 gl., doch geen quelder daar bij genoemd.

RA. L.c.3. 24 Mei 1793. Reinder Cornelis en Gepke Mindelts verkoopen aan Jacob Nannes en Aaltje Jeltens in gevolge koopconditien in dato Warffum 25 Jan. 1791 hunne Boerenplaatse, zijnde behuizinge en Vriesche Schuire, met enz. enz. en de Beklemminge van 72 ½ Jukken Land, huur aan de Hr. Raadsheer Lohman van 40 Jukken 120 c. gl. en 23 ½ Jukken, de E. Jacob Cornelis in eigendom toekomende, huur 70 c. gl., 10 st., nog 9 Jukken de E. Klaas Harms toekomende, huur 18 c.gl. en 7½ Jukken de kerk van Warffum toekomende, huur 19 gl. 15 St. Koopsom 6.400 c. gl.].

2. Kk. v. SYBOLT MEERTENS, landb. te Tinallinge, en ANJE GARMTS. (zie II.1.4.).

1. JACOB, landb. en collector te Tinallinge, *7 Oct. 1736 te Warffum, † 23 Nov. 1810 te Tinallinge, getr. 15 Juli 1764 aldaar met BARBARA EISSES van Tinallinge. (w.v. 10 kk. zie IV.8.).

[Zij was gedoopt 4 April 1783 te Tinallinge, na belijdenis van haar geloof te hebben gedaan en was van Doopsgezinde afkomst. Hare ouders, Eysse Waalkes van Baflo en Martjen Jans van Vliedorp trouwden 15 Dec. 1739 in de Vermaning der Mennonieten te Houwerzijl. Eysse Waalkes was een zoon van Waalke Eysses, zie *V.34.2. Martje Jans was eene dochter van Jan Eckes en Barber Heerkes, die hertrouwde met Jacob Hayes van Hoogte. Jan Eckes, zoon van Ecke Jans, kleinzoon van Jan Jacobs, allen landbouwer te Houwerzijl, later de familie Rietema.

R.A. XLVIII.b.1. 22 Juny 1764. Huwelijkscontract tusschen Jacob Sijbolts en Barbera

III.2

Eysses. Aan Bruidegomssijde Sijbolt Meertens en Anje Garmts als vader en moeder, Garmt Sijbolts en Meerten Sijbolts als volle Broers en Grietje Sijbolts en Anje Sijbolts als volle susters, Cornelis Meertens als volle Oom en Crijn Derks als halve oom. Aan Bruijtszijde Eyse Waalkes en Martjen Jans als vader en moeder, Ekke Jans en Jacob Jans als volle ooms en Tonniske Simens als aangetrouwde moej, Elske Jacobs als halve moej.

RA. XLVI.k. 14 Mei 1754. Harmannus Krassink en Berent Jans, mede namens de mede erfgenamen, erfgenamen van Meyndert Geerts verkoopen aan Eyso Waalkes en Martjen Jans, egtelieden, de angearfde mandeelige Plaatse, enz. enz. met de beklemminge van 73 Jukken Landt, de Provincie toebehoorende, huur 109 gl., zooals Meindert Geerts, toen nog in leven, in 1734 aan de bovengenoemde koperen heeft verkogt voor 1.440 gl., waarvan 440 gl. is betaald op May 1739 en 100 gl. door de erfgenamen; de rest, 900 gl. blijft over het gekochte staan tegen 4 % rente.

Spanheim, Tinallinge, Warffum, Fol. 380. Derk Hindrix en Grietje gebruiken 73 jukken, de geregte helfte, en haar Dogter Anna Jansens wed. van Henric Jansen, getr. an Hendrik Jacobs gebruiken de andere helfte. A° 1667 de dogter Vree, getr. an Meindert Geerts. Huire 1632 *f* 164. 5, 1691 *f* 109.10.

12 Dec. 1659. Verkocht een collatie van de plaats, dewelke Hindrik Jacobs nu gebr. voor *f* 405.-.

Oct. 1773 wordt door de Staten van Stad Groningen en de Ommelanden verkocht 73 Jukken behuisde Landen te Tinallinge, soo Eise Waalkes en vrouw gebruiken, 's jaars voor *f* 109.10. Koopsom *f* 5.150.-.

A° 1807. Eisse Jacobs (Sijbolts) beklemde mejer van 73 Jukken land te Tinallinge, vaste huur *f* 109.10. Zie Prof. v. Winter, blz. 318.].

2. GARMT, *10 Maart 1738.

3. GRIETJE, *12 April 1739.

4. GARMT, *6 Nov. 1740.

5. GARMT, landb. op Italië te Ranum, *29 Sept. 1745, † 3 Jan. 1809 op Italië, getr. 28 Juni 1789 te Tinallinge met WILLEMTJE (Klaassens) KOLHORN, *1763 te Bellingeweer, † 30 Oct. 1831 te Ranum. (w.v. 1 k. zie IV.9.).

[Zij hertrouwde met Jacob (Abels) Vos en was eene dochter van Klaas Hiddes en Roelfke Willems.

R.A. XLVII.c.4. 30 Mei 1791. Willem Derks en zijne Ehevrouw Trijnje Gerrits verkoopen aan Garmt Sybolts en Willelme Klaassens hunne tot hiertoe zelf bewoonde Boerenplaats, Italien genaamd, staande en gelegen onder 't Cospel Ranum, enz. enz., voorts de vaste beklemming van 34 jukken landerijen, vaste huur 54 gl. Koopsom 2.228 c.gl.].

6. GRIETJE, *26 Mei 1747.

7. ANJE, *7 Sept. 1749, † 30 Jan. 1826 te Rasquert, getr. 9 Juli 1786 te Tinallinge met JAN (Lippes) SIERSEMA, landb. aldaar, *22 Aug. 1731 en † 4 Maart 1802 aldaar. (w.v. 2 kk. zie IV.10.).

[Jan (Lippes) Siersema was een zoon van Lippe Jans en Wypke Jans (1703-1743) en werd gedoopt in de Gereformeerde Kerk te Tinallinge op 14 April 1768. Hij deed toen tevens belijdenis van sijn geloof, sijnde gesproten uit Mennonieten ouderen. Hij was eerder getrouwd geweest met Marrechijs Gerrits, de weduwe van Ds. Johannes Pes-

III.2

man van Tinallinge, zie III.8.3. Zie ook Graftschriften in Stad en Lande, Tinallinge 5 en 9. Zie ook het familieregister Huizinga V.3.1.].

8. MEERTEN, landb. in Tinallinge, *6 Mei 1752, † 12 Nov. 1805 aldaar, getr. I. 11 Maart 1787 te Tinallinge met FOKELJE PIETERS, afkomstig van Winsum, † voor 23 Juni 1788. (w.v. geen kk.).

[Zij was eene dochter van Pieter Alderts, lb. op Ripperda te Winsum en Trientje Harms. Zij verkoopen hun aandeel in de nalatenschap van de ouders en teekenen voor ontvangst van het eerste termijn afkooppenningen 25 July 1787. Voor de 2de termijn op 23 Juni 1788 teekent Meerten Sijbolts, als boedelhouder van de nalatenschap van wijlen mijne ehevrouw Fokeltje Pieters, zie *V.36.1.].

getrouwd II. 13 Nov. 1791 te Tinallinge met SWAANTJE ENNES, *6 Nov. 1763 te Ranum, † 24 Dec. 1798 te Tinallinge. (w.v. 4 kk. zie IV.11.).

[Meerten Sybolts woonde op de ouderlijke boerderij ten Z. van Tinallinge. Zijne kinderen, evenals die van zijnen broer Jacob, namen in 1811 den naam Sijbolts aan als familienaam. Swaantje Ennes was eene dochter van Enne Jans, nà 1811 Enne (Jans) Huizing (1737-1812), lb. te Ranum, later wonende te Maarhuizen bij het Kerkhof; deze boerderij was afkomstig van zijne schoonouders. Enne Jans was getrouwd met Grietje Freerks (1736-1788), die weer eene dochter was van Freerk Eylkes, lb. te Maarhuizen en Grietje Derks (1699-1775): zie Graftschriften in Stad en Lande, Maarhuizen 21. Te Eenrum is op 24 Dec. 1731 attestatie afgegeven aan Jan Freerks van Ranum en Swaantje Ennes van Eenrum; zij zullen te Ranum zijn getrouwd en de ouders zijn van Enne Jans.

RA. XLVII.c.4. 20 Oct. 1791. Huwelijkscontract tusschen de Eersame Meerten Sybolts, zoon van wijlen Sybolt Meertens en Anje Garmts als Bruidegom en de Eerbare Jonge Dogter Swaantje Ennes, Dogter van de Schepper Enne Jans en wijlen Grietje Freerks als Bruid. Dedigslieden aan Bruidegomszijde de E. Collector Jacob Sybolts en Barbara Eysses, ehelieden en de E. Garmt Sybolts en Willemtje Clasen, ehel., als volle broeders en aangetrouwde zusters, en de E. Anje Sybolts geassisteert met haar Eheman Jan (Lippes) Syrtsema als volle zuster en zwager en aan des Bruidszijde zijn geweest de schepper Enne Jans als vader, de E. Jan Ennes als volle broeder, de E. Grietje Ennes en Menstje Ennes als volle zusters, nog de E. Gielje Freerks, wed. Jacob Tiddes ende E. Trijntje Freerks, wed. Oosting als volle moeijen.

GA. 587.455.71. 11 May 1731. Jacob Jans en Grietje Symens tot Maarhuizen verkoopen aan Frerik Aylkes ende Grietie Derkx woonagtig tot Wee, hare bewoonde plaatse met de beklemming van 87 Jucken Provincie Landt gelegen tot Maarhuizen, gerigt van Baflo. Koopsom 3.009 gl. 9 St. vaste huur 252 g. 6 st. Voor Jacob Jans en Grietje Symens zie *II.2.1. Volgens Spanheim woonden in 1670 op deze boerderij Joost Claasen en Aeltien. Hij hertrouwde in 1693 met Grietie Symens, die zelf later hertrouwde met Jacob Jans, zoon van Jan Remts en Eltje Jacobs, zie *V.36.4.

8 Juni 1779. Henricus Cleveringa, Geconstitueerde Rigter van Baflo, cum annexis, etc. certificeere dat persoonlijk voor mij zijn gecompareerd *Imo* Gielje Freriks, wedw. wijlen Cornelis Beerents, *2do* Trijntje Freriks, wed. wijlen Jan Oosting, *3tio* Grietje Freriks, geadsisteerd door haar Eheman Enne Jans, *4to* Eilke Freriks en *5to* Jacob Remges als ad actum divisorium voormond, Luitjen Remges sibbe en Berent Hammingh als vreemde voogden over de drie pupillen, soo hij Jacob Remges bij wijlen Menstje Freriks heeft geprocreeert, als repraesentanten van hun overleden moeder Menstje Freriks, te saemen als kinderen en erfgenamen van wijlen Grietje Derks, wed. wijlen Goytjen Rinnes van Maarhuizen, dewelke beleden een vaste en onherroepelijke erscheidinge met elkanderen gemaakt te hebben, enz. enz. *Imo* Gielje Freriks, wed. Cornelis Berents is te deele gevallen 1.952 car. gulden, 15 st. 3 d. soo deselve aan desen boedel schuldig was en tot egalisatie in contanten 1.516 Car. Gulden 19 st. en 1 dt.

III.2.8

Ten *2den* is aan Trijntjen Freriks, wed. Jan Oosting, te deel gevallen 3.455 car. Gulden 8 st., soo deselve aan dese boedel schuldig was en in contante penningen 14 car. Gulden 6 Stuiver en 4 duitent. Ten *3den* is aan Grietje Freerks, geassisteert als boven te deele gevallen 1.484 car. Gulden en 1 St., soo deselve aan desen boedel schuldig was, met een capitaal à 300 Car. gulden over de Potbakkerij te Obergum en tot egalisatie in contante penningen 1.685 car. gl. 13 St. en 4 dt. Ten *4den* is aan Eilke Freriks te deele gevallen 3.469 car. gulden 14 st. 4 dt., soo deselve als copier der plaatse met annexen nog aan desen boedel schuldig was. Ten *5den* is aan Jacob Remges en consorten in qlte als boven te deele gevallen 1.519 car. gulden 10 St. soo hij Jacob Remges selve aan deesen boedel schuldig was, waarvan op heden een verzegeling aan de pupillen is afgegeven. Nog een obligatie ten laste van Eilke Freriks en Elisabeth Pieters, Ehelieden, groot 1.455 car. Gulden 10 st., vermeerderd met egalisatie penningen ter summa van 494 Car. gulden 14 st. en 4 d. echter vergroot sijnde met eenige bijkomende renten en verkofte lijfstoebehooren ter somma 76 gl. 10 st. Jacob Remges geeft een verzegelde rentebrief af aan de voogden à 2.020 Car. Gl. 10 st. en 4 d. Mandeelig wordt nog gehouden 26¼ Jukken Land bij Eilke Freriks en Lysabet Pieters, Ehelieden voornoemd, onder een vaste onopzegbare beklemming wordende gebruikt voor een jaarlijksche huur van 92 car. gl. en 15 st., en nog de halvescheid van 1/32ste portie in een smakschip, de Waakzaamheid genaamd, wordende thans door schipper Harm Pieters bevaren.

R.A. XXVII.3. 1 Juli 1776. Voor Henricus Cleveringa, Rigter van Baflo, com. annexis, De E. Gielje Freerks en Ehemann Cornelis Berents, de E. Trijntje Freerks, de E. Grietje Freerks en Ehemann Enne Jans, beneffens de E. Eylke Freerks en Lizabeth Pieters, Eheluiden, nog de E. Jacob Remges als tot deesen voormond, Luitjen Remges sibbe en de E. Berent Hamming als vreemde voogden over de onmondige kinderen van Jacob Remges bij wijlen Menstje Freerks als kinderen en kindskinderen van wijlen Grietje Derx en wijlen Freerk Eylkes, verkoopen aan Eylke Freerks en Lizabeth Pieters de ouderlijke buitenplaatse, staande en gelegen tot Maarhuizen met het gebruik van 87 Jukken en 15 Roeden land (en hebbende an de Heer J. G. Geertsema als deselve van dese Provincie hebbende aangehandelt 252 Car. gl. 6 st. huire gedaan). Deze buiten Plaatse en Landerijen daar onder gehorig is verkogt met alle lusten en lasten in voegen door wijlen Grietje Derx laatselijk is bewoond geweest en gebruikt en thans door de koperen is aangevaard met uitdrukkelijke voorwaarde dat de gemoveerde questie van de Heer eigenaar opsigtelijk de gedaene opsage alleenlijk voor rekening en verantwoording van den copier is verbleven. Verder nog het gebruik van een Juk Land met een Heemstede, huur aan J. Siersema als eigenaar 9 Car. gulden.

Voorts is door de copiers in deesen Coop mede bedongen de vaste beklemminge van 26½ Jukken Land, sullende jaarlijx an de vercooperen als eigenaren 92 car. gl. 15 st. tot vaste huire doen en nooijt in huire verhoogt of verlaagt, nog opgezegd kunnen worden en de copier van de sesjarige geschenken vrij zijn. Koopsom 6.500 Car. gl.

Jacob Clasen en Vrouke Clasen, de kinderen uit het tweede huwelijk van Grietje Derx, n.l. met Claas Gerrits, schijnen dus voor de moeder te zijn overleden, aangezien ze niet bij de scheiding van moeders nalatenschap worden genoemd. De ouders van Freerk Eylkes waren Eylke Jans en Menstje Cornelis, lb. te Leens, grootmoeder Trijntje Jacobs.

R.A. XLVI.a**. 26 Maay 1739. Volgens het Staatboek van Spanheim: Claas Jansen en Aeltjen gebr. 54 j., A° 1643 Ecke Abels, A° 1682 Tonnis Harms en Epke. A° 1694 Aylke Jans en Mensje Cornelis, A° 1717 Pieter Lammerts en Geeske Aylkes en 1725 Geertje Aylkes, A° 1737 Enne Aylkes en Anje Freriks, A° 1760 Geert Tammes en Aaltje Ennes, A° 1797 Enne Geerts en Geertje Harms, daarna Geert (Ennes) Tammens Eipke (Tammo's) van Slooten, vervolgens Adam Tebbens, daarna diens kleinzoon Hendericus Warendorp Toringa, vervolgens Jacob Sybrand Bruins, thans zijn schoonzoon en dochter H. J. Bos en Heilina S. Bruins, zie IX.1071.1.

R.A. XLII.e. 18 Aug. 1760. Freerk Luitjens voormond, Eysse Jacobs sibbevoogd en Geutjen Rinnes vreemde voogd over de minderjarige kinderen van Enne Eylkes en Anje Freerks, verkoopen de plaats te Leens, groot 69 jukken, waarvan 54 jukken Provincie-

III.2.8

land, doende 162 gl vaste huur en 15 jukken Praebende land, doende 50 gl. vaste huur met nog een heemstede voor 2.770 gl. aan Geert Tammes en Aaltje Ennes.

Grietje Derks was afkomstig van Huizinge, vandaar misschien de familienaam van haar zoon Eilke (Freerks) Huizinga en van haar schoonzoon Enne (Jans) Huizing. 27 Marty, 3 en 10 April 1729 werd in de Gereformeerde Kerk te Huizinge gekondigd het huwelijk van Frerick Aylkes van Whee en Grietje Derks van Huizinge en van Cornelis Aylkes van Whee en Leuchien Derks van Huizinge, Remonstranten. Deze toevoeging Remonstranten wil zeggen dat zij behoorden tot de vrijzinnige richtingen onder de Doopsgezinden, in tegenstelling met de Oude Vlamingen, de meer conservatieve richting.

De broer Jan Eylkes was vermaner, leeraar, der Doopsgezinden te Leens, landbouwer op Douwen, (thans familie Bolt), zie *V.39.3. Leuchien (Luukje) Derks hertrouwde met Eysse Jacobs, genoemd in de acte van 18 Aug. als sibbevoogd, landbouwer te Wehe, de stamvader der familie van Kampen.

Grietje Derks overleed, als weduwe van Goitjen Rinnes, 2 Nov. 1775, te Maarhuizen op de boerderij bij het kerkhof, doch zij moet ook getrouwd zijn geweest met Claas Geryts, want volgens een acte van 6 May 1768, Gerigt van Eenrum, leent Grietje Derx, wed. Goitjen Rinnes in 't carspel Maarhuizen, 350 gl. van Garbrant Gerrijts, voormond Wijkpe Jacobs, sibbevoogt en Heepke Sywerts, vreemde voogt, over Jacob Clasen en Vrouke Clasen, hare minderjarige pupillen, bij wijlen Claas Gerrijts. (Heepke Sywerts was lb. op Fraylemaheerd, Eenrum). Van Freerk Eylkes zijn bekend: Menstje Freerks getrouwd met Jacob Remges, zie V.48.5. Grietje Freerks getrouwd met Enne Jans, zie hier boven. Trijntje Freerks getrouwd met Jan Oosting, Gielje Freerks, getrouwd als wed. van Cornelis Berents, 23 Oct. 1784 met Jacob Tiddes van Maarhuizen en Eilke Freerks Huizinga, getrouwd eerst met Lisabet Pieters Til en daarna met Gesina Bolt, weduwe van Claas Wyrsema, zie *VI.95.3.

Cornelis Berents verkoopt zijne boerderij op Douwen, gem. Leens, aan Jan Hansen en Hillechijn Mennes en ontvangt het laatste termijn van de koopsom 30 April 1770 van de voogden van de kinderen van Metje Emes en Garnt Isebrants.

R.A. XLVI.a**. 26 Martij 1739. Huwelijkscontract tusschen Jan Ailkes en Geertruit Hendrijks. Aan Bruidegomssijde Geert Jans en Trijnie Jacobs als stiefgrootvader en echte grootmoeder, Jacob Willems als oom, Eltie Jans en Anie Jans Ehelieden als aangehylkte oom en volle moeye, met noch de E Albert Willems als oom. En aan de zijde van de Bruidt zijn geweest Grietie Cornelis als moeder en Geertruit Michiels als grootmoeder, Albert Cornelis als oom, Symen Cornelis en Lubbert Jans als voogden over de Bruidt en nog Haye Hendrijks als Broeder.

Daar Anie Jans in de acte voorkomt als volle moeye, van vaderskant, heeft de vader dus Ajlke Jans geheeten, getr. met Menstje Cornelis, zie het voorgaande.

28 April 1713. Voor Marten Andries Meekhof. De Eerbr. Hindr. Jacobs en Jouke Jansen Korlingh, Ehelieden tot Warfhuizen verkopen aan de Eerbr. Geert Jans en Trijntje Jacobs, Ehelieden op Garstmaheem seekere twee Jucken Landt onder de Klockenslagh van Wee gelegen, alwaer de Heerenwegh ten Noorden en Westen en ten Oosten en Suiden het Kercke en Pastorie Landt is gelegen. Koopsom 150 gl.

2 Maart 1748. Jan Pauwels van Wehe en Zuirdijk, etc. Geconstitueerde Redger, certifieere dat voor mij Persoonelijk sijn gecompareert de E. Obel Pel en de E. Jan Derks in qlte als gebeneficioneere Erfgenamen van wijlen Geert Jans in Leven woonagtig tot Wee op Garsteheem, dewelke beleden en bekenden kragt deses verkoft en in waaren Eigendom overgedragen te hebben aan de Hoog Welgebooren Heer Luidolph Tjarda van Starckenborgh en de Hooggebooren Mevrouw Cecilia Tjaarda van Starckenborgh, gebooren Rengers, Heer en Vrouw van Wee, etc. dewelken ten dien Eynde mede voor mij sijn gecompareert der Verkooperen in qlte, seker twee jucken Landt, gelegen onder de Clockeslag van Wee, hebbende tot naaste swetten, ten Noorden de Heerewegh, ten Oosten de Kerk van Wee, ten Zuiden Peter Louwes meyerwijse, ten Westen de Heerewegh, Koopsom vijf en taggentig Car. gl. 10 st.

Geert Jans en Trijntje Jacobs, de koopers in 1713, wonende op Garstmaheem, leefden nog in 1739, want toen waren ze aanwezig als stiefgrootvader en volle grootmoeder bij het

III.2.8

huwelijkscontract van Jan Ajlkes en Geertruit Hendriks. Geert Jans, aanwezig bij het opmaken van het huwelijkscontract tusschen Tamme Geerts en Bouke Jacobs (zie VI.65.5) zal vermoedelijk niet dezelfde zijn, want dan zou Trientje Jacobs daar ook bij aanwezig geweest zijn of bij verhindering, toch waarschijnlijk vermeld zijn geworden.

R.A. XLVI.c.1. 1 Nov. 1770. De Heer H. Scholtens en Mejuffrouw Maria Clara Rosce te Groningen ten eenre En de E. Geert Tammes en Aaltjen Ennes, Ehelieden ter andere zijde. Dewelke bekenden en beleden, onderlinge, en ter voorkominge van Procedures in der minne met elkanderen geconventeert te sijn nopens het beklemregt *Imo* van sodaene 54 Jukken Landen in name, als de tweede comparanten tot Leens onder hunne behuisinge daar op staande dusverre van de Provincie voor een Jaarlijksche huire à 162 gl. in gebruik hebben gehad, waarvan den eygendom door de eerste comparanten thans van de Provincie is aangekocht, *2de* van sodaene 8 en $\frac{3}{4}$ Jukken Land in naeme, mede te Leens gelegen, waarvan zij tweede comparanten reeds van de eerste als eigenaren de beklemminge onder jaarlijksche huire à 35 car. gulden hadden aangehandelt volgens koop en aankomstbrief à dato 17 Oct. 1766. Welke versegelinge hier door gemortificeert is in voege na beschreven.

Eerstelijk verklaren sij eerste comparanten mits desen te concedeeeren, cedeeren en transporteeren aan de tweede comparanten de vaste onopzegbare beklemminge van al de voorschreven Twie en sestig en drie vieren deel Jukken Land, egter soo groot en kleyn als sij die reeds gebruiken, om deselve nu voortaan in genere onder hunne plaatse als beklemd meyeren dusdanig te gebruiken, dat sij eerste comparanten eigenaren deze landerijen nimmer sullen kunnen opseggen, nog immermeer eenige vermeerderinge van huire ofte sesjarige geschenken daarvan sullen kunnen praetendeeren. Daarentegen namen sij tweede comparanten aan, en verbonden sich mits desen om onder de geconcentreerde voorwaarden, van alle dese landeryen in genere van nu voortaan jaarlijks (in plaatse van 197 car. gulden), 217 car. gl. huire te betalen, waarvan het eerste Jaar huire na voorschreven conditien verschenen sal sijn op Midwinter 1771, en soo vervolgens van Jaar tot Jaar sullende ook nimmermeer eenige verminderinge van huire kunnen of mogen praetendeeren; Voorts nemen deselve aan, om alle ordinaire en extra ordinaire landes lasten te dragen, (exemt die van buitengewone verswaringe van dijk, welke soo onverhoopt mogte voorvallen, de eerste comparanten verklaarden ten hunnen laste te sullen sijn), alsmede om in cas van verkoop ofte transport alsdan het geschenk na Landrechten en Staatsresolutien te betalen; met welke conventie de wederzijdsche comparanten ten vollen vredig verklaarden te sijn, alwaaromme, ter nakoming alle hunne wedersijds hebbende en verkrijgende goederen ten eersten instantie verbonden aan de parate reale executie van alle Hoge en Lage Regten ende Gerigten, met renunciatie aan alle tegenstrijdige exceptien.

Bij verschillende verkoopingingen werden door de Provincie de in haar bezit zijnde eigendommen, van de oorspronkelijk door de kloosters bezeten landerijen, verkocht. De huur was telkens met 6 jaren verlengd en voor het aanvaarden van 6 nieuwe huurjaren werd oorspronkelijk een 6-jarig geschenk gegeven, soms over die 6 jaren te verdeelen. Langzamerhand werd dat 6-jarig geschenk afgeschafft, tenminste bij de provincie, hoewel er ook nu altijd nog eigendommen voorkomen, waarbij een 6-jarig geschenk wordt gegeven.

Ook was het bij de provincie gewoonte om telkens aan den meijer opnieuw voor 6 jaren te verhuren, zonder ooit de huur op te zeggen, misschien enkele bijzondere gevallen buitengesloten.

Door dat telkens verlengen, zonder geschenk, was langzamerhand de meening ontstaan, dat het vaste beklemmingen waren geworden, tenminste de beklemd meiers dachten er zoo over, maar de nieuwe koopers, dus de landheeren, dachten er anders over; die waren de meening toegedaan, dat na ommekomst der 6 huurjaren, wel opzegging kon plaats hebben. Vandaar die minnelijke schikking om procedeeeren te voorkomen, tusschen het echtpaar Scholtens en Geert Tammes en vrouw Aaltjen Ennes. Voor dergelijke onderlinge overeenkomsten, zie ook *V.49.6.

Geheel anders ging het met een eigendom, gekocht in 1769 door raadsheer van Hoorn;

III.3

een provincieboerderij, groot 100 deimt behuisd land te Nieuwolda en Oostwolderhamrik, in beklemming in gebruik bij Abel Derks kinderen, huur f 301.10, koopsom f 20.100.-, dus wanneer de huur niet opgezegd mocht worden, werd eene lage rente gemaakt. Zie Beklemregt en Stadsmeierregt, door Mr. A. S. de Blécourt, Tekst blz. 60.

De heer van Hoom zei dus de huur op, Abel Derks kinderen namen daar geen genoegen mee en het werd een proces. De volle raad van Groningen (de competente rechter, o.a. voor het Wold- en Klei-Oldambt), confirmeerde 5 Juni 1772 het opzeggingsmandaat. Luitenant en Hoofdmannen van Stad en Lande reformeerden in appel die sententie op 30 Dec. 1782 met compensatie van kosten en verhooging van de huur overeenkomstig eenen door den mejer in 1738 niet aanvaardten nieuwen vasten beklembrief. In revisie reformeerden Luitenant en Hoofdmannen deze sententie op 26 Febr. 1787 en moesten Abel Derks kinderen dientengevolge het land verlaten.

Intusschen lekte uit, dat een familielid enkele machinaties had uitgevoerd, waardoor niet alle Hoofdmannen hadden gestemd, wat noodig was om het vonnis rechtsgeldig te maken en daarom vond de Hoofdmannenkamer goed andersom te beslissen, dus ten voordeele van Abel Derks kinderen. Maar na nog een nadere uiteenzetting werd op 27 Febr. 1787 weer andersom beslist, zoodat in 2 dagen, 3 arresten het een het ander vernietigde. Abel Derks kinderen lieten het er niet bij zitten en gingen in groot revies, dat echter niet doorgezet werd, omdat na herhaalde (14) comparities, de Hoofdmannenkamer eene schikking tusschen partijen wist te bewerken. De huur werd van 301 gl. 10 st. gebracht op 540 gl. Zie ook Mr. H. O. Feith, Groninger Beklemregt, Tweede Deel blz. 61 ev.

Door Abel Derks en Geertien Hiddes, Prov. meyers van 48 deimten, 11 3/8 deimten 32 Roeden, alsmede 45½ deimten, allen beklemden Prov. landen onder Nieuwolda, sijnde vertoont, dat van de laatste post à 45½ deimt, doende 3 Gl. p. deimt, in den jare 1727 van ieder gras 50 Gl. beklempenn. an de Prov. c. heeft voldaan, so soude versoecken, dat van dese plaatse een vaste beklembrief mogte bekomen, onder voldoeninge van nog een half jaar huire geschenk, hetwelke de Heeren Gecom.den deselve, onder U Ed. Mo. Welbehagen, souden kunnen accorderen, mits voldoende een geheel jaar huire geschenk; en des jaars van dese 45½ gras, van ieder gras vier gl. huire betalende.

Het verzoek van Abel Dercks en Geertien Hitties is ingediend 28 Febr. 1738. Vermoedelijk was het de bedoeling van Abel Dercks om de niet verhoogbaarheid en onopzegbaarheid vast te stellen. De zaak is afgesprongen.

Uit de jaarboeken van Spanheim.

Derk Fokkes wed. Anje Abels, met Taake Gerrits wed. Hie Tammes 53 deimten oud en 33 deimten 8 R. nieuw land.

1722 Gregory aanvangende ses jaar lang yder deimt van 't Oude voor 3 daalders en 't deimt van 't nieuwe voor dry gulden, te samen 337.10. nu in plaats van Derk Fokkes wed., Abel Derx vrijgesel.

A° 1728. 88½ d. voor 265 gl. 10 st.

Geeft voor de beklemming 2.275 gl.

Derk Fokkes en Anje Abels zullen de ouders van Abel Dercks zijn geweest.

Men zou de volgende vraag kunnen stellen. Wat was de bedoeling van het betalen van die 2.275 gl. voor overname door Abel Dercks van 45½ gras à 50 gl. per gras, waarop hij bij zijn aanvraag om een beklembrief wijst? Was dat alleen voor overname van een 6-jarige huur? Bij overname van een zesjarige huur werd een geschenk gegeven, soms ook de waarde van de behuizing, maar zelden komt men een koopprijs van de huur tegen, bij overname van de Provincie. Ook toen reeds zal het de bedoeling zijn geweest, dat de huur voor meerdere jaren zou gelden.].

3. Kk. v. GRIETJE MEERTENS en JACOB JANS, lb. op Wabkumaheerd, te Breede, (zie II.1.5.).

1. MEERTEN, *12 Febr. 1735, jong overleden.

III.4

2. GEERTRUID, *20 Maart 1736, gedoopt 24 Maart, † 9 Juli 1811 te Warffum, getr. I. 17 Sept. 1758 te Usquert met NANNE JANS, landb. op Nieuwe Laan te Usquert, *2 Oct. 1712 aldaar, † voor 1768. (w.v. 8 kk. zie IV.12.).

getrouwd II. 24 April 1768 te Usquert met JACOB CORNELLIS (zie III.1.7), landb. op Nieuwe Laan, *25 Sept. 1746 op Wabkumaheerd te Breede, † 24 Juli 1811 te Warffum. (w.v. 8 kk. zie bij den vader IV.6.).

[Nanne Jans was een zoon van Jan Nannes, lb. op Nieuwe Laan en Hijckjen Eyses; een andere zoon van dit echtpaar was Eyse Jans, de stamvader der familie Elings, zie *III.1.4.

28 Juni 1663 trouwden te Usquert de E. Sicke Wolters op de Nije Laan en de Deughtsame Weefke Tymens op den Ham; zij hertrouwde 26 Juli 1669 met Nanne Timons van Oldenklooster. De handtekening van Nanne Jans komt voor op de acte waarbij Anje Jacobs, wed. Derk Krijns, hare boerderij verkoopt aan Meerten Derks en Grietien Alberts op 20 Febr. 1741, zie Bijlage XI.

R.A. LI.b .1. 21 Juny 1757. Eise Jans, Claas Jans, Roelf Tjaarts en Weefke Jans Egtel., Pieter Bartels, Jacob Melles en Grietje Jans, Egtel., benefens Jan Cornellis voormont, Evert Willems sibbe en Jan Ebels als vreemde voogden over de onmondige kinderen van Evert Willems bij wijlen Sieke Jans, Gesamentlijke Erfgenamen van wijlen Jan Nannes, verkoopen aan Nanne Jans haar mandielige Plaatse staande en gelegen tot Usquert, de nieuwe Laan genaamt met huisgeraad, levende have en eenige boerengereedschappen, met de beklemming van 75 Jukken plus minus soo binnen als uiterdijx Lant, benefens de quelder, doende tot huire Jaarliyx 284 gl., 15 st., welke Eigendom de Provintie is competente. Koopsom 4.050 gl. en ses ooijlammeren.]

3. JAN, *24 Mei 1739. Klein overleden.

4. JAN, *10 Juli 1740. Klein overleden.

5. ANJE, *7 Oct. 1742. Klein overleden.

4. Kk. v. CRIJN DERKS, landb. eerst op Lutje Marna te Rasquert, daarna op Bekemaheerd te Warffum en AAFKE ALBERTS. (zie II.1.7.).

1. DERK, *5 Aug. 1736 op Lutje Marna. Klein overleden.

2. ALBERT, *15 Juni 1738 op Lutje Marna. Klein overleden.

3. JACOB, landb. en wedman te Warffum, *23 Sept. 1740 op Bekemaheerd, † 22 Juni 1809 te Warffum, getr. 2 Juli 1773 aldaar met AUKE (Jacobs) RITZEMA, *voor 1750 te Pieterburen, † voor 1789 te Warffum. (w.v. 5 kk. zie IV.13.).

[In het overlijdensregister van Warffum komt voor 22 Juni 1809 dat is overleden Jacob Crijns, wedman; zijn zoon trouwt als Jacob Jacobs met Eltje Tjaards in 1811. Na 1811 hebben de kinderen van Jacob Crijns den naam Ritzema, ze hebben dus dien van hunne moeder aangenomen. Zij was eene dochter van Jacob (Jans) Ritzema, lb. en wedman te Pieterburen en Grietje (Nannes) Fylands, zie verder *III.5.6.]

III.4

4. MARTJE, *7 Oct. 1742 op Bekemaheerd, † 2 Juni 1834 te Warffum, getr. I. 26 Mei 1770 aldaar met SJABBE JANS, landb. op de Bult, te Warffum, leeft nog in 1786. (w.v. geen kk.).

getr. II. 17 Juli 1791 te Warffum met KLAAS (Jans) VISSCHER, landb. op de Bult, *1760, † 25 Mei 1836 aldaar. (w.v. geen kk.).

[Sjabbe Jans en Martje Crijns komen in 1786 voor als dedigslieden bij het huwelijkscontract tusschen Derk Crijns en Anje Ritzes, zie bijlage XXI; het huwelijkscontract tusschen Klaas Jans en Martje Crijns bevindt zich op Bekemaheerd; dedigslieden aan bruidegomszijde o.a. Auke Cornelus als moeder en Garnt Thies als stiefvader, aan bruidszijde o.a. Aafke Alberts, weduwe Crijn Derks als moeder].

5. LOURENTS, *2 Mei 1745, † 28 April 1784.

6. ANJE, *19 Nov. 1747, getr. 10 Dec. 1769 te Warffum met JAN (Fokkes) SWAAGMAN, schoolmeester en collector te Warffum, *1739, † 11 Juli 1811 aldaar. (w.v. 4 kk. zie IV.14.).

[Jan (Fokkes) Swaagman was een zoon van Focke (Jans) Swaagman, en Elisabeth (Gerrits) Allershoff; in 1694 komen te Warffum met attestatie van Groningen de collector Gerryt Allershoff en Maria Hayens; zie Graftschriften in Stad en Lande, Warffum 35.

Focke (Jans) Swaagman, weduwn. van Aaltje Jacobs, eerder weduwe van Waslander, komt in 1733 met attestatie te Warffum, zoon van Jan Fopkens, schoolmeester te Kleine Meer, *1662 te Groningen, getrouwd 11 Dec. 1686 met Lutgertien Jans, kleinzoon van Fopke Fockens, zie *VII.48.3.].

7. GRIETJE, *13 Maart 1750, jong overleden.

8. GEERTRUID, *28 Maart 1753, jong overleden.

9. AAFKE, *26 Oct. 1755, jong overleden.

10. DERK, landb. op Bekemaheerd, *15 Oct. 1758, † 1 Oct. 1833 te Warffum, getr. 2 Juli 1786 aldaar met ANJE RITZES (zie IV.1.5.), *5 April 1765 op Helwerd, Usquert, † 4 Juni 1821 te Warffum. (w.v. 2 kk. zie IV.15.).

[Derk Crijns kiest zich in 1811 den naam Bekema; het huwelijkscontract tusschen Derk Crijns en Anje Ritzes bevindt zich op Bekemaheerd en volgt als Bijlage XXI. In het Gerigtsprothocol van Warffum, R.A. L.c. komt op 6 Juli 1780 voor de acte, waarbij vrouwe Aafke Alberts, weduwe wijlen Crijn Derks verkoopt aan haren zoon en schoondogter Derk Crijns en Anje Ritzes, Ehelieden, harer verkopersche Plaatse Obekumaheert genaamd, zijnde eene Behuizinge met een Groninger schuire en agterhuis, met dorschblok, karmmolen, enz. enz. met hoven, hegen, geboomte en plantagien, zooals op het Heem en het Land zijn staande, gene exemt, met de Beklemminge van vijf en zeventig jukken Land, zooals door de verkopersche is bewoond en gebruikt geweest en zoo als kan worden verdedigd, toebehoorende de kerk van Warffum, doende jaarlijks tot huure 168 guldens en 15 stuivers, met alle de vrugten zooals tegenwoordig op het land worden gevonden. En zulks verkoft voor de somma van vijfduizend guldens. Verders zijn gecompereerd de wedman Jacob Crijns en Auke (Jacobs) Ritsema, Ehel., de collector Jan Swaagman en Anje Crijns, Ehel., de E. Sjabbe Jans en Martje Crijns, Ehel., als naastbestaanden van de ver-

III.5.2

kopersche en koper, die deze koop en verdere conditien hierboven gemelt mee hebben geaccepteerd, goedgekeurd en bekrachtigt. Verleden voor Jan van Bolhuis, Rigter van Warffum. Door Crijn Derks en Aafke Alberts werd in 1740 voor deze boerderij betaald 2.200 guldens aan Cornelis Luyrts en Cons. In 1709 behoorde tot de meiers van de kerk Luyrt Rijckels, terwijl in het Staatboek voorkomt in 1656 de volgende aantekening:

Jacob Egberts op Obekumaheerd gebruyckt 77 ½ jucken bij sijn huys, 5 jucken in die Westervalge tegens zijn wringe over, 18 Jucken op Warfumermieden, en in Rasquerder Hamrick, 't samen een hondert en een halff juck groot en onder sijn behuysinge beklemt volgens contract op den 8 July 1645. Dit lant is hem weder verhuurt ses jaren lanck, anvangende op Gregory 1656 yder Juck voor dardehalff daler jaerlix, en een Jaar huyr te geschenk voor die ses Jaren, het geschenk op hier naest volgende particuliere rekeninge te betalen].

5. Kk. v. MEERTEN DERKS, landb. te Warffum en GRIETJE ALBERTS. (zie II.1.8.).

1. MARTJE, *4 Dec. 1740, klein overleden.

2. MARTJE, *17 Dec. 1741, † 27 Oct. 1810 op Hoogte, Vliedorp, getr. 20 Nov. 1762 te Warffum met ARIJS PIETERS, landb. op De Hoogte, Vliedorp, *26 Juli 1739 te Westeremden, † 18 Maart 1801 op De Hoogte. (w.v. 1 k.zie IV.16.).

[Arijs Pieters was een zoon van Pieter Jacobs, lb. op de Zuidpool te Usquert, en Geertruid Arijs, eerst wonende te Westeremden, waar hij mulder schijnt geweest te zijn. Vandaar vermoedelijk in 1811 de familienaam Mulder van sommige afstammelingen. De eerste 2 kinderen zijn te Westeremden gedoopt, terwijl 23 Juli 1713 werd gedoopt Jacob, zoon van Peter Jacobs Mulder en Grietje Jans. Verder Martjen, *19 April 1736 en Arijs, *26 July 1739, kinderen van Peter Jacobs en Geertruid Arijs.

R.A. L.1.b. 4 Juni 1768. Acte waarbij Martjen Pieters en Sent Tonny's, Arijs Pieters en Martjen Meertens, Jacob Pieters en Lukkedina Jacobs, Geeske Pieters en Wybe Derks, Trijnje Pieters en Jacob Jans, kinderen van Peter Jacobs en Geertruid Aris, verkoopen aan Jacob Peters en Lukkedina Jacobs hun ouderlijke boerenplaats, groot 77 juk binnenland, uiterdijk en queller, huur 254 gulden 2 stuiver voor 9.883 gulden en 4 stuiver.

Onder de stukken van de Hooge Justitiekamer van Stad en Lande, in het Rijksarchief te Groningen, R.A.II. w.w.1. is ook het huwelijkscontract tusschen de E. Jacob Pieters, zoon van wijlen Pieter Jacobs bij wijlen Geertruid Aris en de E. Lutgerdina Jacobs, Doghter van wijlen Jacob Wypkes en wijlen Jantien Pieters, 19 April 1764. Dedigsliden aan Bruidegomszijde de E. Aris Pieters als Broeder en de E. Marrien Meertens als angetrouwde suster, de E. Sens Tonnis als angetrouwde Broeder en de E. Martien Pieters als suster, de E. Geeske Pieters als suster en de E. Trijntje Pieters meede als suster en an des Bruidssijde de E. Wypke Jacobs als Broeder en de E. Trijntje Hindriks als angetrouwde suster, de E. Pieter Jacobs als Broeder en de E. Isebrant Claasen en de E. Grietje Jacobs, de E. Derk Gerrits en de E. Anje Jacobs, de E. Pieter Joesten en de E. IJtie Jacobs, de E. Jan Coens en de E. Evertien Jacobs, ook nog de E. Pieter Joesten beneevens de schepper Pieter Jeltens als voorstanderen over de minderjarige kinderen van wijlen Scheltien Jacobs bij Harke Jacobs. Gedaan en beleden ten huize van Pieter Jacobs onder Witte Wyrum.

Deze familie heeft ongetwijfeld veel langer in die omgeving gewoond, want in 1681 komt reeds op de Monsterrol van Landdagscomparanten voor, dus als eigenerfde, Wypke Jacobs te Ten Post, de grootvader van Lutgerdina Jacobs. Jacob Wypkes, lb. te Ten Post was een zoon van Wypke Jacobs en Anje Jacobs, zie Graftschriften in Stad en Lande, Wittewierum 10 en 11.

III.5

Jantien Pieters was eene dochter van Pieter Meinderts, lb. op Anningaheerd te Warffum in de Zuiderhorn en van Grietje Berents. Zie Grafchriften in Stad en Lande, Warffum 13 en 17.

In de Warffumer Zuiderhorn liggen de boerderijen 't Schathuis, vroeger Asingaborg, daarvan afgeleid Asingaheerd en de Anningaheerd. Beide boerderijen behoorden aan de Ommelanden; de meijers moesten dus hun jaarlijksche huur betalen aan het Ommelander comptoir en nu schijnt een der rentmeesters de Anningaheerd te hebben verward met de oude naam van het Schathuis, n.l. Asingaheerd. De Ommelanden hadden in 1701 de borg met landerijen en rechten aangekocht van de familie Trip, en de borg laten afbreken in 1702, zoodat alleen het Schathuis bleef staan. Volgens zijn grafzerk overleed Pieter Meinderts 28 Junius 1747 op de Anningaheerd, opgevolgd door zijn zoon Albert Pieters, getrouwd met Aaltjen Broeijls en hertrouwd met Hinderijka Reuring, zie *V.29.5.

R.A. LI.b. 26 Mei 1764. Huwelijkscontract tusschen de E. Wybe Derks en de E. Geeske Pieters. Dedigslieden aan Bruidegomszijde de E. Tjark Derks als Broeder en de E. Mindelt Melis als voormond, de E. Jurien Tjarks als oom en sibbevoogd en de E. Leu Berents als vreemde voogd over den Bruidegom, de E. Klaas Mindelts en Symenje Wybes, Ehel. als angetrouwde oom en volle moy, de E. Mindelt Wybes als oom en an de Bruidssijde de E. Cents Tonnyns en Martien Peters, Ehel. als swager en volle suster, de E. Arys Peters en Martjen Meertens als volle Broeder en snaarsche, de E. Jacob Peters en Lutgerdina Jacobs, Ehel. als volle Broeder en snaarsche, de E. Trijnje Peters als volle suster, de E. Luitjen Tiesen en Dieuwerke Tammes, Ehel., als angetrouwde halve oom en halve moij. Zie verder *V.38.1.

Zuidpool was eene kloosterboerderij; Spanheim heeft aangeteekend: Rottum, Fol. 165. Usquert. Jan Cornelis en Anna gebr. 17 Jucken en 9 roeden binnendijx ende 49 $\frac{1}{4}$ Jucken en 36 roeden buitendijx, behalve Dijk en Dijkstal binnen en buiten, na de nieuwe Uitwijsing der Meetcedul groot 5 Jucken onder voorsch. 49 Jucken begrepen, so eerst A° 1635 in huire sijn gebragt. A° 1635 Pieter Claassen en Trijne, A° 1678 Claas Claassen en Frouwke, A° 1659 na de nieuwe mate groot 91 $\frac{1}{2}$ jucken 29 roeden, waarvan 18 $\frac{1}{2}$ juck en 28 roeden binnendijx, 55 juck 66 roeden tusschen beide dijken en 17 $\frac{3}{4}$ juck buiten de Kadijk.

In 1852 werd de boerderij aan den ouden dijk afgebroken; een steen in den achtergevel van de nieuwe boerderij aan den grindweg van Usquert naar Uithuizen houdt dit in herinnering. Het opschrift luidt als volge:

Deez steen herinnere 't nageslacht,

'k Ben hier van d'ouden dijk gebracht

Als schooner stand van d' eigenaar.

Mijn zuster Noordpool ook vermeld,

Werd van den ouden dijk versted

Meer Noordwaarts, om bedrijfs welvaaren.

Bij deze verplaatsing zijn de namen Zuid- en Noordpool ontstaan; Noordpool is de polderplaats op hetzelfde bedrijf.

Oct. 1772. Door de Staten van Stad Groningen en Ommelanden wordt verkocht 125 Jucken 15 Roeden behuisde Landen te Usquert, waaronder 47 en $\frac{3}{4}$ Jucken queller, soo Jacob Pieters en vrouw gebruiken, 's Jaars voor f 254.- koper Cassier Aikema, in qlte. voor f 13.025.-].

3. DERK, *26 Jan. 1744, klein overleden.

4. ALBERT, *27 Jan. 1744, klein overleden.

5. DERK, lb. te Warffum, *18 Sept. 1746 en † 10 Dec. 1827 aldaar, getr. I. 22 Dec. 1771 te Warffum met MARTJE (Jacobs) RITZEMA, *2 April 1745 te Pieterburen, † 22 Febr. 1781 te Warffum.(w.v. 4 kk. zie IV.17.).

III.5.5

[Zij was eene dochter van Jacob (Jans) Ritzema, landb. en wedman, te Pieterburen en Grietje (Nannes) Fijlands, zie *III.5.6. Zie verder Graftschriften in Stad en Lande, Warffum 27. Het huwelijkscontract tusschen Derk Meertens en Martje (Jacobs) Ritsema volgt als Bijlage XVI; de koopacte van hunne boerderij volgt als Bijlage XVII. Derk Meertens nam in 1811 den naam Ritsema aan.].

Getr. II. 31 Juli 1785 te Warffum met GRIETJE UBELS, *1761 op Zijlemaheerd te Warffum, † 11 Juni 1804 te Warffum aan den Ouden Dijk. (w.v. 4 kk. zie IV.17.).

[Grietje Ubels was eene dochter van Ubel Jans, lb. op Zijlemaheerd en van zijne 2de vrouw Aafke Sieuwerts, dochter van Sieuwert Abels, lb. te Uithuizen, zie *VII.85.7. Zij was van Doopsgezinde afkomst en ging tot de Gereformeerde Kerk over, gedoopt 8 Juli 1803, na belijdenis van haar geloof te hebben gedaan. Deze familie noemt zich in 1811 naar hare boerderij, dus Zijlema. Het huwelijkscontract tusschen Derk Meertens en Grietje Ubels volgt als Bijlage XX. Zie verder Graftschriften in Stad en Lande, Warffum 37.

In de Provincierekeningen komen o.a. in 1727 voor Ubel Jans en Seyke Simons als gebruikers van 54 jukken binnen- en 24 ½ jukken buitendijxland te Warffum.

In het Archief de Waard, aanwezig in het Rijksarchief te Groningen, komt voor de acte van 8 May 1727: afkoop door Trijntje Drewes, wed. Sijmen Jacobs van de voorzoon Jacob Symens, zoon uit het eerste huwelijk van Symen Jacobs met Louke Thomas. Voor Thomas Symens zie *III.1.3.

R.A. LI.b.1. 10 July 1762. Loeke Symens voor haar zelve, Jan Harms en Symen Ubels voor haar zelve en in Qualiteit voor Symen Drewes, Albert Drewes, Jan Luitjens, Tonnis Berents en Grietje Ubels, echtel. Ubel Jans als voormont, Harm Derks vreemde voogt over de onmondige kinderen van Hilje Tonkes bij wijlen Drieuwes Symens en Ubel Jans nog als voormont, Heyne Ubels als sibbe en Jacob Hybels als vreemde voogt over de onmondige zoon van Loeke Ubels bij wijlen Tonnis Symens, verkoopen aan Egbert Homan en Stijntjen Minders een behuizinge, enz. te Usquert so van Trijnje Drewes, wed. Symen Jacobs is angeerft. Loeke Ubels, wed. Tonnis Symens is eene vergissing in de acte, zij was wed. van Thomas Symens, wonende op Biwema te Usquert. Seyke Symens was de eerste vrouw van Ubel Jans op Zijlemaheerd te Warffum. Loeke Symens was vermoedelijk ongetrouwd, Symon Ubels en Grietje Ubels, getrouwd met Tonnis Berents waren kinderen van Ubel Jans en Seijke Symens.

Bij de uitgebreide verzameling acten op Hajemaheerd te Warffum, welwillend beschikbaar gesteld door de tegenwoordige bewoners, de heer en mevrouw R. Clevering, komt ook voor een scheidacte van 18 May 1782 voor Balthazar Lyphart, geconstitueerd richter tot Ellerhuizen. Symen Ubels, Jan Ubels, benevens Lambert Ubels en Albert Drewes, caverende in qlte. wegens Grietje Ubels tesamen kinderen en erfgenamen van wijlen haren vader Ubel Jans, in leven woonagtig tot Warffum, maken scheidung en deeling met Aafke Syuwerts, wed. Ubel Jans.

Verder komt ook voor de acte van Gregory 1729. Anje Pieters verklaart verkocht te hebben aan Ubel Jans en Sieke Symens eene Behuizinge en Vriesche Schuire met een Poort op de Dam, staande bij de Oude Dijk tot Warffum, op Provincie Grondt voor 4.750 c. gl. met de overdragt en Beklemminge van alle sodane Landerijen als de Provincie in dese Plaatse kan verdedigen. De kooprijns werd in termijnen betaald. Voor de betaling van het eerste termijn onderteekenen Frerick Jans en Tietie Pieters op 3 Juni 1729. Voor het laatste termijn in 1735 onderteekenen Frerick Jans wegens zijn schoonmoeder Bouwe Pieters en Tietie Pieters.

R.A. XXIX.b.c. 4 Juli 1755. Huwelijkscontract tusschen Symen Driewes en Martjen Isebrants. Aan Bruidegomssijde Driewes Symens als vader en Hilje Tonkes als stiefmoeder, Albert Driewes als broeder, Jacob Symens als halve oom en aan Bruidssijde

III.5

Isebrant Harms en Stijnje Abels als vader en moeder, Hindrik Isebrants als broeder, Cornelis Derks en Sieke Isebrants als swager en suster.

Gerigt Eenrum, 15 Mei 1767. Symen Driewes op de Korendijk onder het Zand gelegen en Albert Driewes tot Rottum, kinderen en erfgenamen van wijlen Driewes Symens en wijlen Grietje Alberts tot Rottum verkoopen aan L. Tjarda van Starckenborgh, Heer van Wehe en Zuurdijk, 5 jukken land, ten Oosten van Leens gelegen, voor 664 c. gl. Jacob Symens is de stamvader van de familie de Waard, op de Waarden te Grijpskerk, terwijl Driewes Symens te Rottum woonde, evenals zijn zoon Albert Drewes, getrouwd met Grietje Doewes, dochter van Doewe Sywerts, lb. te Kantens, zie Register Huizinga, VII.2.7. De boerderij van Albert Drewes behoort nu nog aan zijne afstammelingen, de familie Doornbosch Clevering.

Grafschriften in Stad en Lande, Rottum 12-33. Grietje Alberts, moeder van Albert Drewes *27 Oct. 1741, Grietje Alberts, dochter van Albert Drewes, † 6 Dec. 1793, getr. met Jan Remges. Geertie Derks Knol, *6 Mei 1796, † 12 Mei 1827, echtgenoot van Albert Drewes Doornbosch, zoon van Jan Remges, geb. op Mentekema te Uithuizen als zoon van Remge Jans en Ebeltje Wridzers, zie *IV.2.2. en *VI.133.2. Albert Drewes had weer eenen zoon Jan Remges Doornbosch, getrouwd met Tietje (Ties) Knol, de grootouders van Jan Remge Doornbos Clevering, lb. te Rottum, burgemeester van Kantens].

6. ANJE, *4 Sept. 1749, begraven 25 Jan. 1809 te Pieterburen, getr. I. 30 Dec. 1770 aldaar met JAN (Jacobs) RITZEMA, lb. en wedman te Pieterburen, *1 Maart 1739 en † 9 Juli. 1774, aldaar. (w.v. 2 kk. zie IV.18.).

[Jan (Jacobs) Ritzema en Martje, de vrouw van Derk Meertens, waren, evenals Auke, de vrouw van Jacob Crijns, kinderen van Jacob (Jans) Ritzema, lb. en wedman te Pieterburen en van Grietje (Nannes) Fijlants. Dit echtpaar koopt in 1751 de boerderij aan den Oudendijk te Pieterburen van de voogden over de minderjarige kinderen van Derk Wybes en Trijntje Tjarcks. De koopacte volgt als Bijlage XIV. Deze boerderij kwam in 1769, zie de scheidacte die straks volgt, in 't bezit van den zoon Jan Jacobs en Anje Meertens, daarna van Anje Meertens en haren tweeden man Gerrit Arents Calvercamp; daarna trouwde zij met Harmannus Havinga, schoolmeester te Pieterburen, opgevolgd als boer aan den ouden Dijk door de dochter uit het laatste huwelijk Sybrich Havinga, getrouwd met Luitje (Derks) Broekema, terwijl de boerderij nu nog in het bezit is van eene afstammeling in rechte lijn, Dr. Jantiena Hildegonda Broekema te Maastricht. Zie VII.316.1.

R.A. XLVI.a** 14 Sept. 1749. Jacob Jans en Grietje Nannes verkoopen aan Derck van Bosch en Ida Vreerks, egtel. tot Peterbuiren hare possederende Behuizinge of Plaatse tot Peterbuiren op Pastoriegront, jaarlijkse huire 7 gl. 10 st. Bestaande in 2 kamers en Vriesche schuire, Put en regenwatersbak, schuttel en melkenkamer en klein agterkeukentje, enz enz. alsmede de neringe van Tapperie, voorts de beklemminge van 10 jukken stadslant, huur 30 gl., koopsom 1.000 car. gl.

20 Juny 1769 heeft de scheiding plaats van de nalatenschap van Jacob (Jans) Ritzema en Grietje (Nannes) Fijlants. Jan Jacobs koopt de boerderij van Jantjen Jacobs en Pieter Meynders, Hilje Jacobs en Andries Jans, Jan Jacobs, Geeske Jacobs en Ebel Hendriks, Martien Jacobs en Auke Jacobs en nog Jan Jans, H. Eles en Claas Jans in qlte. als voorstanderen over Jacobus Jacobs. Jan Jacobs moet inbrengen in den onderlingen boedel voor zijne gekochte portie, waaronder de Plaatse met annexen, contante penningen en soo voor de somma van 6.068 c. gl.

R.A. XLV.a**. 4 Juny 1768. De weduwe Jan Jacobs Ritzema verkoopt aan Bruin Elzes en Lysebeth Hoeykes sijne behuizinge of plaatse tot Petersbuiren op Pastoriegront, huur 7 gl. 10 st., bestaande in 2 kamers met Vriesche schuire, enz. enz., een somerhuis, alsmede de neringe van Tapper, met de beklemminge van 10 Jucken Stadsland, huur 30 gl. waaronder het Heem ten N. van den weg mede is begrepen; ook sullen de kopers

III.5.6

gehouden zijn van haar cluin en andere bieren van de Brouwer J. Swartwolt en moeten inslaan. Koopsom 1.500 gl.

R.A. XLVI.a**. 13 Aug. 1767. Brouwer J. Swartwolt en Margaretha Nanninga verkoopen onder dezelfde voorwaarden bovengenoemde behuizing en land aan Jan (Jacobs) Ritzema voor 1.300 gl. en een halve gouden rijder. Bij al deze verkoopingën wordt hetzelfde bezit verkocht; het zal het oude rechthuis van Pieterburen zijn.

De oudste kinderen van Jacob Jans en Grietje Nannes zijn allen te Pieterburen gedoopt; de jongste zoon, met name Jacobus Heerema, werd gedoopt te Groningen, 22 Nov. 1750; van hem stamt af de talrijke familie Heerema te Winsum en omstreken. Van de jongste dochter, Auke, is niet gevonden waar zij is gedoopt. Grietje Nannes komt in 1734 met attestatie van Bedum te Pieterburen, volgens het lidmatenboek van Pieterburen. Het trouwboek van Bedum bevat de volgende aantekening: Den 23 Majus 1734 hebben hare Drie wettige proclamariën alhier tot Bedum gehad Jacob Jans van Zuydhorn en Grietje Fijlands van Onderdendam en zijn te Pieterburen gecopuleert. In het trouwboek van Pieterburen is hiervan niets te vinden, wel echter bij de nieuwe lidmaten: Grietje Nannes van Onderdendam tot ons gekomen. Dit was de aanleiding tot de ontdekking van die proclamatiën te Bedum en wat verder is gevonden. Van Grietje Nannes werd geen doopacte gevonden, wel van hare zuster Jantje, gedoopt te Groningen 15 Maart 1705, dochter van Nanne (Geerts) Vieland, commissaris tot Onderdendam en van Geesje Jullens. In 1730 was Nanne Wijlants collector te Onderdendam, zie Bijlage XXVII. Nanne (Geerts) Vieland komt voor als dedigsman in het huwelijkscontract tusschen Jan (Arents) Vijland en Tetien Weldt, 12 Oct. 1712. Zie Genealogie Welt, blz. 44. Dedigslieden aan Bruidegomssijde de E. Gebbegien Eeb, wed. D'Olderman Arent (Geerts) Vijlant als moeder, de E. Jacob van Lynden en Anna Margaretha Vijlants als swager en suster. De E. Nanne (Geerts) Vijlant als oom en aan des Bruidtssijde De E. Jonas Weldt als broeder en de E. Hero Hendrix, getrouwt met des Bruidts suster Geertruit Weldt als swager.

Dat de namen vroeger meestal op het gehoor werden geschreven, blijkt wel uit de verschillende schrijfwijzen van de naam Fijlands, n.l. Fijlands, Fijlants, Fijlans, Filants, Filant, Vijland, Vijlant, Vijlandt, Villand, Vielant, Wijlandt, terwijl het best mogelijk is dat nog andere spellingen voorkomen.

Tetien Weldt was eene dochter van Jonas à Welt, organist te Loppersum en Sara (Tobeyas) Venhuizen. Zijn eerste vrouw was Tobuchien Derks, overleden kinderloos 6 Maart 1674. Zie Genealogie Welt blz. 34. Te Noordwolde is 23 Mei 1707 getrouwd Mr. Jonas Welts van Loppersum mer Trijntjen Sijwerts van Martenshoek, terwijl zij in 1715 hertrouwd met Hinric Meijer van Noordijk. Dit kan echter ook de gelijknamige zoon zijn. De vader van den organist te Loppersum was Jonas Jacobs van Welt, organist van de A-kerk te Groningen. Ook te Coevorden komt deze familie voor, want 7 May 1682 werd gedoopt Widyn, dochter van Jonas van Welt, organist te Coevorden en 9 April 1690 trouwde Gerardus Jonas van Welt, met Annighijn Jeremias. Gedoopt 22 Aug. 1697 Jonas. soon van Gerardus à Welt.

De naam Fijlands is die van eene Groninger burgerfamilie welke reeds voorkomt in 1659, toen Jan Filant in het Burgerboek werd ingeschreven; Geert Fijland werd in 1706 lid van het coopman- en cramergilde.

Van Jacob (Jans) Ritzema heb ik in het doopboek van Zuidhorn niets met zekerheid kunnen vinden, wel meermalen den naam Jan Jacobs, zonder het verband te kunnen aangeven. In het clauwboek van Joan Tjassens, waarin voorkomen alle Gerechtigde Heerden in de Ommelanden, is het volgende te vinden: A° 1600, Noordooster cluft, Noordhorn, in den eersten Hedde Rytsema steede. A° 1601. Suydooster cluft, Noordhorn, in den eersten Rytsemasteede op de suyderzijdt van dat Kerckhoff, A° 1624, 6 May. Rijminge van 't Gerichte Langewolt toe Sybaldebuijren op 't Kerckhoff. Suithorn. Jacob Franssen becroent sich het Buyrrecht in de Suyder cluft op Pabema, hoort Ritsema op Gosen Sipken borsell. Hemelvaart 1625. Noordhorn. In d'Suydooster cluft Jan Jacobs

III.5.6

op Ritsema steede Buyrrecht, Jacob Fransen op Grootte Tiasesteede, T. Nansum op Ritsema is onrecht.

Op de Monsterrol van Landdagscomparanten komt voor Jan Jacobs van 1621 tot 1648; hij wordt ook secretaris genoemd, woont te Zuidhorn en schijnt dezelfde te zijn als Jan Jacobs op Ritsemasteede in 1625 te Noordhorn. Van 1681 tot 1691, het jaar van zijn overlijden, komt te Noordhorn weer een Jan Jacobs als eigenerfde voor. Ik zoek hier de voorouders van Jacob(Jans) Ritzema, zonder het juiste verband te kunnen aangeven. Ook te Oldehove komt een Ritsemaheerd voor in de Keywerder en Aalsumercluft; hier woonde in 1576 Dirck Ritsema, zie Gron. Volksalmanak 1915, blz.83. Eveneens komt eene Ritsemasteede voor te Grootegast, genoemd in 1600.

De naam Ritsema of Ritzema komt reeds veel vroeger voor; in 1525 was Bolde Ritzema pastoor te Middelstum, terwijl in 1620 Lambertus Alberti Ritsema predikant was te Bierum overleden in 1634 te Mauritsstad in Brazilië. Naar zijne eerste standplaats, Bierum, noemde hij zich in het vervolg Bieruma, een naam die later door vele predikanten in Stad en Lande werd gedragen. Een broer van den Bierumer predikant was Rosier (Alberts) Ritsema, mutmeester te Groningen; zij waren zoons van den zilversmid Albert Jacobs, die getrouwd was met zijne nicht Christina Ritsema, afkomstig van de Zuidwende te Stitswerd.

Over de Groninger goudsmids- en muntmeestersfamilie heeft geschreven Mej. M. A. de Visser.

5 April 1623 trouwden te Groningen Rosier Ritsema, zoon van Albert Goltsmit en Cristina Ritsema en Reneke Lulofs, dochter van den Raadsheer Johan Lulofs, terwijl in 1580 genoemd wordt Lulef Roelefs, zie Kroniek van Abel Eppens. 27 Mei 1651 werd een nieuwe rekenmeester benoemd in plaats van wijlen muntmeester Rosier Ritsema, gewesene rekenmeester van de West Indische Compagnie.

Van deze familie komen vele namen voor in de doop- en trouwboeken van Groningen en in de Burgerboeken. Harmen Ritsema is in 1652 lid van het coopmans- en crammersgilde, Johannes in 1659 lid van het brouwersgilde, in 1671 wordt aan Johannes en Warner Ritsema het Groot Borgerregt verleend. Omstreeks 1700 worden genoemd Ipo, Helprich en Dominicus Ritsema.

Ook in de Ommelanden komt de naam Ritsema reeds vroeg voor. Behalve Bolde Ritsema te Middelstum wordt in 1571 genoemd Bartholomeus Ritsema op Oxwert als voormond over de kinderen van Allart Uma en in 1605 weer een Bartolomeus te Den Ham, vermoedelijk wonende op Grootte Leeger.

21 Marty 1646 overleed op de Zuidwende te Stitswerd Goert Ritsema en 25 Oct. 1639 zijne vrouw Jantien Campermans. Volgens Spanheim was hij Provincie Meyer, als zoodanig opgevolgd door zijnen zoon Godfrydus, die in 1653 trouwde met Hindrickje Koens. In 1698 komen Frydus Ritsema en sijn Huysvrouw op Teijum te Bellingeweer, en komen van Adorp. Dit zullen dezelfde personen zijn. 7 Dec. 1702 met attestatie van Bellingeweer naar Winsum. Albert Goltsmit en Christina Ritsema waren neef en nicht, zij eene zuster van Goert Ritsema van de Zuidwende. Proclamatieboek Groningen. 9 Sept. 1630. die Erb. en wolgeleerde Petrus Louwens present ende de deugesame dochter Elisabeth Ritzema van Stitswerd absent. waer voor compareert Goert Ritzema is de proclamatie consenteert. (niet te Groningen gehuwd, dus vermoedelijk te Stitswerd).

9 Jan. 1658 ondertrouwd Brune Jacobs ten Buss met Elisabeth Ritsema, wed. Petrus Louwens van Stitswerd.

R.A. III.j.4. 24 Dec. 1658, inventaris van de nalatenschap van wijlen Jacob Ritsema, ten huize van Bronne Jacob ten Busch bevonden. Zijne kleeren worden genoemd, waaronder 11 schoone beffen; verder o.a. kiste met eenige pampyre prenten van hemselfen en anderen, een doosje met eenige pincieelen en quasten, 2 schilderijen, een doosje met sijn eygen tronie (vermoedelijk een geschilderd portret van hem zelfen), 1 peert staande te Stitswerd. Mejuffrouw M. A. de Visser, conservatrice aan het Museum van Oudheden, maakte ons attent op deze acte. Jacob Ritsema zal een broer geweest zijn van Elisabeth, kinderen van Goert Ritsema van de Zuidwende te Stitswerd.

III.5.6

Een paar jaar geleden werd gevraagd door den heer P. Beishuizen te Bussum, zie VIII.621.1. of mij iets bekend was van eenen schilder Ritsema, die een kennis zou geweest zijn van Rembrandt, den beroemden schilder. Die vraag gaf ik door aan Juffrouw de Visser die wel van dien schilder Ritsema gehoord had, maar ook geen bijzonderheden wist. Hij is dan nu terecht gekomen.

Een afschrift van bovenvermelde inventaris zond ik weer aan den heer Beishuizen en daarop ontving ik het volgende: 17 Juni 1650. Acte onderteekend door Rembrandt. Deze wil graag teekeningen bezitten, die Jacob Ritsema verkocht heeft aan De La Tombe. De laatste valt daarna Ritsema lastig; deze heeft boeken aan een ander verkocht en daarop maakte ook De La Tombe aanspraak. Ritsema woonde toen in de St. Pieterspoort bij de Nes. Zijne vrouw Catharina Anckema stierf daar en werd 12 Oct. in de Zuiderkerk begraven.

1654. Jacob Ritsema verklaart geene middelen te hebben om zijne kinderen iets van moederlijk erf te bewijzen. Hij woonde toen op de Rozengracht en hertrouwde 15 Nov. te Sloterdijk met de 22-jarige en van Solingen geboortige Catharina Tack.

Het volgende komt voor in Het strafproces in de Ommelanden tusschen Eems en Lauwers van 1602-1749, blz. 192. Door Mr. H. Frima. Frides Ritsema moet zich in 1685 voor het gericht van Kantens verantwoorden wegens belediging van Evert Woest in 1678 omtrent May. Hij vraagt het gericht, wie d'anbrenger van dese grouwelijke onwaarheden mochte sijn geweest; hij wilde dezen dan dagen en zijn onschuld bewijzen Het gericht gaat hiermee accoord; Cornelis Heres en een paar getuigen hadden na daging eenparlijck tot belastinge gedeponneert Jammer genoeg, schrijft Mr. Frima, is de verder loop van deze interessante zaak in het prothocol niet te vinden.

Staten Archief 5.255. fol. 70. (Door de Staten geleende gelden).

Rotgerus van Lingen commandeur van Warffum etc. ontf. van de eerbare Hoohgeleerde meester Jurgen Godefridi licentiaat der rechten binnen Lewarden derde halff hondert dal, a 30 b.b.st. onder verband van de Poortvenne, 14 jucken bij de Zuidwende, deselve tijt jaren te gebruicken voor de rente van darde halff hondert dal. voorts tegen betalinge van voorschr. 250 dal. soo luit versegelinge den 17 Martii 1580. Deses getransporteert aen Elisabet, Eepe Ritsema wed. tho Stitswert. liet Paping Winstroy versegelen den 14 December 1585.

De Zuidwende, gelegen aan de Delt te Stitswerd behoorde vroeger aan het klooster te Warffum en ging, evenals alle andere kloostergoederen over aan de provincie, dus Stad en Ommelanden, ten deele aan de stad Groningen. (250 dal. a 30 b.b.st. = 250 daalders à 30 Brabantsche stuivers).

Elisabet, de weduwe van Eepe Ritsema, zal een dochter van Raadsheer Georgius (Jurgen) Godefridi geweest zijn. Hoewel het bewijs niet is geleverd, omdat doop- en trouwboeken uit dien tijt niet meer aanwezig zijn, kan dat, naar veler meening, als vaststaand worden aangenomen.

Georgius Godefridi was aanvankelijk advocaat aan den Hove van Friesland, later Raad Ordinaris. Hij was getrouwd met Trijn van Beyma en drie dochters zijn van dat echtbaar bekend, n.l. Elisabeth, getrouwd met Ulrich Abbezoon, Titia, getr. met Willem Mathijszn. van Viersen, getr. in 1582 en Taetske, getr. met Geurt Mathijszn. van Viersen. Elisabeth zal dus hertrouwd zijn met Eepe Ritsema van de Zuidwende.

Trijn van Beyma was eene dochter van Seerp Seerps van Beyma, † 1559, en Taets Juckesdr. van Beyma en kleindochter van Seerp Lieuwes Beyma, † 12 April 1493 te Pingjum. Daarvoor: Lieuwe Sjoerts Beyma, Sjoert Lieuwes Beyma, getrouwd met N.N.Douma, en nog eens Lieuwe Sjoerts, leefde nog 1309, † plm. 1316.

Taets van Beyma was eene dochter van Jucke Jans van Beyma, op Beymastate te Blija en kleindochter van Jan Sjoerts Beyma, getrouwd met N. N. Holdinga, daarvoor Sicert Lieuwes Beyma, hier voren genoemd.

Staet van het inkoment des convents Warffum, Juny 1598: Stywaert. Lysabet up de Suytwende heeft in 't gebruyck 134 jucken ende geeft 100 daalders to huur met een veet swijn. (veet swijn = vet varken).

III.5.6

Als meyer op de Zuidwende komt als opvolger van zijne moeder, Elisabet, wed. Eepe (Ipe) Ritsema, voor Goert Ritsema, daarna getrouwd met Jantien Campermans, zie hiervoren.

R.A.II.b.d.13. fol. 66. Vonnis Hoofdmannenkamer 1 Febr. 1610. Goert Ritsema voordaget van Johan Hendriks van Waarendorp, transport hebbende van Reinier Eisinghe umme betaling van eenige boesschulden.

R.A. III.x. 25 May 1645. Goert Ritsema draagt over aan zijne kinderen 2 versegelde obligatieen, ieder groot Duisent car. gl. houdende over de provincie van Stadt Groningen en Ommelanden in dato den 9 en 30 April 1629, welke brieven de kinderen meede voor en in plaatse van moederlijke goederen toe diele gevallen binnen.

RA III.x. 20 Aug. 1664. Ipo Ritsema en Teitien Murlon, egtel., Bronne Jacobs ten Busch en vr. Elisabeth Ritsema sijn ecghtgenote, d'E. Annetie Ritsema wed. van wijlen Jan Jacobs, d'E. Fridus Ritsema en sijn E. Huisvr. Hindrickien Coenes, mitsgaders d'E. Jacob Helmholt en vr. Renske Louwes sun ecghtgenoot deelen de nalatenschap van zall. Hieronimus Ritsema in vijf gelijcke parten ('t zamen monterende 3.216 car.gl.12 st.).

De kinderen van Goert Ritsema zijn dus erfgenamen van Hieronimus Ritsema en misschien is deze dan ook een zoon van Elisabeth, weduwe van Eepe Ritsema, de vermoedelijke dochter van Georgius Godefridi. En nu was een zekere Hieronymus Gotfridus o.a. in 1570 voorkomende als rentmeester van Johan van Ewsum. Zie Het Geslacht Ewsum, van Mevrouw Hartgerink-Koomans, blz. 182, 202, enz.

In het prothocol van den landmeter Gerrit Hopper komt voor: Anno 1577 de 20 dach May heb ik dorch versoeck Wirck Ritsema van sych selvest ende mede vanwegen sun broders kinderen, Ype Ritsema voer hem selvest, Hinrick Harmens van wegen sijn huysfr. Eelke, uncle Evert Jansens olck van wegen sun huysffr. Ghele, gemeten Ritsmaheerdt, ge legen under den kloekslagh Northorn mit Northorner Mate lanck sijnde 15 ½ holftoet weyniger ½ dm. 240 roeden 't gras. In den eersten gemeten de ghenoomde ghast, 4 ¾ gr. ende 13 Roden. De ghenoomde huysvenne mit de clene campke upte Westen syt ofte 2 gr. 2400 Roden de maken 10 grasen.

De ghenoomde achterste Venne 13¼ gr. min 5 R.

De ghenoomde dre vorndels in de gae ¾ gr. min 5 R.

De ghenoomde marck ofte ¾ gr., 4 gr. min 14 R.

De ghenoomde lange Venne in de gae 4 ½ gr.

De ghenoomde 4 gr. weerland in de gae up tochtswal 3 ¾ gr. min 14 R

De hele somma 41 gr. min 10 R.

De lant in de gae is te samen groett 3 gr. ende 3 R.

De ander landen Sint te samen groet 28 gr. ende 3 R.

Is Evert Jansens upte noerder sijt der ghenoomde gast tho gemeten 3 gr.

Is de kinder upte suyder sijt in de huysvenne to gemeten 2 ½ gras.

Is Wirck Ritsema naest an de vors. kinder 2¼ gras to gemeten 2 grasen.

Is Ype Ritsema naest ant. vors. tho gemeten 1 ¼ gras ende 6 Roden.

Is upte suytsijt naest an vors. hinrick harmens to gemeten 3 gr. al in de huysvenne maken 7 ¾ gr. ende 6 R.

In de ghenoomde 2 gr. der kinderen tho gemeten ¼ gr. hetWirck Ritsema in de selve venne naest der kinderen lant gemeten 136 Roden.

Idem Ype Ritsema heft in de genoemde 2 gr. ontfangen 273¼ R. maken 1 gr. ende 1/8 gr. ende 31 R.

De kinder hebben in de achterste lant upte suydersyt ontfangen veer grasen landes ende achtyende Roden.

Idem Wirk Ritsma ende Ype Ritsma gebroederen de beholden upte noedersyt in de achterste Venne ant vors. kinder lant 9¼ gr. landes met 5 R.

Idem Evert Jansens ende gele syn huysfr. hebben in de gast Venne upte noerder syt ontfangen 3 gr. landes.

finis dese vors. landes.

III.5.6

(Misschien is Ype Ritsma van de Ritsemaheerd en Epe = Ipe Ritsema van de Zuidwende bij de Delt te Kantens wel dezelfde persoon of neefs?).

Genealogische aantekening van Rengers van Naerssen.

Albert Jacobs Ritzema, burger en goudsmit in de oude Botteringestraat te Groningen was geboren anno 1560, heeft geleefd anno 1605-1638; is gestorven anno 1646, oud zijnde 86 jaren.

Hij was getrouwt met sijne nicht Christina Ritzema van de zuydewende.

Hij heeft gehad 5 zonen.

Jan Alberts Ritzema te Groningen.

Lambertus Alberts Ritzema, geboren te Groningen anno 1599, als predikant beroepen te Bierum in Groningerland anno 1619 en vandaar vertrokken de 13 April 1629, toen beroepen te Oosterwolde en Westergeest in Friesland in Maart 1629, en vandaar vertrokken naar Mauritsstadt in Brasijl de 5 Sept. 1642, alwaar hy gestorven is in Aug. 1643, out sijnde 46 jaar.

Rogier Ritzema, muntmeester in Groningen en reekenmeester van de Westindische Compagnie, gestorven anno 1658.

Ipo Ritzema in Oostfriesland, geboren 1585 en te Embden gestorven anno 1644. Obbe Ritzema, koopman in Brasijl van 1636-1641 en gestorven anno 1651.

Nog eene dogter Riemke, getrouwt an Ds. Hermannus Lysing, predikant op den Ham en Farmsum. (Fransum?)

Rogier Ritzema heeft nagelaten eenige kinderen.].

Getr. II.14 Juli 1776 te Pieterburen met GERRIT ARENTS, landb. en wedman aldaar, *29 Maart 1744 te Assen, † 10 Dec. 1784 te Pieterburen. (kk. zie IV.18.).

[Het huwelijkscontract tusschen Gerrit Arents en Anje Meertens is te vinden in het Gerigtsprothocol van Pieterburen, zie Rechterl. Archieven te Groningen, XLVI.k. 28 Juni 1776. Dedigslieden aan Bruidegomszijde de E. Arent Harms als vader en de E. Willem Arents als broeder en aan des Bruidszijde de E. Martjen Meertens en Arijns Pieters, Ehelieden, als volle suster en swager, de E. Derk Meertens en Martjen Jacobs, Ehelieden, als volle broeder en sibbevoogt over des bruids voorkind, en aangetrouwde suster, de E. Krijn Ders als volle oom en voormond over des bruids minderjarige broeder, Jacobus Heerema als volle oom en voormond over des bruids voorkind, Cornelis Jans als vreemde vongd. (25 April 1768 kwam Gerrit Arents met attestatie van Borger, Dr. te Pieterburen.).

Gerrit Arents was ook opzichter van het paalwerk achter den dijk op de kwelder. Er had afslag van de kwelder plaats en moeizaam aangewonnen kwelder ging weer verloren. Om verdere afslag te voorkomen werden lange palen diep in den grond geslagen en daarvan waren Gerrit Arents en daarvoor Jan Jacobs Ritzema opzichter. Later kwam weer aanwas van de kwelder, zoodat de palen overbodig werden en langzamerhand werden opgeruimd. Nu is daar de Linthorst Homan polder.

20 Febr. 1786 worden door 't Gerigt van Pieterburen voogden aangesteld over de minderjarige kinderen van Anje Meertens, weduwe wijlen wedman Gerrit Arents, n.l. Willem Arents te Rolde, voormond, Derk Meertens van Warffum sibbevoogd en Claas Claassen van Pieterburen als vreemde voogd.

20 Febr. 1787. Requête aan 't E.E. Gerigte van Peterburen van Derk Meertens als sibbe en Claas Claassen als vreemde voogd over de pupillen van Anje Meertens en wijlen de wedman Gerrit Arents Calvercamp te Peterburen. Hoe der pupillen grootouderen van vaderszijde Arent Calvercamp en vrouw sijn overleden, gewoond hebbende te Assen in het Landschap Drenthe; alles zal publiek worden verkocht, waertoe de pupillen voor 1/6 meede erffgenaemen sijn. De medevoogt Willern Arents Calvercamp wordt ontslagen van

III.6

zijn eed; de 2 andere voogden namen op zich de belangen van de kinderen waar te nemen.

Arent Harms Calvercamp, schoenmaker te Assen, getr. 29 Nov. 1733 aldaar met Aaltje Willems, *24 April 1712, aldaar en begraven te Assen 19 Jan. 1776. Arent Harms werd begraven 6 Juni 1788.].

getr III. 6 Aug. 1786 te Pieterburen met HARMANNUS HAVINGA, schoolmeester en organist te Pieterburen, *12 Juli 1743, † 11 Maart 1827 aldaar. (w.v. 2 kk. zie IV.18.).

[Zie Graftschriften in Stad en Lande, Pieterburen 13, 14 en 19. Harmannus Havinga was een zoon van Claas (Harms) Havinga, schoolmeester te Pieterburen en later wedman te Usquert en van Sybrich Hindriks. Het huwelijk van Harmannus Havinga is aangeteekend in het Kerkeboek 1782-1811 van Pieterburen en Wierhuizen.

R.A. XLVI.a**. 17 Oct. 1737. Huwelijkscontract tusschen Claas Harms en Sybrich Hindricks. Aan Bruidegomssijde Peter Harms en Jannes Harms als Broeders, aan Bruids zijde Jan Hindricks als Broeder en Jantien van Wijk, wed. van Wolter Tentingh als moeje. Voor Havinga zie *V.33.4. en V.34.1.].

7. ALBERT, landb. op Lutje Hoysum te Warffum, *17 Dec. 1752, † 11 Nov. 1822 op Lutje Hoysum, getr. 28 Nov. 1779 te Usquert met HILJE KLAASSENS, *2 Juni 1754 aldaar, † vóór 1806 te Warffum op Lutje Hoysum. (w.v. 6 kk. zie IV.19.).

[Hilje Klaassens was eene dochter van Klaas Jacobs Juist en Dieuwerke Derks Knol. Noemt Derk Meertens zich in 1811 Ritzema. Albert Meertens kiest zich den naam Klaverdijk, terwijl de familie van Hilje Klaassens zich Juist noemde.

Albert Meertens en zijne vrouw kochten 4 Mei 1781 de boerderij Lutje Hoysum van Heepke Jans en de voogden van de kinderen van Jan Freerks en Tietje Cornelis, zie*III.1.6.].

6. Kk. v. PIETER DERKS, koopman te Warffum en ANJE ALBERTS. (zie II.1.9.).

1. DERK, *31 Mei 1739.

2. DERK, *4 Sept. 1740.

3. ANJE, *7 Oct. 1742, leefde nog in 1805, getr. 21 Nov. 1790 te Usquert met FOCKE CORNELLIS (zie III.1.5.), landb. op Oostheem te Usquert, *12 Dec. 1734 op Helwerd, Usquert, † 13 Nov. 1805 op Oostheem. (w.v. geen kk.).

[R.A. LI.b. Nov. 1790. Huwelijkscontract tusschen Focke Cornelis en Anje Pieters. Dedigsliden aan Bruidegomsszijde Jantje Fockes en Alle Meinders, Symenje Fokkes en Pieter Klaassens als Dogters en Schoonzoons, Pieter Jacobs en Pieter Doyes als voorstanderen over Bruidegoms minderjarige kinderen bij wijlen Trijntje Jacobs en Heere Jacobs, Meerden Cornelis en Klaas Jans als voorstanderen over Bruidegoms minderjarige kinderen bij wijlen Autje Pieters; dedigsliden aan Bruidszijde koopman Albert Pieters en Jacob Pieters als volle broeders, Bauke Pieters en haar Ehemann koopman Cornelis Reinders als volle suster en swager].

III.6

4. BOUKE, *7 Maart 1745, † 18 Febr. 1827 te Usquert, getr. 10 Aug. 1784 te Usquert met CORNELIS REINDERS, koopman te Usquert, † voor 18 Febr. 1827. (w.v. 2 kk. zie IV.20.).

[Cornelis Reinders was weduwnaar van Etjen Homan en neemt in 1811 den naam Kremers aan.

R.A. L.c. 18 Juli 1783. Huwelijkscontract tusschen Cornelis Reinders en Bouke Pieters. Dedigslieden aan Bruidegomsszijde Jantjen Reinders en Hindrik Folkers als volle suster en swager, Geert Reinders en Angenietje Clasen, half Broeder en aangetrouwde halfzuster, Jan Homan en Wolter Klimp, voogden over het voordogtertje van den bruidegom; aan Bruidsszijde Anje Alberts, wed. Pieter Derks als volle moeder, Jacob Pieters en Anje Harms als volle Broeder en angetrouwde suster, Albert Pieters en Anje Pieters als volle broeder en suster.

Geert Reinders is de bekende landbouwer te Klein Garnwerd, gem. Winsum, die het inenten tegen de veepest toepaste op het rundvee en zich daardoor grote verdiensten heeft verworven. Zie verder *VI.26.3.].

5. ALBERT, koopman te Warffum, *25 Dec. 1747, † 3 Jan. 1793 aldaar, getr. 25 Dec. 1791 te Warffum met ELSJEN WILLEMS van Eenum. (k. zie IV.21.).

[Elsjen Willems had later den familienaam Palmer en hertrouwde met Aldert Pieters Kuiper, zie IV.6.1. en VI.7.1.

R.A. L.c.3. 22 Dec. 1791. Huwelijkscontract tusschen koopman Aldert Pieters en Elsjen Willems. Aan Bruidegomsszijde Cornellis Reinders als zwager, Pieter Jacobs en Willem Derks als dedigslieden. Aan Bruidsszijde Geertruid Pieters Bos en Ehemann Geert Jurjens Smit als moeder en stiefvader, Nicolaas van der Tuuk en Klaas Symens als voorstanders van de bruid.).

6. JACOB, landb. te Niekerk, *28 Sept. 1749, † 18 Dec. 1815 te Niekerk bij Ulrum, getr. 30 Juli 1775 aldaar met ANJE HARMS, *12 Nov. 1752 op de Hoogte, Vliedorp, † 20 Oct. 1786 te Niekerk. (w.v. 5 kk. zie IV.22.).

[Jacob Pieters neemt in 1811 den naam Boerema aan; Anje Harms was eene dochter van Harm Lammerts, landb. op de Hoogte, en Grietje Jans, kleindochter van Lammert Harms, lb. te Niekerk en Anje Claassens, dr. van Claas Jans, lb. op Maarslag en Ayselke Ayolts, zie *IV.13.5.

11 July 1775. Huwelijkscontract van Jacob Pieters en Anje Harms. Aan Bruidegomsszijde Anje Alberts als moeder, Albert Pieters als volle broeder, Anje Pieters als volle suster, Crijn Derks als volle oom; aan Bruidsszijde Lammert Harms als Grootvader, Harm Lammerts en Grietje Jans als vader en moeder, Jan Harms als volle broeder.

21 Oct. 1791 voor Jan van Bolhuis, Rigter van Warffum; Scheiding van de nalatenschap van koopman Pieter Derks en Anje Alberts, tusschen Anje Pieters en Fokke Cornellis, Bouke Pieters en Cornellis Reinders, Albert Pieters en Jacob Pieters. Aan Anje Pieters is ten deele gevallen den eigendom van plus minus vijf en een half jukken land, liggende onverscheiden in de landen bij Derk Meertens plaatse onder beklemminge in gebruik te Warffum, doende Jaarlijks 18 gl 13 st. 6 dt. huire. En aan den koopman Albert Pieters is te deele gevallen *lmo* het ouderlijke huis met schuure en Pakhuis met den eigendom van den Tuin en grond waarop de behuisinge staad, met alle de winkelgoederen en gereedschappen. *2do* het Kalkhuis met de beklemminge van het heem bij het maar en met de beklemminge van twee kampen Land te Warffum gelegen, doende Jaarlijks aan het Ommelander Comptoir 14 gl. 13 st. heem en landhuure. *3tio* de Beklemminge van veertien Jukken Land in 3 stukken te Warffum gelegen, doende Jaarlijks 71 guld. huire.

III.7

26 April 1776. Lammert Harms te Niekerk verkoopt zijne boerenplaatse, 't boerengereedschap, alle Huisgeraden, levendige have, uitgezonderd de groote kast met hetgeen in deselve is, neffens drie tinnen coffiepotten en 5 tinnen schotels, met de vaste beklemminge van 45 jucken Land, huur aan den Heer Starckenborgh tot Wehe 141 guldens, met de beklemminge van 1 ½ juck land, behoorende aan de kerke van Niekerk, huur 4 gl. 10 St., alles tesamen voor 4.700 c. guldens. Voorts is door verkooper en copers geconditioneerd dat den verkoper gedurende sijn leeftijd of soo lange het hem behaegt, sijn inwoning bij de copers sal houden en het bovenste bedstede met dat daarop is beslapen en de hoek in de Heerd tot sijn dispositie houden en sullen de copers den verkoper benajen en belappen en daarvoor in genere genieten jaarlijx 75 c. gulden.

R.A. XLVII. 21 Oct. 1723. Huwelijkscontract tusschen Lammert Harms en Anje Claesen. Aan Bruidegomssijde Harm Alberts en Anje Lammerts als vader en moeder en Peter Lammerts als oom en aan de Bruidssijde Ailke Aljes als moeder, Jacob Eeuwes als voormont, Dnij. E. Hoexum als vreemde vooght, Cornelis Jacobs als sibbevooght.

Ailke Aljes (= Aeilke Ayolts) was eerst getrouwd met Claas Jans, later hertrouwd met Jacob Peters, broer van Arent Peters, de stamvader der familie Noordhuis, zie *IV.17.2. Voor Aeilke Ayolts zie *IV.13.5.

Claas Jans, lb. Maarslag, zoon van Jan Jacobs en Trijne Wridzers, dr. van Wridser Eylkes, lb. op Ernstheem, Maarhuizen sinds 1689 en Geertien Siabbes. Jacob Eeuwes was getrouwd met Lysbeth Wridsers, Ds. Eubenius Hoexum, predikant te Mensingeweer met Anna Elema, dr. van Ds. Anthonius Elema en Elysabeth Eylkes, zie ook *IV.13.5. Voor Jacob Eeuwes zie verder *V.38.1.].

7. Kk. v. JACOB MARTENS, koopman, eerst te Middelstum, daarna te Onderdendam en I. MARTJEN JOOSTEN. (zie II.2.1.).

1. MARTEN, *19 Mei 1726 te Middelstum.

2. JOOST, *14 Sept. 1727 te Onderdendam.

3. TRIJNJE, *8 Sept. 1730 te Middelstum.

[Al deze kinderen schijnen jong te zijn overleden; voormond en voogden worden niet genoemd, zooals wel het geval is bij de kinderen van Grietje Willems, de 2de vrouw.].

en II. GRIETJE WILLEMS.

4. MARTEN, *12 Juni 1735 te Menkeweer.

5. MARTEN, *22 Juli 1736 te Menkeweer.

6. GRIETJE, *17 Juni 1740 te Menkeweer, getr. met DOUKE ZAAGMAN, wedman te Uithuizermeeden, vermoedelijk † voor 14 Maart 1798. (w.v. geen kk.).

7. TRIJNJE, *4 Nov. 1742 te Menkeweer.

8. TRIJNJE, *31 Mei 1744 te Menkeweer, † voor 31 July 1797 te Groningen, getr. I. 5 May 1769 in de Martinikerk te Groningen met HAITZEN HAITZEMA van de Pekel Aa. (w.v. 2 kk. zie IV.23.).

[Hij komt ook voor als Hoitse Hoitsema.).

III.7

getr. II. Juni 1788 te Groningen met LAMBERTUS ATZEMA, koopman te Groningen, geboren aldaar, † 11 Juni 1820 aldaar. (w.v. geen kk.).

[Hij hertrouwde met Trijntje Hillebrants, zie III.9.3 en was een zoon van Willem Atzema en Annechien Lamberts.].

9. HILLEBRANT, koopman te Onderdendam, *24 Juni 1746 te Menkeweer, † 7 Juni 1814 te Bedum, getr. 7 Maart 1770 met TRIJNTJE TONNIS. (wv. 4 kk. zie IV.23.a.).

[5 May 1769. Voor Burgemeesteren ende Raad in Groningen. Huwelijkscontract tusschen Monsieur Haitzen Haitsema en Trijntje Jacobs. Aan Bruidegomszijde R. Haitsema als vader, (?) Hazelhoff als grootvader, Johannes Wolterus Huizinga en Margrieta Haitsema, Egtel. als volle suster, H. Schmaal aangetrouwde vaderlijke oom, Jannes Harmannus Warendorp en zijn vrouw Lucretia Hazelhoff van moederszijde volle moeij, Lucas en Cathrijna Hazelhoff volle neeve en nichte; an de Bruidszijde Jacob Martens als vader, Marten Jacobs volle broer, Grietje Jacobs, Huisvrouw van Douke Sageman, volle suster, Hillebrand Martens volle oom en voormond, Klaas Willems volle oom en sibbevoogd, Berent Nieman, de vreemde voogd. 5 Sept. 1772. Voor Petrus Muntinghe, Drossaart der Heerlijkheid Wedde en Westerwoldingeland, enz. enz. Testament van den Eerzamen Brouwer Hans Schmaal en Maria Martina Haitzema. Ze vermaken elkaar het bezit van de gemeenschappelijke goederen en het vruchtgebruik van al het overige. Dr. Lodewijk Muntinghe en de Veenmeester Eltje Jacobs als getuigen.

4 July 1780. Voor Burgemeesteren ende Raad van Groningen. Trijntje Jacobs, wed. van wijlen H. Haitzema verklaart bij het leven van haren man met en benefens denzelven op rente genomen te hebben de somma van 2.000 Car. Guldens tegen 4 % van den Heer Ludovicus Conradus Schroeder, Professor in de Regten tot Groningen en Mevrouw Maria Friderica Gruber.

Haitzen Haitsema was een zoon van Roelof Haitsema en Anna Hazelhoff, kleinzoon van Haitzen Haitsema en Grietje Peters.

12 Juny 1788. Voor Borgemeesreren ende Raad in Groningen. Huwelijkscontract tusschen Lambertus Atzema, zoon van den Hooftmannendinaar Willem Atzema en wijlen Annegijn Lamberts als bruidegom en vrouw Trijntje Jacobs, dogter van wijlen Jacob Martens en Grietje Willems, nu wed. wijlen den koopman Haitzen Haitzema als bruid. Dedigsliden aan Bruidegomszijde de Hooftmannendinaar Willem Atzema als vader, benevens Tjakien, Ida en Anna Margaretha als volle zusters, benevens Geertjen Kuiters en haar Eheman de Stadsbode Albert Ottenhof en Vrouwke Kuiters en haar Eheman Albert de Groot als halfzusters; aan Bruidszijde vrouw Grietje Jacobs en haar Eheman Monsieur D. Zageman als zuster, Mejuffrouw Margaretha Haitzema, wed. wijlen den koopman J. W. Huisinga als aangetrouwde zuster, nog Monsieur D. Zageman en de coopman P. Grimminga als testamentaire voorstanderen over de 2 minderjarige kinderen van wijlen Haitzen Haitzema bij de Bruidt in Echte verwekt.

31 July 1797. Scheiding van de nalatenschap van Trijntje Jacobs, weduwe van Haitzen Haitzema, later getrouwd met Lambertus Atzema, tusschen de curatoren over de 2 kinderen uit het eerste huwelijk en den stiefvader Lambertus Atzema. Deze laatste behoudt den geheelen inboedel, soo losse als vaste goederen met alle actien en crediren met uit en inschulden en zal uitkeeren in 't geheel 6.500 gulden, waaronder begrepen voor den zoon ¼ aandeel in het veer en trekschuit, varende over Grijpskerk op Groningen, vice versa; dit gewaardeerd op 1.500 gl.

18 Dec. 1801. D. Zageman en B. Haitzema zijn curatoren over Anna Haitzema, wed. J. van der Schuur. Ze verklaren te hebben ontvangen van Lambertus Atzema en Trijntje Hillebrants 3.250 gl. en 15 Maart 1800 hebben D. Zageman en P. Grimmenga 750 gl. ontvangen als curatoren over Roelof Haitsema.

III.8

Archief de Waard. 1772. Douwe Zaagman en Grietje Jacobs, Hoitse Hoitsema en Trijntje Jacobs en Hilbrand Jacobs en Trijntje Tonnis verkopen als erven van hunnen vader, wijlen Jacob Martens, aan Jan Jacobs de Waard en Sjoukje Claasen, den eigendom van de Geregte halvesheid van 15 Grasen land, gelegen op de Middel Ruigewaard voor 1.250 c. gl. (De andere 7 kinderen van Jacob Martens schijnen dus jong, in ieder geval voor den vader te zijn overleden.).

3 May 1785. Simon Cornelis van Ham en Anje Joosten te Winsum verkopen den eigendom van 7½ Grasen land, ongescheiden in 15 Grasen op de Middel Ruigewaard aan Jan Jacobs de Waard en Sjoukjen Klaasen, afkomstig van grootvaderlijke landerijen, verdeeld 7 Maart 1766.].

8. Kk. v. GRIETJE MARTENS en GERRIT JOOSTEN, koopman te Middelstum. (zie II.2.3.).

1. TRIJNJE, *14 Dec. 1731, jong overleden.

2. GRIETJE, *1 Febr. 1733, jong overleden.

3. MARTJE, ook genoemd Marrechien, *18 Febr. 1734, † 5 Augustus 1784 te Tinallinge getr. I. 22 Juli 1753 te Breede, met Ds. JOHANNES PESMAN, predikant te Breede, daarna te Tinallinge, *15 Juli 1725 te Thesinge, † 22 Nov. 1766 te Tinallinge. (w.v. 5 kk. zie IV.24.).

Getr. II. 10 Mei 1768 te Tinallinge met JAN LIPPES SIERSEMA, landb. aldaar, *22 Aug. 1731 en † 3 April 1802 te Tinallinge. (w.v. 1 k. zie IV.24.). [Hij hertrouwde met Anje Sijbolts (zie III.2.7) en was een zoon van Lippe Jans (1700-1776), lb. te Tinallinge en Wypke Jans (1703-1743). Lippe Jans was afkomstig van de Wilkemaheerd te Garsthuizen, zie Register Huizinga. V.3.1.].

4. GEERTRUID, *18 Sept. 1735, jong overleden.

[Ds. Johannes Pesman was een zoon van Hendrik Pesman, *12 Febr. 1689 te Thesinge, getr. in 1721 met Jantje Derks; hij was schoolmeester te Thesinge en opvolger van zijn vader, Jan Pesman, schoolmeester te Thesinge, getrouwd met Anna; daarvoor Mr. Hendrik Pesman, † 1666 en Rachel, die vermoedelijk ook schoolmeester was.

Met Zacharias Pesman, schoolmeester te Westerwijtwerd, † 1669 en met Ds. Eppo Pessman, predikant te Rottum (1644-1654), is het verband niet vastgesteld kunnen worden, maar zeer waarschijnlijk is het er wel.

In het oorkondenboek van Groningen en Drenthe, bewerkt door Prof. Dr. P. J. Blok, e.a. komt voor de naam Peteman - Pesseman, in oorkonden van 24 Oct. 1276, no.150 en 151. In no. 151 verklaren de overheden van Eemgo en Broekmerland, waaronder Henricus Pesseman wordt genoemd, dat zij de bewoners van Reiderland en Oldampt zullen bewegen het met Everhard, bisschop van Munster gesloten verdrag, mede te zullen aangaan.

Hendrik Pesman, schoolmeester te Thesinge, was in 1747 overleden, nalatende zijne vrouw Jantje Derks en kinderen, zie Groninger Volksalmanak 1912, blz. 63: Toen de vrouwen den euvelen moed hadden extra ordinaire bijschoelen op te richten te Delfzijl en te Siddeburen, was de kerk onverbiddelijk streng en besloot met haar kerkelijk, daarna politiek te ageeren, zoodat spoedig ze de School er aan gaven. Toch waren de predikanten in beginsel niet tegen de vrouw-in-school, want toen in 1747 de meester van Thesinge stierf, nam de weduwe zijn plaats in, zonder dat zij daarin bemoeilijkt werd. Classis Loppersum, 24 Juni 1750.

III.9

Juni 1753. Huwelijkscontract tusschen Ds. Johannes Pesman en de E. Martje Gerrits; aan Bruidegomszijde Jantje Derks als moeder, Willem Pesman als broeder en Anna Pesman als suster en aan Bruidszijde Marten Jacobs als grootvader en Trijntje Jacobs als grootmoeder, Simon Joesten, Jacob Martens en Hilbrand Martens als volle ooms, Jacob Kornellis aangetrouwde oom en Jantje Joesten als volle moei.

Regtdag 18 April 1768. Voogden worden gesteld over de 3 minderjarige kinderen van Ds. Johannes Pesman en Martje Gerrits Kremer. Willem Clasen tot Garmerwolde tot voormond, Hillebrant Martens tot Onderdendam tot sibbe en Bruin Harkes tot Tynallinge tot vreemde voogden.

Willem Clasen was getrouwd met Anna Pesman, genoemd in bovenstaand huwelijkscontract. De dochter van dit echtpaar, Anje Willems, trouwde later met Jan Eckes Stol, lb. op Abbeweer te Tinallinge, zie *V.46.2.

R.A. XLIII.c.1. 28 April 1768. Huwelijkscontract tusschen de Eersame Jongeling Jan Lippes als Bruidegom en de Eer- en Deughtsame Juffrouw Martjen Gerrits, wed. wijlen den Heer Predikant J.Pesman als bruid. Dedigsliden aan Bruidegomszijde Lippe Jans als vader, Hindrik Lippes als volle broer, Claas en Siert Jans als volle ooms, Crijn en Jan Jans als volle neefs, Jan Sierts en Lulof Pieters als aangetrouwde neefs en aan Bruidszijde Hillebrant Martens als volle oom en sibbevoogt over des bruids voorkinderen en Anje Reinders Homan deszelfs ehevrouw, Marten Jacobs als volle neef, Willem Clasen als voormond en schepper Harke Bruins als vreemde voogd over de voorkinderen van de bruid.

Bruidegoms vader Lippe Jans geeft 3.000 gl. ten huwelijk mede en de Bruid belooft gelijke som van 3.000 gl. in te brengen, welke sommen met winst en verlies, staande huwelijk, gemeen zullen zijn.

R.A. XLVIII.b.1. 15 Mei 1777. Huwelijkscontract tusschen de Eersame Jongling Andries Lippes en de Eer- en deughtsame jonge Dogter Geertruid Andries. Bruidegoms vader geeft 3000 gl. als huwelijksgift mede. Aan Bruidegomszijde Lippe Jans als vader en Jan Syrsema en Juffrouw Martjen Gerrits ehelieden als volle broeder en aangetrouwde suster, Claas Jans als volle oom, Jan Sierts, Crijn Jans en Jan Jans als volle neefs en de E. Lulof Pieters en Sybenje Sierts als volle nigt en aangetrouwde neef, Martjen Sierts als volle nigt en aan des Bruidszijde Pieter Andries als volle Broeder en Lysabet Andries als volle suster, Jan Ekkes en Trijntje Pieters als aangetrouwde oom en volle moeij, de E. coopman Pieter Pieters en Tamme Pieters als volle neefs.

R.A. XLVIII.b.1. 20 May 1776. Jan Geerts voor sich selfs benevens Roelf Lippes als voormond en Johannes Frijling als sibbevoogt over de onmondige kinderen van Geert Roelofs en Hindrica Frijling verkoopen aan Jan Sijrtsema en Martjen Gerrits Kremer de Boerenplaatse van hunne ouders aangeerfd, staande en gelegen te Tinallinge, bestaande in een Binnenhuis, Middelhuis en Vriesche schuire met de vaste beklemminge van 51 jukken Land, jaarlijksche vaste huire Een Hondert gulden sonder meer, alsmede de vaste beklemming van agt jukken Land mede te Tynallinge gelegen aan de comparanten verhuirderen in q.q. sullende doen 28 gl. huire, sonder meer. Koopsom 4.300 gl.

Spanheim. Tinallinge. Warffum, Fol. 379. Menno Pieters en Grietje gebr. 50 juk A° 1637, de Wed. Grietje, gebr. an Geert Bartholomeus. A° 1667 de soon Tonnis Mennens vrijgesel, A° 1679 Jan Mennens, A° 1680 Jacob Harrems en Marretie. A° 1696 Focco Claassens en Marretie. A° 1700 Cornelis Tonnis en Aalske. Huire 1632 *f* 112.10, 1635 *f* 132.10, 1653 *f* 137.10, 1697 *f* 87.10, 1710 *f* 100

12 Dec. 1659. De Staten van Stad en Lande verkoopen eene collatie van de plaatse, dewelke Geert Bartholomeus meyerwijse gebruikt, voor *f* 410].

9. Kk.v. HILBRAND MARTENS, koopman te Onderdendam en ANJE REINDERS HOMAN. (zie I.2.6.).

1. MARTEN, *2 Nov. 1760 te Bedum.

III.9

2. TRIENTJE, *6 Jan. 1762 te Bedum.

3. MARTEN, pelmulder te Usquert, *6 Nov. 1763 te Bedum, † 25 Maart 1829 te Warffum, getr. 5 Mei 1793 te Usquert met ANTJE LIEUWES WIJMA, *24 Jan. 1772 te Baflo, † 4 Aug. 1858 te Warffum. (w.v. 7 kk. zie IV.25.).

[Zij was eene dochter van Lieuwe Hindriks Wijma, wedman te Baflo en Elisabeth Cornelis Pot of Poth, die eene dochter was van Cornelis Jans Pot, wedman te Winsum en Willemtje Tomas. Leuwe Hindriks Wijma hertrouwde met Grietje Gerrits Wiedeveld en was een zoon van Hindrik Sierts Wijma.

17 Dec. 1800. Voor O.G. Veldman, J.U. Dr., Richter van beide Harksteden. Scheiding van de nalatenschap van Anje Reinders Homan, wed. Hildebrand Martens, nu onlangs overleden te Onderdendam, tusschen Marten Hillebrands en Antje Lieuwes Wijma en Trientje Hillebrands en den coopman Lambertus Atzema. Verdeeld werd 7.291 gl. 6 st. 1 d.

R.A. XXI.c.4. 17 May 1793. Aaldrik Derks en Anje Jacobs verkoopen aan Marten Hillebrands en Antje Lieuwes eene behuizing en schuure te Usquert met heem, enz. enz. alsmede den tuin, liggende ten Zuiden van den weg, benevens den pelmolen, enz. enz.; ook de vaste beklemming van 8 jukken uiterdijksland, huur 48 gl. en huur van den tuin en boomgaard 20 gl., met het 6-jarig geschenk ter somma van 15 gl. 15 st., koopsom 10.000 car. gl.

Marten Bosveld en vrouw verkoopen in 1829 alles aan Loewert Sickes Welt, die den molen laat overbrengen naar Stroobos. Het land werd in 1827 verkocht aan J. Y. Schattenburg. Voor L. S. Welt, zie *VI.28.7.

Marten Hillebrands neemt in 1811 den naam Bosveld aan, evenals familieleden te Bedum.

Charters van Joost Lewe, R.A. 587.455.222. 10 July 1750. Huwelijkscontract tusschen Gerrit Hendriks en Grietje Jans. Aan Bruidegomssijde Hyke Jacobs als moeder, Jacob Hindriks als Broer, Derk Derks als oudt swager, en aan des Bruidssijde Harm Jans en Claas Jans als Broers. Dit echtpaar liet slechts eene dochter na, Grietje Gerrits Wildeveld, getrouwd met Lieuwe Hendriks Wyma en kinderloos overleden. Gerrit (Hindriks) Wildeveld en Grietje (Jans) Knol woonden op de boerderij van hare ouders, Jan (Harms) Knol en Grietje Clasen, zie *V.38.1.

Oct. 1773 wordt door de Staten van Stad en Lande verkocht 68 Jukken behuisde Landen te Baffelt, soo Gerrit Hindriks en vrouw gebruiken, 's Jaars voor 165 gl.

R.A. XLVII.c.2. 10 Juny 1793. De nalatenschappen van Lieuwe Hendriks Wyma en van zijne 2de vrouw Grietje Gerrits Wildeveld worden verdeeld. Antje Lieuwes Wyma en Marten Hillebrands en Cornelia Lieuwes Wyma en Jan Rubens zijn erven van den vader; Jantien Pieters, dochter van Pieter Pieters en wijlen Hyke Jacobs Wildeveld en haar Eheman Douwe Rentjes, Claas Tonnis en Trientje Jacobs Wildeveld, Meint en Gerrit Jacobs Wildeveld en mede namens het erfdeel aan hunnen pas overledenen broer Derk Jacobs Wildeveld, Derk Derks, Hindrik Derks, Cornelis Ennes, de laatste als gevolmachtigde van Hyke Derks, Grietje Derks en Eheman Evert Jans, samen 9 staken als erfgenamen van vaderskant Cornelis Ennes als Legitimus Tutor over zijne kinderen, Jan Freerks en Anje Harms Knol, Tietje Harms Knol en Hendrik Derks, Geert Luitjes de rato caverende voor zijne Ehevrouw Grietje Harms Knol, Derk Eybes voor de erfportie van zijne moeder Grietje Derks, vijf staken voor de nalatenschap van hare nigte Grietje Gerrits Wildeveld van moederskant. (Derk Eibes, kleinzoon van Derk Jacobs en Anje Jans Knol.).

R.A. XLVII.c.4. 8 Julii 1788. Huwelijkscontract tusschen Meint Jacobs Wildeveld en Menstje Cornelis. Aan Bruidegomsszijde Derk Jacobs Wildeveld als volle broeder, Gerrit Jacobs Wildeveld en Grietje Straatheim ehel. als volle broeder en aangetrouwde suster, Trijntje Jacobs Wildeveld, geadsisteert met haren Eheman Claas Tonnis als halfsuster en

III.9

aangetrouwde halfbroer; aan Bruidszijde Cornelis Pieters als vader en Freerk Cornelis als volle oom en sibbevoogd en Jannes Troost als vreemde voogd.

R.A. XLVII.c.4. 30 Oct. 1792. Huwelijkscontract tusschen Doewe Rentjens en Jantjen Pieters Huizinga. Aan Bruidegomszijde Rentjen Ariens als vader en Arien Rentjens als volle broeder, Hyke Rentjens en Eltje Rentjens als volle zusters, Jacob Ariens en Hilje Hiepkas, Ehel. als volle oom en aangetrouwde moeye, Hilje Doewes en Eheman Klaas Beerents als volle moeye en aangetrouwde oom, Doewe Luurts als volle neev; aan Bruidszijde Pieter Pieters als vader, Trijnje Jacobs Wildeveld en haar Eheman Claas Tonnis als volle moeye en aangetrouwde oom, Gerrit Jacobs Wildeveld en Grietje Lodewijks Strasheim, Ehelieden als halve oom en aangetrouwde halve moeye.

Getrouwd te Baflo 20 Jan. 1771, Lieuwe Hindriks Wiejema te Baflo en Elisabeth Cornelis Poth van Winsum; hij hertrouwd 27 Maart 1778 te Baflo: Lieuwe Hindriks Wiema, wedman te Baflo en Grietje Gerrits Wildeveld te Baflo.

Getrouwd 27 Sept. 1750 te Baflo Gerrit Hindriks en Grietje Jans, beide van Baflo; gedoopt 16 Nov. 1755 te Baflo, Grietje, dochter van Gerrit Hindriks en Grietje Jans Knol. Voor de familie Knol, zie *V.38.1.

Grietje Jans Knol en haar man Gerrit Hindriks bleven op hare ouderlijke boerderij wonen; eveneens woonde daar hunne eenige dochter Grietje Gerrits Wildeveld en haar man Lieuwe Hindriks Wiema; Gerrit Hindriks was afkomstig van eene Doopsgezinde familie, wonende in het Wildeveld te Maarhuizen, vandaar de familienaam Wildeveld. Hij was een zoon van Hindrik Gerrits en Hyke Jacobs, † 28 Dec. 1757 in 't 84ste jaar hares ouderdoms, dochter van Jacob Meints. Voor de familie Wildeveld zie ook *VI.89.2. Voor de familie van Doeuwe Reintjes zie *VI.1.5.2. Zie ook Graftschriften in Stad en Lande. Maarhuizen 4, 5, 11, 13, 23, 24 en 27.

R.A. XLVII.c.4. 7 May 1781. Sywert Hindrix Wyma, Jacob Jenes Sijtsma en Roelf Pieters als voorstanderen over de pupillen van Lieuwe Hindrix Wiema en wijlen de eerste Ehevrouw Elijsabeth Cornelis Pot als eenigste erfgenamen der nalatenschap van L. H. Wiema, benevens Grietje Harms Knol en Eheman Cornelis Ennes, welke laatste mede caveerde voor Hyke Derks en Anje Harms Knol en Eheman Jan Freerks en Tietje Harms Knol en Eheman Hindrik Derks, Grietje Harms Knol en Eheman Geert Luitjens en Grietje Derks, wed. Isebrant Jans, alle als erfgenamen wijlen Grietje Gerrits Wildeveld in leven laatste Ehevrouw van L. H. Wiema; Grietje Gerrits Wildeveld, ten eene staak, ende Claas Tonnis caverende voor zijn Ehevrouw Trijntje Jacobs Wildeveld en Pieter Pieters, caverende voor zijn Ehevrouw Hijke Jacobs Wildeveld, voorts Gepke Derks, wedw. Jacob Hendriks Wildeveld als Legitimus Tutrix over hare kinderen, Grietje Derks en Evert Jans, en Hindrik Derks en Derk Derks alle als mede erfgenamen van Grietje Gerrits Wildeveld ter andere staak, hebben verkocht aan Roelf Pieters en Jantje Jans de aangeefde boerenplaatse, staande en gelegen te Baflo aan de Heerestraat, enz. enz., met de overdragt van de vaste beklemminge van 68 Jukken Landerijen en nog het gebruik van 2 Jukken Calende Land, vaste huur aan de heer Hoekstra 105 c. gl., met de geheele uitgesaayde Winterbout. Koopsom 4.175 c. gl.

De straat, waaraan deze boerderij is gelegen, wordt thans Rudolf Agricolastraat genoemd, omdat het heet, dat deze bekende persoonlijkheid op deze boerderij is geboren.

Dit is dus de boerderij, indertijd bewoond door Jan Harms Cnol en Grietje Clasen, die in 1699 daar kwamen wonen. Zie hiervan meer bij de familie Knol, *V.38.1. Thans behoort deze boerderij aan de familie Bruins te Baflo, 25 Jan. 1871 werd de boerderij door Heine Geerts de Vries en de erven zijner vrouw verkocht aan Klaas Bruins en Menstje Hekma, zie VI.90.6.].

4. TRIENTJE, *24 Maart 1766, † 25 Aug. 1834 te Groningen, getr. Maart 1798 aldaar met LAMBERTUS ATZEMA, koopman te Groningen, † 11 Juni 1820 te Groningen, oud 58 jaar. (w.v. 1 k. zie IV.26.).

III.9

5. REINDER, *1 Nov. 1767, klein overleden.

[14 Maart 1798, Voor de Municipaliteit der Stad Groningen. Huwelijkscontract tusschen den Coopman Lambertus Atzema, zoon van Willem Atzema en wijlen Annigien Lamberts en de Eerbare Trijntje Hillebrants, dogter van wijlen Hillebrand Martens en Anje Reinders Homan. Aan Bruidegomszijde Willem Atzema als vader, Tjaakjen Atzema, wed. wijlen Pieter Nanninga en Ida Atzema en Hindrik Oltkamp als volle zusters en Geertjen Kuiters en Albert Ottenhof als halfzuster; aan Bruidszijde Marten Hillebrands, volgens procuratie gemachtigd door Anje Reinders Homan, wed. wijlen Hillebrant Martens als Moeder, nog dezelve Marten Hillebrants als volle Broeder en Grietje Jacobs als volle nigte.

29 Oct. 1800. Lambertus Atzema en Trientje Hilbrants te Groningen verkoopen den eigendom van 10½ jukken Land aan den beklemden meyer Harm Roelfs Smith en Engeltje Hindriks te Baflo. Dit land is thans in het bezit van den heer G. Kadijk.]